

ТРЮГВЕ ГЮЛБРАНСЕН ОТВЪД ПЕЯТ ГОРИТЕ

Част 1 от „Трилогия Бьорндал“

Превод от норвежки: Неда Димова-Бренстрьом, 2013

chitanka.info

ПЪРВА ЧАСТ

Скалите над долината на Йомфрудал синееха с криволиचेщите си очертания сред вледеняващия въздух на есенната вечер. Зад тях на кървавочервения хоризонт продължаваше да стои дирята на залязващото слънце. На най-отдалечения хребет бе застанал кафяв мечок, тъмен като планината, и душеше в посока към застроената шир, където мъглата се издигаше над езера и потоци.

Главата му беше ръбата и насечена, а шията му — дълга и мършава, с оредяла рошава козина. През последните няколко есени се бе случило така, че закъсняваше със зимния си сън. Всичко, което разкъсваше и изяждаше, не му се отразяваше особено. Естествената летаргия и отпуснатост, която го обземаше преди години с настъпването на есента, сега закъсняваше. Тази година имаше нещо нередно. Усещаше някаква болка в тялото си, а и месото вече нямаше същия вкус като преди. Животните, които убиваше, бяха най-често изостанали от стадото, имаха само топла кръв, полуживи сърца и други леки храни, които той набързо поглъщаше и така се засищаше.

Вече не успяваше да догонва лосовете в горите. Тялото му бе отпуснато и твърде бързо се изморяваше, а онази болка се бе загнездила толкова навътре, че го пареше като огън. Усещаше я вероятно от оня път, когато един лош човек от север, от гората на Бьорндал, му я причини със страшен гръм. Изстрелът се вряза в плътта му, кръвта бликна, болката го прониза и го измъчваше дълго след това. Като не успяваше вече да настига лосовете, щеше да разкъсва много овце и крави, смяташе той.

През есента хората прибраха добитъка си по-рано. Няколко пъти му се наложи да събере смелост и да се приближи близо до къщите в среднощния мрак, за да разбие портите на няколко обора, дирещ кръв и храна. Хората го погнаха с ужас и писъци. Тогава той замахна с лапа, повали един от тях и никой повече не го последва.

И хората, и кучетата тук, в селото в равнината, бяха съвсем различни от тези на север, от Бьорндал, където беше вилнял, когато бе в разцвета на силите си. Там, на север имаха кучета, които бягаха

бързо, лаеха неистово и хапеха кръвожадно, напълно да полудееш. Хората там не изпадаха в паника и не крещяха, приближаваха се така тихо, че не ги забелязваше, преди да са дошли съвсем наблизко. Тогава се разнасяше невъобразим гръм, който проникваше чак до мозъка на костите, а в тялото оставаше силна болка дълго след това. Тук, в селото в равнината, кучетата боязливо вървяха след хората, имаше само шумотевица, но никаква болка. Той искаше да остане тук и тази вечер да се промъкне до един обор, само да загасяха светлините.

Страшният като черен мрак мечок дълго седя, загледан към небето, което потъмняваше от кървавочервено към среднощна тъмнина. Главата на мечока беше ръбата и насечена, шията му — дълга и мършава, с оредяла рунтава козина — тялото му беше с впечатляващи размери, но бе мършаво, с остри извивки на плешките, видими през козината.

Стар мечок — свиреп мечок...

Същата вечер хората от селото се стекоха на тълпа в двора на свещеника. Свещеникът, господин Дидрих, поемаше водачеството в ръцете си, когато полковникът от Боргланд го нямаше, а сега той отсъстваше. Господин Дидрих беше нов в селото, но на останалите вече им бе станало ясно какъв човек беше той. Знаеше как да помогне при болести по хората и животните, а за духовното благосъстояние на енорията се грижеше със завидното си красноречие, така че трябваше да даде добър съвет и за мечока, който причиняваше толкова беди.

Мнозина съзряха поличба в цвета на небето тази вечер — той предричаше кръв и нещастие. Да, някой дори се кълнеше, че е видял пламтящ, кървав меч в небето, а след това и други бяха убедени, че са видели същото.

Седяха в стаята на свещеника и оживено обсъждаха тежкото положение.

Овце бяха разкъсани, а крави — убити. Есента бяха прибрали добитъка си по-рано. Но се случи нещо нечувано — портите на обори бяха разбити, потрошени на парчета, животни бяха убити, а оцелелите бяха така подплашени, че хората даже не можеха да ги доближат.

Пер Велт, фермерското момче от Бьоркланд, беше ранен под ухото от звяра. Оттогава то изгуби ума си и само лежеше.

Това не беше обикновен мечок. Беше диво животно, каквото никой не бе виждал, огромно и мършаво, с насечен силует, със зелени пламтящи очи, беше златисто червено от едната страна, това бяха успели да видят, а никоя мечка на този свят не изглеждаше така.

Чакаха в стаята на свещеника.

Господин Дидрих им позволи да изчакат там. Даваше си сметка защо бяха дошли, затова трябваше първо добре да помисли, преди да реши как е правилно да се постъпи.

В стаята най-сетне бе станало тихо. Спогледаха се, пребледнели и безпомощни. Едни си мислеха за кървавия меч в небето и за бедите, които щяха да дойдат; други си мислеха за потъналия в мрак път обратно към дома — дали дивият звяр щеше да ги нападне. Трети се сърдеха на стареца от Бьоркланд, който ги бе накарал да дойдат тук посред нощ.

Всички си мислеха, че може би точно в този момент звярът нахлува в техния обор и убива животни, за да оцелее.

А защо бяха дошли тук?

Как някой можеше да им помогне в това положение?

Свещеникът се бе молил от неделния амвон да бъдат пощадени от зверове. Гласът му бе проехтял като гръмотевица в църквата. Но два дни след това хищникът нападна обора в Бьоркланд.

Какво повече можеше да направи свещеникът?

Обикаляха с кучета и с пушки, за да търсят мечока. Но кучетата бяха уплашени до смърт, а пушките бяха хванали ръжда, освен това никой не посмя да стреля, когато дивият звяр ги подгони.

Какъв срам беше, когато бяха побягнали с панически викове, щом видяха Пер Велт повален на хълма от лапата на мечока. Ако полковникът от Боргланд си беше у дома! Беше смел воин. Но вероятно и той не би се справил с такъв звяр.

Мнозина смятаха, че той все пак би се изправил срещу такова свръхестествено същество.

Тогава дойде господин Дидрих.

Всички почтително се изправиха на крака, а старецът от Бьоркланд трябваше да сподели това, което му тежеше на сърцето.

Свещеникът ги помоли да седнат отново, а той самият остана прав, проповядвайки им Божието слово за наказанието, благочестието и смирението пред неизбежното.

И сетната капчица смелост у повечето хора се изпари при мисълта за неизбежното в мрака по пътя към дома. Единственият, който не бе останал без ума и дума след изреченото от свещеника, беше изнемощелият старец от Бьоркланд.

Той искаше да отмъсти на звяра за овцете и за хубавата му крава, която беше разкъсана в обора. Именно него го споходи тази идея, за която никой друг не се бе сетил.

Прочисти гърлото си и сведе глава, колкото можеше, защото предвиждаше какво въздействие щеше да има предложението му. Но щом и Господ не можеше да им помогне, нямаше друг начин. Сега щеше да стане ясно дали дяволът и неговите помощници на земята можеха да направят онова, което никой друг не можеше.

Той отново прочисти гърлото си и с ясен глас заяви, че щом няма никакъв друг начин, то тогава трябва да се обърнат към онези на север в Бьорндал — там може да се намери някой, който да помогне.

Някои изправиха глави и се опитаха да си придадат гневно изражение, други сведоха поглед надолу, сякаш нямаха смелост да погледнат никого в очите.

Ситуацията беше надвиснала заплашително над главите на хората от селцето. Те, които бяха много по-почтени във всяко отношение, в сравнение с онези, осъдени на скиталчество в гората на север в Бьорндал, щяха да изпратят вестносец с молбата за помощ!

Но когато думите бяха изречени, всички въздъхнаха с облекчение.

Най-лошото вече беше минало, ледените думи бяха произнесени, без никой да посмее да възрази.

Но кой щеше да поеме пътя на север?

Не вървеше да изпратят някое момче от селото или някой друг, защото онази сбирщина горе се държеше високомерно и презрително — както по пътищата, така дори и в църква.

Един мрачен горист хълм се простираше между селото в равнината и Бьорндал — горист хълм, който никой християнин от селата не се беше осмелявал да доближи дори само в мисълта си.

Пътят към Бьорндал минаваше през тази гора — какво ли имаше отвъд нея? Вероятно още гори, но може би човек би срещнал по пътя и мечока. А самите хора, които бяха толкова надменни и резервирано мълчаливи, когато идваха в селото, може би щяха да бъдат дори по-

жестоки от самия мечок, ако някой отиде там, където живееха. Поколения наред хората от селото в равнината се бяха изказвали ограничено и жлъчно по отношение на живеещите в горите на север, че сега се плашеха от собствените си думи.

На никого не му минаваше и през ум сам да замине. Никой не смееше да назове имена. Но все някой трябваше да поеме на път.

Тогава господин Дидрих се прояви като водач на селото. Ако някой се съгласи да го откара безплатно, той бе готов да тръгне още утре.

Бе взето решение този, който бе направил предложението, да го отведе до другото село, и старецът от Бьоркланд доброволно прие.

Селото в равнината съществуваше от стари времена.

Горите били изтласкани все по-далеч на изток и запад.

Първо се простираха оградените пасбища, след това се разгръщаха открити поля, а наоколо лъкатушеха високи насипи. Само покрай ямите и при оградите, които разделяха селцето бяха останали широколистни дървета, които напомняха, че някога там е имало гора.

Ала гората, истинската голяма и пееща гора — тя беше единствено като далечен пейзаж отвъд всички насипи на изток и запад. Горските участъци, с които стопанствата разполагаха, бяха използвани в домакинствата единствено за добив на дърва за строеж и огрев, когато хората имаха нужда.

От древни времена горите надалеч от морето нямаха никаква стойност. В селата на открито жителите имаха ниви и ливади, както и животни в оборите. Не скитаха из горите и не се занимаваха с лов или с безчестни дела. Така селата на открито се разпростираха отвъд горите на изток и запад, а в южна посока се сливаха едно в друго.

Но имаше и друга посока — на север, а там, в северната си част, селото от стари времена неотлъчно бе обградено от гора. Мрачна и величествена, тя волно пееше своята древна песен, отвъд хълмове и склонове, все на север.

Приказни вълшебни същества и феи, както и всякакви невероятни същества, живеели там. Хората от селото използваха гората на север като средство, с което да плашат децата. Затова не беше чудно, че децата израстваха с убеждението, че всичките злини на света

обитаваха тези гори. Имаше и нещо вярно във всички тези суеверия относно гората. Появеше ли се мечка в селата за кървави набези, тя пристигаше от север. Пръснаха ли се глутници вълци по всички пътеки, както се беше случвало в стари времена, те се появяваха от север, от горите и планините. Спуснаха ли се орли към оградените пасбища, за да нападнат агнетата и овцете, те идваха от север. Виеха ли се ястреби над пилетата, бяха дошли от север. Промъкнаха ли се лисица да отмъкне най-тлъстата гъска, следите водеха на север. Довееше ли бурята есента и вледеняващо студената зима над селските пътища и над голите насипи, това беше най-лошият вятър — северният. Всичко лошо идваше от север — откъм горите.

Но хората бяха различни и ако тези от селото в равнината нямаха смелост да отидат в гората, други поемаха във всички посоки, а трети живееха дори на север, в горите. Може би бяха дошли от север, а може би от изток или от запад, никой от селото в равнината не знаеше, както и кога бяха го направили. Вероятно бе станало преди много, много поколения.

Но с течение на времето там, на север, се бе появило селце — неговите обитатели можеха да се срещнат навсякъде из околните села. Но стояха далеч едни от други — хората от горите и хората от останалите села. Никога не бяха разменяли и думичка. Хората от селата се разминаваха с идващите от горите на голямо разстояние, когато се засичаха — смятаха ги за неморални и едва ли не за чергари, не обичаха да ги срещат вечерно време.

С годините хората от селата бяха принудени да свикнат все по-често да срещат по пътищата тези от северните части. В стари времена вероятно бяха имали път на запад през горите към другите села, но после е бил забравен заради по-добрия път на юг. Те минаваха със стоката си, кожи и други неща, които успешно продаваха на юг. Случваше се да продават по малко и във външните села, но никога в най-близкото село на открито. Плащаха си и не вредяха на никого. Бяха толкова високи и едри, че повечето от тях се извисяваха с цяла глава над хората от селото. Може би и това бе причина местните да се държат недружелюбно.

Малко по малко хората от север зачестиха с преминаванията си през големите села наоколо и живеещите тук научиха някои неща за живота на север. Вече не ги смятаха единствено за скитници и не ги посрещаха с отколешното си презрение. Но си оставаха „хората от гората“, първобитни като нея. Според някои слухове дори не били християни. Говореше се, че се занимавали с магии, езичество и раздори.

На сутринта след събирането в дома на свещеника двама мъже в каруца с един кон потеглиха от Боргланд. След като преминаха зловещите пропасти на Йомфрудал, които се намираха под високите скали, навлязоха в безкрайните гори, които бяха границата с Бьорндал.

Старецът от Бьоркланд вече се бе разкалял горчиво за предложението, което бе решил да направи предната вечер. Надяваше се, че и свещеникът, поразмислил, ще се съгласи да се откажат от това опасно пътуване, но същия ден в зори във викарството пристигна пратеник от Бьо, което се намиреше в източния край на енорията, с новината, че през нощта мечокът е нападнал и там. Свещеникът, развълнуван и възбуден, побърза да тръгне веднага за Бьорндал и да пристигне там възможно по-скоро, колкото позволяваше тръсът на коня. Новопристигнал в селото, той не беше проникнат така силно от несъзнателния страх, който вдъхваха хората от Бьорндал на неговото паство, но все пак не се чувстваше съвсем спокоен. През целия път и двамата мълчаха и когато минаваха под скалите на Йомфрудал, се спотаиха в дъното на каруцата.

Смяташе се, че там, сред урвите, живееха красиви и опасни русалки, които понякога пееха омагьосващо. В скалите, които се издигаха над пътя, пребиваваха зли духове и тролове, като нощем оттам се носеше зловещ вой.

Склонът, който маркираше границите на Бьорндал, бе покрит с вековни дървета, листата на които шумяха заплашително. Щом стигнаха възвишението, където започваха земите на Бьорндал, старецът спря коня и двамата пътници бяха изненадани от красивата и хармонична гледка, осветена от слабото есенно слънце, която им заприлича на приятен оазис след зловещите проходи и мрачните гори, които бяха преминали.

Свещеникът прочисти гърлото си, а старецът бе притихнал.

Продължиха до постройките и влязоха в двора на първата ферма в селището — Хамарбьо.

Първородните синове на този род от древни времена носеха името Йорнулф, като тук ги назоваваха с умалителното Йорн. Често се случваше тук да има двама, трима и дори четирима Йорн по едно и също време.

Във фермата двамата пътници бяха посрещнати от слугиня, която отиде да извести за идването им.

Докато чакаха, започнаха да разглеждат околността. Видяха къщи от тъмно дърво, покрити с мъх покриви, а над тях гористата планина, чийто тъмен връх сякаш заплашваше да се стовари върху хората и къщите под него.

Стария Йорн излезе изпод навес и застана — старец с тояга.

Свещеникът го поздрави, но Стария Йорн от Хамарбьо дори не помръдна. Задоволи се само да рече, че попът вероятно е тръгнал на разходка.

Свещеникът свъси вежди и веднага започна да разказва защо е дошъл.

— О, боже, ловец на мечки — рече старецът и посочи отвъд границата на стопанството, на север.

— При Стария Бьорндал — добави той.

Свещеникът погледна нататък и видя над селото, насред склона на планината, едно голямо имение с много постройки, мрачни като самата гора, която ги обграждаше, а слънцето се отразяваше в стъклата на прозорците.

Свещеникът и старецът от Бьоркланд бяха чували да се говори за Стария Бьорндал. Бяха виждали по пътищата през селото в равнината да препускат диво с техните черни коне някои от мъжете на този род, които изглеждаха по-едри от всички останали. Имаше някакво естествено, вътрешно благородство у тях, което хората от селото в равнината признаваха, но не преставаха да говорят за хората на Бьорндал, че са диваци и убиват, без да мислят.

Всичко това изглеждаше малко странно сега, когато стояха и гледаха имението горе. То бе голямо и впечатляващо.

Злословията, които бяха чували, им се сториха невероятни, а молбата относно мечока, която имаха намерение да отправят, на фона на това достолепие изглеждаше маловажна. Почувстваха се неловко, че бяха злословили срещу тези хора.

Заради това свещеникът се обърна към Стария Йорн и го попита дали няма ловци на мечки на друго място.

— Не — отвърна бавно старият, — всички чужденци трябва да отправят въпросите си там.

Две неща станаха ясни на свещеника. Първо, че му показваха, че го смятат за чужд, и второ, че изглеждаше като правило всеки чужденец да се представя на Стария Бьорндал.

Тогава не им оставаше друго, освен да се сбогуват и да изкачат височината.

Долу се намираха повече къщи, отколкото можеха да си представят. Минаха през много стопанства, хора и животни ги наблюдаваха с любопитство. Горички от хубави дървета заслоняваха къщите, а обработваемите площи бяха заградени с брези и иглолистни. Този свежозелен и приятен пейзаж беше в необясним контраст със зловещите гори, през които бяха преминали.

Една мисъл се избистри в съзнанието на свещеника.

Спомни си, че бе чувал как един свещеник бе смъмрил строго горските жители. Според него било неправилно християни да ходят в църквата с оръжията си в мирно време и оттогава нито един от тях не стъпваше в храма, освен за кръщение, сватба или погребение.

Това бе обида за църквата и като видя мрачните фасади сред дърветата, свещеникът се досети кой пръв бе дал пример за това неподчинение.

Ала бързо сподави гнева си.

Не можеше да влиза в конфликт с тези, които бе дошъл да моли за въоръжена помощ.

Много му се искаше да се изкачи до имението с достолепие, но беше невъзможно заради мисията, която бе поел.

Пътят през селото беше доста дълъг и нагоре ставаше все по-стръмен. Щом стигнаха на върха, учудването им беше голямо, защото от двете страни на пътя се простираха до хоризонта ниви и ливади. Жътвата беше минала отдавна, виждаха се само житните и конопени стърнища, но ливадите бяха още зелени като през лятото.

Значи все пак тук живееха християни.

Учудването им се засили, когато конят влезе в двора и те пристигнаха.

Вътрешното пространство не бе още така мащабно, каквото стана след това, но и сега бе с внушителни размери и обкръжено от добре построени и поддържани сгради.

По това време на деня тук беше пусто и тихо. Вероятно обитателите вечеряха. Във вътрешността на имението, което на пръв поглед изглеждаше празно и тихо, в действителност бдяха зорки очи. Щом каруцата влезе, от една стряха излезе висок младеж. Беше много светъл, с руси, обезцветени от слънцето коси, с красиво и искрящо от младост лице, но очите му бяха странно сини и проникателни.

Господин Дидрих бе смаян.

Пътувал бе далеч и на много места, бе срещал различни хора по пътя си.

Този младеж му напомняше наследниците на благородни родове, на каквито се бе натъквал.

Младежът го гледаше съсредоточено, без да прави нищо.

Свещеникът му махна. Това му беше навик. Никога не слизаше от каруцата, освен когато отиваше при покойник, а чакаше да го посрещнат с дължимото благоговение. Само в старинния и благороден дом на Боргланд, когато отиваше при полковника, влизаше сам вътре, смирено усмихнат.

Младежът дойде и застана пред свещеника, който му поръча да извести за тях на баща си (вероятно бе син на стопанина?).

Да, младежът бе син на стопанина и отиде да каже на баща си.

Миг по-късно се върна, но беше сам. Баща му бе казал, че свещеникът може да заповяда вътре.

Господин Дидрих се изчерви от нанесената обида.

— Аз съм свещеник — рече той. — И искам да поговоря с баща ви. Благоволете да му предадете думите ми и добавете, че бързам.

Младежът влезе, но после отново излезе сам. Повтори, че свещеникът е добре дошъл вътре; но в думите му се усети известна ирония.

Свещеникът сбърчи вежди, а устните му затрепериха, слезе от каруцата и с широки стъпки прекоси двора, воден от младежа.

Старецът от Бьоркланд го последва смаян.

Свещеникът и старецът влязоха в тъмно преддверие с две врати. Младежът отвори вратата вдясно, мина през една стая и следван от двамата мъже, ги въведе в голяма зала.

Изразът на лицето на свещеника показваше нарастващо учудване. Този дом беше различен от жилищата в другите имения. Тежки греди крепяха ниския таван, дървената облицовка на стените беше здрава и лакирана. На едната стена имаше малък прозорец с множество квадратни стъкла, които искряха на слънцето. Отсреща се виждаше украсена с дърворезба врата, а на съседната стена — друг прозорец, подобен на първия, през който слънчевите лъчи падаха косо върху една маса, на която имаше Библия и още една книга, няколко подострени гъши пера и керамична мастилница.

Свещеникът се удиви. Тези хора изобщо не приличаха на варвари. Колко селяни по това време можеха да четат Библията и някоя друга книга, а също и да пишат...

Всички мебели в залата бяха масивни и украсени с дърворезба. Високо по стените, в сянката на гредите, блестяха старателно лъснати хладни оръжия.

Свещеникът и старецът от Бьоркланд се спогледаха учудено.

Вратата се отвори и в залата влезе снажен мъж. По приликата, която се забелязваше между него и момчето, можеше да се заключи, че е негов баща. Но лицето му беше по-мургаво, твърдо и безстрастно. Върху него сякаш бе невъзможно да се появи израз на мъка или радост заради проявяваната поколения наред упорита твърдост и решителност.

Свещеникът, стъписан, не успя да изрече предварително подготвените думи, с които желаше да обясни набързо и авторитетно молбата, която ги бе довела тук. Дори му бе трудно да изложи самата молба.

— Можете да седнете тук — каза домакинът на свещеника и му посочи едно кресло, а той се настани върху една пейка, до която слънчевата светлина не достигаше.

Свещеникът седна, оглеждайки човека до стената, но не смееше да заговори.

Междувременно слънцето се скри зад облак и в залата настъпи мрак. Свещеникът се почувства твърде смутен в тази голяма и тъмна зала, приет така хладно от стопанина.

Въпреки това направи усилие и започна да разказва за нещастieto, сполетяло ги в селото в равнината, за посещението в Хамарбьо и как там ги бяха насочили да се обърнат към него. Накрая той помоли господаря да окаже помощ или да убеди други планинци, които да слязат в селото в равнината и да сложат край на сполетялото ги бедствие, да спрат набезите.

Тургайр, така се казваше господарят на Бьорндал, седеше и слушаше разказа на свещеника. Той мълчеше и на свещеника се наложи да продължи да говори, като започна да излага и други доводи. Рече, че християните трябва да си помагат в нужда и че е възможно да дойде ден, в който да се наложи хората от селото в равнината да се притекат на помощ на планинците.

Тургайр Бьорндал вдигна бавно глава, погледна свещеника в очите и проговори:

— Нямаше нужда да ми напомняте моя християнски дълг. Никога, по никакви причини, ние от север не сме молили помощ от живеещите на юг. Успяваме да се справим сами с трудностите и така трябва да е с всеки човек.

Свещеникът се надигна и заяви, че ще му плати за труда, ако се съгласи да отиде с тях. Користен, както всички в селото в равнината, той смяташе, че предложението му може да привлече Бьорндал.

Тургайр също стана и се обърна с лице към прозореца, сякаш бе решил да надникне навън, въпреки че през дебелия матови стъкла не можеше да се види нищо. След малко се изви рязко към свещеника и каза:

— Имаме няколко мечки и тук, които да ни създават достатъчно грижи, така че изобщо не ни се налага да ходим да ловуваме в южните райони.

Тези думи накараха свещеника да проумее, че му остава само един изход: да забрави гордостта и сана си и да моли за помощта на Бьорндал в името Божие. Започна още по-трогателно да разказва за неволите на паството си, за неговите усилия, неуспехи, страхове; описа

звяра, златисточервената му козина, пламтящите зелени очи, силата и свирепостта му, които сееха ужас.

Тургайр отново се обърна към прозореца, но когато свещеникът започна да описва цвета на козината на мечока, рязко се обърна към него и го изгледа продължително.

Господин Дидрих почувства как стоманеносините очи го пронизват.

Известно време го гледаше така, после погледът му се премести върху една от стените, където беше окачена една едрокалибрена пушка, почистената цев на която блестеше заплашително. След това се върна при прозореца, отвори го широко и се загледа продължително навън.

Бледото есенно слънце осветяваше хребета на хълма.

Погледът му бе загубил своята острота и каменното му лице отново бе станало хладно и безстрастно. Върна се при пейката до стената, намираще се близо до прозореца, чиито стъкла още златееха от косите слънчеви лъчи. Сложи лакти на коленете си и подпря глава на свитите си юмруци.

Свещеникът бе млъкнал и сега се страхуваше да продължи разказа си, защото не можеше да осъзнае с кои от думите си толкова бе разгневил Бьорндал.

Тургайр седеше неподвижен, но скулите му трепереха и неочаквано няколко думи се изтръгнаха от устата му. Сякаш на себе си, с нисък и глух глас той произнесе:

— Бащата на моя баща умря...

Замълча за малко. Свещеникът го погледна учудено. Старецът от Бьоркланд погледна тревожно към вратата, за да е сигурен, че пътят за бързо отстъпление е свободен.

— Умря — повтори Тургайр, — разкъсан от мечка.

Свещеникът започна да проумява и затаи дъх. Старецът от Бьоркланд се приведе напред със зинала уста.

— Баща ми умря... разкъсан от мечка...

Старецът от Бьоркланд въздъхна дълбоко.

Тургайр продължи с известно усилие:

— Имах брат... той също, нападнат от мечка, почина скоро подир това...

Бьорндал отново продължително замълча. Свещеникът изглеждаше вкаменен. Зад него придружаващият го старец беше с отворена уста и със стиснати очи, от които бяха потекли сълзи.

Тургайр продължи с още по-тих глас отпреди:

— Имах трима синове... От тях ми останаха само двама. Миналата година, макар че му бях забранил, най-големият отиде на лов за мечки и... не се върна повече... Беше много млад...

След всяка дума той спираше и последната се откъсна от устата му като въздишка. За двамата му слушатели този разказ звучеше като древна сага.

— Бащата на моя баща — продължи той, като леко се изправи, — уби седемнадесет мечки и последната от тях го затри. Козината ѝ беше ярка, от едната страна червено-кафява, дореста като на кон...

Свещеникът вдигна очи и раздвижи неспокойно ръцете си, а устните на стареца трепереха.

Тургайр продължи с нисък, едва доловим глас:

— Баща ми също уби седемнадесет и последната от тях го погуби... И тази мечка беше с козина, дореста от едната страна. Тук, в имението, имаме две кожи с такъв цвят. А върху всяка от тях бе пренесен трупът на убит мъж.

Докато той говореше, слънцето се скри, тъмнината в стаята стана по-плътна и това засили настъпилата в нея тежка атмосфера.

Тургайр се надигна, погледна към прозореца и каза твърдо следното:

— Убих шестнадесет мечки и спрях да ходя на лов. Но ако мечокът, за който говорите, е с козина, каквато казахте, сигурно е от рода на същите опечи, които убиха моя баща... и моя дядо... така че трябва да отида. Доколкото разбрах, мечокът, който тормози вашия край, е възрастен и не му остава още дълго да живее. Може би ще стане същото и с мен...

Свещеникът понечи да каже още нещо, но не намери подходящите думи след този неочаквано драматичен обрат на разговора.

Тургайр им предложи да се върнат у дома, като ги увери, че ще ги последва скоро. Ако искали да хапнат, преди да си тръгнат, щели да им предложат каквото е необходимо. Но двамата мъже нямаха никакъв апетит. Станаха и излязоха мълчаливо.

По целия път на връщане не изрекоха нито дума и когато се прибраха, никой от тях не каза никому нищо за онова, което бяха чули в Бьорндал.

Рано на следващия ден един мъж слизаше от север към стопанството с широки, леки и твърди крачки. Главата му беше високо изправена върху едрите рамене. Периферията на плътно прилепналата му шапка беше спусната над очите, за да ги предпазва от слънцето. Късата му до над коляното върхна дреха беше разкопчана и под нея се виждаше жилетка от тъмна кожа. Панталоните му бяха пристегнати над коленете с гетри от кръстосващи се кожени ленти, а краката му бяха обути с леки обувки.

На едното си рамо бе преметнал кожена торба, а на другото — пушка. На колана му отляво се забелязваше къс и широк нож, сложен в майсторски изработена кания. Водеше две сиви кучета с каишка.

В тази ловджийска екипировка, поизбеляла и захабена от много ловувания из гори и скалисти местности, нямаше особена изисканост. Единствено яката и маншетите на ризата бяха ослепително бели, а сребърните копчета на жилетката — излъскани до блясък.

Това беше Тургайр Бьорндал.

Изненадан, че го вижда без дружина, свещеникът го попита сам ли ще отиде на лов за мечока.

— Не — рече Тургайр, — с мен са пушката и кучетата ми.

Лицето му беше сурово, а хладният му тон отказа свещеника да продължава повече разговора.

Тургайр искаше да научи дали снощи свещеникът беше чул нещо повече за мечока след ходенето си до Бьо, но свещеникът нямаше новини.

Тургайр тръгна.

Погледът на свещеника дълго време го следваше.

След невероятния страх усещане за безопасност се възцари над селото.

От стопанство в стопанство се разнесе вестта за стрелеца, който беше излязъл на лов. Двамата, които го бяха довели, не бяха разказали

нищо за това, което бяха чули или почувствали, но старецът от Бьоркланд не успяваше да се сдържи и неспокойното му поведение караше хората да мислят, че дяволът се беше вселил в този мечок. Това, че стрелецът беше сам и притежаваше куража, който нямаше никой друг, затвърди убеждението, че зад това се крие магьосничество.

Бабичките мърмореха какво ли не. Говореха за пламнало небе и за кървав меч нощем, за яркозелените очи на мечока, зелени от отрова и злоба, за разкъсаните му слабини, когато сатаната проникнал в него, както и за ловеца, дръзнал сам да го срещне, защото имал магически талисман в торбата си, а в пушката си — адски камък и щял да стреля със сребърен куршум.

На изток от Бьо, някъде в средата на покритите с дървета хълмове, беше голямата дива гора.

Издигащите се хълмове имаха високи, почти отвесни скали, в чиято основа се блъскаха водите на пенлива река. Отдавна по скалите се бяха закрепил упорити храсталаци и тук-там сред тях криви дървета, които скриваха от поглед водите в подножието на стръмния бряг.

В деня, когато Тургайр Бьорндал замина да търси мечока, растителността около урвата гъмжеше както винаги от глухари, които се навираха в изтравничетата и кълвяха техните сини, червени и черни плодове.

Върху мъха ясно личаха прясно оставените дири от малките копита на диви кози.

Нависоко в избледнялото есенно небе се рееше с огромните си силни криле орел. Все още облистените клонки на дърветата и храстите блестяха в топло жълто на слънцето.

Дали шишарка падна?

Бързи като светкавица, глухарите шумно излетяха и се оттеглиха сред скалите в теснината, изчезвайки надалеч.

Дали беше счупен сух клон?

Върху изтравничето и мъха се появи ръбата сянка, която бавно се плъзна към камъните на върха на скалата, и после изникна огромната фигура на голямо, тъмно животно, клатушкащо се тежко. Това беше измършавял мечок, чиято източена напред глава подчертаваше дълга и проскубана вече шия. С полуотворена паст и с глухо ръмжене той душеше въздуха в посока към пропастта, където бучеше реката.

Тежките му лапи мачкаха изтравничето и мъха, върху който оставяха дълбоки следи.

Дали катеричка бе скочила от един клон на друг?

Мечокът рязко се изви назад, послуша се и малките му светещи очи се загледаха по посока на шума.

Глъч... топуркане на бързо бягащи животни, дишащи насечено... и най-после в тишината изригна гръмък кучешки лай.

Старият, уморен и немощен мечок мигом се изправи на задните си лапи. Вече беше свиреп звяр, размахващ заплашително със своите лапи, готов да посрещне кучетата, които превъзхождаше с едрината си и с високо изправения си ръст. Кучетата лаеха неистово срещу него — ту се опитваха да нападнат, ту се отдръпваха — зли, яростни, озъбени. Междувременно лаят им се заглушаваше от дрезгавия рев, излизащ от огромната меча паст.

Едно от кучетата бе успяло да ухапе дълбоко задницата на мечока, но той светкавично го захвапа със зъбите си и го захвърли високо във въздуха. Падна на земята с разкъсан корем и вътрешностите му се разпиляха по мъха. Останало сам срещу него, другото куче се поколеба известно време, но когато мечокът започна да отстъпва към върха на стръмния бряг, доби смелост и се хвърли напред.

Мечокът забави хода си, като не изпускаше от очи яростния си враг, така че всеки път, когато кучето го доближаваше опасно, той замахваше мощно с лапа. То успяваше да избегне удара и нападаше отново и отново.

Движейки се назад към върха на скалата, мечокът и кучето продължаваха своята ожесточена борба. Неочаквано и това куче полетя светкавично във въздуха, ала сега наблизко се чу изненадващ изстрел, който не го засегна, но го изненада и то падна в пропастта.

Мечокът бързо огледа всичко. Вече нямаше кучета. Дали бе настъпил край на мъчителната битка? Не... Спомняше си много добре и един друг двубой, воден с такива кучета, който бе приключил с изстрел, раната, от който пареше още слабините му. Не, беше му добре известно, че опасността е все още наоколо... Бе съвсем наблизко, чакаше подходящ момент... човекът от север, от Бьорндал.

Мечокът пропълзя нависоко и се пхна в един процеп на скалата и се спотаи там. Само огнените му очи святкаха, устремени към дънера на едно отсечено дърво — мястото, откъдето кучетата бяха излезли от гората.

Появи се човек. Не с вой и крясъци, както правеха на запад от селото, а тихо като рис върху клона на дърво или като лисица по някоя пътека, с изострени поглед, слух и обоняние.

Най-опасното животно на земята!

Откри изтърбушеното си куче и внимателно огледа мястото и дълбоките следи върху мъха, които бе оставил мечокът; със сигурност беше на прав път. Постоя дълго на мястото на схватката между мечока и кучетата, държейки готово в ръцете си дългото желязо, което произвеждаше оглушителния гръм и причиняваше смърт.

Тихо и много предпазливо, човекът се придвижи по оставената от мечока следа и се озова в подножието на скалата, където той се беше скрил.

Ужасната болка от ухапването на кучето измъчваше стария мечок. Беше се раздразнила и старата рана в слабините му. Обхвана го бяс. Какво искаше от него този човек, този убиец? Тласнато от страха и болката, освирепялото животно се изправи рязко и връхлетя върху човека, който се беше навел близо до полуотвесната скала и търсеше следи. С инстинкта на опитен ловец Тургайр Бьорндал предусети нападението на мига и светкавично отскочи назад, за да не бъде тласнат в пропастта, но при това рязко движение изпусна пушката си... и всичко беше изгубено...

Не... още не!

Даже и без пушка, човекът от север продължаваше да бъде опасен противник.

По-бърз от мечока, Тургайр Бьорндал се метна върху него с цялата си сила и ловкост. Заби наведената си глава във врата на звяра, за да елиминира по този начин опасните му челюсти; превил гръб, с присвити крака, цялото му тяло бе могъща маса от мускули, докато с пределна сила на лактите си се опитваше да охлаби ужасната прегръдка на сграбчилиия го звяр.

Всичко това продължи миг.

Мечокът ревеше страшно и оглушително, докато разкъсваше със страшните си нокти гърба му, който се окъпа в кръв. Тургайр успя да откопчи едната си ръка и да стигне ловджийския си нож. Насочи го високо към сърцето на животното, заби го с всичката си сила и го завъртя в плътта. Почувства трепване и усети как силата, с която ноктите се забиваха дълбоко в гърба му, отслабва... и всичко приключи.

Тургайр се свести — едната му ръка стискаше дръжката на ловджийския нож, а другата се бе впила в косматата шия на мечока.

Погледна бавно към планината.

Жив ли беше или се събуждаше в отвъдното? Да, жив беше. Видя очертанятията на тревите, а малките сини камбанки бяха толкова съвършени, като поклащаха нежните си копринени чашки, както часовникът отмерва живота на човек.

Така че той беше жив, а до него лежеше убитият мечок.

Трудна усмивка се плъзна по лицето му. Бе се оказал достоен за предците си.

Въпреки това внезапно го обзе съмнение. Дали беше същият мечок?

Опита се да се изправи, но дълбоките кървящи рани на гърба го измъчваха, а непоносим студ бе вцепенил тялото му.

Все пак успя да се извърне леко към него, за да огледа звяра. Не, не беше ръждивочервен. Искрящи звезди се втурнаха към очите му.

Тогава той се опита да се извърне към другата му страна. Ледени тръпки минаха по обезсиленото му тяло, преди да се осмели да направи необходимото усилие, за да види и другата страна на мечока.

Бавно надигна глава, със затворени очи, застина за миг, след което много бавно ги отвори... и погледна с широко отворени очи.

От другата страна козината беше червено-кафява, дореста като на кон.

Гърбът го измъчваше — болка и студ, тялото му се вледеняваше, но очите му бяха приковани в мечока... и мрачна усмивка се плъзна на устните му.

Всичко беше червено, огнено червено, ослепително... след това притъмня и се спусна мрак.

Появи се кучето, накуцвайки на три крака, като четвъртият висеше счупен. Беше лошо се ударило, падайки в пропастта, но бе успяло с мъчителни усилия да се изкачи отново горе. Започна бясно да лае, като видя труповете, започна да души около господаря си, но той не помръдваше.

Продължи да обикаля около човека и мечока, махайки бясно с опашка, после спря, сякаш изненадано от подозрителното мълчание на човека, и виенето му огласи горите и вечността.

На разсъмване на другия ден едно куцо куче мина нещастно през селото в равнината и изчезна на север, по пътя към Бьорндал.

Същия ден една каруца с черен кон, в която бяха двама мъже и кучето, с бясна скорост дойде от север и мина през селото. След като поразпитаха, намериха дома на енорийския свещеник на Бьо и влязоха в двора му.

Бяха двама млади мъже. Единият беше строен и гъвкав, със светла кожа като ясен летен ден, а другият беше по-възрастен и помургав. И двамата бяха високи и с решителен поглед.

Оставиха коня и каруцата в Бьо и се заизкачваха към гората с кучето.

Привечер бдителните обитатели на Бьо забелязаха същите младежи да се връщат откъм ливадите.

Вървяха един зад друг, носеха тежък товар.

Накрая влязоха в двора и сложиха товара си грижливо на земята. Старецът от Бьо се приближи колебливо и плахо.

На земята беше прясно одрана мечка кожа, като кожата откъм лапите бе завързана за два дълги кола, за да бъде използвана. Кожата на стария мечок имаше странен блясък от едната страна.

В нея бе положен трупът на ловеца на мечки, когото бяха видели да минава през Бьо предишния ден. Дясната му, вече вкочанена ръка, стискаше здраво широк къс ловджийски нож. Ръката и острието на ножа беше почерняло от засъхнала кръв. В юмрука на лявата му ръка имаше кичур мечка козина.

Лицето му беше като желязо, а устата бе застинала в сурова усмивка.

— Бил е нещастен лов — рече старецът от Бьо, просто за да каже нещо.

Младежите не отговориха, свели поглед надолу.

Старецът им предложи храна, но те просто поклатиха глави.

Сложиха товара си в каруцата, без да пожелаят помощ, и потеглиха на север.

След случилото се започнаха ли жителите на селото в равнината да гледат с по-различни очи на хората от горите на север? Може да се очаква такова нещо, но не и от хората от селото в равнината.

За тях беше унижително, че един мъж от север беше толкова смел, дори бе пожертвал живота си, за да ги избави от един звяр, в който се бе вселил дяволът.

Смелостта му бе позор за тях и затова скоро в душите им се загнезди омраза, вследствие на което обитателите на селото в равнината бързо забравиха героизма, а срамът ги насърчаваше да злословят и клеветят всеки и всичко, намиращи се на север.

За следващите поколения, които израснаха, бе създадена една легенда за случилото се, според която хората от Бьорндал са опасни и кръвожадни убийци на животни.

И на хора...

Минаха години, без да има някакво нашествие на мечки и селото в равнината.

Наистина, от време на време изчезваше по някоя овца през лятото или бяха откривани следи от мечка, но подобно нещо се случваше рядко през изминалите години.

Но с течение на времето хората от север все повече и повече преминаваха с натоварените си каруци през селото в равнината, пътувайки на юг, и местните научаваха по нещо за живота и хората в Бьорндал. В селото в равнината се научиха да различават отдалеч конете и хората от там.

Щом зърнеха дорести коне, знаеха, че са от Хамарбьо, а черните бясно препускащи коне, които местните гледаха със зяпнал поглед, със сигурност бяха на Стария Бьорндал.

Трябва да се отбележи, че имението на Стария Бьорндал ставаше все по-силно.

Това вгорчаваше живота на мнозина.

Завистта винаги съществува и процъфтява в човешките души.

Все по-често можеха да се видят тези дяволски черни коне. Натоварени, те прекосяваха селата в силен тръс, пътувайки между севера и юга, далеч, чак до града, и тогава минаваха дни, преди да се върнат у дома.

Караха едни товари и се връщаха с други, което човъркаше любопитството на селяните.

Разпитваха ратаите, но не научаваха нищо съществено и злобно подхвърляха колко дяволски предприемчиви и алчни са тези северняци.

Двамата младежи, които преди време бяха идвали в Бьо, за да вземат трупа на Стария Бьорндал, бяха наследили имението и го управляваха умело.

И двамата бяха отговорни и дейни младежи, въпреки младостта си.

Туре, по-големият, бе по-предпазлив и по-решителен, а Даг беше по-красив и със светла кожа.

Туре бе висок и развит физически. От пръв поглед впечатляваше с необикновено здравото си и излъчващо сила телосложение. С мургавата си кожа и кестеняви коси, с твърдия си и пронизателен поглед, той приличаше много на баща си, както твърдяха по-възрастните.

По-младият, Даг, беше по-деликатно сложен, но това не пречеше да излъчва едновременно здраве и сила. Имаше добре развити крайници и ясносини очи, които светеха под русите му коси. Никога, казваха старците, не се бе раждало в този дом толкова хубаво момче, което според тях имаше поразително сходни черти със своя дядо.

Хората в селото говореха не без основание, че синовете на Стария Бьорндал едва ли щяха да се справят с управлението на имението, че и да го разширят и обогатят още, ако Йорн от Хамарбьо не ги беше напътствал с мъдрите си съвети, ако не беше ги подкрепял през няколкото усилни години, които им бяха необходими, за да се научат сами да управляват.

От незапомнени времена Бьорндал имаха обичай да търгуват с редки кожи, които откарваха на каруците си и продаваха в големия град с добра печалба. По-евтините неща, добивани от горите или в имението, бяха продавани в околността, като тази търговия не носеше кой знае какъв доход.

Сделките в града се извършваха с посредничеството на голямата търговска къща на братята Холдер. Те работеха с чужбина и можеха да предложат добри цени за качествените стоки. Двата младежи продължиха традицията на семейството си да търгува с фирмата на Холдер, която им плащаше добре и винаги в уговорения срок.

Тази практика продължи няколко години, докато един ден братята Бьорндал не получиха предложение търговска къща Холдер да купува цялото производство на имението им. Договориха се и братята започнаха да изпращат всичко, което произвеждаха, в града и да си доставят от там онова, от което селото и имението се нуждаеха.

Авторитетна търговска къща като Холдер беше по онова време голяма подкрепа за хора, които се занимаваха със селскостопанска

дейност и живееха на село. Тя купуваше на твърди цени и плащаше в брой и често, според нуждите на клиентите си, правеше насрещни поръчки за значителни суми.

За един сравнително къс период братята Бьорндал неусетно се сдобиха с едно значително количество злато.

Един ден, когато Туре Бьорндал отиваше с файтон в града, едно от колелата ѝ се счупи точно когато минаваше през имението Истад, разположено южно от селото в равнината.

Хората от имението му се притекоха на помощ с необходимите за поправката инструменти, което стана повод да завържат разговор. При следващите му пътувания запознанството постепенно прерасна в приятелство и така Туре свикна да се отбива редовно в Истад. Той не остана безразличен към красотата на една от дъщерите на стопанина и когато настъпи зимата, поиска ръката ѝ.

Сватбата беше в Истад и според традицията продължи няколко дни.

След известно време старите родители на невестата отидоха на север, за да видят дъщеря си и когато се върнаха, разказаха на роднини и съседи, че тя живее в охолство. Техните думи потвърдиха слуховете, които се носеха за забогатяването на Бьорндал.

Скоро след това обитателите на Бьорндал се сближиха още повече с тези от селото в равнината: този път девойка от север се омъжи за собственика на едно стопанство в селото в равнината, наречено Бьоле. На венчавката не присъства никой от Бьорндал, защото се случи през зимата, когато сестрата на младоженката чакаше дете и не беше удобно да пътува.

Сватбата направиха на Коледа и след това имаше голямо тържество. И Даг беше поканен да отиде от Бьорндал в Бьоле, защото младоженката искаше на празненството в нейна чест да присъства и някой от роднините ѝ от север.

Това беше първият път, когато някой от Бьорндал получаваше покана да гостува в някое от стопанствата в селото в равнината, но Даг изобщо не можеше да предположи колко много ще съжалява за това, че е отишъл...

Всички знатни хора от селото в равнината дойдоха на празненството в Бьоле. Нямахте ги само най-възрастните, бяха само младите, с танци и цигулари.

Имахте в изобилие за ядене и пиене, както подобава на празнуване по Коледа, така че, когато дойде време за танците, много от младежите вече бяха на градус. Всъщност те не бяха преставали да пият даже по време на танците.

Беше вече нощ, когато се случи това, за което Даг щеше да съжбялява.

Никога преди сватбата в Истад той не беше танцувал, но това не го притесни да опита. Откри, че може да танцува хубаво, разчитайки на вроденото си чувство за ритъм и на своята пластичност.

До това заключение стигна на празненството в Бьоле, танцуваше много и скоро се очерта като един от най-добрите танцьори. Привлече вниманието на младите девойки и те често-често танцуваха с човека от горите на север. С грейнали лица, момичетата бързо скокваха, когато Даг отиваше да ги покани, или гледаха с едва прикрито съжаление, когато танцуваше с други.

Така Даг отиде до една девойка, която седеше до годеника си, и я покани да танцуват. Тя вече бе играла с Даг, но сега му отказа, защото годеникът ѝ бе забранил да танцува с него. Седналите наблизко младежи видяха как момичето отхвърли поканата на Даг и започнаха да се присмиват. Един от тях подметна, че момичетата искат партньори в танца, които могат да стоят здраво на краката си.

Даг веднага се досети, че това, което подхвърлиха, се отнасяше за брат му по време на собствената му сватба. Туре не беше добър танцьор и бе твърде скован и несръчен и танците в Истад.

Шегата беше чута и повторена от други, след което мнозина започнаха да се смеят и Даг разбра, че дълго са говорили и са се подигравали с брат му.

Никога той не се бе ядосвал толкова много. Не толкова заради себе си, а заради това, че цяла година се бяха подигравали с

непохватността на брат му.

Заби стоманен поглед в очите на младежа, който се бе обадил пръв, и му каза с гневно разтреперан глас, че кривокраките нямат думата в подобни случаи.

Никой от седящите наблизко не се обади. Много години мече бяха слушали за необикновената сила и жестокост на жителите на горите. Бликналият гняв у Даг сериозно ги изплаши и прогони у тях всякакво желание да се месят.

До младежа, който се беше обадил пръв, седеше мъж от далечен край, също поканен на сватбата.

Беше едър и здрав, с широки рамене, внушителен гръден кош и огромни крайници. Надигна се важно от мястото си и с груб тон нареди на Даг да се маха, ако не иска да пострада тежко и непоправимо.

Даг отговори дръзко, че той сам ще реши кога е най-удобно да си тръгне.

Беше вече твърде късно, инцидентът, за който впоследствие Даг щеше да съжالياва толкова много, стана непредотвратим.

Вероятно странникът имаше навик да заповядва и да му се подчиняват, защото кръв нахлу в лицето му. Той бързо извади от джоба си един ковашки чук, с който замахна срещу Даг така силно, че би убил бик. Но Даг беше бърз и гъвкав като котка. Той отскочи, избягна удара, изправи се и връхлетя на свой ред.

При шума от свадата всички станаха и благоразумно образуваха широк кръг около двамата мъже. Ето че за пръв път им се удаваше случай да преценят нагледно бойните умения на рода Бьорндал, на тези мъже, за които се носеха легенди, че носят борбеността в кръвта си, че са готови да се бият за живота и имота си срещу всички — срещу природните стихии, зверовете и хората, и които бяха наследили от много поколения свои предци способността да преценяват точно опасността, да взимат бързи решения и да ги изпълняват светкавично.

Даг Бьорндал беше от същата порода мъже. С цялата мощ на своите стоманени мускули и с резкия замах на дългата си ръка той нанесе в челюстта на чужденеца един толкова бърз и силен удар, че великанът се залюля и падна на пода. Той бързо се изправи, но едва стъпил на краката си, получи втори още по-страшен удар, който го просна на земята, където остана неподвижен.

Никой от присъстващите не каза дума, докато траеше боят, но когато странникът се строполи на пода и Даг тръгна към изхода, настъпи голяма бъркотия.

Цялата омраза и злост към фамилията Бьорндал избухна изведнъж като бясна стихия, помитаща всичко. Най-напред около Даг се чува викове „Разбойник!“, „Убиец!“, след което върху гърба му се стовариха десетки юмруци и ритници.

Толкова неочаквано беше това нападение, че Даг едва не падна... Острието на нож светна близо до лицето му и парлива рязка се появи върху бузата му, от челото до ухото. Тогава пред очите му се завъртя кръг от кървави пламъци и нанасяйки бесни удари наляво и надясно с дългите си ръце, той направи усилие да се измъкне от вкопчените в него разярени хора. В миг успя да грабне и вдигне високо един и започна да го върти в кръг, стиснал го в железните си ръце. По този начин успя да помете всички, които му препречваха пътя към изхода. Захвърли тялото на жертвата си насред залата и гордо излезе, минавайки покрай противниците си, които побързаха да му сторят път.

Намери коня си, впрегна го в шейната и потегли, без някой да се опита да препречи пътя му.

Беше на развиделяване, когато, залитайки, Даг влезе в залата на Бьорндал и се отпусна на пейката близо до огнището.

Туре се беше събудил от звънчетата на шейната и влезе и хола със свещник в ръка. Беше любопитен да чуе как е минал празникът и щеше да попита брат си, когато Даг се обърна към него и свещта освети лицето му. Наложил му се да стисне здраво свещника, за да не го изпусне. Лицето на Даг беше подуто и посиняло от едната страна и окървавено от другата. Ръцете му бяха почернели от засъхнала кръв, а дрехите му висяха на парцали.

Какво се бе случило?

Туре направи няколко крачки и постави свещника на полицата над камината. Ръката му трепереше от студ и вълнение.

— Да не си се бил? — попита той.

Даг се изправи. Той също трепереше.

Обърна се с лице гърбом към светлината и обясни, че тази нощ се е озовал в разпра, в която се е бил така, че достойно е защитил

дълголетната слава на рода си.

Туре стоеше като закован пред него. Тогава Даг му разказа подробно за станалото. Докато говореше, мощно чувство на радост и завист разтърси Туре, чието мускулесто тяло затрепера от възбуда като тялото на жребец за езда.

— Сграбчих онзи, който беше най-близо до мен — приключи Даг, — и с тялото му разчистих пространството около себе си... После си тръгнах и... ето ме!

Смълчан, Туре едва сдържаше обхваналия го гняв. Най-последно им се беше удал случай да си отмъстят за враждебността, с която бяха посрещани всеки път от жителите на селото в равнината и докато той беше спал най-спокойно под пухената завивка, неговият брат, неговият по-малък брат, беше направил сам това, което баща им и толкова други преди и около него бяха така силно искали да направят.

Сега желанието им за отплата бе напълно задоволено.

Несигурна усмивка се появи на устните на Туре, а в очите му грейнаха пламъчета.

— Сигурен съм, че никой не се е осмелил да те последва, когато си тръгнал? — попита той с лека насмешка.

— Да, никой — отвърна Даг.

— И че спокойно успя да впрегнеш шейната си? — рече Туре.

— Да, съвсем спокойно — отвърна Даг.

— Никой ли не пожела да каже лека нощ на дивака от горите? — попита Туре.

Гневът на Даг бе преминал отдавна, той вече беше спокоен. Други, по-важни мисли го занимаваха сега.

Братските веселие и похвали не го въодушевяха.

— Нищо чудно да съм осакатил някого — рече той мрачно.

— Винаги по-слабият е този, който плаща — каза Туре с твърд глас.

— Но може и да съм убил някого — рече Даг. — Чужденецът падна тежко на земята и в крайна сметка не стана, а и другият, когото запратих, също не помръдна.

— Който сее бури, жъне ветрове — рече Туре.

— Неприятна работа — продължи Даг. — От подобни разпри друго не може да се очаква... И само защото един човек не успя да се сдържи.

Казаното разсърди Туре и той отговори гневно:

— Да не си полудял? Откакто се помним, те ни клеветят зад гърба ни. Чул си подигравките и обидите им и смяташ, че не си постъпил добре, като си им отговорил? Какво биха си помислили нашият баща и предците ни, ако чуеха думите ти? Какво трябва да си мисля аз? Сега, след като си получиха заслуженото, те няма да го забравят. Няма да посмеят да ни клеветят повече.

Туре се обърна и тръгна към стаята си, но спря и пак погледна по-малкия си брат. Никой никога не бе виждал Туре да се поддава на нежност, но сега очите му се насълзиха и гласът му затрепери.

— Така е трябвало да се разправиш с тези хора, Даг — каза и топло погледна брат си. Никога не беше го виждал толкова красив като сега, помисли си той, окървавен и раздърпан.

Отмъщението имаше дълбоки корени в мъжете от рода Бьорндал и Туре беше истински потомък на своя род. Смяташе, че Даг бе извършил голям подвиг, като беше натупал онези лоши и нагли селяни. С кръв беше постигнал мъст. Туре излезе от залата с топли чувства към брат си. Но Даг не усещаше удовлетворение. Желанието за мъст бе заменено от по-разумни разсъждения и тази нощ той бе завладян от по-различни мисли.

Долу, в селото в равнината, се понесоха различни слухове за това, което се бе случило в Бьоле. Чужденецът и другият мъж, когото Даг бе тръшнал на земята, бяха отнесени и сложени на легло, без да дойдат в съзнание. На следващия ден чужденецът дойде на себе си, но челюстта и окото му бяха така ударени, че не можеше да стане от леглото. Положението на другия беше по-опасно, защото гръбначният му стълб беше счупен и му се наложи месеци наред да лежи неподвижно и да се бори със смъртта.

Разнесе се слух, че в онази нощ Даг е използвал нож, че е закоравял убиец, когото е опасно да срещнеш на пътя си. Старецът от Бьоле, единственият възрастен човек, който бе присъствал на празника и бе видял сбиването докрай, говореше, че Даг не е имал нож и че се е държал като най-смелия млад човек, когото е виждал в живота си. Но много по-бързо се разпространиха и намериха почва слуховете, които се шепнеха тайно вечер от отровени от омраза хора.

Така общото убеждение беше, че Даг е използвал нож, послужил си е с магия и е сключил договор със сатаната, защото никога един християнин не би могъл да победи сам толкова противници наведнъж.

Двадесет дни след Коледа в Бьорндал пристигна ленсманът^[1] на кон заедно с помощник и белезници, но двамата трябваше да се върнат обратно с празни ръце. Даг беше в гората, а ленсманът се позова на слуховете, които се ширеха в селото в равнината, и направи грешка да спомене, че Даг е използвал нож. Това бе посрещнато с такъв гняв от Туре, че ленсманът и помощникът побързаха да си тръгнат, щастливи, че все пак са се отървали.

Човекът, когото Даг бе тръшнал на земята, оживя, затова повече не можеше да се говори за убийство, но в селото в равнината не преставаха да говорят, че Бьорндал са по-лоши от убийци. Били готови да се опълчат на краля, на всякаква власт, дори и на Бог.

[1] Полицейски началник, блюстител на реда, скандинавското съответствие на шериф. — Б.пр. ↑

Даг получи от инцидента на празника в Бьоле незаличими следи в душата си. Бяха му нанесени два белега за цял живот: единият — върху челото, от ножа, другият — в съзнанието му.

Първоначално той се страхуваше да не би човекът да умре, както мислеха мнозина и затова нямаше желание да вижда никого. Мислеше си, че тогава хората наистина ще имат правото да го нарекат убиец, и това му беше непоносимо. Когато научи, че здравето на мъжа се е подобрило, той беше толкова щастлив, колкото никога досега в живота си. Тъмните облаци, надвиснали над него след посещението на ленсмана, се разсеяха и се отвори нова страница в живота му.

Един ден той си сложи ските и изчезна за дълго време в гората.

Напоследък се бяха появили кръвожадни вълци в горите на Бьорндал и затова никой не се осмеляваше да поеме далеч от вкъщи по затрупаните със сняг горски пътища. Даг беше от друго тесто човек. Сам се смяташе за най-опасния гост в гъстата гора. Вместо с пушка, която трябваше да зарежда, той предпочиташе да си служи с майсторски изкована брадва, защото в неговите ръце тя се превръщаше в най-сигурното и унищожавачо всичко оръжие. Бе присъствал лично при изковаването на тази брадва, защото искаше да му е по мярка като размер и тегло. После поработи допълнително по нея, като я изпили, наостри и излъска както желаше. За образци му послужиха няколко стари бойни секири, останали от най-древни времена и наследени от прадедите Бьорндал. Сега те отдавна висяха, окачени по стените на голямата зала, с почерняла кръв както по стоманата, така и по дръжките.

Но не само брадвата беше нещо важно за безопасността му в гората. Ските — също. Беше си направил сам ски — къси и леки, приспособени за плавно плъзгане между дърветата, удобни за преминаване през пресечени от скали и потоци местности. Нямаше друг по-ловък и опитен скиор от Даг.

По-бърз е от птиците в небето, така казваха за него хората, които бяха го виждали.

Този ден той се изкачи на връх Елгколен. Даг се подпря на едната щека, свали дебелия си кожена шапка и леденият вятър заигра в косите му, които късните косо падащи слънчеви лъчи правеха да изглеждат като от злато. Слепоочията му пулсираха под лентата, обхващаща челото и ушите му, дъхът му се превръщаше в бяло облаче от скреж.

Погледът му беше зареян високо над горите, към огненочервения и замъглен от наситения с ледени частици въздух слънчев диск, слязъл до хоризонта. Гледаше тази красота, но не я виждаше, обхванат от тягостни мисли.

Да допусне да се озове толкова близо до това страшно нещо, убийството. Почти да се сдобие с името убиец и полицейски белезници. От сега нататък трябваше да следи строго за постъпките си, да се научи да се самоконтролира. Трябваше да благодари на Бог, който го беше спасил от позора и който не беше позволил да се случи най-лошото, само защото Даг беше удрял жестоко и безпаметно хора, без да мисли за последствията. Не, никога вече нямаше да допусне да се самозабравя от гняв. И все пак, колко подли и низки бяха тези от равнината. Сцените от онази страшна нощ отново се появиха с всички подробности пред него.

Досещаше се за долните клевети, които се разпространяваха за Бьорндал, но те му се виждаха несъразмерно, недостатъчно значимо основание за разразилата се онази нощ агресия, съпроводена с крясъци, обиди, вадене на ножове, развихрила се към него демонична омраза.

Не можеше да се примири с мисълта, че омразата на онези хора се бе изляла с такава сила върху него, който не бе им сторил зло. И красивото му и чисто лице с горди и благородни черти, в чиито очи обикновено играеше жив, весел пламък, днес беше помрачено от горчилка и гняв.

Дори бяха понечили да го унищожат завинаги, бяха убедили представителя на властта, че той е истински престъпник, който трябва да бъде окован и откаран с белезници. Не, не, занапред няма да отвръща с физическа разправа, нито ще ги мрази и преследва по един или друг начин. Не, те бяха твърде слаби физически, очите им се подуваха, челюстите им се чупеха, телата им се осакатяваха. Не бяха достойни противници в подобни битки.

Гъвкавата му и стройна фигура се изправи на върха, а разведреният му поглед се спря на червения слънчев диск.

Завистта.

Да, само и единствено завистта беше тази, която подхранваше враждебността към него и семейството му. Завистта заради тяхното добре уредено имение и заради техните каруци с великолепни коне, заради успешната им търговия в големия град. Да, те бяха бесни от завист, защото виждаха как расте богатството и силата на тези жители на планините, които в тяхното високомерно съзнание бяха осъдени да живеят бедно и като полудиваци.

Да, за жителите на равнината единствено богатствата и земите имаха значение. Те се гордееха със своите ниви, със своя добитък, със сребърните монети, които трупаха и кътаха в железни сандъци. Смятаха се по-издигнати и заради белия хляб, който ядяха, заради крехкото и вкусно месо, заради хубавото масло и презираха планинските жители, които често се принуждаваха да мелят житото смесено с дървесни кори, да ядат жилаво месо и да слагат на трапезата си масло само в празнични дни. Сега той си даде сметка колко зла и низка трябва да е природата на тези хора, които можеха да ги намразят само заради това, че са се избавили от бедността и са заживели като тях, а дори и по-добре.

Имаше само един начин да им отмъсти. Не като показва физическото си надмощие, а като съсредоточи ум и сили, и да тласне още по-напред благосъстоянието на Бьорндал, докато ония от селото в равнината пукнат от завист, отронени от собствената си жлъч.

Взел твърдо решение да поправи грешката си, Даг пъкна шапката в един от джобовете си, стегна здраво брадвата на колана си, пооправи лентата на челото си и се спусна по склона към Бьорндал.

Каквито и да са, както и пред когото и да са изречени, думите имат криле. Понякога стигат бързо, но в някои случаи прелитат дълго между хората, докато стигнат до този, когото са предназначени да наранят.

Слуховете, които последваха след посещението на ленсмана, тръгнаха от селото в равнината, минаха през Хамарбьо и стигнаха до Бьорндал.

В това положение Даг завари Туре, когато се върна от разходката си в гората.

Туре беше силно разгневен.

— Веднага се качваме в шейната и слизаме в селото в равнината — рече Туре с разтреперан глас.

— Какво ще правим там? — попита Даг, макар че веднага се сети какво имаше предвид брат му.

Туре го изгледа мрачно.

— Каква работа ли? — рече той. — Ще тръгнем от стопанство в стопанство и ще бъхтим тези кучета до умирачка. Какво ще кажеш?

— Мисля, че е по-добре да не го правим — разсъди трезво Даг.

— Да не го правим? — изкрещя силно Туре. — Можем ли да се спасим от злобата и проклетията им, ако си седим у дома край огъня?

Даг усети накъде отиват нещата. Познаваше отлично брат си и знаеше, че науми ли си нещо, Туре не променя решенията си. Сега беше излязъл от кожата си и беше готов да препусне веднага към селото в равнината и люто да се развилнее. Затова Даг веднага трябваше да намери някакви убедителни доводи, с които да го възпре.

— Ти забравяш — рече му той с възможно най-спокоен тон, — че онова, което наричаш клевета, поне засега е близо до истината.

— Убиец ли е един човек, предизвикан умишлено и принуден да се брани срещу една глутница, по-свирепа и от вълци? — запита гневно Туре. — Бунтовник ли е той, защото казва истината на един чиновник, желаещ само заради махленски приказки да вкара в затвора невинен човек?

Даг помисли малко върху отговора, който трябваше да даде.

— Това, което казваш, е вярно, но аз не гледам на него по същия начин. През онази нощ аз държах живота на един човек в ръцете си. Ако го бях убил и ленсманът дойдеше да ме отведе, вярваш ли, че щях да подам кротко ръце, за да ми сложи белезниците и след това да го последвам? Не, Туре, никога! Тогава щях да бъда онова, което ни обвиняват, че съм: убиец, бунтовник против всички власти, дори против краля, защото щях да избягам надалеч през гората, в непроходими места, където никой няма да се осмели да ме преследва. — Даг стана и продължи с блеснал поглед: — Бяхме твърде близо до една голяма беда и сега трябва да бъдем разумни в контактите си с другите. Трябва да помним, че враждебността на жителите на селото в равнината е причина за този злощастен инцидент и че враждебността е следствие от завистта им. Да, те ни завиждат и ни мразят, защото ние

не сме такива, каквито са обикновено жителите на гората — необразовани, плашливи, смирени. Разсъждавах върху това, докато се разхождах днес сам в планината и стигнах до решение. Да, Туре, ние ще се справим с тази вражда, колкото и дълбока да е тя, но това не може да стане веднага. Ако имаме търпение, ще постигнем успех.

Туре се изненада, когато чу, че брат му бе мислил дълго и сериозно по този въпрос. Но беше истина, че много често тъкмо Даг намираще най-добрия и разумен изход от проблемите, които срещаха. Затова го остави да се доизкаже.

— Ще им докажем — продължи Даг, — че имаме право да живеем както решим и че знаем как да успяваме. Ще увеличим нивите си, ще изкореним още от горите, за да създадем нови пасбища, ще умножим добитъка. Няма да се задоволяваме само с това, което са ни оставили предците ни, ще докажем с делата си, че сме просветени хора, можещи, успяващи. Има много по-достойни занимания за човека от това да бие и да осакатява слабите и после да бяга в горите, за да се укрива от властите. Най-силното оръжие, с което можем да уязвим враговете, завистниците си, ще бъде разрастването на имението ни — умножаването на земите и добитъка, бързото и сигурно увеличаване на благосъстоянието на нашия род.

Туре не изглеждаше напълно съгласен, когато Даг приключи.

— Виждаш по-далеч от останалите — рече той, — но няма да е лесно да увеличим земите си. Прадедите ни са се трудили дълго и упорито, за да ги направят плодородни, каквито са днес, а и не може да се каже, че имението ни е малко.

Даг знаеше, че Туре не обича промените, че посреща с недоверие всяко ново начинание. Но той бе размишлявал дълго върху своя план и беше твърдо решен да го осъществи. Затова, без да се съобразява с възраженията на брат си, му съобщи:

— Утре заминавам.

— Какво? — вдигна вежди Туре. — Какво означава това? Какво искаш да кажеш?

— Ами отивам в града... и там ще остана.

Туре хвърли изучаващ поглед на брат си, обзет от внезапно безпокойство. Дали Даг не се бе засегнал от нещо в разговора им? Дали не беше се разсърдил, че Туре не бе одобрил плана му? Да отиде да живее в града — това означаваше да се разделят! Не, това не бива,

не е възможно, помисли Туре. Ако, за да бъде удовлетворен, Даг пожелае да поеме сам ръководството на Бьорндал, той би отстъпил, не би допуснал да се карат за това. Какво ще стане с него, ако Даг го напусне? Разбира се, Туре можеше да се занимава сам с имението, но щеше да му бъде самотно и тягостно. С кого щеше да си говори? С кого щеше да се съветва?

— Какво мислиш да правиш в града? — го запита колебливо.

— Искам да получа образование — рече Даг. — Да се науча да смятам, да водя търговски тефтери, както и ред други неща. Там има просветени, знаещи, можещи хора и може би ще завържа познанства, които ще ни бъдат полезни, за да подобрим работата в имението, когато се върна тук.

Очите на Туре грейнаха, когато разбра, че Даг не му се сърди и че планира да се върне. Ето защо прие желанието на брат си.

Туре се включи с много грижа и старание в приготовленията по заминаването на Даг.

Пътуването беше много важно — Даг щеше да отсъства дълго и за Туре нищо не беше достатъчно хубаво и добре пригответо за брат му.

Даде нареждане да стъкмят конете и шейната като за празник и следеше лично приготовленията. Когато всичко беше готово, подаде на Даг кесия с талери^[1], с които можеше да отиде чак до Лондон, което накара Даг да избухне в смях; толкова весело не беше се смял от Коледа.

Туре също се засмя; вярваше, че е добре човек да има пари, когато ще бъде сам толкова дълго време. Образованието струваше скъпо, трябваше да се плаща за книги, а трябваше да се купи и какво ли не друго.

Наистина, имаха пари у търговеца Холдер в града, но те носеха лихви и не биваше да си пипат.

Накрая решиха Даг да вземе всичките пари със себе си, а ако все пак му остане нещо, да ги даде у Холдер.

Такива бяха Туре и Даг — добри приятели във всичко.

[1] Талер — Сребърна монета, в обръщение между XVI и XIX век в различни страни на Европа. — Б.пр. ↑

След пролетната оран Даг се прибра от града. Мъдрият му ум беше видял и научил много неща.

Туре забеляза, че у Даг нещо се е променило, видя нещо непознато у него. Фини и добре скроени дрехи, също и някоя непозната дума от време на време, която той използваше. На третия ден от завръщането си Даг облече старите си дрехи за лов и отиде в гората.

В града имаше странни звуци. Трополене по уличния паваж, ек надалеч по каменните улици и глъч на много хора. Тропотът от колела звучеше различно по родните пътища, хората тук се движеха по-спокойно, а глъч от множество беше рядкост в Бьорндал. В града постоянно беше шумно. У дома беше различно — най-вече в гората, с нейните звуци. Целият градски шум го беше оглушил, но сега влезе в гората и това отново пробуди сетивата му. Чуваше ясно и най-слабия звук — дъха на северния вятър в боровите клонки, падането на шишарка, чуруликането на птици, ромоленето на потока и звука от водопада. Всичко беше толкова тихо и ясно, че можеше да чуе ударите на сърцето си, което биеше в гърдите му. Тук отново се чувстваше като у дома си и се закле никога да не пътува далеч от тук.

Вечерта, след като се върна от разходката си в гората, той си поговори с Туре, седнали край огъня в залата с по чаша силно питие в ръка. След завръщането на Даг двамата си бяха казали само по няколко думи, защото си бяха мълчаливи по природа. Даг разказа за хората, с които се бе опознал в града, а след това и за новите неща, които беше научил. Туре се увлече от непринудения, жив и образен разказ на брат си; слушаше с голямо внимание думите му, които понякога трудно разбираше, защото градските бит и привички му бяха непознати.

Беше късно посред нощ, когато Даг вече бе разказал всичко. Не, имаше една случка, която беше пропуснал съзнателно. Бе извършил една глупост в града, която още не можеше да си прости.

Една вечер се беше запознал случайно с някакъв морски капитан, който имаше стара златна брошка, купена в Холандия. Сега спешно му

се налагало да я продаде. Беше толкова настоятелен, че Даг я купи, но почти веднага се разкая, защото даде за нея значителна сума. За какво му беше тази игла? И се замисли как ще я покаже на брат си и ще си признае, че е дал за подобна ненужна вещ толкова пари.

След като това се беше случило, го поканиха на гости в къщата на един от най-богатите търговци, докато е в града, и ден преди да се върне у дома Даг отиде у тях. По-малката дъщеря на семейството, Терезе, беше много дружелюбна към него и при тази последна среща се държа особено ласкаво, смееше се и се шегуваше през цялата вечер. Вниманието ѝ трогна Даг и той ѝ подари брошката в знак на благодарност за проявеното гостоприемство.

— Това е прекрасна брошка — рече тя, — но е прекалено скъпа, за да я подарявате.

И тя му я върна, но той сложи брошката на масата и започна да я убеждава, че трябва да я приеме, повтори, че изпитва към нея голяма благодарност за гостоприемството ѝ и че брошката е малък подарък, който не бива да я кара мисли, че с нещо я задължава. Да, тя прие брошката и го изгледа със странен поглед.

Да, госпожица Терезе се държеше твърде странно. Не беше ли прието да се подарява брошка на такава красива дама? Вероятно беше извършил нещо нередно, но не знаеше какво.

Изведнъж лицето му се изчерви. Може би госпожицата си е помислила, че има някакви намерения към нея? Сега може би му се надсмиваше, че е дръзнал да се прицели толкова високо.

Когато тази мисъл му хрумна, двамата вече не бяха лице в лице. В противен случай щеше да потъне в земята от срам.

Даг имаше полза от това, което беше научил в града.

Направи търговски тефтери, в които започна да записва сметките и да организира по нов начин делата на имението.

Всичко в околността беше владение на Бьорндал. Къщи, колиби и стопанства в селото и в горите принадлежеше на Стария Бьорндал.

И до днес всеки стопанин беше отговорен за имота, който беше наел, като загубите се поделяха между него и Стария Бьорндал.

От стари времена пришълци ходеха из селото, колибите и стопанствата, за да изкупуват от селяните кожите на разни животни

или други неща, които произвеждаха. Онова, което селяните получаваха в замяна, беше нищожно, затова живееха бедно.

Но вече всичко, което ставаше за продажба, отиваше в господарското имение и там всеки стопанин получаваше равностойността на внесеното от него в зърнени или други храни. В подходящото за това време всички събрани стоки биваха изпращани в града и продавани там.

В резултат на въведената нова практика селяните от Бьорндал станаха много по-дейни. Ловяха дивеч и риба повече, отколкото им беше необходимо за изхранване, и излишъка продаваха. Увеличиха нивите си за лен. Старите жени предяха и тъчаха повече, отколкото беше необходимо за семействата. Умножиха стадата си, чиято вълна се продаваше на по-висока цена. Момчетата, които преди скитаха, без да вършат нещо, искаха от Даг разрешение да секат дървен материал. Той им помагаше със сечива и с коне за превоз. Полека-лека обработваемата площ се разшири и разцветът на селото и на имението беше забележим. Така, благодарение на новите методи на управление на стопанството, които Даг наложи, всичко процъфтяваше по-бързо, отколкото се очакваше.

Каруците на хората от север все по-често се появяваха по пътищата към града. По тях препускаха ту черните буйни коне на Бьорндал, ту дорестите коне на Хамарбьо — стопаните от Хамарбьо се ползваха с доверието на Туре и Даг и често отиваха вместо тях в града, когато те бяха заети.

По пътищата на имението или по пътищата, които минаваха покрай една съседна гора, черните коне на Бьорндал се носеха равно, но щом приближаваха селото в равнината, изведнъж запрепускаха бясно, като че ли минаваха през опасно място.

Същата есен бе направен нов широк път през селото в равнината, който започваше от алеята на имението Боргланд и свършваше до гората на север. Беше построен от могъщите господари на имението, които се страхуваха, че возилата им може да се блъснат и преобърнат заради бясно каращите каруци на хората от север. В Бьорндал им хареса новият път, защото им спестяваше обикалянето през прохода Йомфрудал.

Малко по малко в гъстите гори започнаха да навлизат все повече дървари и някогашната дълбока тишина бе нарушена от глухите удари

на секирите върху дънерите на дърветата и от прашенето на падащите клони. Отсечените дървени трупи не бяха предназначени за строителство и отопление. Спускаха ги по реката, която извираше от високите планини на север, имаше страшни бързеи до Бьорндал и след това се устремяваше на изток, през проходи и гори, за да се влее в голямата река и така да стигне до други страни и народи. По този начин отсечените в горите на Бьорндал огромни дървета стигаха до света.

Тази дейност протичаше съобразно нарежданията на едрият търговец Холдер, който имаше грижата за всички сделки. На Даг се наложи да се заеме само с дърводобива, а брат му се занимаваше с работата на имението — със земеделието и животновъдството. Туре се беше опитал да се противопостави на новите начинания, но когато започна тяхното осъществяване, работеше неуморно от сутрин до вечер. Изорани и засети ниви се простираха сега там, където по-рано имаше само поляни, а нови места за паша бяха създадени там, където имаше горски масиви. На гората ѝ бе съдено да отстъпи пред ралото, но и отвоюваните и разработени земи изглеждаха твърде малко в сравнение с безкрайните гори на север.

Даг беше извън къщи през по-голямата част от времето. През есента и зимата надзираваше сечта и товаренето на дървения материал. В останалото време ходеше на лов. Туре се справяше сам с управлението на имението. Даг го беше научил как да води търговските тефтери, а бдителният му поглед не изпускаше нищо и той вършеше необходимото.

Години наред изминаха в спокойствие и напредък. Богатството и могъществото на Бьорндал растяха непрекъснато.

Омразата и гордостта никнат като отровни треви в сянката на щастието. Зложелателство и отмъстителност дебнеха двамата братя.

И бедата не закъсня.

Случи се в края на зимата.

Рано една сутрин Туре впрегна шейната и замина с жена си и детето си да прекара деня при сестрата на съпругата си в Бьоле.

Минаха по леда на замръзналото Лисне, до завоя на реката, малко преди да се влезе в селото в равнината. Семейството пристигна

благополучно в Бьоле, където прекара един приятен ден.

Усещаше се дъхът на приближаващата пролет и под леда, който продължаваше да я покрива, реката ромолеше глухо.

Привечер Туре и семейството му поеха обратно на път и стигнаха средата на замръзналото Лисне.

Ледът се счупи и шейната с пътниците потъна в бездната.

Веднага пратиха хора да известят в Бьорндал. Даг пристигна с помощници, разчупиха леда и извадиха трупове на удавените — нищо повече не можеше да се направи.

След погребението на Туре и семейството му, след като приключи обядът, даден в памет на покойниците, както изискваше старият обичай, в Бьорндал настъпи тягостна тишина.

Даг бе останал съвсем сам и му се струваше, че животът го е напуснал и се носи леко във въздуха, отделен от физическото си тяло.

Гледаше учудено около себе си като малко дете, което се диви на живота. Всичко в света му се виждаше странно и непонятно.

Бродеше като в сън, без да забелязва изнизващите се покрай него дни.

Пролетта и лятото, есента и зимата минаха, без Даг да посяга към каквото и да било.

Всичко му беше чуждо.

Вкъщи и най-незначителните вещи и места му напомняха за починалите близки.

В гората го преследваше неотлъчно споменът за брат му, с когото се бяха разхождали там заедно.

А ако несъзнателно се озовеше в гробището, изпитваше желание гробът да погълне и него. Там, където лежах всички. В това число и малкото момче, което трябваше да наследи имението.

Кой му оставаше на този свят? Вярна беше старата поговорка: „Това, което се гради десет години, може да бъде загубено за една“. Много неща се случиха в стопанството през тази една година. В селото отново се появиха прекупвачи, които обикаляха стопанствата и изкупуваха разни стоки, както по-рано.

Годината се оказа лоша и за пасищата и нивите: жътвата и коситбата закъснях, по нивите остана неприбрано жито и то изгни. Зимата беше страшно мразовита и за селяните настана тежко време. Нямаше жито за брашно и хляб, нито пък зоб за животните.

Малко стока стигна до града тази година, защото по пътищата зачестиха обири.

Арендаторите отново започнаха да си задържат от реколтата повече от договореното със Стария Бьорндал.

Така правеха в миналото, но Туре беше изкоренил този навик, обаче след смъртта му старата практика се възобнови.

Тази зима в Бьорндал бяха принудени да купят от града допълнително жито, за да се изхранят; наложи се Даг да заеме на селото безвъзмезден заем, с който да му помогне заради глада.

В плевниците свършиха малкото събрана шума и мъхът, с които успяваха в предишни лоши години да заменят липсващото сено, за да изкарат. През зимата се принудиха да заколят част от животните.

Нищо от ставащото не занимаваше съзнанието на Даг. Беше безразличен към всичко.

Когато старият прислужник дойде и му съобщи за кражбите по пътищата, той се обърна смутен.

— Ами какво да направим? — рече простичко той. — Скоро може да ни няма... и аз... и ти...

Започнаха сериозно да мислят за Даг, че не е наред с ума си. Хората страняха от него и го гледаха ужасени, щом го срещнеха.

Не спеше нощем, а денем — още по-малко.

Присъщо на човек е да разсъждава върху живота и смъртта. Седнал до огнището в някоя горска колиба или край огъня под открито небе, той прекарваше дълги самотни часове в размисъл и вътрешно съзерцание. Загубил брат си, той наистина бе усетил колко кратък е човешкият живот.

Това, което се беше случило, не беше свързано само със смъртта на един човек, а с нещо много по-голямо. Както всички хора от горите, той носеше дълбоко в себе си духа и традициите на своя род, както и респект пред тези, чиито следи водеха далеч назад в миналото. Самият си даваше сметка, че е просто едно звено, свързващо миналото с бъдещето. В тази приемственост смъртта на един човек не означаваше край. Той оставаше жив в спомените на рода си. Тъкмо това чувство бе изпитал, когато бе починал баща му, така мислеше и за собствения си край някога — както си му е редът.

Със смъртта на Туре всичко се бе променило невъобразимо. Туре беше по-големият, наследникът, със съпруга и потомство. Самият Даг трудно прие мисълта, че сега е господар на имението и трябва да се ожени.

През всички години той бе свикнал да живее под крилото на по-големия си брат, така че му беше много трудно да възприеме идеята за каквато и да било стъпка в качеството на вече единствен и самостоятелен собственик и наследник. В древните семейни предания се споменаваха за двама женени братя, които някога живели заедно като равноправни собственици на имението, но този случай беше единствен и неприемлив. Чрез преки наследявания от първородния, имението беше запазено от разделяне. Представителите на рода Бьорндал бяха живели винаги досега здраво обединени в своите земи, където се бяха установили в отдавнашни смутни времена. Тук, в

горите, те успяваха да отстояват своята независимост и да се бранят от презрението и зложелателството на обитателите на селото в равнината.

Откакто се помнеше историята на рода, в Бьорндал винаги бе имало многолюдни семейства, но сега тук беше останал един-единствен самотен млад мъж. Той нямаше дори един близък роднина, с когото да сподели дните си. Родът беше към края си.

От прадедите си Даг беше наследил убеждението, че големите нещастия, съдбовните изпитания и въобще всичко, случващо се на земята, е продиктувано от волята на самия Господ. Нищо не се случваше без волята Божия. Затова непрекъснато се питаше какъв е смисълът на това, което се беше случило. Ако ударът беше засегнал него, той щеше да го приеме с примирение, защото беше грешен — беше посегнал на живота на човек... Но Туре не бе сторил зло никому, както и смирената му жена, а също и момчето...

Не, нямаше смисъл в това. Той не намираше отговора, съзнанието му беше заето с търсенето му денонощно и накрая съществуването му заприлича на люшкане в някакъв бушуващ сив океан, чиито брегове не се виждаха.

Мина време, годината изтече, отново дойде пролетта и после настъпи лятото. Но Даг беше като ослепял и не забелязваше нито раззеленените гори, нито наедрелите житни ниви, нито покритите със свежа трева и пъстри цветя поляни. Беше потънал в измъчващите го едни и същи неспокойни мисли, които го изтощаваха до смърт. Хората го избягваха, споглеждаха се и поклащаха глави.

— Безумец — изричаха те.

Един ден се случи нещо.

Даг обикаляше безцелно из имението, като спираше за малко, присядаше и после пак тръгваше.

Къде беше той? Какви бяха тези звуци около него?

Намираше се някъде в имението, защото от мястото, където беше спрял, се виждаше селото с буковите горички край него, с къщите, оборите, пасбищата. Да, със сигурност това беше тяхното село, но то му изглеждаше по-различно днес. До ушите му долитаха по-различни звуци, някакво особено жужене и един необичаен за слуха му шум от множество, което се движеше.

Какво ставаше в горите? Значи те са живи?... Ето че се раздвижиха...

Непрестанен тропот от стъпки на безброй животни — тежки стъпки и лек тропот, се долавяха едновременно от всички страни. Даг чуваше как се чупят клоните на дърветата, чието пращане ставаше все по-близо, след това земята се затресе... и тогава се появиха всички горски зверове, така плътно притиснати едни до други, че мачкаха и изпотъпкваха всичко при своя бавен и неспирен вървеж.

Едри мечки, бързи вълци, гъвкави лисици, големи елени с разклонени като дървета рога вървяха напред в бавен и сигурен фронт. Над тях небето почерня от хищни птици — орли и ястреби, излезли от гората, стояха неподвижно с разперени криле във въздуха, готови за нападение. Долу в речната долина, както и покрай пътищата, дебнеха скитници и крадци, готови да крадат товари, да ограбват пътници. В един момент армии от развилнели се животни и зли хора се запътиха едновременно откъм гората и откъм селото в равнината, и се насъбраха на хълма на Хамарбьо.

Даг усети, че му прилошава, и се строполи на земята.

Виждаше съвсем отблизо светещите очи и озъбените муцуни на зверовете, изкривените от лукаво злорадство човешки лица.

Съвсем близо нещо изсвири във въздуха и той си помисли, че го е пронизал куршум... Тогава съзря дружина мъже, въоръжени с пушки и ножове, някои от тях мургави, едри и мускулести, други — руси като него, със сини очи и сдържана усмивка. Вървяха силни и бързи, с премерена стъпка, сякаш танцуваха. Разнесоха се още изстрели, паднаха, покосени от тях, злите крадци, настървените зверове. Спокойни и решителни, въоръжените мъже продължаваха да вървят, докато стигнаха до стените на имението. Тогава Даг осъзна, че ги познава: мургавите му приличаха на Туре, а другите — на него. Мъжете от рода му.

В същото време шумът в горите и селището секна. Злите хора и зверовете бяха изчезнали. Остана само групата въоръжени мъже, застанали на билото като истински бранители, след което настъпи тишина в небето и на земята.

Но... — сепна се Даг, — къде бяха отишли всичко? Бяха изчезнали внезапно. И ето че адският шум се разнесе отново от всички страни, защото ужасната армия от зверове и престъпници се връщаше

пак — зла, настървена, неукротима. Виковете, дрезгавият рев и трясъкът на събарящите се дървета се засилиха. Всичко почерня от смърт.

Плътният мрак бе раздран от широка синя светкавица, която освети селото и далечните гори и веднага след това се чу оглушителен гръм, сякаш всички пушки на света гръмнаха едновременно. Земята и въздух се разтресоха... след това постепенно настъпи тишина, сред която се чуваше само плющенето на проливен дъжд, който се изливаше върху горите.

В един от ъглите на старата ограда от векове се извисяваше бреза, най-голямата, която хората някога бяха виждали. Сред местните се предаваше поверие, че ако се случи нещо с брезата, това ще е лоша поличба за рода Бьорндал.

Нещастieto се случи. Удари гръм и порази короната на брезата, която се стовари и разпиля клони и листа на земята.

Изпод удареното дърво с пълзене се измъкна един човек. Беше Даг. Бе полегнал под брезата за малко и замислен върху тъжното си и смътно бъдеще, беше задрямал. След толкова много безсънни и тревожни нощи сънят го бе надвил. Възбуденият му мозък беше сънувал армиите от страшни зверове и хора. Гръмотевицата го бе събудила и го бе извадила рязко от дълбокия му сън.

Разтри очи, за да се разсъни и да прогони виденията си изцяло. Да, мислеше си той, ето какво значи да си безумец: да имаш такива ужасни видения, а сега и това дърво... от къде пък се появи? Даг се хвана за главата и се върна до падналата бреза. Пипна клоните и вдъхна мириса на свежите листа. Но тези клони и мирисът на листата бяха съвсем истински. Тогава се отдръпна, за да разгледа срутената бреза отстрани.

Вече отдалечил се достатъчно, той забеляза, че голямата стара бреза не изглеждаше като преди. Стори му се, че е по-ниска. Разгледа внимателно върха и тогава разбра какво се бе случило. Вече виждаше върху дънера черните следи на гръмотевицата, която бе паднала върху старата бреза и я бе поразила. Нищо друго не можеше по-ясно да изрази божиите помисли.

Даг се закова там, на място, с измокрени дрехи; нямаше намерение да се прибира вкъщи. Огледа долината, сякаш я виждаше за първи път. Сънят се бе запечатал толкова ясно в съзнанието му, че той почти очакваше да го преживее пак. Но сред тишината, настъпила след бурята, се чуваше само нежният, тих шепот на околните гористи хълмове. Гъстите плътни облаци бавно се разделиха и между тях светнаха косите лъчи на залязващото слънце. Дълги сенки покриха селото; върховете на най-високите букаци се позлатиха и зад тях билата на хълмовете пламнаха. Играта между сенките и светлината сякаш увеличаваше разстоянията и създаваше нови очертания. Селото изглеждаше като недействително и скоро една дъга разгъна цветовете си над горите.

От много месеци сляп за всичко около себе си, сега Даг се вираше омаян в тази величествена гледка. Вдигна поглед към небето, загледа се в синевата между облаците, уверен, че съзира Божието царство. От време на време се чуваше тътенът на отдалечаващите се гръмотевици. Вече можеше да се прибере.

Даг се преоблече и седна в старата зала, където не беше влизал от обяда след погребението на Туре. Тук по правило влизаха само на празници, но върху масата до прозореца имаше две книги и Даг поиска да ги разгледа сега, когато беше получил знак, че Господ Бог е обърнал погледа си към неговия род. Взе почтително старата Библия и започна да я прелиства. Зачете откъси от Стария завет: от всеки ред срещу него се издигнаха заплахи, предупреждения за наказания и възмездия, отправени към хората от един ревнив Бог. Затвори книгата и се замисли. Да, върху него се беше стоварил гневът Господен. Не бе нужно да чете по-нататък, за да го разбере. Ясно му беше, че Бог го наказва, но какъв беше грехът му?

Сети се за баща си и за онези си прадеди, за които беше чувал. Доколкото му беше известно, всички те бяха спазвали Божиите закони. Знаеше, че и баща му не ги беше нарушавал. Но какво е бил скрил в душата си Тургайр, сега нямаше как да разбере, а и той не бе разговорлив човек.

Неочаквано Даг си припомни нещо. Имаше едно изречение, което неговият баща употребяваше често, когато говореше за сериозни

неща: дългът на човека. Дълг на човека беше да работи от ранни зори, за да осигури себе си и близките си, дълг беше никога да не кълне и да не богохулства... (Даг си спомни силната плесница, която му бе ударил баща му, защото, разгневен, си беше позволил да ругае в негово присъствие). Човек беше длъжен и да почита десетте Божи заповеди, да казва молитвите си, да спазва постите и празниците. Доколкото си спомняше, нито Даг, нито баща му бяха нарушили тези свои задължения. Не знаеше каква можеше да бъде причината за стоварилия се върху главата му гняв Божи.

Част от него бяха гордостта и надменността на неговия род. Макар и останал сам, още под въздействието на случилото се с Туре и с кънтящите си от гръмотевицата уши, Даг нямаше намерение да се пречупва и беше готов да спори дори със самия Бог. Приведе се отново над масата, посегна към Библията, но не я взе. Погледна другата книга. Отвори я, разсеяно я прелисти и когато се върна пак на първата страница, прочете: „Преди всичко християнинът трябва да устоява на низките съблазни, които водят към забранените от Божиите повеления и от човешките закони прегрешения.“ Прочете още веднъж повнимателно изречението, после обърна страницата и продължи: „Второто нещо, което Бог изисква от нас, е да обуздаваме и заглушаваме нашите лоши чувства и желания.“

Даг спря да чете. Значи Божиите напътствия се съдържаха не само в десетте Божи заповеди и в Символа на вярата. Продължи да чете откъси от тук от там, но не проумяваше добре онова, което четеше. Най-после попадна на следното: Ако в сърцето на човека проникне чувство на вражда и гняв към ближния, той е длъжен не само да не дава свобода на лошото си чувство, но не трябва и да мисли за отмъщение, нито да изпитва удоволствие от подобни мисли.

Кръвта нахлу в главата на Даг. През изминалите години Туре и той не бяха ли взаимно подхранвали постоянното си желание за отмъщение спрямо жителите на селото в равнината и точно това им желание не ги ли караше да се радват, докато имението им се разрастваше и трупаха богатствата, които Бог благоволяваше да им предостави?

Даг втренчи уплашен поглед в брезата. Замисли се за своите деди и за баща си, които до един бяха вярвали открай време, че отмъщението е едно от задълженията на човека. Даг не един път бе

слушал разказите на старата Ане Хамарбьо, която знаеше толкова много неща за рода Бьорндал. Обикновено тя ги завършваше с думите: Никой от тях не напуска този свят неотмъстен. Спомни си и случая, когато свещеник Дидрих дойде да търси помощ от баща му срещу мечока, който опустошаваше селото в равнината. Тогава Даг беше в съседната стая и чу как неговият баща, когото молбите и обещанията не бяха трогнали, прие да отиде да убие мечока веднага след като разбра, че и той е роднина на звяра, погубил баща му, смъртта, на който трябваше да бъде отмъстена. Отмъщение... отмъщение... отмъщение.

Замисли се отново върху историите за смъртна вражда и кървави разпри, които разказваше Ане Хамарбьо. С каква гордост се изпълваше сърцето му, докато слушаше за юнашките подвизи на своите прадеди. Но ето че настъпи време, когато той започна да се бои от това чувство. Даг постоя замислен още няколко мига. Една от Божиите заповеди не ни ли задължава да почитаме своите родители? И да накажеш противниците им не значи ли да изпълниш същата заповед?

Той се изправи с гневно променено лице. Образите от съня му отново нахлуха в него. Пак ясно видя как злото изчезна веднага след появата на групата въоръжени мъже от неговия род. Имаше ли никакво съмнение, че страхът, който вдъхваха смелите и силни представители на рода Бьорндал, беше прогонил разбойниците, разпръснал надалеч в горите разните зверове и беше направил околността обитаема?

Чувстваше се с дълбоко вкопани в своя род корени, както огромната стара бреза — в земята. Сега тя беше тежко наранена от мълнията, но въпреки това се държеше здраво в родната почва със своите яки корени. Не, не... нямаше сила, която да успее да ги изтръгне и унищожи така лесно. Но тези мисли не го успокояваха и удовлетворяваха. Предайте му винаги бяха считали отмъщението за свой неотменим дълг. Той ги почиташе като самия Бог и сега търсеше да открие основание в самите Божии заповеди, за да може да ги оправдае. Усещаше се самотен, изоставен, мислейки за всички тези хора, живели преди него и вече отдавна покойници, какъвто щеше да стане и той... след време.

Отново седна до масата и взе малката книга. Подвързията ѝ беше стара, със захабени ръбове и разхлабена от употреба и затова сама се отвори на една страница, където Даг прочете: „Знам, че трябва да

оставя на Господ грижата за отмъщение.“ Тази мисъл бе изписана там — незаличима, с печатни букви. Трябва да се спра, защото наистина ще полудея, си помисли Даг, но ако оставя на Бога грижата за отмъщението, мога ли да бъда сигурен, че той ще има желание и ще отдели време да го стори? Защото неговото убеждение, че всяка неправда трябва да бъде справедливо възмездена, бе останало непоклатимо.

Студ пролази по гърба му. Но защо, какво му пречеше да се довери на Бога? Не беше ли му помагал Той досега? Не бе ли му дал сила и възможност да се измъкне жив от онази глутница в Бьоле? Не бе ли го спасил от престъпление и затвор? И после, когато заработиха така усърдно с Туре, за да увеличат богатството си, не им ли бе помогнал пак Той? Но те нямаха очи да видят Божия пръст във всичките си успехи. Ето кое беше основанието за наказанието, което ги постигаше сега.

Но все не можеше да разбере достатъчно ясно защо Бог бе оставил много поколения от неговите предай да живеят в омраза, насилия и убийства и каква може да е причината, която да накара Бог да накаже рода им със затриване точно сега — по времето на Туре и Даг.

Минаха часове, над селото и имението падна мрак, а Даг продължаваше да седи в старата зала и с подпряна на ръката си глава да се бори, стъпка по стъпка, с тези противоречиви мисли. Дългът на човека — отново се върна към бащината си мисъл и тогава го осени просветлението.

Стори му се, че вече разбира защо точно сега бе дошло наказанието. Дългът на човека не е бил един и същ през разшилите времена, с течение на вековете и той се е променял. Неговият сън му се беше явил, за да го подсети, да му помогне да разбере. За древните най-необходимото и спасително поведение е било да се отбраняват с всички сили от хищниците и да се съпротивляват на дивашкото поведение на себеподобните си. С желязо и огън е трябвало да пазят семействата си и отвоюваните от дивата природа имоти. Сега не беше същото. Туре и той бяха оставили на други да вършат тежката работа, а те се бяха ограничили с това да ръководят и управляват. Действителната, основополагащата работа беше свършена от предишните поколения. Времената бяха вече други. Експлоатацията на

безкрайните гори носеше значителни доходи и условията за съществуване не бяха вече така трудни. Ето защо Бог изискваше друго поведение от хората. Днес не можеше да има оправдание за каквото и да е чувство на отмъщение.

Но въпреки всичко Даг не можеше да се освободи напълно от мисълта, че е задължен на дедите си за страданията, които бяха изтърпели през толкова поколения, че е задължен с честта си за завещания му дълг.

Отвън вечерната мъгла се носеше светла като прозрачно було, но в залата бе настъпил плътен мрак. По големите греди на тавана и по стените продължаваха да трептят леки светлинки, които играеха по повърхността на окачените излъскани стари железни и стоманени оръжия. На една от стените проблясваше и онази дълга брадва — едно от най-старите оръжия на Бьорндал, на което — както се твърдеше — имало инкрустиран сребърен кръст. Този кръст може би е отклонявал магиите или пък представлява някакъв кабалистичен знак? Никой не можеше да каже, но се носеше предание, че по тази брадва се е стичала не само животинска кръв... Ако можеха да заговорят, окачените по стените на залата оръжия сигурно щяха да разкажат за не една и две жестоки и кръвопролитни битки, както и за много смърт...

Тази вечер горе под гредите сякаш се бе появил дух от онези далечни времена, който с тих шепот разказваше за смелите и кървави подвизи на изчезналите в миналото храбреци... Внезапно оживялата, населена със сенки от миналото, тъмнина тежеше непоносимо на Даг, докато той се бореше отчаяно, за да изгони от себе си един път завинаги наследения отмъстителен дух. Струваше му се, че всички представители на рода Бьорндал, от първия чак до двамата последни — баща му и Туре, го бяха заобиколили, хванати за ръце и той с неимоверни усилия се опитваше да разкъса здравия кордон. Щеше ли да успее да се освободи?

Наведе се напред с подпряно на дланите си чело. Най-горната таванска греда изпука, нещо се удари с плътен тъп звук в ъгъла на масата съвсем близо до него и падна на пода. Вгълбен в мислите си, той се сепна от изненада, после погледна пода, където можа все още да различи в здрача падналия предмет. Това беше старата дълга брадва с инкрустирания кръст, която се беше забила в дървения под. Той я изтръгна с известно усилие.

Погледна острието. Бе потъмняло от дима и тук-там по повърхността на метала се бяха появили ръждиви петна. Дали това не беше засъхнала отпреди векове кръв? Изтърка с пръсти петната и видя ясните очертания на сребърния кръст, който заблестя на фона на потъмното желязо. Беше чувал истории за тази стара брадва, но докато бе жив баща му, никога не дръзна да докосне някое от тези оръжия реликви, освен една друга брадва, която занесе като образец на майстора, който изкова неговата. След това беше толкова зает, че не му бе оставало време дори да помисли за тях. Сега виждаше, че онова, което е слушал като дете, е вярно и че тази брадва действително съществува.

Някой ръждясал гвоздей се бе счупил и брадвата бе паднала, забивайки острието си на пода до него — легендарната брадва на някогашните героични мъже от неговия род, брадвата със сребърния кръст.

Вдигна бавно глава и се загледа продължително през стъклата на прозореца в светлата нощ. Лицето му беше напрегнато и с решителен израз като на човек, който си пробива път в силна снежна буря.

Господ бе пожелал да го накаже, защото не бе разбрал, че зависи от Неговата всемогъща десница: ето кое му се изясни днес. При все че пламенните му и страстни чувства продължаваха да се съпротивляват, струваше му се, че вече е в състояние да приеме условията на всемогъщия Бог. Да предостави Нему грижата за мъст не значеше, че отстъпва от страх или слабост. Неумолим и жесток в наказанията, Господ му показваше — както бе писано, — че Нему принадлежи правото да отмъщава. Да се бори против Него беше безполезно, Той беше последният съдия и го беше предупреждавал много пъти за това.

Като свидетелство за решението си да започне нов живот и като постоянно видим знак за него, за Бога и за ония, които можеха да го съдят след смъртта му, той взе брадвата и с всичката си сила я заби дълбоко в една от гредите в ъгъла.

Дълги години брадвата стоя там, където Даг я беше забил. Никой не можеше да повярва, че само с един замах я бе забил здраво в твърдото като кремък дърво. Само Даг знаеше, че тя стои там като граница между миналото и бъдещето.

Не само големият диспут с Господ беше този, който донесе нов живот на Даг Бьорндал. На сутринта след нощта в старата зала за него пристигна писмо. Дойде по някой, който беше ходил в града; беше необичайно, защото в онези дни писмата бяха рядкост. Каруцар от Хамарбьо го беше оставил, така че Даг не можеше да попита кой му го е дал. Щеше да научи, като го отвори; повъртя го в здравите си ръце, като че ли не се решаваше. Тогава отиде в старата зала, която като че ли беше подходящо място за отварянето му.

Изправи се до западния прозорец и седна там, където беше седял през нощта. Отново превъртя няколкократно плика в ръцете си и найсетне посегна към ножа си, за да го отвори. Това беше същият нож, с който разфасоваше дивеч в гората и беше инструмент за всичко. Сега го използва за белия плик. Разгъна скъпата хартия и потърси подписа.

Дали ръката му потрепери, или беше полъх на вятъра през прозореца? Хартията трепереше толкова необичайно в ръката му. Името, което беше най-отдолу, бе: Терезе Холдер.

Нужно му бе да се поотпусне, за да може спокойно да прочете написаното. Затова загледа известно време голямата бреза и гледката отвъд нея, където селото дишаше своето ежедневие. Даде си сметка колко отдавна, колко далеч са останали в съзнанието му спомените от пребиваването му в града. Не беше взимал особено на сериозно поканите за обеди и вечери в дома Холдер, защото преди това баща му и Туре бяха посрещани със същата готовност и уважение.

Ако господарите на Бьорндал не бяха зачитани в селото в равнината, не беше така в града, където конете им отдъхваха в конюшните на търговеца, а те винаги бяха скъпи гости в дома му. В Бьорндал имаше нещо, което ги различаваше от другите: не само високият им ръст, но и някаква особеност в позата, във високо вдигнатата глава. От тях се излъчваше естествена непринуденост, смесена с гордост и решимост. А и никога не сядаха с други да се напиват и сплетничат. Даг смяташе, че това е единственото основание на Холдер да се държи с повече внимание и уважение към тях.

Помисли си за случая със златната брошка, за необяснимото поведение на Терезе тогава, както и за предположенията, които нейната реакция беше предизвикала в ума му.

След проявената глупост той не стъпи повече в града, а вместо него ходеха Туре и мъже от Хамарбьо.

Най-сетне прочете писмото и след това дълго размишлява върху съдържанието му, защото му беше трудно да разбере истинския му смисъл. Никой не беше му писал дотогава и не можеше да си представи, че някой беше мислил за него. Затова между редовете на писмото четеше много повече от написаното.

Госпожица Терезе пишеше, че е разбрала за голямото нещастие, което беше сполетяло семейството му, и можела да си представи колко му е трудно сега, когато е останал съвсем сам. Съобщаваше, че и нейният баща починал в същия ден, в който се бе удавил Туре. Според нея в това съвпадение имало пръст провидението. Какво искаше да каже с тези думи? Тя не беше самотна като него, защото имаше сестра, семейството на чичо си и други роднини. По-нататък пишеше, че синът на чичо ѝ скоро щял да се ожени и да се настани в къщата, където тя и сестра ѝ живеят, което означавало, че двете скоро трябва да се изнесат. Накрая тя го питаше дали няма да ходи скоро в града, защото иска непременно да се видят.

Това беше всичко, но то бе достатъчно, за да почувства Даг, без да може точно да си го обясни, че с писмото си Терезе търсеше неговата близост. Не разбираше причината. Съдържанието на писмото му приличаше на изповед, която се доверява само на близък приятел. Какво се очакваше от него?

В имението настъпи известна изненада, когато скоро след това Даг обяви, че заминава за града, защото много отдавна той не бе ходил никъде. Между другото, в поведението му напоследък се забелязваха добри промени. Той започна отново да се занимава с дейности, с които се беше отдавна разделил, и когато нещо не ставаше както го беше намислил, в очите му светваше пламък. Неговото завръщане към деен живот въодушевляваше хората от имението, които се надяваха стопанството да потръгне както преди.

Търговска къща Холдер се намираше на най-многолюдната улица в града, притисната плътно между други две къщи. Фасадата ѝ беше най-обикновена. Дори надписът над вратата беше избледнял и поизтрит тук-там с течение на времето. Човек никога не би допуснал, че в този дом живеят най-големите търговци в този град.

Сградата беше двуетажна. В приземието бяха магазините, заредени със стоки, трупани от две поколения, като от сутрин до вечер в тях цареше голямо оживление и непрекъснато се внасяха и изнасяха стоки.

Зад магазините бяха бюрата, в подземие — избите, а на горния етаж — голяма зала и работните стаи на служителите.

Зад централната фасада имаше голям павиран двор, заграден от двете крила на къщата. Там се намираха конюшните, сайвантите, плевниците за сено и други складове, а също и помещенията, определени за селяните, които преспиваха в града. Цялата тази част представляваше плетеница от стълби и покрити коридори, като беше необходимо човек да познава добре разположението, за да не се изгуби в този лабиринт.

Двуетажната сграда, която затваряше двора отзад, гледаше към друга успоредна по-малка и по-спокойна улица. В нея живееше фамилията Холдер и разбира се, всичко там се отличаваше с разкош и удобства.

Към двора гледаха много прозорци, но семейството живееше в стаите, гледащи към тихата улица.

По-възрастният Холдер обитаваше приземния етаж, а на горния живееше семейството на по-малкия, бащата на госпожица Терезе, който беше починал. Там сега бяха останали тя и другата му дъщеря.

Беше свикнала да има много шум и се занимаваше с домакинската работа още от малка, когато майка ѝ се беше разболяла, а след нейната смърт продължи да ръководи всичко в кухнята, избата и навсякъде в къщата.

Баща ѝ обичаше празненствата. Радваше се да има щастливи, весели хора около себе си — повече и повече.

Да, за всичко това се грижеше госпожица Терезе.

Но след внезапната смърт на баща ѝ стана странно тихо в голямата трапезария.

Живя повече от година в самота, която ѝ се видя цяла вечност.

Имаше дни, когато я обземаше безгранично отчаяние, защото чувстваше, че младостта ѝ отлита безвъзвратно. И в безсънните нощи, следващи сивите и еднообразни дни, често я обземаше ужас при мисълта, че може да остане в тази пуста самота до края на живота си.

Когато баща ѝ беше жив, мисълта ѝ никога не се спираше върху хода на времето. Работата, която вършеше вкъщи, за нея беше естествен дълг на младо момиче и въведение към действителния живот, който я очакваше по-късно.

Но един ден, обръщайки се назад, изведнъж видя живота си преполовен, без да бе живяла за себе си.

Беше още твърде млада, когато се появиха ухажори, но никой от тях не ѝ вдъхна истинско чувство, а и тогава все още смяташе, че ѝ е твърде рано да се натовари с брачните задължения. По-късно, когато се превърна в жена, у нея започнаха да се проявяват истинските ѝ качества и стана ясно, че има суров характер, кандидатите за женитба се отдръпнаха и за Терезе Холдер стана все по-немислимо, че ще се омъжи.

— Тя е точно като старата госпожа Холдер — казваха за нея, — която създаде благосъстоянието на къщата.

Старата госпожа беше непрекъснато в движение, следеше за всичко, управляваше всички, беше несравнима домакиня, но и властна съпруга. Упрекваха я и че е груба в обноските си, че е взискателна при избора на приятелките си, че се е издигнала сама, че се бърка прекалено в работата на слугите, чийто груб език често използваше.

След смъртта ѝ Терезе я наследи по необходимост и пое всичките ѝ задължения. Все пак тогава имаше мъже, които бяха готови на драго сърце да се оженят за Терезе заради богатството ѝ. Но никой не дръзнаше да я ухажва, защото всички се бояха от хапливия ѝ език, от безцеремонната ѝ насмешливост и от зоркостта, с която се пазеше да не бъде измамена.

Така постепенно госпожица Терезе изпадна в самота, която започна да я плаши със своята ненарушимост.

Спокойствието, тишината, не бяха ли присъщите на всяка стара мома, на която не ѝ оставаше нищо друго, освен да гасне в нерадостния си живот?

Беше на тридесет и една години и върху свежото ѝ доскоро лице се бяха появили бръчици около очите. Действително ли вече беше

започнала да остарява?

Сестра й Дортея, по-възрастна с пет години, беше много различна от Терезе. Тя приличаше на майка си като млада — беше очарователна и все още много красива, въпреки че не бе вече в първа младост. Имаше тънка, стройна фигура с благородна осанка. Твърде крехка беше, за да се занимава с домакинството, и Терезе се нагърби с всичката домашна работа след смъртта на майка им.

Госпожица Дортея бе преживяла една голяма любов. През най-хубавите четири или пет години на своята младост тя беше годеница на един офицер от благородно семейство. В града наблюдаваха с любопитство развоя на тази история, защото годежът не беше обявен официално. Семейството на офицера смяташе, че едно сродяване с обикновени търговци е неприемливо, и се надяваше, че евентуалният брак ще бъде осуетен.

Така и стана. Офицерът си взе думата назад и се ожени за момиче от своя кръг.

Тогава госпожица Дортея сякаш се пречупи, реши, че животът й е погубен завинаги.

Една година след смъртта на баща им при тях дойде чичо им. Първоначално бяха трогнати от това внимание от негова страна, но Терезе скоро разбра, че той бе дошъл да им съобщи нещо, за което беше неприлично да се говори, преди да е изтекла годината на траур. С бащинска любезност той обяви, че синът му ще се жени. Ето защо те трябваше да си намерят друго жилище, за да може техният братовчед и младата му съпруга да се настанят в този дом. Добави, че две неомъжени жени нямат нужда от толкова голяма къща. Тези думи съдържаха намек за убеждението на чичо им, че ще останат стари моми, и нараниха жестоко Терезе. Според него те трябваше да се приберат в някое спокойно евтино жилище и да му поверят изцяло управлението на търговското предприятие. Но Терезе категорично нямаше желание да се оставят да бъдат изгонени по този начин. Не, в никакъв случай. Тя ще се омъжи, дори ако е необходимо тя да направи първата стъпка за това.

През скръбните дни на изминалата година на траур в сърцето на Терезе светеше едно едва забележимо пламъче. Сега тя започна да възлага на него всичките си надежди. Малкото спомени, повехнали и избледнели с времето, започнаха отново да се съживяват и изпъкват с

всичките си подробности пред нейните очи, когато извади от едно чекмедже брошката, подарена ѝ някога от Даг. Тя имаше и други бижута — подаръци по различни поводи от баща ѝ или завещани от майка ѝ, но тази изящно изработена от тежко злато брошка криеше за нея очарованието на някаква загадка. Защо Даг ѝ я бе подарил? За да ѝ благодари за гостоприемството им, бе казал той. Но в дома си те посрещаха тогава много гости и никой друг не се беше сетил да ѝ направи толкова ценен подарък! Питаше се: Дали не е твърде самонадеяно от нейна страна да допусне, че ѝ е подарил брошката с известно намерение?

В спокоен момент Терезе си казваше, че единствената причина, за да ѝ подари това скъпо украшение, се криеше в обстоятелството, че той има такава кръв. Бе споменала името на Даг пред един свещеник, приятел на семейството им, който се бе учудил, че това име се среща все още, защото някога то било носено от представители на вече изчезнал древен благороднически род. Тогава тя му разказа каквото бе чувала от баща си за рода Бьорндал. Свещеникът я изслуша с интерес и изрази радостта си, че големите древни родове, написали славни страници от историята, все още имат потомци.

На никого не каза за думите на свещеника относно Даг, но няколко пъти си мислеше за него. Започна да си дава сметка, че той наистина е коренно различен от мъжете, които познаваше, и от тези, които я бяха ухажвали. Възможно ли беше мъж като него да приеме да се ожени за една вече не съвсем млада дъщеря на търговец от града, като се има предвид и това, че парите не можеха да го съблазнят, защото беше общоизвестно, че Бьорндал са едни от най-богатите хора?

Терезе бе придобила вече достатъчно опит и мъдрост, за да се поддаде на нереалистични мечти, свързани с мъж като Даг. Въпреки това брошката криеше особено очарование за нея и във въображението ѝ Даг все повече изпъкваше като изключителен, мъжествен, решителен и благороден мъж.

Изречените от чичо им на помена думи се оказаха капката, която преля чашата. През месеците, които последваха, животът на Терезе стана още по-мъчителен и когато в началото на лятото чичо им отново настоя да освободят жилището, тя седна пред писалището и започна да пише писмо до... Даг.

Често се бе сецала да му пише, но все не бе намирала достатъчно убедителни основания за това. Сега поведението на чичо ѝ я принуди да вземе внезапното си решение. Едва написа няколко реда и почувства безумието на тази постъпка. Преди време беше чула вестта за нещастиято, сполетяло семейството на Туре в деня, в който бе починал и нейният баща. Прецени, че това обстоятелство може да ѝ послужи като повод да изрази съболезнованията си. Твърдо устоя на съблазънта да се разпростира повече и не добави нищо друго.

След това се разкайва много дни и ноци, задето беше изпратила това писмо. Най-лошото беше, че не можеше да си спомни какво точно бе писала.

От ранна сутрин до късна вечер намираше поводи да влезе в кухнята, чиито прозорци гледаха към вътрешния двор, за да види кой влиза. Но сред толкова мъже и файтони, които влизаха и излизаха, тя не можеше да види онзи, когото очакваше. Тогава я изпълваше чувство, в което се смесваха разочарование и облекчение. Да, ужасно ще бъде, мислеше тя, ако той дойде. Защото си спомняше много добре, че му беше писала да дойде в града, но сега не знаеше как да се държи с него и какво да му каже.

Момичетата в кухнята наблюдаваха всичко това и мислеха, че госпожицата е пред срив.

Двете — госпожица Терезе и сестра ѝ Дортея, седяха до еркерния прозорец в салона преди вечеря. Дортея беше както винаги с ръкоделие в ръце. Терезе, енергична и работлива, седеше срещу нея с ръце в скута, загледана във фасадата на къщата на отсрещната страна на улицата. Залязващото лятно слънце позлатяваше всичко.

Госпожица Терезе се изправи. Значи така ще мине нейната младост: като гледа през прозореца как слънцето осветява живота навън?

Не, тя не е от онези жени, които ще се оставят безволно на течението на годините.

Не трябваше да съжالياва за това, че бе написала писмото.

Ако той дойде, ще му говори без заобикалки, няма да се съобразява с обичая и етикета.

Никога не се бе придържала строго към възприетото в нейната среда благоприличие и сега беше решена да заложи всичко.

А ако той не дойде? Ако не дойде, тя щеше да започне нов живот, все щеше да намери някакво решение, колкото и трудно да ѝ изглеждаше това в момента, докато мисълта ѝ беше насочена изключително към него.

Сестра ѝ Дортея я погледна с кротките си и хубави очи, после пак се наведе над ръкоделието си. Отдавна наблюдаваше сестра си, познаваше я достатъчно добре и се досещаше какво става в душата ѝ. Тя беше изживяла едно голямо разочарование и познаваше признаците на тази вътрешна борба — този жесток сблъсък между неукротимото желание за живот и непоносимата болка при мисълта за една тиха и бавна гибел.

В антрето се чуха стъпки. Бързите стъпки на някоя от прислужниците и още на някого — мъжки, тежки.

Госпожица Терезе се обърна и се заслуша, а Дортея се изправи и погледна учудено сестра си.

Прислужницата отвори вратата и пропусна край себе си един висок мъж.

Даг влезе, пристъпващ колебливо към тях, направи няколко крачки напред и подаде ръка на Терезе. Дортея ги гледаше с широко отворени очи, а Терезе стоеше като закована. Горещ пламък плъзна по лицето ѝ, а в очите ѝ заблестя радост, която преобрази строгите ѝ черти и я разхубави.

След като поздравил с „добре дошъл“ Даг, Терезе го покани да седне и веднага започна да разказва за това, което се бе случило през дългото му отсъствие. Говореше неспокойно и продължително, като човек, който желае да позабави навлизането в съществения разговор.

Поднесоха френско вино и бисквити и скоро първоначалното смущение изчезна. В една малка пауза госпожица Дортея стана и излезе. Останали сами, двамата продължиха да разговарят непринудено за различни неща.

На Даг започна да му се струва, че сънува, докато гледаше весело разговарящата с него госпожица Терезе. И не можеше да дойде на себе си, така странно му се виждаше всичко. След като говори известно време предимно тя, госпожица Терезе намери подходящия момент да го предположи да ѝ разкаже за тъжния си и самотен живот след

смъртта на брат си. Утешаваше го със сърдечни думи, говореше кротко и съчувствено. В един момент сложи ръката си на рамото му и замълча. Той я изгледа продължително.

Тогава госпожица Терезе пое ръката му в своята и се наведе към лицето му. Загледа го в очите, докато я обхващаше непоносимо вълнение, а устните ѝ се опитваха да произнесат най-важното. В очите ѝ се появиха сълзи, тя наведе глава и пак я вдигна решително. Най-после успя да изрече тихо и настойчиво:

— Трябва да се ожените, Даг Бьорндал!

Той остана известно време спокоен и невъзмутим, сякаш чуваше думи, които идваха от много далеч... После се обърна рязко към нея и я изгледа толкова настойчиво, че тя почувства как силите ѝ я напускат.

— Трябва първо да намеря жена, която да ме поиска — рече той.

Ръката ѝ, която още държеше неговата, трепна.

— Познавам една такава жена — произнесе тя тихо.

Даг притвори очи, сякаш слънцето го заслепяваше, после изправи гръб и изпъна рамене, като че искаше да хвърли от гърба си невидима, смазваща го тежест. Отново отвори очи и притеснено, сякаш задаваше въпрос за живот и смърт, попита:

— Коя е тя?

— Аз... ако нямате нещо против — бързо и тихо каза тя.

Изправиха се едновременно.

За пръв път в живота си Терезе Холдер се почувства крехка и малка, когато Даг я взе в силната си прегръдка.

Свечеряваше се и в стаята настана мрак.

— Мога ли да кажа на Дортея? — запита тя.

— Щом е необходимо — отговори отнесено той, но бързо се съвзе и добави: — Да, да, разбира се.

Терезе отиде да потърси свещник. В това време влезе Дортея и се отпрати мълчаливо към Даг, който пое ръката ѝ с несръчността на момче. Тя го поздрави и му поднесе сърдечните си благопожелания, които изговаряше със странно трепетен и умиляващ глас. Въпреки мрака в стаята, Даг забеляза нейното необикновено вълнение.

С чистия и нежен цвят на лицето си, с изящната и гъвкава линия на тялото си, с невинното си излъчване госпожица Дортея

олицетворяваше представата на Даг за девствена красота. Докато тя му се усмихваше и му говореше сърдечни думи, той изпита силно желание да прегърне и нея. Наистина, в усмивката на Дортея, в начина, по който тя спускаше и вдигаше клепачи, в красивата извивка на устните ѝ, когато се усмихваше, имаше някакъв непреодолим и незабравим чар. В чистия ѝ поглед сякаш се бе събрала добротата на целия свят.

За Даг тази вечер започна нов живот.

Всичко, което се бе случило до този ден, се изпари като мъгла.

Една млада жена се бе съгласила да му стане съпруга в изблик на безкрайна доброта, за която се чувстваше недостоеен, а друга се беше приближила до него с трогателно доверие, като невинно дете, което подава нежната си страна за целувка.

Ласкавите думи и нежността бяха рядко срещани там, откъдето бе дошъл. Малко цветя ухаеха у дома. Той съвсем естествено и привично разбираше езика на дейните, решителни и груби мъже от своя род и въобще от горите. А другите, с които си бе имал работа, обитателите на селото в равнината, бяха способни само на подлост и омраза.

Стана късно и Даг се извини, като обясни, че трябва да намери в града подслон за през нощта. Всъщност той търсеше повод да остане сам, за да премисли всичко, което беше преживял този ден. Дортея изрази съжаление, че се налага той да си тръгне. Вече било разпоредено на прислугата да сложат прибори и за него за вечеря. Беше неудобно да откаже. Двете сестри със сигурност знаеха по-добре от него какво и как трябва да се прави.

Дортея и той започнаха разговор, докато Терезе се грижеше за сервирането на вечерята и за вината. От време на време тя поглеждаше в стаята, сякаш да се увери, че Даг действително е още там.

В трапезарията масата беше подредена като за банкет, както подобаваше и както винаги е било в къщата на Холдер. На масата бяха сложени върху фина покривка красиви и тежки прибори, кърпи за ядене, скъпи южни вина и изтънчени ястия. Даг никога не беше участвал в подобни вечери, които бяха ежедневието в друг, не неговия свят, и това го притесни. Разликата в бита между този и неговия дом беше огромна. Тя го изплаши и първоначалното му въодушевление се

смали. Какво щеше да намери свикналата с толкова разкош Терезе в Бьорндал?

Тя нямаше и най-малка представа как се живее в едно планинско имение сред мрачни гори, чиито сгради бяха направени от тъмни греди, в което помещенията бяха голи, мрачни и с ниски тавани.

— Какво се замислихте? — стресна го с въпроса си Терезе, докато слагаше ръка на рамото му.

Даг я изгледа изпитателно. Да, в погледа ѝ прочете, че може да ѝ говори открито, искрено.

Тогава ѝ разказа колко много се различава Бьорндал от мястото, където е родена и израсла, опита се да ѝ опише колкото може по-ясно огромната като бездна разлика между живота тук и горе, без да премълчава или смекчава нещо, докато госпожица Терезе мълчеше.

Тя го изслуша с такава категорична усмивка на лицето и с такъв горещ поглед, че сестра ѝ Дортея сведе свенлив поглед.

Терезе му отговори, че има вече достатъчен опит и знае какво прави. Щом имението е негово и той трябва да отиде там, ще го последва и ще бъде щастлива.

Господ сякаш се реваншира заради отколешното зло, което жителите на селото в равнината носеха в себе си. Завръщането на Даг беше триумфално. В първите дни на есента, след сватбата в града, той се върна с две блестящи жени и много, много товари със скъпи вещи. В селото в равнината бяха изненадани и обхванати от най-искрена и дълбока завист. Отколешното превъзходство над тях бе напълно затвърдено с идването на дъщерите на високопоставен род и с всичко онова, което донесоха като талери и богата зестра.

Дори господарите на Боргланд бяха силно впечатлени от това. Уж случайно, те поразпитаха свои близки и познати в града и научиха, че семейството Холдер е много заможно и че преди време един техен роднина, офицер, бил дал дума на едната от дъщерите Холдер, но после развалил годежа. Сега и двете сестри бяха дошли в Бьорндал.

Случаят с разваления от техния родственик годеж беше малко конфузен, но твърде незначителен за безкрайната им надменност. Границите на Боргланд се простираха надалеч. Имаха няколко десетки стопанства с работници в тях, както и още много земи в други части на страната. С толкова много имоти, те не усещаха никаква заплаха от съперничество. Но когато стана ясно, че онова имение на север постоянно се разширява, започна да им става неприятно.

Никой не биваше да превъзхожда Боргланд и богатствата им. От векове бяха имали превъзходство, осигуряващо им особени привилегии, и те не можеха да си представят сега други да имат подобно влияние в областта. Намираха за твърде нагло това, което се беше случило през последните години — бясно препускащите с коне господари на Бьорндал по големия нов път, без да си правят труда да намалят скоростта, когато се срещнеха с господарите на Боргланд. Те не ги поздравяваха почтително, както останалите местни хора, а бяха диви и груби, като дори и не ги поглеждаха. А сега зад грубостта им личеше и сила.

Същата онази есенна привечер Даг мина през селото в равнината заедно със съпругата си и сестра ѝ Дортея. Когато навлязоха в тъмния

пояс на горите, сестрите изведнъж се умълчаха. Даг забеляза това и ускори хода на конете. Излязоха от гората и когато заизкачваха хълма, Даг най-после успя да види блесналите от залязващото слънце прозорци на Бьорндал и се почувства облекчен и щастлив, че се завръща у дома след толкова дълго отсъствие. Подкара още по-бързо конете, посочи на север и каза на жените, че това е мястото, където отиват.

На Терезе беше известно, че трябва да стигнат у дома привечер и чакаше мълчалива този момент, хванала здраво ръката на Даг. Непрекъснато мислеше за минутата, когато щеше да стигне най-после в къщата, в която да изживее най-хубавите си години, да отгледа децата си и да умре. Госпожица Дортея мълчеше и се опитваше да скрие сълзите си.

Файтонът тръгна по пътя, който минаваше през Хамарбьо. Там никой не излезе от къщите, за да ги поздрави, но те забелязала много чифтове очи, които ги гледаха през откренатите порти.

Когато най-после стигнаха в Бьорндал, Даг слезе да отвори тежките дъбови порти, които изскърцаха, нарушавайки околната тишина. Старият коняр взе поводите на конете и ги поведе през големия пуст двор, пресечен от удължените сенки на околните сгради. При все че Даг предупреди няколко пъти сестрите, че домът Бьорндал не е нито разкошен, нито дори удобен, те бяха силно впечатлени от внушителния, студен и величествен изглед на имението, още когато го забелязала отдалеч върху скалистия хълм. Тръпки ги побиха, когато се озоваха в огромния празен вътрешен двор, заобиколен от внушителни сгради от тъмно дърво.

Има в живота на човек такива дни, когато в паметта му се запечатват образи, които го съпровождат чак до смъртта му. С Терезе и Дортея също беше по този начин и те запазиха завинаги спомена за гостоприемната топлина и пълното спокойствие, които почувстваха, когато се озоваха в голямата зала, където в камината гореше буен огън. Умората заради продължителното пътуване изчезна бързо и Терезе поиска веднага да разгледа новия си дом. Макар че беше умирнен, Даг се съгласи на драго сърце. Бьорндал имаше много стаи и разглеждането им отне доста време. Като се върна в салона, където Дортея беше седнала близо до огнището, Терезе се хвърли буйно в прегръдките ѝ, с насълзени от вълнение и радост очи.

Докато бяха минавали от помещение в помещение, прислужниците, които срещаха, ставаха тихо и почитателно и я съпровождаха с възхитени погледи. Тя бе дошла в друг свят. Вече нямаше да има непрекъснатото влизане на пътници и търговци, с което беше свикнала; тук имаше тесен кръг от близки хора, които живееха под един покрив, в един дом, за който тя щеше да има всекидневна грижа.

Когато бурята от емоции попремина, тя разказа на Дортея за всичко, което беше видяла. След малко влезе Даг и предложи да минат в трапезарията, където масата вече била сложена. Докато Дортея вървеше напред, зад нея Терезе прегърна Даг.

— Толкова съм щастлива заради всичко — рече тя.

Казват, че за да ръководиш успешно един селски дом, трябва да си се родил на село. Затова всички прислужници в Бьорндал много се съмняваха в способностите на новата господарка. Срещат се обаче и такива хора, които със способността си да се приспособяват, със своя ум и възприемчивост, успяват за една година да научат толкова, колкото другите не биха могли да научат за цял живот. Терезе обичаше труда, умееше да ръководи и беше естествено смела — качество, което досега не бе имала възможност да прояви.

Съвсем скоро стана ясно, че е свършена домакиня и разумна господарка, която знае как да управлява Бьорндал. Най-напред се зае с кухнята, където остарялата и небрежна готвачка беше оставила всичко на самотек през последната година. След това подхвана обора и хамбарите, където прекарваше повече време и внимаваше никой да не стои със скръстени ръце. Слугите започнаха да се боят от нейната строгост, но едновременно с това я ценяха и уважаваха заради нейната справедливост и непоколебимост. Заговори се за нея като за истинска господарка, която успява да се справи с всичко с лекота и която безцеремонно скастрияше, или заслужено поощряваше всекиго според свършената работа.

Като наближи Коледа, в имението започнаха празничните приготовления и от селото дойдоха жени, за да помагат. Терезе се учуди, когато ги завари в кухнята. Жените станаха и свенливо я поздравиха. Тя едва им отговори и изтича да намери Даг, който работеше над счетоводните си тефтери.

— От селото са дошли много жени и стоят в кухнята — рече му тя. — Какво искат?

— Нали идва Коледа — напомни Даг.

— Да, но какво ще правят у нас тези чужди жени?

Наложи се Даг да остави перото и да затвори тефтерите, за да обясни на жена си как стоят нещата.

— Те не са чужди за нас — обясни той. — Тук отдавна съществува традиция, според която жените от селото са длъжни да идват да помагат около празниците.

— Скъпа помощ! — възропта Терезе.

— Те са наши, нищо не им дължим.

— Как наши? — зачуди се тя. — Жените идват от селото, а някои може би и от по-далеч, от чифлиците и стопанствата в района.

— Да — заговори по-тихо Даг и сведе поглед, — това е вярно, но всички тези чифлици и стопанства са част от моето имение.

— Значи те са дадени под наем на селяните?

— Селото Бьорндал е наша собственост много отдавна.

Сега Терезе си припомни разговора със свещеника за древните родове. Значи беше истина, че корените на рода Бьорндал бяха дълбоко в миналото. Изненадана, тя отстъпи крачка назад. Беше свикнала да има огромни суми пари, но да властва над толкова много хора, изведнъж ѝ се стори много трудно нещо. Изгледа втренчено своя знатен господар, след което се запъти към вратата. Преди да излезе, рече:

— Да, идва Коледа. Разбира се, и в града я празнуваме, но тук май традициите са по-различни.

— Сигурно е така — рече вежливо Даг. — Дали е дошла Ане Хамарбьо? — попита той.

Терезе не знаеше името на никоя от дошлите жени и за пръв път се смути, мислейки си колко още неща не знае за рода на мъжа си.

— Ще я познаеш, защото е по-висока от всички останали. Трябва да е тук, защото Коледа идва и никой не може да започне нищо, преди тя да пристигне... поне ако целта е всичко да върви както трябва — обясни ѝ Даг с добродушна усмивка.

— Значи е много властолюбива? — попита иронично Терезе.

— Не — отговори Даг с помирителен тон, — но досега всички са следвали заповедите ѝ. Тя е поела грижата около приготовленията за

Коледа много преди аз да се родя. Вече близо осемдесет години идва тук всяка година преди Рождество.

— Осемдесет години? — изненада се Терезе. — Тогава тя трябва да е на сто години.

— Не, не е толкова стара. На деветдесет години е и е напълно здрава.

— Значи, тя ще ръководи приготовленията за празника? — попита сухо Терезе.

— Знае се, че така ще е по-добре.

— По-добре? Защо? — попита бързо Терезе, в която се зароди вече и любопитство.

— Задължително е да се спазват старите традиции — рече със сериозен тон Даг, — а те не са малко. Всяко нещо трябва да бъде изпълнено в определения ден и като се почитат по определен начин природните сили. Има невидими сили, които започват да се проявяват на Коледа, и не бива да се пренебрегват.

— Но всичко това е суеверие! — извика Терезе почти изплашена.

— Знаем ли нещо за това? Една година, когато Ане не можа да дойде, защото беше болна, бирата се вкисна, свещите се топяха и гаснеха, без да горят... Имаше и други неприятности, за които сега не мога да си спомня.

Терезе стана унила, но Даг успя да я убеди да остави Ане да действа според традицията и внимателно да наблюдава как се справя със задачата си, за да може да я замести, когато си отиде от този свят.

Жадуващата за власт Терезе се съгласи, въпреки това, което ѝ се искаше, и излезе. Даг беше много доволен, защото бе успял да предотврати евентуален сблъсък между Терезе и най-непоколебимата и неотстъпчива жена в цялата област. Беше доволен, че така щеше да съхрани старите традиции, които бяха започнали да се забравят и щяха съвсем да изчезнат със смъртта на Ане Хамарбю.

Познаваше характера на Терезе и можеше да предположи, че занапред тя ще смята за особена чест да зачита старите обичаи и ще се старае всичко да върви поне така добре, както беше вървяло под ръководството на Ане.

Същото си мислеше и Терезе, докато вървеше към кухнята. Когато влизаше вътре, чу външната порта да се отваря и видя да идва една висока и костелива стара жена.

„Ане Хамарбьо“ — реши веднага Терезе.

Двете жени се изгледаха продължително. От една страна, старата жена — установен от дълго време авторитет в този край, която бе видяла да се раждат и да умират толкова човешки същества, и от друга страна — новата господарка на имението, която още никой не познаваше достатъчно и която щеше да господарува тук и по-късно, когато Ане щеше да почива в земята.

Старицата се приближи до огнището и сега Терезе можеше да разгледа чертите ѝ, въпреки забрадката, която донякъде засенчваше нейното лице. Кожата на лицето ѝ напомняше стар пергамент. Никакъв мускул не трепваше. Само сините, живи и още проницателни очи светеха под сянката на забрадката. Терезе веднага забеляза, че и Ане я разглеждаше внимателно. Тя пристъпи към нея и взе в ръката си сухата, груба и студена ръка на старата жена.

— Едва имам смелост да ти кажа добре дошла — рече Терезе, — защото отдавна познаваш хората и обичаите в това имение и си в него като у дома си.

Ане мълчеше, само свали забрадката си и я сгъна грижливо. Тя не бързаше да заговори и Терезе можа спокойно да разгледа белите ѝ, още къдриви коси, покритото ѝ с бръчки чело, дългия ѝ гърбав нос, устата ѝ без устни, затворена, сякаш беше съшита, сухата ѝ заострена брадичка, в средата с трапчинка — лице, върху което беше отпечатан спокоен авторитет, който направи силно впечатление на Терезе.

Запита се дали старицата не е глуха или няма, защото продължаваше да мълчи. Най-после Ане я изгледа и със сух и решителен глас произнесе следните думи, не като отговор на Терезе, а като продължение на своите мисли:

— Вижда се, че не си мокра кокошка.

Терезе никога не бе чувала този израз и не знаеше какво да каже, как да се държи. Старицата продължи съвсем невъзмутимо:

— Отдавна трябваше тук да има някой, който не си поплюва. А както ми разказаха, ти си съвсем на мястото си. Дърпай им ушите. Да, точно така. Напълно заслужават това тези мързеливци, тези повлекани, тези...

Терезе се изчерви заради това, че някой беше успял вече да разнесе из селото един случай, когато в пристъп на гняв беше издърпала ухото на една слугиня.

— Ако — продължаваше старицата, — всеки си гледа работата както трябва, както в доброто старо време, само онази, която управлява, трябва да заповядва и всички да се подчиняват. Както ми казаха, добре ги храниш и поиш. Много месо и недостатъчно вода в печеното. Няма да ти благодарят за това, сигурно е. Който много яде, не става за нищо. Слугините ви хабят вашите свещи, за да предат прежда за своите ризи, сякаш нямат свободно време за това на Великден, на Ивановден или на Коледа. Ако желаеш домът ви да е богат, дъще, напъхай в миша дупка тези негодници, защото иначе те всичко ще опропастьят тук и ще ви изхвърлят от собствената ви къща.

Никога досега Терезе не беше изпадала в подобна ситуация и не беше чувала подобна реч. Но не се обиди, защото разбра, че старата Ане беше благосклонна към нея.

Ане Хамарбю я изгледа от главата до краката и рече неочаквано:

— Минаха вече четири месеца, откакто сте женени, а виждам, че коремът ти е още съвсем плосък. Ако желаете да имате хубави момчета, трябва да побързате. Искам да видя нов човек, наследник на Бьорндал, преди да изчезна от белия свят и недейте да дремете, защото не мога да чакам дълго.

Терезе не знаеше да се разсмее или да се разсърди, защото не можеше да си представи, че е възможно да се говори така за толкова интимни неща. Но усети в старицата нещо толкова непосредствено и естествено близко, че истински се трогна.

— Искаш ли да пийнеш нещо топло след пътуването в този мраз? — попита я, за да насочи разговора в друга посока.

— Обикновено ми правят супа, но ти не знаеш това, а и аз не съм ти казала.

— Да, не знаех — отвърна Терезе. — Но мога да ти предложа друго топло питие, което се пие в града. Нарича се кафе и е много подходящо за студено време.

— Чувала съм... но, мисля, че е много скъпо.

— Да, скъпо е — съгласи се Терезе, — но го донесох от вкъщи, от града.

— Казвали са ми, че в града го пият много. Добре тогава, дай да опитам вашето питие.

Терезе тръгна да приготвя кафето, но изведнъж се сети за другите жени, дошли да помагат и попита Ане с какво да ги почерпи

според тукашния обичай.

— Върви, върви! Вълците сами намират плячката си — отговори тя.

Терезе не настоя повече и излезе. Когато се върна, Ане я нямаше. Потърси в съседната зала и я видя удобно седнала пред масата, сякаш се намираше у дома си. И докато тя сервираше чаши и сладкиши, Ане следеше зорко всяко нейно движение.

— Много добре — подхвърли старицата, — както виждам, сръчна си.

Взе чашата с треперещата си костелива ръка и отпи малка глътка.

— Хмм, това нещо не било лошо и хубаво загрява.

Поинтересува се да научи къде произвеждат кафето и как го приготвят. За пръв път от петдесет години Ане Хамарбьо научаваше нещо ново в кухнята и го разбра от новата господарка на Бьорндал. Терезе обеща да ѝ даде едно пакетче кафе, за да го занесе на сина си, Стария Йорн, за да може и той да го опита.

Така Терезе спечели силен приятел в имението и цял живот се радваше, че не се беше засегнала от грубите думи на Ане Хамарбьо.

Когато отиде вечерта в спалнята с Даг, Терезе сподели, че Ане прилича на него.

Той я погледна изненадано.

— Нищо не може да убегне на зоркия ти поглед.

— Човек трябва да внимава с теб.

— Защо?

— Защото си права — отвърна Даг, — че приличам на Ане. Казват, че е леля на баща ми, въпреки че за тази роднинска връзка никога не се говори открито.

— Тя знае ли за това родство?

— Сигурно. Тя знае много неща за всички. Присъствала е при всяко раждане, бдяла е над всеки покойник, а точно по време на тези бдения се разказват всякакви истории.

— Дали може да поговоря с нея и да я накарам да ми разкаже спомените си?

— Опитай, но не съм сигурен дали ще успееш. Ако старата не те харесва, от нея няма да можеш да изтръгнеш нито дума. Но ако те

харесва и забележи, че езикът ѝ не те кара да настръхваш, тогава от време на време ще ти разказва по нещо, защото не желае да говори за всичко и да приказва пред когото и да е.

Коледа се задаваше в Бьорндал. Ане Хамарбьо бе взела нещата в свои ръце.

От зори до мрак колежа, варяха, печаха, миеха и чистеха, сякаш идваше краят на света. Коледните празници продължаваха много дни и всичко, което можеше да се направи, трябваше да бъде свършено предварително, защото на самия празник на жените не бе позволено да шетат, в противен случай нямаше да могат да се пазят от злини.

Възрастни жени и девойки от селата си вършеха работата като войници в строг ред, носеха вода и дърва за огрев, помагайки в страничните неща — постоянно и безропотно.

Ане говореше малко, но виждаше всичко. Само едно нейно движение беше достатъчно, за да бъде изпълнена заповедта ѝ. Някаква магическа сила се излъчваше от нейната едра, кокалест, мършава фигура. Никоя жена не можеше да мине без помощта ѝ в момента на раждането, защото сухите ѝ и костеливи ръце поемаха бебето.

Както всички, така и Терезе следваше наставленията на Ане и се поздравяваше за мъдростта, която беше проявила, възприемайки това поведение. Как щеше да се справи с всичко, което трябваше да се свърши, без старицата? Цялата къща и на първо място Даг щеше да се смее на нейната неопитност. Вечер в стаята си записваше всичко, което се вършеше през деня, по часове. Имаше една стара тетрадка, останала от баба ѝ, върху първата страница на която с големи и неправилни букви беше написано: „Сладкиши, консерви, напитки“. В края ѝ бяха останали няколко неизписани листа, на които водеше старателно и подробно своя дневник. Терезе много пъти не беше съгласна с нарежданията, които Ане даваше, защото смяташе, че знае по-добри начини за изпълнение на някои рецепти. Но припомняйки си думите на Ане: „Онази, която управлява, трябва да заповядва“, се помиряваше и не се обаждаше.

Ане се хранеше в трапезарията заедно с Даг, Терезе и Дортея. Един ден тя рече на Терезе:

— Чух, че в стаята ти свети до късно. Да не би да се боиш от тъмнината?

На Терезе беше известно, че не бива свещите да горят нахалост, и за свое оправдание обясни, че вечер си записва в дневник всичко, свързано с подготовката на предстоящия празник, което е научила през изминалия ден.

Ане не отговори веднага и задържа върху нея неодобрителен поглед.

— Значи знаеш да пишеш? — рече тя най-последно почти с укор.

— Да, разбира се.

— Да дращиш по хартия, значи да размътваш ума си — отбеляза тя сухо.

Тогавя Терезе се опита да убеди Ане, че нейният начин на действие е особено полезен, и ѝ обясни, че постъпва така не само за да не забравя нищо, но също, когато Ане и тя няма да бъдат вече живи, онази, която ще ги замести в Бьорндал, да може да намери записани най-добрите традиции, установени от Ане Хамарбьо.

— Виждаш твърде далеч — отговори тихо старицата и сините ѝ очи придобиха замислено изражение.

В същия момент влезе Даг и Ане се обърна към него, докато се надигаше от стола си:

— Имал си по-добър усет от много от близките ти, когато си избирал съпругата си.

Първоначално Даг се смути, но после схвана и се усмихна на Терезе. Погледите им се срещнаха и имаше веселост в тях.

Коледа наближи. Вече приключили работа по приготовленията, селянките си тръгнаха богато възнаградени с храна и подаръци.

Старата Ане винаги си тръгваше на сутринта преди Бъдни вечер.

— В Хамарбьо има достатъчно ръце да свършат необходимото и без мен — рече тя.

Терезе не се съмняваше, че тези ръце работеха така, както Ане ги бе научила.

Терезе и най-вече Дортея се чудеха защо не бяха ходили на църква, откакто бяха дошли в Бьорндал. Три дни преди Коледа Терезе нахлу една вечер в салона при Даг.

— Нали ще ходим на църква в зори на Коледа? — рече тя, носейки палта.

Лицето на Даг се смръщи и той я изгледа толкова хладно, че Терезе се стъписа смутена, почти изплашена.

След кратка пауза, с дрезгав и странен глас, Даг най-после отговори:

— Имаме Божиите книги и вкъщи.

Терезе разбра, че има някаква причина за това. Добре знаеше, че Даг не е безбожник, но защо не ходеше на църква?

— Откакто сме тук с Дортея, не сме ходили на църква и ще се радваме да отидем на Коледа — рече Терезе.

Даг се отдалечи от нея и седна до топлината на камината, сложил лакти на коленете си и подпрял лицето си на силно стиснатите си юмруци с изпъкнали кокалчета.

— Нямаме традиция на Коледа да ходим в църквата — рече той.

Терезе разбра много добре, че Даг не желае да продължи този разговор; по принцип избягваше да му противоречи, но сега направи опит да си изясни въпроса.

— Каква е причината да не ходите на църква? — запита тя.

Даг стоеше неподвижно като камък. Не беше очаквал от Терезе да прояви настойчивост и сега се чудеше как да ѝ отговори. Даваше си сметка, че въпросът беше много важен за Терезе и Дортея и те нямаше да се задоволят с произволно и вяло обяснение. Да им каже ли да отидат сами на църква? Как ще обясни тогава нежеланието си да ги придружи? Освен това нужно ли беше да им разказва отдавнашния случай, когато свещеникът от висотата на своята катедра строго бе упрекнал господарите на Бьорндал заради това, че влизат въоръжени в Божия дом и как те се бяха отнесли към този упрек? Че оттогава не стъпваха вече в църква, освен в изключителни случаи: за кръщавка,

венчавка или опело? Той разбираше много добре, че не можеше да разкаже на Терезе и Дортея тези неща, без да наруши душевното им равновесие.

Даг беше вече достатъчно добре опознал двете жени, които бяха родени в града и възпитани другояче. Стараеше се да прави компромиси, доколкото това му бе възможно, защото беше израснал в строго патриархална консервативна среда.

Сега, седнал с подпряно на юмруците си лице до камината, той се чудеше как да отговори на въпросите на Терезе. Изведнъж рязко вдигна главата си, сякаш слухът му бе доловил далечен шум. Промените в ежедневието му бит, които бяха настъпили след женитбата, го бяха накарали да забрави за неотдавнашните вътрешни битки, които беше водил в стремежа си да изясни своето отношение към Бога. Оттогава насам той живееше по-смислен и по-достоеен живот, не беше давал повод Божията строгост да се прояви спрямо него. Но ето че му се откри още едно обстоятелство, което бе пренебрегвал досега: че църквата наистина беше Божи дом. Той и близките му бяха забравили това в гордостта си, което беше още едно основание за Бога да прояви своята строгост и да ги накаже през последните години... Да, думите на Терезе положително бяха един вид предупреждение, което Бог му изпращаше чрез нея...

В онази паметна вечер след бурята той беше прочел в семейната Библия едно изречение, чийто истински смисъл му се изплъзваше и който сега изведнъж проумя: да презираш Божиите служители е голям грях. Днес Господ го викаше да се върне в Неговия дом. И той знаеше колко много усилия щеше да му струва да се подчини.

Щеше ли да може да погледне събраните в църквата хора в очите? Всички знаеха за бунтарското поведение, което беше възприел, както бяха правили всички от неговия род. Освен това щеше да се наложи да се срещне в храма с обитателите на селото в равнината, които беше избягвал след голямото сбиване в Бьоле. Щеше да изглежда, че идва да моли за тяхната прошка със смирение пред Бога. Щеше да се наложи да изтърпи подигравателното подсмиване на присъстващите богомолци — той, гордият Бьорндал! И какво щеше да помисли за него Ане Хамарбьо, ревнивата пазителка на старите родови традиции?

Почувства Божия пръст в своята женитба, която за него беше единствена възможност родът му да продължи да съществува, но едновременно с това и Божие средство за отмъщение заради проявяваната гордост. Ако продължи да се бунтува, може да предизвика нещастие върху себе си и своите близки. Трябваше да отстъпи и да се върне в църквата, въпреки унижението и срама, които щяха да го съпровождат до края на живота му. „Бог е ревнив“ — казва Библията.

Даг направи усилие, бавно вдигна натежалата си глава и рече на Терезе със слаб и глух глас:

— Ще отидем на църква... този път.

Изправи се и без обяснения мина покрай смаяната Терезе и влезе в спалнята.

През нощта Даг лежа буден часове наред. За втори път се подчиняваше на Божията воля, но сега вече трябваше да го направи пред всички и гордостта му страдаше жестоко.

Рано на другата сутрин той сложи ските си и за първи път след своята женитба се отправи към горите, затрупани с прясно навалял сняг. Когато се върна към обяд, тежестта, която чувстваше преди разходката в гърдите си, беше изчезнала. По лицето му се четеше доволство и спокойна решителност, а на устните му трептеше загадъчна усмивка. Извика главния коняр и му рече няколко думи. Конярят веднага впрегна една каруца и се отправи към имението Хамарбьо, където предаде поръчката, с която беше натоварен. Когато се върна, влезе в заслона за дърва и заедно с други двама слуги започнаха да цепят дървени трупи.

По време на вечерята Даг рече на Ане Хамарбьо:

— В зори на Коледа ще отидем на църква.

— Отдавна очаквах това — отговори тя и лицето ѝ застина неподвижно, сякаш бе издялано от дърво.

Бъдни вечер започна с трапеза, сложена в старата зала на имението. Всички хора от дома се бяха събрали около дългата маса, председателствана от Даг и Терезе, седнали на високи столове. Голям троен свещник, който символизираше тримата влъхви, осветяваше масата, а пред Даг лежеше отворена голямата Библия, от двете страни,

на която бяха поставени свещи. Дълбока тишина цареше, докато Даг четеше съответната молитва. Терезе и Дортея, които след установяването си в имението бяха имали неведнъж случай да се чудят на странните тукашни обичаи, не можеха да проумеят как се бе появил у тези толкова отдалечени от светите места горски хора този древен верски обичай, който празнуваха с толкова усърдие и почит.

След вечерята госпожица Дортея свири на старото пиано и пяха коледни песни. Тържествените и същевременно съкровено нежни мелодии на песните звучаха непостижимо и никой не дръзна да отиде в съседната стая, където тя свиреше. В тези мрачни и строги зали музиката отекваше загадъчно и свръхестествено — подобно на трепкаща в тъмната и свята нощ звезда.

Всички се разотидоха много рано, защото следващата сутрин трябваше да станат призори и да се приготвят за църква.

Беше още съвсем тъмно навън, когато станаха от сън.

В залата около огнището бяха наредени кожуси, завивки и други дрехи, които трябваше да се затоплят, преди да ги облекат. От всекидневната се носеше силна миризма на скоро извадени от стари сандъци дрехи, на треви за запазване от молци и на изгорели косми от искрите на огнището. От двора се чуваше цвиленето на конете и звъна на звънчетата им. Терезе и Дортея се настаниха в една шейна, завити в дебели мечи кожи. Даг се качи при тях и взе поводите. В три други шейни се сместиха почти всички останали хора от дома. Запалени бяха факли от борова смола, които Терезе и Дортея трябваше да държат. Още няколко резервни факли бяха сложени в шейната. Когато всичко беше готово, шейните тръгнаха една след друга и зад тях се вдигна сребрист снежен облак. Долу в селото също се виждаха запалени факли, а в дворовете на чифлиците чакаха впрегнатите в шейните коне, украсени празнично с огърлици от сребърни звънчета. Когато шейните от Бьорндал прекосиха селото, чакащите ги шейни тръгнаха след тях и в нощта запламтяха безброй факли.

В Хамарбьо ги чакаха други две шейни. Влязоха в колоната непосредствено след шейната на Даг. Терезе трудно повярва на очите си, когато видя в шейната зад тяхната сухото и изрязано лице на старата Ане, скрита под дебели кожени завивки. За пореден път Терезе видя потвърждение на очевидното — че в селото важи само един закон — волята на господаря на Бьорндал, бил той стар или млад, и че

думите на Ане не са празни приказки, а правила, които старата прилагаше строго в живота. Тя беше казала, че господарят на Бьорндал е господар над всичко и всички. Даг беше съобщил волята си цялото село да отиде на църква на Коледа и желанието му беше изпълнено безпрекословно.

Дългата колона от шейни бавно навлезе по белия път, който се спускаше надолу по хълма. Звънчетата, с които бяха накичени конете, сякаш разговаряха и техните сребърни гласчета заглъхваха в дебелиите снежни преспи. Дортея се притискаше към сестра си, докато гледаше бягащите по небето трепкащи звезди. Тя помнеше много весели нощи срещу Коледа, но никоя от тях не приличаше на сегашната. Облегна глава на рамото на Терезе и с полузатворени очи се заслуша във вълшебната песен на звънчетата, която ту се усилваше, ту затихваше.

Преминаха през гората. В края ѝ Даг дръпна поводите на коня и шейната ускори движението си по пътя към селото в равнината. Гледката на летящите по белия път шейни, вдигащи облаци снежинки, които на светлината на горящите факли приличаха на снопове искри, беше приказна.

Гората беше вече далеч зад тях, когато Даг забеляза осветения двор на Боргланд и впрегнатите, готови да потеглят, коне. В погледа му засвяткаха пламъчета на детска радост.

Имаше голямо разстояние от Боргланд до главния път, който водеше към църквата. Необходими бяха огромна решителност и безумна дързост някой да се осмели да изпревари шейните на господарите Боргланд и да застане начело на коледното шествие към църквата.

Даг имаше привичката да взима бързи решения и пришпори в галоп коня, който полетя по пътя заедно с шейната. В двора на Боргланд още не бяха видели светлините от факлите на колоната, движеща се по пътя откъм горите. Когато чуха звънчетата, необходимо им беше известно време, за да се настанят в своите шейни и да потеглят към главния път. Въобще не очакваха да видят в този момент хората от север, за които знаеха, че отдавна са прекъснали обичая си да ходят на църква.

Селяните от околността, също запътени към църквата, наблюдаваха изумени невероятната гледка, за която разказваха дълго след това... За двете виещи се по снежните пътища огнени ленти,

които се бяха появили неочаквано в нощта — едната от север, другата от изток, и които се носеха с шеметна бързина една срещу друга.

Дортея се притисна към сестра си, а Терезе се обърна към Даг и му извика с всичката си сила да спре. Но той, изправен и завит в шубата си от вълчи кожи, с напрегнато лице и с див пламък в насмешливите си очи, не искаше нищо да чуе.

По страничния път шейните на Боргланд приближаваха и сблъскването изглеждаше неизбежно там, където се съединяваха двата пътя. Даг подканяше с викове своя кон, който сякаш летеше. И успя да мине пред шейната на Боргланд секунди преди тя да стигне до големия път! Дорестите кобили на Хамарбьо галопираха на една дължина след Даг и колкото смело и опасно да беше да се прекъсва понеслата се колона шейни, конете на Боргланд се вмъкнаха между Даг и Хамарбьо.

Даг чу зад себе си дрезгавите подвиквания на мъжете, писъците на изплашените жени и сблъсъка на шейните, но не го беше грижа за това и продължи да препуска лудо.

Близо зад себе си чу пресеченото дишане на конете на Боргланд и му се стори, че едва ли ще може да запази преднината, която бе взел с толкова усилия и рискувайки своя и на жените в шейната живот.

Конете на Боргланд бяха великолепни, неговият не беше по-лош, но той беше изминал вече голямо разстояние от Бьорндал до тук, при това на места в галоп. Снегът по пътя беше разчистен и имаше макар и съвсем малко място за отбиване встрани, така че да могат да се разминат две шейни. Даг препускаше по средата на пътя.

Отзад се чу къса и настойчива заповед. Самият капитан фон Гал извика:

— Хей, човече! Дай път! Път!

Даг свърна встрани. Можеше да подкара още по-силно, но до църквата оставаше още доста път и сметна, че ще бъде благоразумно, ако остави коня да си отдъхне малко. Един дорест кон се мярна вляво от Даг и той веднага прецени по шията му, че е чистокръвно животно. Искрите, които хвърляше факлата на Терезе, изглежда плашеха коня и той не смееше да изпревари.

— Долу факлата, ей, вие там! — извика сухо капитанът.

Терезе наведе факлата и шейната на фон Гал мина напред. Двете лица, които бяха в нея, се обърнаха към Даг и сякаш искаха да го унищожат с погледите си. Бяха капитанът и жена му, чиято надменност

и лош нрав бяха добре известни в околността. Тяхната шейна се изравни с шейната на Даг, който може да види кой я кара. Беше млад строен мъж с лице, което напомняше орлов клюн. Вероятно беше лейтенант. В същото време управляваната от него шейна мина толкова близо до шейната на Даг, че факлата, която държеше жената на капитана, опърли няколко косъма от кожуха на Терезе. Тогава за пръв път гласът на един Бьорндал прогърмя, за да заповяда на господаря на селото в равнината:

— Хей, внимавайте с факлата, вие, вдясно!

Смаяна от тази дързост, жената на капитана веднага свали факлата. Двамата изгледаха гневно онзи, който се беше осмелил да се обърне към тях по този начин. Как си позволяваше някакъв случаен планинец да ги нагрубява!? Все пак в неговия глас звучеше властност, която неволно предизвикваше респект. Така се срещнаха за пръв път Фон Гал от Боргланд и Даг Бьорндал, които след това щяха да имат случай да се сблъскат отново още два пъти, но сега никой от двамата не знаеше това.

Една до друга, двете шейни се носеха с невероятна бързина и не отстъпваха една на друга. Терезе, която се бе свила несъзнателно на седалката, когато чу шейната на Боргланд да се приближава в галоп, гордо се изправи, щом видя до себе си капитана и съпругата му. Въпреки вятъра, който спираше дъха им, двете жени заеха горди и решителни пози.

Младият човек, който управляваше шейната на Боргланд, взе бързо решение. Като удари неочаквано своя кон, накара го да вземе известна преднина и едновременно като изви към черния кон, го принуди да се дръпне и отчасти да се качи върху снежния насип край пътя. Така Боргланд можаха да минат напред, за да запазят традицията — първи да пристигнат на коледната служба в църквата.

Но черният кон упорито се държеше близо зад тях. Даг не се смееше вече, погледът му бе станал съсредоточен и твърд. Изправен в шейната, той взе камшика, с който си служеше много рядко. Измести се отново по средата на пътя, който на това място се изправяше и в края на който се забелязваха вече трепкащите светлини на църквата.

— Дайте път! — извика Даг и отпусна поводите на коня.

Шейната пред него обаче продължаваше да се плъзга на средата на пътя.

Трябваше ли да допуска, че господарите на Боргланд доброволно ще му направят път — те, които от незапомнено време водеха шествието, когато отиваха на утринната коледна служба в църква, те, които бяха елитът и олицетворяваха могъществото в този край.

Познаваше много добре силите на своя кон, чиято бързина и устойчивост бе изпитал неведнъж през последните шест месеца. Ако успееше да мине отпред, беше сигурен, че конят ще направи необходимото усилие да удържи преднината, защото сега вече църквата не беше много далече.

Да изпревари Боргланд просто така, беше изключено. Но какъв друг начин можеше да използва? И все пак трябваше да мине.

На всяка цена искаше да пристигне пръв пред църквата, за да докаже, че в този паметен ден е променил установения от дедите му обичай, че е решил да заеме своето място в лоното на църквата и че не иска да знае за безочливото превъзходство, което си бяха присвоили господарите на селото в равнината.

Ако им отстъпеше сега, щяха да се подиграват и да му се присмиват всеки път, когато дойде в църква. Трябваше да мине.

Познаваше така добре пътя, че дори при колебливата светлина на факлите знаеше точно къде се намира. Онова, което внезапно реши да направи, беше опасно. Излагаше своя и на двете жени живот повторно на риск. Но нямаше възможност да избира средствата. За да успее в този случай — смяташе той, заслепен от гордост, — заслужаваше да рискува всичко. Ще мине.

Известно му беше, че малко по-нататък наклонът на терена от лявата страна на пътя ставаше по-малък и че снегът, отхвърлен равномерно от снегорина успоредно на пътя, почти се изравняваше в продължение на няколко метра. Щяха да му бъдат достатъчни. Взе поводите в лявата си ръка, защото мястото на върховното усилие приближаваше. Камшикът му изплющя само веднъж над ушите на коня. Животното изви, излезе от пътя, с всички сили се впусна по наклоненото място и пак се изкачи на пътя. Наклонената опасно шейна се изправи и продължи напред, като мина точно пред екипажа на Боргланд, които останаха като втрещени от тази светкавична маневра.

Даг разтриваше своя кон пред църквата, когато господарите на Боргланд, изостанали доста назад, също пристигнаха. Те го изгледаха с омраза, но Даг се престори, че не забелязва това и продължи да

разтрива и завива своя потънал в пяна кон. Лукав пламък светеше в погледа му. Така, мислеше той, нахалният Фон Гал и презрените жители на селото в равнината си получиха заслуженото. И забравил своето смирение пред Бога, Даг беше луд от радост заради удовлетворената си гордост.

Всички останали шейни пристигнаха една след друга пред църквата. Даг остави коня си на грижите на стария коняр и придружен от Терезе и Дортея, влезе в църквата с твърда и решителна крачка. Върху строгото му лице не се забелязваше никаква следа от преживящото вълнение по време на надбягването. Хората от Хамарбьо и останалите го последваха. Бяха непознати богомолци, които препълниха църквата. Тогава се случиха две безпрецедентни неща. Първото беше, че по време на службата високомерната госпожа Фон Гал се обърна от скамейката, определена за Боргланд, и хвърли бърз поглед към мястото, където седеше Даг Бьорндал. Може би тя, злата жена, искаше да запомни как изглежда този, който ги бе принудил да отстъпят. Никой досега не го беше правил.

Второто беше, че свещеникът, господин Дидрих, вече остарял, се приближи до шейната на Бьорндал, преди да си тръгнат за вкъщи, и се ръкува с тримата по същия начин, както го бе сторил с господарите на Боргланд. В кутията за помощи той бе намерил тежка златна монета с голяма стойност. За първи път някой правеше подобен дар на църквата и при това в същия ден, в който хората от Бьорндал се бяха завърнали в нейното лоно. Свещеникът не можеше да не свърже златната монета с това обстоятелство.

Многото мебели и всякакви други вещи, които бяха докарани в каруци от града едновременно с пристигането на Терезе и Дортея, представляваха всичко, което пълнеше богатия им градски дом, рамката, в която сестрите бяха родени и изживели своето детство и част от младостта си.

Терезе скоро разбра, че една голяма част от тези донесени вещи нямаше да могат да влязат в употреба, защото всички стаи в дома Бьорндал бяха достатъчно запълнени.

Имаше две ракли, на които тя и Дортея държаха особено много. За по-малката от тях се намери място в стаята на Дортея, а другата, която тежеше неимоверно, беше внесена от няколко силни мъже в спалнята на съпрузите. Даг никога не попита какво има в раклата, която беше сложена до едната стена. Бе обкована с железни обръчи, разположени толкова близо един до друг, че изглеждаше така, сякаш цялата е изработена от метал. Имаше три секретни брави и върху капака бе издълбано името на Холдер.

Терезе бе решила да поиска от Даг да ѝ разреши да вдигне някои мебели от стаите, за да може да ги замести с докараните от града, но скоро разбра, че и най-малката промяна в Бьорндал е трудна работа. По-добре беше всичко да си остане както е било досега и тя се отказа от намерението да говори с Даг. Прие с тъга градските мебели на Холдер да бъдат прибрани на тавана и повече не отвори дума за това. Постепенно свикна с мебелировката на Бьорндал, която беше в унисон с вътрешното разпределение и атмосферата в дома.

Докараните редки вина и ликьори бяха грижливо наредени в най-дълбокото мазе. Но никой не идваше в Бьорндал — нито гости, нито делови посетители, и великолепните вина от избите Холдер не развеселяваха никого в този мрачен дом. Понякога Терезе се наскърбяваше от тази самота и изолираност, но дните ѝ бяха запълнени с толкова много задължения, че не ѝ оставаше време да мисли за своята тъга.

Терезе научи всичко, което беше необходимо, за да ръководи както трябва едно голямо имение, като при необходимост се съветваше със старите и опитни служители. Често ходеше на гости у Хамарбьо и внимателно слушаше и наблюдаваше Ане. Защото за онези, които желаят да придобият опит и знание, има много пътища и Терезе съумя да мине по всички. През целия ден тя наобикаляше да види как работят в житниците и плевниците, в кухнята и зимниците — бдеше едновременно навсякъде, а вечер, когато започваха седенките, тя сядаше край предящите и тъчащи жени, които се стараяха повече от всякога.

Животът ѝ донесе други радости. Зимата бе минала и топла пролет започна да съживява хълмовете и долините. Тази пролет ѝ се стори най-хубава от всички.

Един ден Терезе заповяда да впрегнат файтона, за да отиде при старата Ане, на която искаше да съобщи нещо специално. Когато си тръгваше от Хамарбьо, противно на навика си Ане я изпрати до изхода. Ръцете ѝ трепереха по-силно от обикновено и в очите ѝ светеше топъл лъч. Когато файтонът на Терезе се отдалечи, Ане стоя още дълго при вратата, за да види дали конят изкачва добре стръмнината. Само Терезе и тя знаеха, че наесен в Бьорндал се очаква дете и този нов живот, който щеше да се появи, щеше да донесе необходимата вяра и надежда за бъдещето на фамилията.

Когато беше жива майката на Даг, тя изтърпяваше присъствието на Ане само в определени случаи, когато имаше нужда от вещи ръце, както при приготовленията за Коледа, така при раждане или болест. През останалото време не общуваше с нея, дори не ѝ говореше. По-късно и жената на Туре се отнасяше по същия начин с Ане. Никоя от тези две господарки на Бьорндал не бе стъпвала нито веднъж в Хамарбьо. След това дойде Терезе с богатството и знанията си, с градската си култура. Тогава Ане помисли, че едва ли отсега нататък ще си спомнят за нея в Бьорндал, където вече нямаше да имат необходимост от нейната помощ. Бездействието и напредващата старост щяха да направят живота ѝ по-тежък, щеше да се чувства все по-непотребна и излишна. Все пак отиде в Бьорндал за коледните приготовления, убедена, че там ще бъдат наложени градските обичаи и че ще бъде посрещната студено. Но беше решила да не прекланя глава

и затова влезе гордо в кухнята, готова да каже някои горчиви истини на новата господарка.

Последвалите събития не оправдаха опасенията на Ане. Докато другите господарки на Бьорндал не искаха и да знаят за старите обичаи, свързани с приготовленията за празника, Терезе внимателно беше наблюдавала и вечер си беше записвала старателно всичко, което Ане бе правила съгласно установения през вековете ред и по този начин знанието щеше да бъде предадено на следващите поколения.

Сутринта срещу Бъдни вечер Терезе ѝ благодари за положените грижи и заедно с благодарността си ѝ поднесе като подарък една хубава кърпа от бяла коприна, която Дортея собственоръчно бе избродирала с рози. Ане никога не беше притежавала толкова изящна вещ и изпитваше голямо удоволствие да гали със сухите кокалести пръсти на едрите си ръце финия и мек плат, какъвто виждаше за първи път в живота си.

След Коледа Терезе направи много посещения в Хамарбьо, за да се съветва с Ане, преди да ѝ съобщи за очакваното раждане.

С такава господарка на Бьорндал Ане можеше спокойно да чака часа, когато щеше да бъде повикана в другия свят: сега беше сигурна, че онова, което смяташе за дело на живота си, няма да загине.

Същата вечер Терезе повери тайната си на Даг. Той наведе мълчаливо глава, след това се приближи до жена си, прегърна я и пак се отстрани, обърнат настрани. Както всички от своя род, Даг не умееше да изразява нежността си с думи и в минути на сърдечни излияния биваше сдържан и несръчен. Но Терезе много добре разбра, че е силно развълнуван от новината и побърза да се възползва от благоприятния случай.

Довери му, че през последните нощи не ѝ е било добре и го помоли да се съгласи да свалят от тавана голямото легло, което беше докарано от градския ѝ дом, защото тяхното беше по-тясно и не се чувства вече удобно в него. И се изненада, че Даг склони веднага и я запита дали желае леглото да бъде поставено в стаята още тази вечер.

Терезе смяташе да използва този случай, за да свали от тавана и възглавниците, и покривката на същото това легло, затова отложи работата за следния ден.

На другата вечер леглото от дома на Холдер беше поставено в тяхната спалня. То беше голямо, широко и таблите му бяха украсени с

художествени мотиви и фигури. От балдахина се спускаха леки бродирани завеси, а на самото легло бяха разгънати пухени юргани, възглавниците бяха в калъфки от фин бял плат, украсени с дантели и ажюри.

Терезе се почувства много щастлива, че успя да се пребори за скъпото на сърцето ѝ фамилно легло на Холдер.

Един ден в имението Боргланд пристигна някакъв капитан на име Клинге, който обясни, че е натоварен с изпълнението на военна задача. Остана в имението няколко дни и в един от разговорите си с домакините случайно чу името Бьорндал. Коментарите по повод женитбата на господаря на имението Даг Бьорндал още не бяха затихнали и той научи, че съпругата му е от града, от фамилията Холдер.

Капитан Клинге познаваше дома Холдер, където, както обясни на любезните си домакини, е бивал канен често на гости по празнични поводи. Затова поиска от Фон Гал да му даде кон, за да навести старите си познайници. Домакинът не беше въодушевен от това желание на капитана, но господарката на Боргланд нямаше нищо против госта да се поразвлече. В действителност тя очакваше след завръщането си капитанът да задоволи огромното любопитство, което бе предизвикал у нея родът Бьорндал след случая с надбягването до църквата на Коледа. Интересно ѝ беше да разбере как живеят тези изгубени в горите на севера планински жители.

На Клинге дадох кон и той замина на север.

Когато го видя в Бьорндал, Терезе се изчерви. Той беше първият посетител от града, който идваше да я види. Отначало Даг се държеше студено и недоверчиво — той си спомняше отлично един лейтенант, който се беше надбягвал по много непочтен начин с него на Коледа и затова изпита неприязън към този офицер — но когато видя с каква любезност и топлота посрещнаха своя познайник Терезе и Дортея, скоро и той стана сърдечен и приветлив.

Клинге беше весел мъж, който бе пътувал много и се беше бил в тропиците и срещу шведите. Той беше видял какво ли не и умееше да

разказва живо и увлекателно военни и любовни истории. Биваше го също да пие весело за свое здраве и за здравето на останалите. На няколко пъти вдигна духовити наздравници, които трогнаха Терезе и Дортея, като изпразваше всеки път чашата си така бързо, че Даг искрено се удиви.

По средата на един от разказите си Клинге неочаквано спря и се заоглежда наоколо. След това стана и надникна първо в старата зала и после във всекидневната.

— Вероятно в града сте оставили всички разкошни мебели, които красяха вашия стар дом? — рече той на Терезе.

Тя погледна бързо своя съпруг и разбра, че тези думи не му се понравиха, при все че продължаваше да се усмихва на развеселения капитан.

— Не — отговори Терезе, — донесохме ги тук, но в Бьорндал има достатъчно мебели.

— Тогава трябва да разширите къщата — рече весело капитанът.

— Моят съпруг не би се съгласил на подобно нещо — отговори Терезе и погледна бегло Даг, който изглеждаше недоволен и мрачен.

— Не — рече той, — къщата си е добре и така.

Клинге разбра, че се е докоснал до един парлив въпрос, който живо интересува Терезе.

— О, да — съгласи се той, — къщата е интересна и хубава. Но без да докосвате нея, може да се добави нещо и така жена ви ще бъде много щастлива да нареди там своите мебели. Постройте ново крило към сегашната сграда.

Даг нищо не отговори.

— Аз мога да ви направя план за съвременна къща — настоя капитан Клинге, — и вие ще имате достатъчно време, за да го проучите.

Даг се засмя и се съгласи, че е в природата на човека да чертае планове и да ги обмисля. Гостът сметна, че въпросът е уреден и обеща да изпрати плана при първа възможност. След това, като изпразни още веднъж чашата си, капитан Клинге се сбогува сърдечно с всички и си тръгна.

Дортея отделяше много малко внимание на онова, което ставаше около нея. През първата зима много рядко излизаше навън. Явяваше се само когато се хранеха и пак веднага изчезваше от погледите на всички. В Бьорндал се чудеха как минават нейните дни, но с течение на времето отначало една, после и още други майсторски извезани покривки се появиха в стаите като свидетелство за самотните ѝ занимания. А понякога из къщата се разнасяха тихи звуци от старото пиано, което се намираше във вътрешната стая, зад голямата зала. Прислужниците разказваха, че в стаята на госпожицата има струнен инструмент, подобен на лира, с който тя също свиреше и тихо пееше.

Когато пристигна със сестра си в Бьорндал, за Дортея определиха една стая на горния етаж в близост до стълбите, които започваха от голямата зала на първия етаж. Преди това стаята беше служила за гостна. В нея имаше само легло, маса и печка, по която бяха изобразени ангели и други фигури.

Дортея попита Терезе дали може да сложи в стаята си някои от донесените от града вещи. Но Терезе не посмя да разреши сама този въпрос и посъветва сестра си да се обърне към Даг. Това стана през първата седмица след идването им в Бьорндал. Даг се съгласи веднага. И ѝ изпрати Йорн Мангфолди, който да направи необходимото, като му поръча да извърши най-грижливо всички подобрения, които би пожелала госпожицата.

В тази стая имаше само едно прозорче, тъй като тя служеше единствено за спане, не беше ползвана като всекидневна. Йорн каза на Даг, че мисли да разкърти стената и да постави по голям прозорец, за да може в стаята да влиза повече светлина.

Стъклата бяха донесени от града, Йорн започна да работи по разширяването на прозореца и се наложи Дортея няколко вечери наред да спи в друга стая. Когато се качи горе и видя стаята си преправена, остана изумена. Преди да дойде в Бьорндал, Йорн бе обиколил доста свят и заедно с това бе придобил много нови знания и опит. Когато започна да разкъртва стената, той забеляза, че няколко от подовите греди са издадени навън, като че ли първоначално са имали намерение тук да построят балкон. Затова построи един малък балкон, направи необходимия отвор в стената и постави остъклена врата.

Така Дортея се сдоби и с балкон — истинско гнездо в стената, откъдето се откриваше чудесна просторна гледка от селото до

Хамарбьо.

Освен това Йорн изнесе с помощта на двама прислужници мебелите, които бяха в стаята, и внесе всички мебели и вещи, които госпожица Дортея поиска да бъдат свалени от тавана. Най-напред донесоха едно великолепно легло, изработено от тежко дърво и украсено с цветя и фигури, което тя покри с кадифена покривка. После донесоха нещо, което госпожицата наричаше писалище, с много чекмеджета и врати, след него — шкаф с рафтове, два стола с облегалки, една малка масичка и едно огледало с толкова широка рамка, че едва имаше място за стъклото. На пода постлаха килим и на балконската врата окачиха завеси. Радостта на Дортея нямаше край. Тя извади от чекмеджетата на писалището и на шкафа всички малки вещи, с които можеше да украси стаята. Момичето, което се грижеше за чистотата, разказваше после, че имало толкова много странни неща в стаята на госпожицата — картини, сребърни украшения, подноси и играчки, че то със страх се движело между тях.

На стената, над леглото на Дортея, беше закачено разпятие, донесено от бащата Холдер след пътуване в една католическа страна. Тялото на Спасителя бе изваяно от слонова кост, кръстът — от сребро, а гвоздеите и надписите — от злато. Едно от момичетата бе видяло веднъж това разпятие да свети във вечерната тъмнина. В кухнята прислугата говореше, че в стаята на госпожицата винаги ухаело на цветя, както в градина през пролетен ден.

Дортея смирено благодареше на Бога за приветливия кът, в който щеше да живее. В една от кутийките си тя пазеше три тежки златни монети, които баща ѝ бе донесъл след едно от своите пътувания в чужбина и една от тях тя реши да подари на църквата в знак на благодарност. Затова на тази Коледа свещеник Дидрих бе намерил в църковната урна за дарения една златна монета, която струваше много талери.

През зимата госпожица Дортея седеше до печката, в която горяха пънове от бреза и шиеше на светлината на свещ. А когато дойдеше пролет и после лято, си мислеше с благодарност какъв голям майстор се бе оказал Йорн Мангфолди. Много често в ранна утрин или през късна вечер съзерцаваше от балкона, който Йорн бе направил за нея, вълшебно красивата долина. На младини беше преживяла голяма загуба, но сега беше спечелила много.

Дойде есен, а скоро се почувства и първият студен лъх на зимата. Ане Хамарбьо се настани в Бьорндал, за да чака раждането на детето. Минаха много дни, през които Терезе не престана да страда и трябваше да напрегне всичките си душевни и телесни сили, за да издържи.

По същото това време тя получи писмо от капитан Клинге, в което бяха приложени неговите планове за разширяване на къщата. Той ѝ пишеше, че не е забравил обещанието си, благодареше за приятния ден, който бе прекарал в Бьорндал и добавяше, че ако решат да строят, ще се почувства много щастлив да ги посети пак и да им бъде полезен със съветите си.

Даг сви вежди, когато прочете писмото на капитана, който не бе забравил обещанието си да им направи план за разширяване на къщата. Терезе продължаваше да се измъчва поради тежката си бременност и за да я развлече, Даг ѝ предложи да извикат по-късно капитан Клинге, а сега самият той да се заеме с изграждането на някоя малка постройка. Терезе се трогна от тази проява на внимание и доброта от страна на съпруга си, защото много добре знаеше как мъчително посреща той всяка промяна в имението. Тя плака и се смя, без да може да му каже нещо.

Няколко дни по-късно Терезе роди момче.

Преди раждането тя се безпокоеше при мисълта, че с грубите си и студени ръце Ане Хамарбьо няма да може да се погрижи достатъчно добре за първата минута от живота на новороденото. Но когато всичко беше извършено толкова бързо и умело, колкото бе възможно, тя благодари на Бога, че една толкова опитна жена като Ане се намери край нея по време на това опасно изпитание.

На капитан Клинге отговори Даг. Благодарил му за плановете и му съобщи, че ще бъде добре дошъл в Бьорндал, когато пожелае.

Капитанът пристигна в началото на лятото. С идването му в Бьорндал започна нов живот. Той настоя някои от старите сгради да бъдат разрушени, но Даг се показва неотстъпчив, така че пристрояването беше направено не точно по плановете на капитана.

Новото крило бе изградено източно от стария дом. То беше с големи прозорци и със светли стаи. Отвън не беше намазано с катран, а

боядисано и изглеждаше съвсем различно от другите сгради.

Даг си беше обещал да не прави никакви възражения, но не харесваше онова, което се получаваше. Идваха майстори, които изпълняваха различни работи в новопостроената част, а накрая дойде и един художник, за да изрисува картини по стените на голямата стая, предназначена за гостна.

Капитан Клинге пътуваше често до града и при едно от завръщанията си доведе художника и един майстор, който трябваше да постави огледала между прозорците и да украси цялата стая.

Даг най-много обичаше есента. Той се научи да играе на карти и заедно с капитана и другите прекарваше много весели вечери.

В началото на зимата новото крило бе завършено. Мебелите на Холдер бяха свалени от тавана, почистени, лакирани и подредени в стаите. В голямата зала за гости наредиха жълтите кожени кресла и окачиха свещници с много свещи, които се отразяваха в огледалата по стените и така светлините им се умножаваха.

Портретите на бащата и дядото, както и на майката и бабата на Терезе, бяха наредени по стените, а художникът нарисува големи портрети на Даг и Терезе. Може би те не приличаха достатъчно на първообразите, но бяха изпълнени в много приятни цветове и златните рамки им придаваха още повече блясък.

Мебелите на Холдер се оказаха недостатъчни, за да изпълнят всички стаи в новото крило, но Даг не пожела да купи нищо ново, така че се наложи Йорн Мангфолди да изработи столове и маси, подобни на докараните от града. Тази работа изискваше повече време, защото мебелите на Холдер бяха по-особени — закупени бяха от чужбина. Честта и името на Йорн бяха поставени на карта. Започнаха да го наричат Йорн Ейфолдиг — Йорн Неспособния.

Йорн все пак се справи с трудностите — масата и столовете бяха готови. Те не бяха точно като чуждестранните, но всеки се удивляваше на майсторството, с което бяха изработени. Затова Йорн отново си върна името Мангфолди — Похватния. Никой не беше допускал, че в неговите загрубели и изкривени пръсти се крие толкова голямо майсторство.

На следната пролет новото крило беше напълно готово, но продължаваше да стои празно. Нито Терезе, нито Даг бързаха.

Един ден Даг и Дортея се срещнаха преди ядене във вътрешната стая с пианото. В погледа на Даг се четеше добро настроение.

— Тези дни ще трябва да пренесем вещите ти в новото крило — й рече той. — Приготвили сме ти една хубава, светла стая.

Дортея нямаше никакво желание да напуска прелестната си стара стаичка с малкия балкон и, обхваната от тревога, почти извика:

— Не желая по-хубав кът от моята стара стая, моля да я задържа и занапред.

— Така и смятах, че ще кажеш.

— Мога ли да остана там? — запита тя нетърпеливо.

Беше прекарала няколко безсънни нощи в молби да бъде изпълнено горещото ѝ желание да не се мести.

— Направи както искаш — отговори Даг. — Мисля, че и ние скоро няма да се преместим в новото крило.

И така, новото крило стоеше почти празно. Вярно е, че вече храната се приготвяше в новата кухня, а на горния етаж се бяха настанили жени от персонала. Но това беше всичко засега.

Старата кухня, която беше разположена в две стаи и се намираще между залата и новото крило, беше опразнена и превърната в друга вътрешна стая. За нея Йорн Мангфолди направи нови столове по образец на старите мебели на Бьорндал, направи също пейки и стенни шкафове, маси със странични подвижни дъски, така че старата кухня се превърна в приемна.

Терезе надзираваше новото крило и следеше всичко там да свети от чистота. Понякога оставаше там и шиеше, заобиколена от мебелите, които беше донесла от предишния си градски дом. През пролетта и есента тук донасяха чекръците и станове, за да използват светлината от големите прозорци. Но дори и тя не желаше да остави своята стара спалня. Изпитваше слабост към Даг и знаеше, че той предпочита да си остане всичко както си е, така че се чувстваше особено щастлива, че без никакво усилие може да зачита неговото желание.

В Бьорндал започнаха да идват гости: чичо Холдер заедно със сина си, капитан Клинге и други приятели от града, както и посетители от Истад, Бьоле и други съседни чифлици; сега вече често се налагаше да използват голямата гостна с портретите в новото крило, където вече имаше пиано, на което свиреха.

В новото крило и старите постройки имаше вече много стаи, чиито удобства и разкош гостите от града и страната чистосърдечно хвалеха.

От променливите времена и поръчките от чужбина зависеше работата в гората, но всичко друго в Бьорндал следваше спокойния си ред, като Даг се грижеше за всяко едно нещо.

В месеците между годеча и сватбата Даг се стараяше да сложи всичко в ред имението, но при всяко нещо бе обземаан от мисли върху това какво би казал Туре и какво би направил. Струваше му се, че имението му е поверено само за известно време. Да, за него беше някак нереално, че беше единствен собственик на имението, селото и горите.

След женитбата, вече не сам в този свят, той се почувства възмъжал, но продължаваше да му се струва, че духовете на неговите близки, които бяха водили дълга и жестока битка, за да отвоюват, издигнат и запазят всичко онова, което той сега владееше, продължаваха да витаят около него. Точно заради това той не можеше и да си помисли да посегне на старите сгради и на всичко, което се намираще в тях.

Женитбата и въобще съжителството му с двете сестри, които заживяха под един покрив с него, му помогна да спази обета, даден пред Бога, да не отмъщава и да остави Нему грижата за това. Но закаленият през вековете боен дух, който Даг беше наследил от предците си и носеше в кръвта си, не можеше да бъде обуздан в рамките на един човешки живот. Той все намираще начин да се прояви, както това бе станало при надбягването по пътя за църквата на Коледа. Преди това той си беше помислил, че е готов да се подчини на волята на Всевишния, но се убеди, че едно обещание, едно мъдро решение, взето през нощта, не беше достатъчно да покори завинаги духа на дедите. И Даг едва ли щеше да устоява на този дух и на съблазънта да се отдаде с наслада на отмъстителни мисли, ако не намираще друг отдушник.

Книжката за разпределяне на наследството между Терезе и Дортея бяха пристигнали в Бьорндал за преглед и подпис. Даг действаше от името на сестрите. Потрябваха много пари. Според книгата на Ходлер много от богатствата, които трябваше да бъдат поделени между двете сестри, представляваха дялова собственост и трябваше да бъдат доизкупени. Даг трябваше да наеме адвокат в града, който да защитава

интересите на сестрите и да извърши подялбата. Той беше скътал много талери в един сандък с обков, който държеше в мазето и който му даваше представа за силата, която управлява света. Вниманието му към Дортея относно стаята ѝ и позволенията му Терезе да се разпорежда с новопостроеното крило на къщата както намери за добре, може би бяха във връзка с парите, които му бяха дали сестрите.

Те никога не научиха, че бяха донесли в Бьорндал една опасна отрова — отровата на парите. Даг беше достатъчно богат и преди женитбата си и разполагаше с достатъчно пари, за да посреща нуждите на имението, селото и горското предприятие, които имаха голяма стойност. Парите на Холдер бяха в повече и следователно бяха една опасност.

Първият син на Терезе беше на три години, когато се роди второ дете. То беше също момче и отново Ане Хамарбьо помогна при раждането му. Първото беше кръстено Туре — с името на покойния брат на Даг, а второто получи името на баща си. По случай кръщавката му беше устроено празненство, което продължи три дни. И въпреки студената зима, в Бьорндал дойдоха гости от много места. Дълго след това се разказваше за огромния брой свещи, които бяха изгорели в Бьорндал тогава. Селяните не се уморяваха да гледат светналите прозорци на имението.

Скоро след това Терезе получи вест от Хамарбьо. Молеха я да отиде заедно с втория си син да види Старата Ане, която лежеше болна от известно време. Терезе отиде веднага.

В Хамарбьо я въведеха в стаята с огнището, където дотогава не беше влизала. Помещението нямаше прозорци и бе слабо осветено от пламъка на огнището. Във въздуха се носеше горчиво-кисел мирис на изгорели треви. Вратата се затвори след Терезе, която изпита известно безпокойство, когато се намери сама в тъмната стая. Чу дълбока дрезгава въздишка съвсем близо до себе си и едва не изтърва детето, което държеше в ръце. Очите ѝ свикнаха с тъмнината и тя се огледа тревожно. В ъгъла, от другата страна на огнището, съзря старата Ане, която лежеше на едно късо легло според стария обичай. Очите ѝ, в които се отразяваше пламъкът на огнището, светеха в тъмнината. Беше забрадена с добре изгладена кърпа. Изкривените ѝ пръсти се бяха

впили в леглото като ноктите на хищна птица, а устата ѝ напомняше защита цепнатина с много гънки. Носът ѝ стърчеше като нож, а брадата ѝ беше издадена като лунен рог.

— Добър ден, Ане — поздрави я все още доста изплашената Терезе и се приближи бавно до леглото. — Съобщиха ми, че искаш да ме видиш.

Ане пак въздъхна дълбоко, за да си поеме дъх и извика:

— Идва смъртта!

— Не, не говори така — рече Терезе и очите ѝ се напълниха със сълзи.

— Когато човек не е годен вече за нищо, трябва да си върви! — отсече Ане и замълча.

— Но нали на Коледа се чувствахте много добре?

Не последва никакъв отговор. Ане беше приковала пламналия си поглед в малкия Даг.

— Дайте ми детето — заповяда тя със строгия си и студен глас, — и сложете дърва в огнището!

Изплашена и изненадана, Терезе подаде детето на Ане, която седеше в леглото със събрани под покривката от овчи кожи колене, хвърли няколко цепеници в огнището и седна до леглото. Ане държеше здраво бебето в костеливите си ръце като в клещи и с втренчени като на сокол очи внимателно се взираше в слабото създание. Детето също я гледаше с големите си сини очи и кротуваше. Огнището се разгоря и озари с червената си светлина Ане, чиято сянка се открие върху стената зад леглото в някаква фантастична форма, която наподобяваше странно животно: коленете на Ане и детето представляваха неговия гръб и задница, а тялото и главата на старата жена — неговата шия и глава. Уродливият звяр движеше шия и вдигаше глава според движението на пламъците, ту растеше, ту се смаляваше и сякаш надвисваше над тях като непреодолимо нещастие. Терезе наблюдаваше всичко това с ужас. И изведнъж подскочи, когато чу засилващия се глас на Ане, която продължаваше да се взира в детето, докато му говореше:

— Ти носиш здрава кръв... Другото ще умре... — Гласът ѝ беше глух, а дишането съвсем слабо. Тя въздъхна дълбоко и продължи: — Ти ще живееш... и ония, които ще дойдат след теб... ще се изкачат много високо... докдето може да стигне човек...

Сякаш черни птици излитаха от устата на Ане и се изгубваха в тъмнината отвъд нея. С полуотворена уста и втренчени очи Терезе слушаше тревожно наведена напред думите на умиращата, която шепнеше глухо и от време на време спираше, за да си поеме дъх:

— Кралят изпадна в безизходност, в голяма опасност... Рицарите му го напуснаха... Някои отидоха в непознати страни... и там станаха водачи... Други избягаха в горите на север... В Бьорндал дойде той сам, кралят — твоят пръв працядо... и съгради там горе... свой дом. Но ония от Хамарбьо опожариха къщата му... Той и един от синовете му се спасиха от пламъците и студеното оръжие и се скриха в гората... След една година Хамарбьо изгоря до основи и всички негови жители загинаха... Друга къща бе построена на север... която и досега е там...

Терезе гледаше сянката на странния звяр върху стената. Тя не престана да се движи през цялото време. При последната дума Ане изправи гордо глава, после бавно се наведе и застина в надменната поза, която не я напускаше никога. От устата на Ане Хамарбьо не се чу вече звук.

Терезе извика, скочи и изтръгна детето от вкочанените ръце на старицата, която, дори и мъртва, сякаш желаше да утвърди някакво свое законно владение.

Тя се върна бързо в Бьорндал и въздъхна облекчено, когато се намери между близките си. Противно на обичая, заповяда да запалят две големи свещи в крайната стая и стоя дълго пред тях, като не преставаше да се взира в Малкия Даг, като че ли се боеше да не му се случи нещо лошо. Но детето я гледаше спокойно, незасегнато от чувствата, които вълнуваха майка му.

Когато Даг влезе и я намери пред свещите, веднага разбра какво се бе случило и попита:

— Умря ли?

— Да — отговори Терезе, — но преди да умре, ми каза толкова странни неща, че забравих да ѝ дам лекарството и френския коняк, които ѝ занесох.

— Какви странни неща?

— О, още треперя от несвързаните ѝ думи. Говори нещо за щастливото бъдеще на Малкия Даг, за някои, които щели да умрат, за кръв, за един крал и за неговите рицари...

Даг се усмихна, но в очите му нямаше радост.

— Ане никога не би говорила на жена за тези неща — рече той.

— Но тя говори заради Малкия Даг.

— Значи, останала е докрай вярна на себе си. Сегашните жени тя смяташе недостойни да слушат подобни разкази и въпреки че за теб имаше по-различно мнение, не е пожелала да промени обичая си и е говорила на детето, но за да чуеш ти.

Терезе се почувства горда, като чу това обяснение. Ане все бе намирала за нея по някоя блага дума, но никога не бе проявила към нея, както и към другите, приятелско чувство.

Бе изживяла живота си без чувства и нежности, но в последния си час бе оказала на Терезе най-голямата възможна почит, като я бе предпочела между всички други жени.

— Какво ти разказа? — попита Даг.

Терезе му повтори всички думи, които може да си спомни, и Даг остана доволен, че Ане не бе казала нещо повече, защото знаеше, че тя се увлича, когато започне да разказва разни диви и кървави истории. Сега само той знаеше нейните стари легенди и разкази, които се отнасяха до най-отдалечени поколения, така че от него зависеше кое от тях да бъде отдадено на забора и кое да продължи да се предава на бъдещите наследници на Бьорндал.

— Вярно ли е онова, което каза Ане за първия господар на Бьорндал? — попита Терезе, взряна внимателно в Даг.

Той отговори небрежно, че се разказват много неща за Бьорндал и че човек би се озадачил доста, ако приеме всичко за вярно. Но Терезе вярваше във всичко, което ѝ харесваше, и още същата вечер си записа онова, което бе запомнила от думите на Ане.

Тя не проумя напълно предсказанието, което изрече умиращата за децата ѝ: че Даг ще живее и че наследниците му ще се издигнат най-високо, а Туре ще умре. Но Даг обърна най-голямо внимание на тези думи на старата Хамарбьо. Някога тя беше предрекла неговото и на братята му бъдеще, което се сбъдна: той остана, а те умряха, без да оставят някого след себе си.

Може би заради това същата вечер той стоя дълго при леглото на първородния си син и през годините, които последваха, никога не прояви строгост, оставяше го да върши всичко на своя глава. Защото всъщност вярваше на Ане Хамарбьо много повече, отколкото беше готов да признае пред другите.

На погребението на Ане Хамарбьо дойдоха всички жители на Бьорндал. Ане беше строга и безмилостна, но бе присъствала почти при всички раждания в селото и бе стояла като здрава защитница на селяните срещу всяка болест и всяко зло. Почти никой не вярваше, че бе починала, и хората сякаш очакваха тя да се завърне всеки момент. Но с течение на времето разбраха, че тя няма да се върне никога и че няма да я видят вече, висока и тънка като кука, да се появява пред вратата на някоя къща, в която върлуват болест и отчаяние. Ане Хамарбьо си бе отишла завинаги и някакво мрачно чувство обзе селото и скоро се превърна в страх.

Терезе разсъждаваше много върху това и щом се случеше някой да се разболе, някоя жена да ражда, обземаше я чувството, че е наследила нещо от опита на Ане. Тя си беше водила записки за някои от нейните умения, а знаеше как се отглеждат деца от бележките на баба си и от други източници. Така тя започна да взема участие в живота на всеки дом в селото. Посещаваше болните, утешаваше близките на умрелите, носеше дрехи и храна, където имаше нужда и навсякъде успяваше да всее чувство на сигурност.

Даг ставаше все по-мълчалив с всеки изминат ден. Управляваше имението с твърда ръка, а когато имаше сеч в гората, изчезваше в продължение на дни. Друг път пътуваше до града, за да се грижи за парите — неговите собствени и тези на Терезе и Дортея. Влагаше ги на различни места, така че да се подсигури, ако някъде делата вземат неприятен обрат. Но имаше нюх да печели.

Имаше достатъчно сребро в Бьорндал, но понякога той се прибираше с колиета или златни гривни както за Терезе, така и за госпожица Дортея. Те се радваха, че той се е сетил за тях, но Даг си мислеше и за това, че среброто и златото можеха да качат няколко пъти цената си.

А от града постоянно идваха гости за празненства в имението.

Три години след смъртта на Ане Хамарбьо Терезе се прибра от посещения по домовете в селото. Беше бременна в шестия месец. Стана ѝ зле и бебето се роди същата нощ. Беше момиче — но мъртво.

Терезе страда много. Остана в леглото в продължение на осем дни.

Прие го като наказание и ходеше до олтара в църквата, за да се моли греховете ѝ да бъдат опростени. Малко по малко, след шест месеца тя се чувстваше отново като преди.

Госпожица Дортея дълго време страдаше заради станалото. През цялото време беше грижовна към Терезе, като я успокояваше, че Господ отново може да я благослови с такъв дар. Не можеше да си представи нищо по-блажено от това на земята — да има едно малко момиченце и да се грижи за него.

Към двете малки момчета госпожица Дортея не по-малко грижовна. Всяка събота те идваха в стаята ѝ, гощаваха се с бонбони и пееха по някоя песен. Прекрасни бяха моментите, прекарани в спалнята на леля им.

По света ставаха промени, но в Бьорндал всичко си течеше постарому. Даг ходеше все по-рядко в гората и по-често в града и на други места. Имаше много пари, за които да се грижи, както и за имотите и другите си активи. А той беше проникателен в управлението на парите. Вкъщи всичко беше контролирано от Терезе, която придобиваше все по-голяма власт, и всичко следваше отдавна установения ред. Годишите минаваха.

Един ден в имението дойдоха жена и момиче. Искаха да говорят с Терезе. Хора идваха всеки ден, но тези не бяха от селището. Бяха дошли от селото в равнината. Възрастната беше жена на музиканта Крюсе, свирещ на тамбура. Тя имаше десет деца, а момичето, което беше дошло с нея, бе най-голямото. Домът им бил толкова малък, че нямало място за всички, и старейшината на селото им бил казал да се обърнат към Терезе, за чиято добра репутация се беше разчуло. На Терезе ѝ стана приятно, че хубавите думи за нея бяха стигнали надалеч. Не можеше да откаже на жената, която я помоли да поеме грижата за момичето, което да се отплаща с работа в имението.

Така Кристине Крюсе попадна в Бьорндал тринадесетгодишна и това стана през шестнадесетата година, след като Терезе се беше омъжила там.

Терезе специално се погрижи за момичето и я прати при госпожица Дортея да я научи да чете и да пише. Кристине се научи и да шие, да говори и да се държи изискано. Възприемаше всичко — включително и светлите помисли в доброто сърце на госпожица Дортея. Между двете се зароди приятелство и момичето оставаше за разговори в стаята ѝ до късно вечер.

Терезе се различаваше коренно от Дортея, така че между сестрите не можеше да съществува истинска хармония. Затова Дортея се радваше, когато в Бьорндал идваха гости, които я развличаха от всекидневния живот, в който тя не участваше.

Когато се срещаха, Даг често ѝ отправяше любезни думи, а тя от своя страна обичаше да говори продължително с него, защото знаеше,

че той мисли дълбоко за много неща, за които и тя мислеше. Но те никога не оставаха по-продължително време заедно, а освен това у Даг имаше нещо трудно за превъзможване, някаква студенина, някаква свенливост, която го правеше да изглежда затворен човек. Това обстоятелство ги държеше далеч един от друг.

Момченцата не я оставяха сама, но те растяха и не се задоволяваха вече само с приказките, които им разказваше. Тя ги обичаше силно, сърцето ѝ се топеше от нежност, когато гледаше техните хубави и свежи лица и наблюдаваше учтивите им и мили обноски. Но не можеше да споделя с тях мислите си или желанията на своя дух.

Така минаваше животът ѝ, без близка душа, с която да споделя съкровените си чувства и затова Стине, както вече наричаха момичето, ѝ стана толкова мила и скъпа. Колко пъти вечер нетърпеливо чакаше да чуе бързите стъпки на момичето по стълбището, сдържаното почукване на вратата и появяването на това младо и свежо същество, цялото сияещо от радост, че вече е свободно.

Стине проявяваше вкус в бродирането и разбираше с малко думи нейните забележки и впечатления. Друга радост за старата мома бяха разговорите им. Всяка вечер я разпитваше за онова, което бе видяла и направила през деня и по този начин се осведомяваше за всекидневния живот в имението.

Дортея реши да настои пред Терезе Стине да има своя стая. Това беше толкова необичайно по онова време — млада прислужница да има самостоятелна стая, така че предвиждаше съпротивата, която щеше да срещне у Терезе. Затова заговори в присъствието на Даг, убедена, че той ще я подкрепи. Обясни, че между всички слуги в имението само Стине ще може да бъде помощница на Терезе, когато тя остарее, защото с будния си ум е способна да научи много. Ето защо Дортея смяташе, че е разумно момичето да бъде поставено малко по-високо от другите, а тя щеше да се погрижи за нейното обучение и възпитание.

Терезе се възпротиви, но Даг успя да я убеди, като ѝ каза, че един ден тя може би ще бъде щастлива, че има край себе си обучена млада жена, която ще може да се занимава с всичко вместо нея.

Той мислеше за пълнотата на Терезе, заради която след няколко години тя щеше да изпитва затруднения при по-продължително ходене.

Накрая Терезе се съгласи и Стине получи стая до стаята на Дортея.

Тази промяна в статута на Стине предизвика завист у някои от другите по-млади прислужници. Но те криеха отношението си, за да не настроят против себе си Терезе, която я закриляше. Дортея караше Стине да чете избрани места от Библията, за да засили у нея скромността и човеколюбието. Тя се преструваше, че не забелязва присмехулните забележки на другите жени от прислугата.

За двамата синове Бьорндал можеше да се каже, че носеха в кръвта си неутолим копнеж по гората и ходеха там всеки път, когато имаха възможност. Още като деца те придружаваха баща си, когато отиваше на лов и скоро трябваше да им дадат и пушки. Отначало Терезе се възпротиви, а Дортея се поболя от страх. Но Даг лукаво се усмихна и каза, че за да станат истински мъже, предстои им да се сблъскат с много по големи трудности от тази да стрелят с пушка.

По-големият, който се казваше Туре, приличаше в много отношения на чичо си Туре, който се бе удавил. Едър, тежко сложен, с тъмни коси и мургаво лице, все пак в погледа му светеше пламък, който бащата не познаваше. Характерът му също беше друг. „Кръвта на Холдер“ — мислеше Даг, докато го наблюдаваше.

Туре нямаше още петнадесет години, когато започна да прегръща момичетата и да ги целува, когато му се удаваше случай. Терезе скоро узна това и се обезпокои силно. Но Даг, комуто говори много сериозно, не се разтревожи никак. Той не беше вършил на тази възраст нищо подобно, нито някой от близките му, доколкото му бе известно. Всички те бяха много свенливи и нерешителни с момичетата до двадесетата или тридесетата си година. Помисли, че може би момчето е наследило тази наклонност от бащата на Терезе. Затова отговори с тон, който приключваше веднъж завинаги този въпрос:

— Всичко това може да се промени. Ще помисля и ще кажа каквото трябва на Туре.

Даг често се сецаше за предсказанието на Ане Хамарбьо. Ако действително Туре трябваше да напусне скоро този свят, той желаше последните дни на сина му да бъдат щастливи и леки, но все пак тази проява никак не му харесваше.

На другия ден изпрати да повикат Туре и му разказа онова, което бе чул. Момчето се изчерви и не знаеше какво да отговори. То уважаваше баща си като най-съвършеното същество в света и му се струваше ужасно, че той беше разбрал за неприличното му поведение.

— Не трябва да правиш това, Туре. Ти си още малък, но по-късно от постъпките ти може да произлезе голямо зло.

Само това каза Даг на сина си. Повече не се заговори в имението по тази тема.

Вторият син, Даг, приличаше в много отношения на баща си. Походката, движенията и обноските му бяха като неговите, само че по-фини и по-освободени. По решителност и смелост не отстъпваше на баща си.

Често предизвикваше тревога у родителите си, защото отиваше далече в горите и биваше принуден да ноцува там поради невъзможност да се прибере по светло. Беше страстен ловец и никога не се връщаше без улов в чантата си. Веднъж, когато беше на четиринадесет години, не се върна у дома три денонощия и когато се прибра най-после, на гърба си носеше прясно одраната кожа на една мечка. Стария Даг — така го наричаха сега в имението — се изпълни с такава гордост, че очите му неволно се насълзиха. Испита възторжена радост при мисълта, че кръвта на дедите му тече и във вените на неговия син така буйно, че нищо не може да го спре! Отначало го укори, че се е захванал сам с подобна опасна работа и строго го смъмри, задето бе хвърлил майка си и него в ужасно безпокойство.

Докато баща му го мъмреше, момчето бе хвърлило одраната кожа зад себе си и гледаше със сведен към земята поглед, въртейки в ръце пушката си. Но когато Стария Даг му заповяда да разкаже най-подробно как е убил мечокът, Младия Даг вдигна глава и като изгледа баща си право в очите, рече:

— Дядо ми не ходеше ли сам за мечки?

— Да-а-а — отвърна Стария Даг, развеселен от младежката дързост на сина си, — но той не беше бебе, когато ходеше на лов за мечки.

И момчето разказа за своя лов. Попаднал на мечи следи близо до езерото Рьойсла и започнал да следи хищника почти без сън и без храна, денем и нощем, докато нанесе смъртоносния удар.

И Стария Даг бе убил първата си мечка на шестнадесет години, а после бе убил общо седем и затова можеше да си представи пътуването на момчето по хребетите на планината, по височините и в горите.

Каза на момчето:

— Върви сега да се измиеш и потърси нещо за ядене в кухнята.

Даг разказа на Терезе за дръзкия подвиг на сина им и докато тя слушаше, обзе я смесено чувство на гняв и тревога, но още повече на гордост.

Наложи се момчето да обещае, че няма да прекарва нощта в гората и да не ходи на лов за мечки, преди да порасне достатъчно.

Стария Даг ходеше все по-рядко в гората и скоро съвсем престана. За сметка на това зачестиха пътуванията му в града и обиколките му из съседните райони. Парите имат власт върху този, който ги притежава, и понякога под тяхното въздействие може да пропадне и душата, ако не бъде предпазена.

Адвокатът бе посъветвал Даг да изтегли полека-лека капиталите, които имаше в къщата Холдер, и да ги вложи, като наеме съседни имения. Той виждаше, че Даг е отлично запознат със стопанските дейности и му обясни, че като вложи парите си в обработката на земи, ще може да ги управлява най-ефективно. Даг почувства истинността на този съвет. Братовчедът Холдер, който бе схванал намерението на Даг, му намекна, че адвокатите не са ангели и че човек трябва да се пази от тях. Даг отговори със скептична усмивка, че ангели няма никъде на земята.

Имаше вложени значителни капитали във фирмата Холдер, но по-голямата част от неговото състояние беше в акции и ипотеките из целия район наоколо, включително и в селото в равнината.

Неговият бистър и прозорлив ум му бе помогнал да усвои бързо уменията на първокласен банкер. От общуването си с адвоката бе разбрал, че за да работи успешно с пари, човек трябва да бъде твърд, неотстъпчив. И понеже родът, от който произхождаше, никога не бе проявявал снизходителност, Даг беше неумолим към длъжниците си, пред които настояваше, без да слуша възраженията им, че законът трябва да бъде спазен.

През годините, които последваха, ужас изпълни стопаните на чифлици, които се намираха в близост до мрачното имение Бьорндал.

Даг не беше нито несправедлив, нито непочтен, но не отстъпваше никога каквото и да било от онова, което му се дължеше, колкото и тежко да биваше положението, в което можеше да изпаднат длъжниците му. Тогава се прилагаха строгите изисквания на закона и така, с течение на времето, много от чифлиците в околността, при това не само най-малките, постепенно станаха собственост на Даг

Бьорндал. Черните коне на Бьорндал всяваха страх сред хората, когато ги чуеха да препускат по пътищата към съседните ферми.

Жителите на Бьорндал се държаха чинно и предпазливо към Даг. Старите хора казваха, че той странно прилича на Ане Хамарбьо, някои дори стигаха дотам да твърдят, че духът на старата жена след смъртта ѝ се е вселил в него.

От най-ранна младост Даг изпитваше инстинктивно чувство на недоверие към обитателите на селото в равнината, както към всички чужденци. Това чувство се засили заедно с паричните отношения, в които бе влязъл с тях през последните години. Човешката лукавост се проявява най-силно, когато става въпрос за пари. Към него се показваха толкова по-внимателни, колкото по-силно беше желанието им да го измамят.

Постепенно у Даг се утвърди скептицизмът и едно равнодушно отношение към изпадналите в беда, защото той искрено не вярваше, че те не го мамат. За него всички бяха алчни лицемери, които дебнат удобния случай да го изиграят. Полека-лека лицето на Даг придоби недоверчив израз. Той гледаше всеки и всяко нещо накриво — в прекия и в преносния смисъл на думата. Понеже беше много висок, принуден беше да навежда глава или леко да се накланя настрани, за да вижда лицето на този, с когото разговаря. Под събраните му вежди едното око се вираше мрачно и строго, докато другото, широко отворено, гледаше хитро и проникателно. Белегът, който бе останал на слепоочието му след онова паметно сбиване, засилваше този странен израз, а устата му се свиваше някак неприятно, преди да отговори на събеседника си.

Отровата на богатството бе дълбала в него така, че и духът му беше белязан дълбоко от нея. Той рядко заговаряше и не се интересуваше вече от никого и от нищо друго, освен от сделки и пари.

Близките на всеки човек често не виждат онова, което е очевидно за другите, защото промените у хората се извършват постепенно, бавно, ден след ден, и само един несвикнал поглед може да схване промяната. Може би Терезе съзнаваше, че Даг се отнася грубо и коравосърдечно с хората от имението и жителите на селото, но любовта ѝ към него беше толкова силна, че тя намираще извинение за

всичко. Освен това тя не губеше време да мисли за подобни неща, защото беше непрекъснато заета с работа навсякъде, където мислеше, че може да бъде полезна. Практичният ѝ ум неусетно я насочваше към ежедневието на имението, към децата и домакинството, така че не ѝ оставаше време да размишлява върху промените или недостатъците на околните.

Постепенно селяните свикнаха да се обръщат все по-често към Терезе и скоро интересите на селото и на имението се изплъзнаха от надзора на Даг, който се намираще под пълната власт на своята нова страст.

Все пак и при най-силните и най-твърди хора се случва да изживяват часове на слабост. Даг не се чувстваше щастлив, както си мислеха за него другите. Понякога вечер, заобиколен от близките си, той прекъсваше своята работа, вдигаше глава и се вглеждаше пред себе си. И тогава върху гордото му и неподвижно, сякаш изсечено лице, в орловия му поглед се появяваше отчаян израз на самотност. Той сякаш търсеше в далечината нещо, което бе изгубил.

Тогава една друга глава се вдигаше на свой ред и един друг поглед се срещаше с неговия — погледът на Дортея. За миг те се вглеждаха един в друг и отново се навеждаха всеки над работата си.

Под стените на старите сгради, там, където теренът се накланяше към долината на юг, цъфтяха рози. Терезе беше поръчала от Холандия розови храсти и сега в Бьорндал имаше чудесна розова градина. През мрачните дни белите, жълти, червени и розови цветове на розите създаваха известна радост, но когато ги огрееше слънцето, започваше едно очарование, една феерия от чист алабастър, искрящо злато, пурпурно сияние и алена кръв, а мирисът им се носеше надалеч.

Дортея обичаше да се разхожда привечер в разцъфналата градина и да почива на пейката, която се намираще в края на розовата алея. Една привечер, когато отиваше на любимото си място, тя спря изненадана по средата на пътеката. На пейката седеше Стария Даг. Понеже не искаше да го безпокои, тя се нареди да се върне назад, но той вдигна глава, видя я и ѝ направи знак да отиде при него. Дортея се приближи и седна до Даг.

Той обви със силната си ръка раменете ѝ и, загледан в хълмовете, които се синееха в падащия вече мрак, рече:

— Розите са особено ароматни тази вечер. Ти обичаш да се разхождаш тук.

— Мястото е толкова тихо и спокойно — отговори Дортея.

— Не съжеляваш ли понякога, че дойде да живееш в Бьорндал?
— попита Даг след известно мълчание.

— Не — тихо рече тя, изпълнена с благодарност към Бога, Даг и Терезе, задето я бяха приели да живее в Бьорндал.

— От известно време ми се виждаш много бледа — поде Даг. — Измъчва ли те нещо?

— Не — отговори тя след кратко мълчание, предизвикано от вълнението, което изпита при тази проява на загриженост у Даг. — Не, но може би не съм вече така здрава, както преди. Понякога чувствам болка в сърцето и нещо като задушаване... Достатъчно е да изкача стълбището, за да отида в стаята си, и ми се струва, че ще припадна.

Някаква сянка — може би сянката на вечерния здрач — мина по челото на Даг и подчерта още повече бръчките му.

— Трябва да почиваш, да лежиш — рече ѝ той и същевременно реши, че трябва веднага да изпрати да извикат лекар от града.

Слънцето бе залязло, когато станаха. Розовите храсти бяха потънали в сянка. Даг не свали ръката си от раменете на Дортея, сякаш искаше да я подкрепя, докато вървяха по пътеката.

През летните дни вратата на всекидневната оставаше широко отворена, за да проникне вътре въздух и слънце. Там владееше приятна полусянка, когато Дортея влезе и спря пред стълбището, която водеше към нейната стая. Бяха се разделили преди малко, затова Даг се изненада, когато тя рече:

— През последните дни често мислих за баща си... и за теб, Даг! И той като теб имаше големи грижи с разни парични предприятия и умря така бързо и неочаквано!...

Даг трепна, защото разбра какви мисли се криеха зад тези думи: за пръв път дръзваха да му кажат нещо, в което се съдържаше скрит упрек. Често, когато срещаше погледа на Дортея над наведените глави на другите, той се чудеше на неговия израз. В него беше разчел намек за горещо съчувствие, без да разбере точно какво означава. Опитваше да чете мислите ѝ по израза на лицето и страданието, което

забелязваше у нея, го беше накарало да се реши да ѝ говори, както току-що направи това в градината. Едва сега започна да му става ясно какво точно означаваше изразът на нейния поглед. Смутен, с пресилена усмивка, той отговори:

— Не паричните дела са причина за смъртта на твоя баща.

Дортея продължаваше да стои с наведена глава и неспокойна, сякаш ѝ беше необходимо огромно усилие да преодолее чувството на страх и почит, което ѝ вдъхваше Даг, и да успее да изкаже искрено своята мисъл. Но с онази смелост, която понякога се появява и у най-слабите същества, Дортея дръзна да доизрече цялата си мисъл:

— Вярно е, че баща ми не умря от това... но смъртта може да настигне човек по всяко време... Човек трябва да бъде винаги готов да я посрещне и да не живее само с мисъл за богатство и пари.

— О, човек има достатъчно време, за да се приготви да посрещне смъртта — отговори засегнат Даг.

Със сведен поглед, Дортея едва дишаше. И сякаш събираше всичките си сили, за да изрази онова, което тежеше на сърцето ѝ, онова, което не бе имала досега смелост и случай да му каже. Вдигна глава, погледна го в очите и изрече тихо и решително:

— Парите правят човека жестокосърдечен... и суров! Да, Даг, хората, които живеят по-встрани от грубата реалност, тези, които не се занимават активно с търговски сделки, са по-впечатлителни и по-чувствителни. Те разсъждават за нещата от живота по по-естествен и здрав начин от онези, които са заети непрекъснато и единствено със сделки и пари.

Даг бе смаян от това, което чу. Той познаваше достатъчно Дортея, за да разбере, че зад думите ѝ се крие нещо много повече от онова, което бе дръзнала да му каже. Направи усилие над себе си, за да не изглежда засегнат, и с по-твърд глас отговори:

— Да бъдеш справедлив не означава да се отклониш от дълга си!

В тази тежка за него минута той намери подкрепа в думите, които неговият покоен баща често обичаше да казва: „Дългът на човека...“.

Дортея бе поставила крак върху първото стъпало на стълбището, но се спря, отново се обърна към него и отговори:

— Наш пръв дълг е да бъдем милостиви...

На следната сутрин госпожица Дортея беше намерена от прислугата мъртва в леглото си. Както безшумно бе изминала земния си път, така тихо бе влязла и в небитието.

Терезе горчиво оплака сестра си. Към голямата ѝ скръб се прибавяше и угризението, че твърде малко бе участвала в живота на Дортея. Всички ратаи и прислужници дълбоко скърбяха за покойната, но отчаянието на Стине Крюсе беше безгранично. Тя се молеше на Бог да прибере и нея.

Цялото село взе участие в погребението на госпожица Дортея. Изминаха седмици, но споменът за нея оставаше жив. През есента, когато вечерният здрач започна да пада по-рано, някои захванаха да твърдят, че са видели госпожица Дортея да се разхожда в градината; други — че са я видели седнала на балкона на стаята ѝ, загледана в далечината над селото, и че дори са чули през тихите нощи звуците на старото пиано в салона.

Ноцта влияе различно на хората. Будувайки в мрака, едни набират смелост за осъществяване на решенията си, други биват изкушавани да вършат злини, а трети трупат страх в душите си.

В селото в равнината и в районите на юг от тях много хора не можеха да спят спокойно при мисълта за господаря от север, за Даг Бьорндал, който ги смазваше с безкомпромисната си и безмилостна власт. Други, които не бяха негови длъжници, също не намираха сън и спокойствие от постоянния страх да не би ипотеките им да сменят собствениците си и да попаднат в неговите страшни ръце.

Ужасът, който вдъхваше днешният господар от север, не бе бил никога толкова голям, дори и в по-старо време.

След смъртта на Дортея нещо ново се появи в душата на Стария Даг, което принуждаваше и него да прекарва често дълги безсънни нощи. И така, кредитор и длъжници будуваха нощем заради едно и също нещо — парите. Защото парите управляват неограничено света — както бедния, който не ги притежава, така и богатия, който е техен роб.

Да, думите на Дортея продължаваха да занимават Даг, но най-много той мислеше върху една от тях — последната, която бе произнесла: милост. Беше я изрекла почти шепнешком, но в тишината

на нощта тя отекваше силно в ушите му и не му даваше покой. В него бушуваше вътрешна борба, която той се опитваше да заглуши, уверявайки себе си, че сега не е време да разсъждава за това.

Но Даг току-що се беше сдобил с богатството на госпожица Дортея и онова, което не бе желал да направи, докато тя бе жива, защото трябваша съгласието и подписът ѝ, го стори след нейната смърт. Докато Дортея беше жива, състоянието ѝ не бе част от неговия имот. Сега той го вложи в делата си. Така имотите и на двете сестри Холдер станаха част от богатството на Бьорндал. Делът на Дортея бе достатъчен да осигури добър живот на много хора. Но той се оказа и достатъчен, за да бъдат изтрети от съзнанието на Даг думите на Дортея и да бъде замъглена неговата съвест.

Капитан Клинге, който бе поживял хубаво и весело на младини, вече видимо старееше.

Подаграта и старите рани, получени в сражения на младини, го измъчваха много.

Прекалено много беше любител на алкохолните напитки, което се отрази зле на военната му кариера. Едва стигнал до чин капитан, въпреки своята интелигентност и способности, той беше принуден да подаде оставка и да излезе в пенсия.

Определиха му годишна пенсия от някаква нещастна сума талери, с които той беше принуден да живурка едва-едва.

Нае си стая в къщата на вдовицата Марен Йенс Скулеместер и по цял ден се разхождаше в нея напред и назад като животно в клетка.

Светът му изглеждаше досаден. Хората бяха неприветливи и мрачни — нямаше повече радости.

Нищо не му напомняше дните на неговата младост.

Не си даваше сметка, че по-скоро той се бе променил и че скуката ѝ еднообразието произхождаха от състоянието на неговата душа.

Мнозина от приятелите му бяха вече покойници, а останалите не го посрещаха никак весело, когато отиваше да им иска по някой талер, за да не умре от глад.

Най-добрият му другар по оръжие и гуляи, Баре, този безумно смел навремето ездач, също не можеше да му помага: стигнал до чин майор, и той трябваше да се уволни, а имаше незначителни доходи, с които трябваше да живее.

Коледа приближаваше и бедният капитан Клинге бе изпаднал в небивала дотогава нищета.

Нямаше нито един талер, за да прекара коледните празници и на това отгоре строгата хазайка му бе заявила, че ако желае да бъде под покрив на Коледа, трябва да плати наема си.

Облечен в износената си дреха и с дебелия си бастун в ръка, Клинге заслиза по стълбището, което скърцаше под тежките му

стъпки, за да направи всекидневната си разходка из улиците. Отчаян заради тъжната си участ, той си мислеше с горчивина, че най-доброто решение за него би било да си тегли куршума.

Да, положително щеше да стигне дотам, но въпреки греховете и слабостите си, Клинге продължаваше да бъде вярващ християнин и му се струваше, че би било срамно бягство да напусне преждевременно бойното поле, на което сам Бог го беше изпратил.

Тези тежки и безсмислени дни може би щяха да отминат. Не можеше да продължава така до безкрайност. Осенена от някаква висша милост, вдовицата може би щеше да го остави да прекара спокойно коледните празници.

Но как щеше да изкара без храна до далечния ден, в който ще получи пенсията си? Какво ще гори в печката? Забравил бе вкуса на тютюна сякаш отпреди цяла вечност, а пиетието му се струваше само далечен спомен едва ли не от детските години.

Леденият въздух смразяваше ушите и пълнеше очите му със сълзи. Готвеше се да ги избърши с ръкавицата си, когато едва не бе съборен на ъгъла на една улица от някакъв дяволски едър мъж, загърнат в кожух от вълчи кожи. Изправени един срещу друг, двамата мъже се изгледаха студено.

Един спомен от щастливите дни, когато гостуваше в хубавите замъци из страната, изплува в паметта на капитана. Той би познал между хиляди този висок човек с широки гърди и с тази особена стойка на главата! Но се обърна настрани с намерение да продължи пътя си, уверен, че другият няма да може да познае бедния дрипльо, който стоеше пред него.

— Клинге!

Капитанът спря и живо се обърна към лицето, което надничаше между вълчите кожи. Погледите им отново се срещнаха и те си стиснаха ръцете.

— Добре, че можахте да познаете стария човек — рече капитанът, смутен от учудването, което прочете в очите на другия, че го вижда в това окаяно състояние.

— Защо не? — отвърна Даг със съчувствие в строгия си поглед. — Как може да бъде забравен един толкова весел и забавен приятел?

Леденият вятър духаше в лицата им и Даг се обърна, за да се предпази. През ума му бързо минаха много мисли. На тази Коледа

мястото на госпожица Дортея ще бъде празно в Бьорндал. Положително тя би била много доволна, ако то бъде заето от някой, който ще се почувства особено радостен от това. След нейната смърт в Бьорндал беше станало много тъжно. Да покани ли Клинге? Той се увери първо, че капитанът не е женен, че продължава да живее сам като стар бухал и след това му съобщи, че много съжالياва, че ще трябва да пътува към дома си още на следващия ден, защото иначе би го помолил да го придружи и да му гостува за Коледа в Бьорндал.

— Да — отговори Клинге, — бих бил очарован... безкрайно доволен да видя пак вашето прекрасно имение...

— А може би ще успеете да привършите бързо още днес вашите неотложни работи и да тръгнете заедно с мен утре сутринта?

— Ще се опитам — отговори капитанът.

Всъщност той можеше да замине веднага, защото нищо, съвсем нищо не го задържаше в града.

На другия ден сутринта една шейна, теглена от черен кон, отвеждаше Клинге в Бьорндал, където щеше да прекара коледните празници. По време на това гостуване Даг имаше възможност да узнае в каква ужасна немотия живееше капитанът.

На дванадесетата вечер след Коледа двамата мъже седяха край огнището с пълни чаши с отлежало бренди и с добре натъпкани лули. Даг беше в най-добро разположение на духа. А Клинге все се готвеше да си тръгне и все отлагаше заминаването, но тази вечер трябваше най-после да съобщи, че си отива и тази мисъл помрачаваше доброто му настроение. Най-после се реши и рече, че на следващия ден трябва да си вземе сбогом.

— Ако ви е възможно да се откажете от другите си занимания — рече Даг, — ще ми бъде много драго да останете тук, за да ми помагате във воденето на моите документи и преписки. Така ще може да прекараме известно време заедно.

Клинге се изправи и заби поглед в огъня, без да отговори. Лицето му придоби съсредоточен вид и Даг за първи път го виждаше толкова сериозен. Навремето той беше горд войник и сега чувстваше как гордостта му се сломява. Клинге почти изхлипа, когато благодари на Даг за щедроту му предложение, за твърде щедроту му предложение — натърти той, — за да може един чужденец като него да го приеме. Даг

не отговори веднага, за да имат време и двамата да размислят. След малко рече с твърд и решителен глас:

— Направете ми тази услуга, защото имам нужда от вас и за някои други неща. Виждате, че за своя полза ви правя това предложение.

Капитанът нямаше друг изход и затова прие без повече възражения. Двамата решиха, че той ще остане в Бьорндал за неопределено време. При тези условия Клинге се настани в дома на Даг.

Това решение удовлетворяваше Даг в три посоки: първо, той зачиташе паметта на Дортея, като изпълняваше препоръката ѝ за милост към ближния, след това имаше действително нужда от секретар и трето, нравеше му се по този начин да прояви своето превъзходство, защото не всеки беше в състояние да подслони и да подчини един капитан, колкото и гладен да е той. В този случай той виждаше още един знак за могъществото на парите.

Минаха години.

През един пролетен ден след топлото време всичко отново замръзна. Терезе падна върху леда. Беше едра и тежка, затова се удари лошо. Оттогава краката ѝ отказваха да ѝ се подчиняват и лекарят, когото извикаха от града, се оказа безсилен да я излекува. Пострадал бе гръбначният стълб и така Терезе приключи принудително своя деен живот. Беше на легло дълго време, но не издържаше така и отново пожела да поеме ръководството на къщата.

Йорн Мангфолди ѝ направи едно особено кресло на колела, с което можеше да бъде закарвана навсякъде.

Тя благославяше деня, когато Стине Крюсе влезе в Бьорндал, защото сега тя се бе нагърбила с нейната работа. Свикнала да тича из къщи от сутрин до вечер, бедната Терезе не можеше вече да помръдне. През по-голямата част на деня тя седеше в стаята, която се намираще в дъното на преддверието, или заповядваше да поставят креслото ѝ до прозореца, откъдето можеше да наблюдава всичко, което ставаше в двора.

В началото се надяваше, че ще оздравее, но скоро се убеди, че ще остане така завинаги. Бог я бе наказал — мислеше тя, — заедно се

беше отдала така усърдно да трупа земни блага и беше мислила толкова малко за божествените и духовните неща. Сега имаше неограничено време, за да мисли за тях, и в нещастieto си се поздравяваше, че това тежко напомняне ѝ бе направено навреме, за да може да се поправи.

Тези мисли я занимаваха часове наред, но след това грижите, свързани с ежедневието, взимаха връх и тогава тя започваше да мисли за кухнята, за оборите, за всичко, с което се занимаваше така дейно преди. Стине изпълняваше заповедите ѝ и през целия ден тичаше навсякъде, носеше нареждания на едни и други и се връщаше, за да ѝ даде отчет за онова, което се правеше.

Не беше необходимо на Стине дълго време, за да се научи да гледа на всичко с очите на Терезе, да се вслушва като нея и да прави забележки със същия рязък глас. Умна и наблюдателна, тя успешно подражаваше на господарката си, възприела нейните строги и точни обноски. Когато се привършеше по-голямата част от всекидневната работа, тя се връщаше при господарката си, за да ѝ прави компания и така дните ѝ се запълваха изцяло. Терезе я учеше на още много неизвестни за нея неща.

В началото прислугата в имението трудно понасяше забележките и мъмренията на тази Стине Крюсе и често ѝ се противеше. Но когато се видя, че младата жена следва заповедите на господарката и че изпълнява отлично нейната служба, полека-лека всички се примириха с новото положение.

Сега Стине носеше роклите на госпожица Дортея, които ѝ бяха дали, и се различаваше от другите девойки и жени от прислугата не само с облеклото си, но и с начина си на говорене и с държанието си. Отначало на шега почнаха да я наричат госпожица Крюсе и с времето това име ѝ остана.

Синове на Бьорндал бяха станали високи и силни млади мъже.

Младия Даг прекарваше голямата част от времето си в гората. Там през есента и зимата надзираваше как секат и товарят дървения материал, а през лятото отиваше на лов отвъд чифлиците, далеч на изток и север, по върховете на планините.

Подобно на дедите си той убиваше най-опасните животни в горите — мечки, вълци, рисове, лисици, орли, бухали и елени.

Туре беше друг.

Имаше всички белези на своя красив, силен и благороден род, но не беше така мрачен, беше по-лекомыслен и имаше особено влечение към удоволствията.

Много пъти баща му го бе предупреждавал да се пази от увлечения към жените, но въпреки съветите и мъмренията, с течение на годините Туре ставаше все по-напорист. Накрая жителите от околностите започнаха да твърдят, че още не се е родила девойка, която би устояла на съблазънта, която излъчваха очите на Туре. Тази негова слава, вместо да отблъсква жените, още повече ги привличаше и те се въртяха около него като пеперуди около пламък.

Изпратиха го в града, за да довърши образованието си, а може би и за да го отдалечат от момичетата в селото, но поведението му и там не беше по-различно и скоро му наредиха да се върне.

За него казваха: „Дали ще се намери такава девойка от градовете или селата, която не би изплакала всичките си сълзи за него?“

Построен беше нов път до Бьорндал и постепенно старият напълно запустя. Никой не минаваше вече по него, било пеша, било с каруца. С течение на времето легендите за Йомфрудал ставаха все по-многобройни и страховити, затова местните хора започнаха да се боят да минават по стария път.

На едни места огромни скали се издигаха до небето, а на други зееха страшни пропасти. Чуваха се крясъците на бухали и други нощни птици, които се криеха в пукнатините на скалите. Понякога, когато се топяха снеговете, разпукани от леда скали се свличаха с гръмотевичен шум чак в дъното на долината. Така тук се бяха натрупали огромни скали, които се бяха свличали през вековете. Между скалите бяха пораснали дървета и сред тяхната вълнуваща се зеленина те изглеждаха като островчета сред неспокойно море. Между камъните надничаха цветя и други растения, но над всичко се люлееше буйна папрат. Змии, гущери и какви ли не още влечуги се криеха между камъните, под гъстата растителност.

Човешко око не можеше да проникне в дълбоката пропаст, която дърветата закриваха напълно. Когато и да премине човек по тази част от стария път, до ушите му достигаше странен шум, идващ от дълбините на пропастта. Някои мислеха, че това е глухото бучене на подземен поток, но мнозина други знаеха много повече. Старите хора не можеха да говорят без страх за тази долина. Никой християнин, казваха те, вече не желае да минава по този път. Преди време се намерили неколцина смелчаци, които дръзнали да минат от там привечер, но не се върнали вече!

Разправяха още, че съблазнените девойки, които са се самоубили, след като са премахнали децата си, бродят там, в Йомфрудал, заедно с други нещастници, които не са били опети, преди да бъдат погребани. Затова никой човешки поглед не можеше да проникне в тежкия мрак на това прокълнато място, където денем и нощем от там се чуваха жалбите и риданията на каещите се.

През по-светлите нощи можеше да се забележи как от пропастта се издигат мъгливи сенки и онези, които виждаха по-надалеч и по-ясно, твърдяха, че това са голи жени, които играят с разплетени коси под звуците на една толкова омайна и пленителна музика, че никое човешко същество не е в състояние да ѝ устои.

Друг път оттам се чуваше вой, последван от гръм, което според старите означаваше, че прокълнатите души са се изкачили на пътя и тогава човек трябваше да се кръсти и да бяга.

В Ховланд — голямото имение на изток от Боргланд, от другата страна на пътя — една вечер организираха увеселение и бяха наели цигулари да им свирят за танците.

На увеселението бяха поканени всички благородни младежи от околността.

Бьорндал беше представен само от един гост — Туре.

Всички погледи го следяха.

Рядко можеше да се види толкова красив младеж. Прекрасните му очи излъчваха неотразимо очарование, а в стройното му тяло дишаха сила и ловкост.

На това увеселение щяха да присъстват най-отбрани гости. Поканени бяха семействата на най-изтъкнатата аристокрация, дори семейство Боргланд заедно с близки от града. Мнозина идваха пеша, защото разстоянията не бяха големи и младежите изпитваха голямо удоволствие да пристигат на групи и да се връщат пак така.

Обществото от Боргланд пристигна със звън от саби. Цветните военни униформи се открояваха между черните вечерни облекла, ботушите лъщяха и копчетата на куртките святкаха почти колкото лукавите погледи на тези младежи, начело на които вървеше най-красивата сред девойките — Елизабет фон Гал.

При тази блестяща и аристократична компания Туре не можеше да се надява, че ще има обичайния си успех. Тук се бяха събрали офицери, които носеха най-благородните имена в страната. Те бяха синове на аристократи и на генерали от кралската войска. Кой щеше да спре поглед върху този селянин, върху този дивак, слязъл от тъмните гори на север?

Висок и изправен, с вдигната глава и със скръстени на широките си гърди ръце, сдържан и мълчалив, Туре стоеше недалеч от вратата, през която трябваше да влязат гостите от Боргланд. Домакините ги очакваха с нетърпение, защото без тях празникът нямаше да бъде достатъчно бляскав, весел и оживен.

Когато ги чуха да пристигат, всички станаха и обърнаха погледи към вратата, освен Туре Бьорндал. Той продължаваше да стои напълно неподвижен, с все същата високомерна и горда поза, полуобърнат към вратата, през която влезе групата гости от Боргланд. Те поздравиха отдалеч познатите с кимване и усмивка и се ръкуваха само с домакините.

Минаха край Туре, но той не им обърна никакво внимание.

Какво общо имаше той с тях?

Все пак неговото присъствие не остана незабелязано за госпожица Елизабет, която, след като го погледна веднъж бегло, отново върна погледа си на него с някакво весело любопитство.

Може би го познаваха в Боргланд? А може богатството на неговия род и славата му на опасен съблазнител да бяха причина за проявеното от нея внимание?

*„Цигулки и виоли, пеене като на концерт.
Кларинет и обой, от флейта звуци.
Сарабанда, фанданго и стар менует
с възторг в залата блестят...“*

Туре продължаваше да стои на същото място и в същото положение, когато госпожица Елизабет, която се връщаше от празнично осветената и украсена с цветя зала за танци, мина край него.

Може би тя се бе върнала, за да го види пак, защото очите ѝ светнаха, когато го съзря на същото място? Може би се чувстваше отегчена от младежите, които бе довела със себе си, и този младеж я беше впечатлил, защото беше единственият, който още не се бе преклонил пред нейната красота?

Тя се отправи към залата, но изведнъж се върна към Туре и като го гледаше право в очите, попита:

— Защо не танцувате?

И без да дочака неговия отговор, тя се приближи още повече и добави:

— Желаете ли да танцувате с мен?

Той кимна утвърдително и се вгледа в очите на Елизабет фон Гал, която веднага почувства магическата сила на неговия поглед.

Никой не може да избяга от съдбата си.

Преди Туре да се отзове на поканата за този бал, той беше получил строги препоръки от баща си, който го бе посъветвал да не си позволява никакви волности и да внимава в държанието си с момичетата от обществото, които ще срещне. Той бе останал на това място, за да не бъде подложен на съблазънта да танцува с девойките и неволно с нещо да прекали, но ето че това негово решение стана причина да бъде поканен от Елизабет фон Гал, отегчена и уморена от неразделните си безхарактерни и безволеви кавалери.

Бедната Елизабет фон Гал жадуваше за сила и енергия, а условията, сред които живееше като жена, я правеха толкова слаба и безпомощна!

Тя имаше великолепен кон, когото обичаше, галеше и целуваше по ноздрите, но когото понякога така бичуваше и пришпорваше, че го караше да трепери и лудее от болка. Имаше и едно хубаво куче, което страстно галеше и глезеше, но понякога бясно го биеше и когато то започваше да вие от болка, изпадаше в още по-голяма ярост.

Обичаше да очарова мъжете, да ги увлича, да ги кара да губят ума и дума и след това да ги унижи и смаже със студен, презрителен поглед.

Към какво се стремеше, какво търсеше в живота? Може би сама не знаеше? Може би копнееше за силна като нейната или още по-силна воля. Може би търсеше съпруг, който да може да проявява мъжката си природа дори пряко волята ѝ, ако това се наложи.

И може би това чувство, въпреки светските условности, я накара да заговори на госта от Бьорндал. Тя бе чувала да се говори много за него и реши първа да предизвика опасния му поглед.

Отидоха да танцуват в балната зала.

Боргланд и Бьорндал бяха съседи отпреди много поколения, но никога не бяха ги виждали да си говорят и дори да се поздравяват. Между тях винаги бе съществувала една упорита омраза. Тази вечер за

голяма изненада на присъстващите Елизабет фон Гал и Туре Бьорндал танцуваха заедно.

Девојката се смееше и говореше развълнувана, а Туре я слушаше усмихнат.

Танцуваха много пъти тази вечер, а когато почиваха, сядаха един до друг и говореха живо и весело. Домакините Ховланд имаха дъщеря, която не беше вече нито много млада, нито особено хубава. Тя бе пожелала да поканят и Туре на бала. Познаваше го от по-рано и беше увлечена по него, затова се възползва от първия удобен случай, за да се приближи до него и да го накара да я покани да танцуват. Елизабет фон Гал продължи да танцува с други младежи, но не се смееше вече. Преструваше се, че търси някого в навалицата и когато видя Туре, побледня от гняв, защото той отново танцуваше с дъщерята Ховланд.

Елизабет се сбогува преди края на бала. Рече, че не се чувства добре. Помоли последния кавалер, с когото бе танцувала, лейтенант Лудвиг фон Маргас, да я придружи до Боргланд. Минавайки през салоните, тя направи така, че да се срещне лице в лице с Туре, изгледа го презрително и с подигравателна усмивка му подхвърли няколко иронични думи. Лейтенантът се изсмя шумно.

Туре не отговори нищо, замисли се няколко минути, след това също излезе и ги последва. Елизабет и лейтенантът едва бяха навлезли в алеята, която водеше към Боргланд, когато чуха бързи стъпки зад себе си. Обърнаха се и се изненадаха, като видяха приближилия се Туре. Едрият лейтенант застава между девојката и младежа, който, без да му обръща внимание, се обърна към Елизабет и ѝ заяви, че желае да ѝ каже насаме няколко думи в отговор на онова, което му бе казала, преди да напусне Ховланд.

Но хубавата Елизабет отговори сухо, че е казала вече последната си дума и че няма никакво настроение за дълги разговори. И като го изгледа с язвителен поглед, продължи нататък по тъмната алея.

Туре понечи да я последва, но лейтенант Фон Маргас го хвана със силната си ръка за рамото и се опита да го блъсне назад. Бърз като светкавица, Туре нанесе страшен юмручен удар на лейтенанта, който се просна на пътя. После се затича след девојката, която вървеше бързо, без да се обръща. Когато я настигна, тя истински се изплаши, като видя до себе си Туре Бьорндал вместо смелия лейтенант. Елизабет

мислеше, че е сразила напълно този селяк с презрението и подигравките си, а всъщност бе изчезнал нейният кавалер.

— Госпожице — рече Туре, задъхан от тичането, — преди малко ми благодарихте, задето танцувах с вас и добавихте, че мога да отида при момичетата, които предпочитам. Казахте ми също, че съм ви развлякъл за няколко минути и че това е достатъчно. Все пак — Туре се приближи съвсем до Елизабет, — нашето сбогуване не е пълно, госпожице Фон Гал. Необходима ми е една целувка...

По средата на осветената от луната широка алея за Боргланд, по която вечерният ветрец си играеше с мъртвите листа на близките тополи, Туре прегърна съвсем неочаквано Елизабет фон Гал и я притисна силно към себе си. Вълнението, предизвикано от страх и срам, което я обзе, едва не я накара да припадне. Съпротивата ѝ се сломи веднага между силните и неспокойни ръце на младия мъж, а устните ѝ бяха жестоко наранени от неговата целувка. От тях потече кръв.

— Мой ред е да ви благодаря, мила красавице! — рече Туре, като се отстри и се поклони тържествено пред нея.

След това бързо се отдалечи, като я остави вцепенена зад себе си.

С развети от вятъра коси и без горна дреха върху вечерното си облекло, Туре продължи на север по стария път за Бьорндал, който минаваше през Йомфрудал. Реши на другия ден да изпрати някого, който да прибере коня му от Ховланд, където не желаше да се върне тази вечер след неприятността, която му причиниха.

Когато Туре се отдалечи, Елизабет дойде бавно на себе си. Тя продължаваше да стои по средата на алеята, като притискаше една дантелена кърпичка върху устните си, които трепереха от гняв. Досега тя бе живяла като коравосърдечна и самонадеяна, презираща всичко и всички, признаваща само закона на своята воля и ето че тази вечер срещна за пръв път човек, който се подигра с волята ѝ и който на презрението ѝ отговори с още по-жестоко презрение. Какво ставаше в раненото ѝ сърце? Какво изпитваше? Срам? Омраза?

Някой тичаше по алеята. Беше лейтенантът, който се бе съвзел след удара и бързаше да я настигне.

— Обиди ли ви оня нехранимайко? — запита той с дрезгав и запъхтян глас.

— Попитайте го сам, храбри рицарю — отговори тя, като му сочеше с ръка пътя, по който се беше отдалечил Туре.

След тези думи тя продължи към Боргланд, а обхванатият от яд и воля за отмъщение лейтенант Фон Маргас извади сабята си и се затича по пътя към Йомфрудал.

Излезе вятър, който зашумя в клоните на дърветата. По земята сухите листа се събираха в кръг и пак се пръсваха. Далече някъде виеше куче и откъм скалите на долината отекваше на равни промеждутъци тъжното бухане на бухал.

Не бяха минали и няколко минути, когато лейтенантът се върна обратно. Той продължаваше да държи сабята си в ръка, но острието ѝ не светеше вече със същия блясък на лунната светлина. Фон Маргас изглеждаше като пребит. Той спря и с ужас се вгледа в окървавеното острие на сабята си. Кой демон бе вдигнал ръката му? Да насочи срещу един беззащитен човек сабята, която му беше поверил кралят? Не можеше да повярва, че наистина беше дръзнал да направи това. Заради Елизабет той завинаги бе опетнил името си, разрушил кариерата си и провалил живота си!

Фон Маргас прекоси с блуждаещ поглед пътя, заби сабята в рохкавата пръст чак до дръжката, след това я изчисти в тревата и избърса ръцете си. Подпря се на едно дърво и от гърдите му се изтръгна продължително охкане, подобно на предсмъртно стенание. Изведнъж му се стори, че дървото, на което се бе подпрял, се клати, че земята трепери под краката му, че небе и земя се събират в едно. В същото време откъм мястото, където бе извършил убийството, се чу страшен гръмотевичен трясък, чието ехо беше повторено многократно от дълбоката пропаст. Бял като платно и разтреперан, той се мъчеше да се съвземе. Не вярваше в свръхестествени неща, но тази нощ беше съвсем сигурен, че бе видял пред себе си отворени вратите на ада.

Празненството в Ховланд трябва вече да бе свършило, защото чу гласове, които се приближаваха по пътя. Той се затича в тъмнината и изчезна по посока на имението.

Не спа цяла нощ, като не преставаше да се пита как трябва да постъпи на другия ден. Дали не беше най-добре да разкаже на

полковник Фон Гал всичко и да му предостави правото да вземе вместо него необходимото решение?

Стана много рано. Първият човек, когото срещна, беше полковникът. Фон Гал беше много развълнуван и затова не забеляза уморения вид на Фон Маргас.

— Научихте ли какво се е случило тази нощ? — попита го възбудено Фон Гал.

„Значи, всичко е разкрито“ — помисли фон Маргас и онемя.

Без да дочака отговора му, полковникът продължи:

— Гребенът на Сторхамерен се е изместил. Огромна маса скали се е смъкнала в Йомфрудал. Това се очакваше отдавна, но странното е, че става през есента. Обикновено такива свличания се случват през пролетта, когато снеговете започнат да се топят. Една огромна скала стоеше надвесена на това място през цялото лято и като по чудо пазеше равновесие. Силният вятър, който излезе тази нощ, вероятно го е нарушил.

Полковникът продължи да разказва подробно за свличането и тогава лейтенантът разбра, че му се е явил спасителният случай, зад който неговото деяние щеше да остане скрито. За първи път от снощи той въздъхна облекчен, но краят на мъченичеството му далеч не бе настъпил.

По-късно през деня в двора на Боргланд влезе един файтон, теглен от черен кон. За пръв път кон на Бьорндал спираше тук. Стария Даг пожела да говори с госпожица Фон Гал и с лейтенант Фон Маргас. Излезе сам полковникът и с високомерен и студен глас попита:

— Какво желаете от тях?

— Да им кажа нещо много важно.

Това беше вторият път, когато Даг Бьорндал и Фон Гал разговаряха.

Когато Елизабет и лейтенантът се явиха пред него, Даг ги попита дали неговият син ги е последвал предната нощ, когато са напуснали Ховланд. Така му били казали някои от присъствалите на увеселението.

— Да — отговори Елизабет, — и след това той тръгна на север по стария път... където стана свличането.

Даг вече знаеше за това свличане. Събра вежди, но лицето му остана ледено спокойно.

— Не бихте ли могли да ми кажете нещо повече? — попита той строго.

— Не, защо?... Вашият син не се ли върна у дома? — запита Елизабет, която едновременно изпитваше страх и задоволство.

— Не, не се върна — отговори бавно Даг, докато гледаше внимателно лицето на госпожица Фон Гал и треперещата ръка на лейтенанта.

След това се качи във файтона и се насочи към стария път през Йомфрудал. Дъхът на прясно разровена пръст и на смазана растителност се усещаше отдалеч. Голямата скала, която се бе откъснала от върха, при падането си бе разрушила част от пътя и се бе отърколила в долината.

Даг слезе от файтона и слезе надолу, докдето беше възможно, но от Туре не откри никаква следа. Свлечената скалистата маса беше огромна и би могла да смаже повече от петдесет души. Пътят бе станал непроходим, затова Даг трябваше да се върне и да мине пак през Боргланд.

Елизабет фон Гал чакаше на мястото, където алеята и главният път се събираха.

— Не го ли намерихте? — попита тя.

— Не.

— Слязохте ли към пропастта?

— Да — отговори рязко Даг, без да спира.

Елизабет съобщи на лейтенант Фон Маргас, че от младия Туре Бьорндал не била открита никаква следа и забеляза, че тревогата, която бе изписана по лицето му, бързо изчезна.

— Трябва да сте го пронизали в гърба — изрече тя с горчивина.

Фон Маргас заприлича на смъртник. Той се обърна и излезе, без да продума. Дали тя не го беше видяла, когато се върна и започна да избърсва сабята си в тревата, преди да стане свличането? Нямахше как да узнае. Напусна Боргланд същия ден и повече не се появи.

Елизабет дълго време носи върху устните си следи от целувката на Туре. Често засъхналото наранено място се пукваше и там блясваше капка кръв — жив спомен за единствения силен мъж, когото бе срещнала в живота си.

Когато в областта ставаше дума за Туре Бьорндал, хората тайнствено поклащаха глави. Нямаше никакво съмнение, че той бе станал жертва на злите духове. С поведението си към младите девойки той беше заслужил такъв край. А да дръзне да минава през това проклето място при лунна светлина — това беше лудо и нечестиво предизвикателство!

В Бьорндал смъртта на Туре предизвика много скръб у всички. Но Стария Даг продължи да бъде хладен и непроницаем или поне се показваше такъв. Предсказанието на Ане Хамарбьо се изпълни, но той го очакваше и се беше подготвил за тежкия удар. Най-много страдаше при мисълта, че тленните останки на Туре не бяха опети и нямаше да почиват в известен гроб. Това му тежеше като жестока несправедливост.

С изпълнено от мъка сърце, Младия Даг живееше в горите и почти не се вестяваше в имението.

Терезе беше сломена и състоянието ѝ съвсем се влоши. Силите ѝ я напуснаха бързо. Една вечер, към края на зимата, Стине Крюсе влезе в залата, където Стария Даг разговаряше с Клинге, и го извика при Терезе. Той скочи веднага и я последва в стаята, където жена му седеше в креслото си. Щом го видя, тя протегна ръце и от очите ѝ потекоха сълзи.

— Чувствам, че скоро ще ви напусна — рече му болната. — Тялото ми е леденостудено... Животът бързо ме напуска... — Терезе стисна ръцете на Даг и с изражение на безкрайна умора склони глава на рамото му. — Благодаря ти, много ти благодаря, скъпи Даг — продължи тя, — за всички хубави дни, които прекарахме заедно. Нека Бог ми прости за злото, което неволно съм причинила.

Даг седна до нея и започна да гали внимателно отслабналите и изтънели пръсти на жена си, сякаш се докосваше до най-нежни цветя. После наведе глава върху гърдите ѝ, като че не можеше да понесе някаква огромна тежест, и едва можа да прошепне от възмущение:

— Аз трябва да ти благодаря, Терезе, за всичко, което направи за мен и за нашето семейство.

Обезпокоена от няколко дни за здравето на господарката си, Стане Крюсе беше изпратила човек в горите да извика Младия Даг и той влезе в стаята, тъкмо когато баща му произнасяше тези думи. Доближи се тихо и коленичи пред майка си. Тичал бе, за да стигне

колкото може по-скоро до дома, и сърцето му биеше силно. Терезе го позна през мрака, който замъгляваше погледа ѝ.

— Синко, та ли си? — попита тя и погали с трепереща ръка главата на Даг. — Слава богу, че дойде!

Бяха последните ѝ думи. За пръв път от дете Младия Даг заплака и плака дълго. Толкова много неща бе искал да сподели с майка си, толкова много нежни неща, които все се канеше да ѝ каже, но не бе намерил случай да го стори. А сега беше вече твърде късно; неговата майка с голямо сърце си бе отишла завинаги.

Не помнеха погребение като това, което беше устроено на Терезе Бьорндал. От години много хора бяха идвали при нея, за да искат мнение, съвет или помощ срещу неволите и изпитанията в живота си и въпреки страданията и скърбите си тя бе помагала на всеки до смъртта си. Всички тези хора направиха огромно шествие чак до църквата. От селото в равнината също се включиха в него.

На следващия ден в селището и в имението настъпи тягостно мълчание. Всичко вървеше бавно, без жизненост.

Младия Даг се върна в горите и рядко се появяваше в имението. Стане Крюсе продължи да се занимава с домакинството, но стана потиха и мълчалива. А остарелият капитан се зарови още по-дълбоко в своите документи и преписки.

Какво бе станало със Стария Даг, който бе заглушил спомена за последните думи на Дортея с оглушителния шум на парите; който бе дръзнал да влезе с файтона си в двора на Боргланд и се бе държал гордо и високомерно пред господаря Фон Гал; който не се бе побоял да слезе в пропастта на Йомфрудал, където никой досега не се бе осмелявал да надникне, нямаше ли скоро да забрави и своята съпруга и да продължи да тъпче, както правеше доскоро, арендаторите в околността? Когато едно зло стои отдавна загнездено в душата на човек, голяма е вероятността той да умре, без да осъзнае това зло.

При смъртта на Терезе Бьорндал не се случиха чудеса, както при кончината на светци. Нямаше нищо изключително. Но добрите хора остават — с думите и делата си, с добротата на сърцето си.

Стария Даг почувства да се заражда в душата му чувство, подобно на онова, което бе изпитал в младежките си години, когато

неочаквано бе загинал брат му. Несъмнено, Терезе отдавна боледуваше, прикована безпомощно на стола си, и смъртта ѝ не бе неочаквана. Но тази смърт го стъписа и събуди в него отдавна забравени чувства. Нещо в душата му се счупи, след като дълго време бе живял обсебен от интереса си към парите.

Да, след смъртта на Терезе Даг по-рядко излизаше от къщи и болезнено усещаше отсъствието ѝ, страдайки посвоему. Изпитваше себична мъка, която не беше действителна скръб. Измъчваше се от мисълта, че не може да изпита истинско страдание заради постигналата го загуба на съпруга като Терезе. И като се замисли върху това и насочи поглед вътре в себе си, започна да вижда злото, което се бе настанило в него.

Добрите хора са силни не само в живота, но и след смъртта си, и Терезе се появи отново — в мислите на Даг, в самотните му нощни часове.

ВТОРА ЧАСТ

Пролетта се възцари над Бьорндал. По хълмовете брезите бяха започнали да показват младите си листенца. Лястовичките летяха с глъч като стрели в синьото небе и лекият ветрец люлееше току-що разтворилите се цветя. Отсам смъртта, за която животните никак не ги е грижа, природата беше започнала своето ежегодно обновяване.

Младия Даг продължаваше с мрачни мисли и все още нестихнала скръб да скита в гората. Полека-лека погледът му се обърна навън и тогава забеляза край пътеките първите златни пъпки и тъмносините анемонии, които никнеха между локвите стопен сняг. Силните му гърди поемаха жадно първия полъх на пролетта и сърцето му биеше лудо, развълнувано от събуждането на природата. Такъв е цикълът на живота.

Старият Клинге, войник ветеран, през цялата зима грееше подаграта си край огнището или лежеше в леглото под дебели завивки, но когато слънцето позлати хълмовете и пътищата, той се изправи съвсем и започна да ходи без бастун.

Стария Даг почти не бе спал през първите седмици след смъртта на Терезе и тогава премисли много неща.

Времето между идването на Терезе в Бьорндал и нейната смърт му се струваше невероятно кратко и все пак то запълваше цели тридесет години. Мислеше си, че е отделял твърде малко време да разговаря с нея, че дори не беше я опознал добре, освен в часа на нейната смърт. Тази мисъл му причиняваше непоносима болка и го караше да се срамува от себе си. И напразно се мъчеше да се спаси от това чувство, което го преследваше, подобно на някой неизплатен дълг, от който нямаше да може да се освободи вече, защото Терезе си бе вече отишла.

Той, който не беше проявявал нито веднъж досега милост към длъжниците си, сега почувства цялата тежест на бремето на дълга. Въпреки че не можеше да определи в какво точно се състоеше този дълг, чувстваше дълбоко силните угризения, на които бе подложена неговата съвест.

По-скоро закостенялата вече привичка го караше да пътува из областта, защото това едва ли му доставяше някогашната радост. Все по-рядко посещаваше длъжниците си и много пъти се случваше черните коне на Бьорндал да не се появят тогава, когато са ги очаквали най-много.

Веднъж един стар скитник спря в Бьорндал и помоли госпожица Крюсе да го подслони. Тя се опита да го изпроводи, но бедният старец, който беше гладен и нямаше къде да преспи, настоя така упорито, че младата жена — при все че знаеше на какво се подлага — предаде молбата му на Стария Даг. Той я изслуша леденостуден. Но след няколко мига челото му се набърчи при стария белег. Отговори бавно:

— Можете да постъпите така, както по времето на господарката Терезе.

И госпожица Крюсе го нахрани и приюти, а също и останалите скитници, които се появиха след него. Хората в имението и селището започнаха да се дивят на това.

Пролетта се възцари и Стария Даг отново започна да излиза извън двора на имението. Правеше само по няколко крачки, но това не беше му се случвало от години. Понякога стоеше неподвижно, стиснал ръце на гърба и издал напред главата си, сякаш се вслушваше в тежките въздишки на вятъра, който духаше откъм гората и му донасяше отзвук на нейната песен.

Един ден госпожица Крюсе получи необичайна заповед да приготви храна за един ден за двама и да извади вехти дрехи за господаря си и за капитан Клинге. Обитателите на имението не можеха да повярват на очите си, когато на другия ден рано сутринта видяха Даг с раница на гърба и накуцващия след него Клинге да се отдалечават както някога в посока към ливадите. Клинге вървеше трудно и често почиваше, защото никога не беше обичал ходенето пеш, за разлика от Даг.

Към обяд двамата стигнаха до езерото Рьойсла. Близко до брега се виждаше една колиба, от комина, на която се извиваше тънка струя дим. Приблизиха се и надникнаха през вратата. Вътре видяха Младия Даг, който бе клекнал пред огнището и се готвеше да пече върху

жаравата между два камъка една риба и един глухар. Той скочи живо и се усмихна, изненадан от посещението им.

Баща и син не се погледнаха в очите, като че ли чувстваха някакво неудобство.

Сякаш господарите на гората — старият и новият — се бяха срещнали за първи път лице в лице и това чувство ги овладя едновременно. Много отдавна те не бяха ходили заедно из горите — от времето, когато Младия Даг беше още дете. Сега той сам бе установил своето господство над това владение, в което нищо не му беше чуждо и непознато. От своя страна остарелият му вече баща днес беше дошъл да посети някогашното си зелено царство, което преди време бе владял изцяло.

Младият мъж стоеше малко смутен и не знаеше какво да прави. А другият, който управляваше чифлици, гори и хора, разположени в обширни земи, стоеше смирено на прага като странник, който се кани да поиска позволение да влезе.

Младия Даг бързо се справи с това конфузно положение: донесе още от уловената риба и оскуба още един убит глухар. Смазан от умора, Клинге събу ботушите си и легна, а Стария Даг, замислен и с наведена глава, седна. След това започна да оглежда с любопитство вътрешността на хижата и да вдъхва различните миризми като куче, което души следа.

Предния ден видя Даг да се отправя по посока на езерото и предположи, че той отива да лови риба и че ще остане по-дълго време в гората. Но каква сила го бе тласкала да го последва, взимайки със себе си и болнавия капитан?

Стария Даг не можеше да обясни пред себе си подбудите за тази си постъпка. Помнеше, че на младини, когато нещо не вървеше по волята му, се усамотяваше в гората, за да може да мисли по-спокойно. Днес мислите му бяха мрачни, нерадостни. Имаше нужда да се приближи до своя син — син и на Терезе, и беше повел и Клинге със себе си, за да не бъде сам с него. Защото те бяха като чужди един на друг, както често се случва между баща и син от силен, доминиращ род.

Може би се беше замислил за бъдещето на Даг, който вече бе възмъжал? Скоро може би той щеше да се ожени и тогава бащата и задоменият син щяха да имат равни права върху имението.

Тази мисъл беше много неприятна за Стария Даг, който беше станал толкова саможив и властолюбив, че не можеше да си представи никакво разделяне на своята власт с когото и да било.

Дойде в гората отчасти за да размисли, както бе правил в миналото, както и за да се почувства по-близо до младия наследник на своя род и така да разбере дали тази среща щеше да намали чувството на дълбока самота, която носеше като неотменимо бреме.

Младия Даг се мъчеше да се освободи от стеснението, което чувстваше в присъствието на баща си, като се зае живо да пече рибите и нанизаните на дървени шишове птици. През това време неговият баща отвори раницата и извади хляб, масло, оловни прибори и шише с бренди.

Тримата с наслада почетоха набързо приготвения обяд. Полека-лека строгият и намръщен израз на Стария Даг изчезна и в очите му засвятка пламъче. Клинге с весела готовност изпълняваше ролята на посредник между бащата и сина. Дълго време след това щяха да си спомнят за тихите и приятни часове, които бяха прекарали в скъпата на сърцето им гора.

След този излет Стария Даг свикна да се разхожда от време на време в гората. Не отиваше много надалеч и доволен заставаше на някое място, откъдето пред него се откриваше широка гледка и където можеше да чувства повея на хладния вятър, който носеше от гората мириса на бор и го караше да си спомня годините на своята младост.

Търсеше нещо в себе си, нещо, което бе загубил и което вярваше, че може би ще открие тук. Някога, в младостта си, чувстваше у себе си отзивчивост към всяка мъка и радост, изживяваше силно всяко чувство на омраза, гняв, срам и обич, което имаше отношение към неговия род, към имението, към тяхното селище. А сега, ето че любовта към живота го напусна. Може би спомените от младини, които се събуждаха в душата му, когато навлезете в гората, щяха да му помогнат да си възвърне малко от някогашната живост. Струваше му се, че изсъхналите му корени ще се изпълнят отново с живителен сок, ако преживее повторно, макар и не така силно като преди, бодрите и дръзки дни на младостта си.

Терезе сякаш го беше пробудила със смъртта си. Нощем като че ли тя присядаше на леглото до съпруга си.

Още първото излизане след това в гората промени Стария Даг — лицето му стана по-различно, тялото му вече не беше прегърбено. Когато синът му си беше вкъщи, можеше да се забележи как бащата се оживява. Когато никой не го гледаше, той дълго се взираше в младото лице на сина си, сякаш се опитваше да прочете мислите му, сякаш искаше да се увери, че двамата са баща и син.

След лятото дойдоха есента и зимата, после пролетта, докато лятото отново се възцари над горите и селата.

В Боргланд идваха много гости през летните дни. А към края на септември пристигна някой си майор Баре заедно с дъщеря си, госпожица Аделхайд. Майорът и полковник Фон Гал бяха другари по оръжие и на младини бяха преживели заедно трудни моменти. След това пътищата им се бяха разделили и докато полковник Фон Гал живееше богато в Боргланд, хубавото имение на прадедите си, останалият в града майор Баре се бореше с немотията и кредиторите си.

Есенните мъгли започваха да слизат ниско над пътищата и ливадите. Беше време майорът и неговата дъщеря да се приберат в града, но дните минаваха, а те не бързаха да си тръгнат.

Двете девойки, госпожица Аделхайд и госпожица Елизабет, се разхождаха често заедно в градината и околностите, но между тях нямаше чувство на привързаност и близост, защото и двете бяха със студени високомерни сърца.

Госпожица Елизабет беше преживяла голяма скръб. Единственият мъж, когото бе харесала, бе загинал тъкмо когато в сърцето ѝ бе започнало да се заражда любовното чувство. Оттогава от време на време на устните ѝ се появяваше малка кървяща раничка. Тя избърсваше появилата се капка кръв с изящната си кърпичка и изпитваше удоволствие да гледа дълго червените петна, които се отпечатваха върху финия бял плат.

Дъщерята на майора, госпожица Аделхайд, бе прекарала изпълнен с превратности живот. Като малко момиче бе живяла на село. Тогава баща ѝ беше кавалерийски лейтенант, а по-късно — капитан. Аделхайд обичаше да прекарва с баща си цялото време, през което той не бе зает по служба, и той я научи да язди и да общува с конете като истински мъж. Обожаваше животните, които милваше и за които се грижеше. А съседските деца тогава се събираха около нея, привлечени от живостта и подвижността, които тя излъчваше. Към десетата ѝ

година нейната майка я заведе да живее при баба си, вдовица на епископ. Аделхайд се събра отново с баща си едва след десетина години — след смъртта на майка си и баба си.

От чути тук и там думи тя разбра един ден, че баща ѝ беше допуснал сериозна грешка по време на брака си. Някаква история с жена и някакви пропиленни пари от наследството на майка ѝ станали причина за раздялата на нейните родители, заради което се наложило тя да бъде отгледана от баба си.

След приятния живот, който водеше в дома на баща си, Аделхайд се намери под строгото настойничество на своята баба — от добро общество, но властна жена, която живееше изключително със спомена за угасналата слава на своето семейство — едно от първите в страната. Тя беше така привързана към миналото, че изглеждаше като възкръснал образ от ония безвъзвратно отминали времена. Спазваше строго обичаите и вдъхваше страх със своята надменност и със своя изпитателен и прозорлив поглед. На нейни разноски и следователно под нейна власт занапред щяха да живеят нейната дъщеря и внучката ѝ. Така Аделхайд беше отгледана и възпитана според разбиранията на своята баба. Всеки ден ѝ се втълпяваха разни остарели теории, които нямаха вече нищо общо с живота, така че накрая всички разбираня на бабата бяха запечатани в нейното съзнание. Спомените за нейното свободно и свежо детство повехнаха в убийствения въздух на епископския дом и може би изгаснаха съвсем.

Аделхайд получи много добро образование. Преподаваха ѝ френски, немски и дори гръцки и латински езици. А също ѝ изкуствата за удоволствие — музика и рисуване, както и задължителните за всяка девойка от добро семейство шиене и бродирание. Баба ѝ смяташе, че тя трябва да има същите широки и разнообразни познания, които в нейно време са се изисквали от момичетата в семействата на благородниците. Покойният епископ бе оставил много книги. Аделхайд се пристрасти да ги чете и така не ѝ оставаше никакво свободно време, през което да мечтае спокойно за щастливите дни от своето детство. Между другото, майка ѝ и баба ѝ, които бяха изживели горчиви сърдечни разочарования, се помъчиха да втълпят на момичето, че любовта е само лъжа и измама и че мъжете, както казваше майка ѝ, са само безсрамни празнодумци, от които тя трябва много да се пази.

Майката на Аделхайд умря, а малко по-късно удари часът и на баба ѝ. Тогава девойката беше едва на двадесет години и нямаше друг изход, освен да се прибере при баща си, към когото ѝ бяха вдъхнали голямо презрение. Той току-що беше уволнен в запаса и когато дъщеря му се прибра при него, му бяха останали малки източници за прехрана и намалени сили за работа. Освен това той не се чувстваше никак удобно с Аделхайд, която беше с още по-кисел нрав и от покойната му жена и която следеше всичките му движения с критичен и неодобрителен поглед. Все пак той притежаваше някакъв свой чар, който, въпреки немотията, му помагаше да запази голям кръг приятели и познати.

Няколко далечни роднини му се притекоха на помощ по различен начин и така двойната грижа, която му създадоха принудителното излизане в запас и съжителството с дъщеря му, полека-лека изчезна и той отново си възвърна някогашното добро настроение.

Както в миналото, започнаха отново да го канят, сега вече заедно с дъщеря му, на вечери и балове. Заедно с по-веселите и по-свободни условия на новия ѝ живот младостта на Аделхайд разцъфна и нейната красота излезе наяве. Беше научена да се облича и да прави косите си с вкус и изящество и сега имаше възможност да прояви своята прелест и непринуденост. Един ден баща ѝ откри, че има в дома си истинска красавица. И понеже се прекланяше пред всичко хубаво, започна да се отнася към дъщеря си с възхищение и почит. За пръв път забеляза у нея изящната и благородна осанка на своята покойна тъща и нещо от гордата представителност, която беше притежавал самият той на младини.

Започна да пести от онова, което разходваше за себе си, за да може Аделхайд да се облича добре и достойно да се представя в обществото. Тя предизвикваше възхищение с красотата и благородните си обноски, но имаше причини, които убиваха всяко желание у младежите да искат ръката ѝ. По онова време парите и недвижимите имоти имаха голямо значение, а Аделхайд нямаше нищо. Освен това странната ѝ личност държеше на разстояние мъжете. Нейната превъзхождаща интелигентност и образованост, нейната студенина и иронията ѝ много скоро отблъскваха всички млади мъже, които я познаваха.

Майор Баре се надяваше да я омъжи, въпреки че все още не виждаше подходящия за нея съпруг между кандидатите, които напук на студенината ѝ все пак не се отказваха да ухажват хубавата Аделхайд. Едва седем години по-късно, един ден преди да замине на село, където се канеше да прекара лятото, Аделхайд срещна в лицето на един аптекар човека, който поиска да свърже живота си с нейния.

Отначало този човек, който не беше вече млад, стана причина за много спорове между баща и дъщеря. Тя не желаше и да чуе за него, при все че минаваше за богат, и подчертаваше, че не иска да се омъжи в никакъв случай. Баре не отстъпваше и казваше, че в това тежко време Аделхайд трябва да се покаже благоразумна. Най-после той ѝ призна, че е задлъжнял до гуша и че скоро положението му ще стане безизходно.

Аделхайд се почувства жестоко наранена, за това че баща ѝ беше решил да замени нейната младост и красота със сигурна издръжка за двама им. Все пак, въпреки своето високомерие, тя бе забелязала през последните години, прекарани в града, че животът не се състои само от голи принципи и овехтели стереотипи на поведение, че общественото положение няма някогашното значение за новите поколения. Освен това бедността, която беше принудена да понася, откакто живееше с баща си, беше прокарала дълбока следа в гордата ѝ душа... И така, Аделхайд отказа решително да се омъжи за аптекаря.

Без да изпитват истинска привързаност една към друга, Аделхайд Баре и Елизабет фон Гал все пак намираха много общи теми за разговор, докато се разхождаха заедно. Увлечени в своя разговор, те неусетно стигаха до края на алеята, продължаваха по големия път и понякога трябваше да се отдръпват бързо встрани, за да се запазят от черните коне, които идваха от север. Всички хора от околностите поздравяваха много учтиво госпожица фон Гал. Но планинците не само не я поздравяваха, но дори не намаляваха ход, а препускаха в галоп, сякаш земята под тях гореше.

Аделхайд често питаше приятелката си откъде идват тези луди каруцари с бясно препускащите си коне и винаги получаваше един и същ отговор: „От север, от горите“. Любопитството ѝ оставаше незадоволено. Една сутрин, докато тя се разхождаше в градината, срещна брата на полковник Фон Гал. Той не беше съвсем наред умствено и затова рядко му разрешаваха да се появява пред гостите на

имението. Затова скиташе рано сутрин из парка наоколо, докато все още беше пусто. Свикнали бяха да го наричат „брат Лоренц“. Той имаше навик да държи главата си странно наведена встрани, сякаш непрекъснато се вслушваше в някаква близка опасност. И наистина, той се боеше от всичко и неговият страх служеше като повод да го държат настрана от гостите. При всеки случай, когато виждаше хора, той започваше да разказва, че някога е бил много богат, че е притежавал кюлчета злато и книжни пари и че всичко това му е било отнето. След това правеше странни бележки върху семейство Фон Гал. Затова полковникът имаше своите основателни съображения да го държи затворен.

Аделхайд беше слушала много пъти вече несвързаната история за отнетото богатство от брат Лоренц, понякога му бе задавала въпроси, с които да поддържа разговора и същевременно да задоволи любопитството си. Тя не се изненада, когато го видя на завоя на една алея и не се отдалечи, а го поздрави любезно и размени с него обикновени думи за студа и за настъпващата зима. Той я гледаше и примигваше, сякаш заслепен от слънцето. Накрая ѝ каза, че е похубава от Елизабет и добави:

— Елизабет е зла! Дяволът ще я вземе дори жива!

Аделхайд сниши поверително глас, защото знаеше, че Лоренц се вслушва с особено внимание само тогава, когато му се говори шепнешком, което го караше да се съсредоточи. Каза му, че е видяла да препускат бясно по главния път добре гледани черни коне, от които се е изплашила много, и го попита знае ли откъде идват.

Лоренц я изслуша със зинала уста и ѝ отговори също съвсем тихо, сякаш ѝ поверяваше някоя страшна тайна, че те идват от онова имение на север, което носи името Бьорндал. И за да придаде по-голяма тайнственост на отговора си, повтори нещо, което му бяха казали, за да го изплашат:

— Там, на високото, има един капитан на име Клинге. Затворен е в тъмна и студена стая, без светлина и огън... Елизабет ми каза, че и мен ще ме изпратят да ме затворят там, ако нощем говоря високо в стаята си...

Аделхайд научи повече, отколкото очакваше.

Вестта за местонахождението на капитан Клинге тя щеше веднага да предаде на баща си, който много пъти се бе опитвал да

разбере къде е изчезнал неговият стар приятел. Благодарни на Лоренц, позволи му да й целуне ръка — навик от младини, за който той беше запазил спомен в помътеното си съзнание — и се отдалечи.

Мислеше за стария капитан и не можеше да проумее как така той се бе озовал горе в планината. По едно време се бе разчуло, че е кривнал от правия път. Може би пиянството? Баща й казваше, че с него се били отнесли безчовечно, с него — един доблестен офицер и безупречен другар. Защо биха затворили добрия човек в мрачното имение в горите на север?

При първия удобен случай Аделхайд извика баща си настрана и му разказа с тревога в гласа това, което бе научила за участта, сполетяла капитан Клинге. Майор Баре се възмути и заяви решително, че щом приятелят му е жив и се намира в околността, веднага ще отиде да изясни положението.

Когато майорът каза на полковника, че е научил за пребиваването на приятеля си в Бьорндал и че желае да го види, господарят на Боргланд се намръщи с видимо неодобрение относно намерението на госта си.

Не изказа гласно възраженията си, докато междувременно заповяда да впрегнат един фаятон. За общо учудване Аделхайд се приготви да придружи баща си.

Елизабет кисело заяви, че нейната постъпка е съвсем неуместна, но тези думи не промениха решението й.

Така за втори път фаятон на Боргланд се отправи на север към Бьорндал. Пътниците спряха в Хамарбьо, както правеха всички чужденци, майорът попита за пътя към имението Бьорндал и се увери, че капитан Клинге е там, преди да продължат нататък. Пътят, който водеше към имението, ставаше все по-стръмен и непривикналият кон се изкачваше бавно. Така Баре и Аделхайд имаха време да разглеждат околността по цялото продължение на пътя, както и стената, която го заграждаше. Тя беше каменна и цялата покрита с мъх, а зад нея се редуваха стари възлести дървета, които следваха на равни разстояния едно от друго.

Пристигнаха в един двор, оформен от грубо построени върху широки основи сгради и след това влязоха в друг двор, покрит с плочи,

който беше по-голям от първия, но светнал от чистота. На някои места между плочите се показваше свежа трева и в средата се издигаше един тройно разклонен великански дъб, напомнящ на приказно чудовище.

От един съседен заслон излезе бдителната госпожица Крюсе, която посрещна гостите с известна сдържаност, когато разбра, че идват от Боргланд. Но когато пожелаха да видят капитан Клинге, госпожицата стана мила и приветлива.

В залата беше тъмно, защото завесите на прозорците бяха спуснати, а огънят в огнището светеше слабо. В царувания полумрак едва можеше да се види нещо. Един висок мъж стана от пейката до огнището, приближи се до Баре и дъщеря му и се ръкува. В същото време капитан Клинге, който слизаше по стълбите, позна гостите, защото пламъците от огнището ясно осветяваха лицата им.

— Не, не мога да повярвам на очите си — извика той изненадано. — Баре, ти ли си, стари разбойнико? А до теб е прекрасната Аделхайд!

Клинге и Баре се прегърнаха сърдечно. Майорът се взираше внимателно в лицето на приятеля си, търсейки следи от затворническия му живот. Капитанът имаше здрав вид на изпечен от слънцето и брулен от ветровете човек и Баре се досети, че приказките на Лоренц са били бълнувания на луд. Аделхайд се бе отдръпнала към вратата, готова да излезе, но госпожица Крюсе се върна с два запалени свещника, които постави върху полицата на високата камина.

Гостите искаха да си тръгнат веднага, затова отклониха поканата да седнат. Но домакините настояха и те останаха. На масата бяха сложени стъклени чаши, напитки, лули и тютюн.

Баре вдигна смаяно вежди, когато допря устни до чашата си. Какво беше това божествено питие? Пи пак и разбра. Изненадата му беше голяма. Да попадне толкова дълбоко в горите на север и там да пие чудесен отлежал френски коняк! Пи още глътка и докато се радваше на сладостта ѝ, загледа с удивление Стария Даг, който спокойно пушеше и гледаше как играят пламъците в огнището. Той едва сега можа да види ясно лицето му.

През цялото време на пребиваването им в Боргланд нито веднъж не беше ставало дума за имението на север и за неговите господари и майорът не можеше дори да допусне, че в мазетата на това горско имение се намират най-добрите питиета от мазето Холдер. Когато ги

пренесоха в Бьорндал, те бяха на вече доста почтена възраст, а и прекараните тук години ги бяха подобрили още. Госпожица Крюсе се бе научила от господарката си да води подробен списък на наличните в мазето бутилки с напитки и понеже гостите идваха от Боргланд — това прословуто имение — сметна за необходимо да поднесе най-хубавите от тях.

Когато в чашите започне да играе златистото пламъче на хубавото питие, езиците бързо се развързват. Съвзел се вече от първоначалната изненада, Баре отново стана прословутият весел събеседник. Даг също се раздвижи, а старият капитан сияеше от удоволствие. Малко настрани, седнала в едно тежко дървено кресло с висок гръб, отрупано с възглавници и кожи, почиваше Аделхайд и не взимаше участие в разговора на мъжете. Бяха ѝ поднесли чаша сладко вино, която тя постави върху широкото подлакътно облегалo на креслото и продължи мълчаливо да наблюдава тримата събеседници. Може би скучаеше?

Аделхайд Баре не беше от онези девойки, които скучаят, когато не ги ухажват. Тя знаеше да се наслаждава на самотата. Седнала удобно в голямото кресло, на чието облегалo чашата с вино отразяваше пламъците на огнището, тя с удоволствие наблюдаваше и мислеше. Без да може да преценява като баща си, тя все пак чувстваше синхрона, хармонията между това качествено старо вино и настроението и обстановката, които я заобикаляха. Тук цареше някакво особено благородство. Колко много се отличаваше то от онова, което беше виждала дотогава! Може би присъствието на стария човек придаваше тази особеност на приема или пък величествеността на голямата зала? Погледът ѝ привикна с полутъмнината и тя различи върху дървената облицовка на една от стените един много стар, изящно изтъкан килим, чиито нежни цветове се съчетаваха чудесно. Вратата, през която бяха влезли, също беше особено хубава със своите изрязани в масивното дърво фигури и с изкусно изработените от ковано желязо резета. Аделхайд забелязваше всичко.

Вън беше започнал да духа вятър. Тя го чуваше да свири тъжно зад вратата и същевременно долавяше дълбокото съзвучие на една необятна песен. Там някъде пееше хор, съставен от всички гласове на гората. Песента му проникваше в цялото ѝ същество и събуждаше непознати отзвучи. Какво спокойствие и каква пълна безопасност

царуваха тук! Как близо се чувстваше до природата, попаднала сред един свят, за чието съществуване нямаше представа и чийто живот ѝ се струваше по-съдържателен, по-възвишен и същевременно по-прост от живота, който познаваше!

Отвън се чува стъпки, вратата се отвори рязко и на фона на настъпващия вечерен здрач се откри сянката на мъж. Вратата се затвори, но мъжът остана до нея със затворени очи поради светлината, с пушка в ръка, с изпокъсани дрехи и разрошени коси. Беше Младия Даг, който се прибираше от гората.

Той поздрави с кимване баща си и стария капитан. После, понеже видя край масата трето лице, което не познаваше, се приближи, за да се запознае. Капитан Клинге го представи на майор Баре и после на девойката. От отдалеченото си място близо до огнището Аделхайд отговори на поздрава на младия мъж със сдържано движение. Досега не беше срещала толкова необикновен човек. В първия момент, когато Даг се появи на вратата, тя едва не извика от страх, но когато го видя как се усмихва на мъжете около масата, веднага се успокои. Очарована от неговата хубава, открита усмивка, от неговото енергично и благородно лице, тя съвсем притихна в тъмния кът, за да може да го разгледа по-внимателно, без той да забележи това.

Даг взе едно кръгло столче и седна до огъня, като не преставаше да търка вкочанените си от студ ръце, докато се радваше на топлината, която постепенно отпускате премръзналото му тяло. Предложиха му чаша коняк, която той изпи на един дъх. Едно старо куче, което бе лежало дотогава незабелязано в някой ъгъл, веднага отиде при него и започна да му се гали, като махаше с опашка, весело скимтеше, душеше и лижеше ръката, която го милваше.

Потънала в креслото, Аделхайд не сваляше поглед от Младия Даг. Никога не бе присъствала на подобно запознаване между възпитани хора. По карабината му отгатна, че се връща от гората, но в какво състояние, Боже мой! Дрехите му бяха захабени, изпокъсани и покрити с петна. Левият крачол на панталона му беше вдигнат до над коляното и под него се виждаше стара кожена гетра.

Даг се обърна, за да поиграе с кучето, и тогава девойката можа внимателно да разгледа лицето му, което беше потъмняло от слънцето и вятъра. По него се четяха воля и решителност, но чертите на лицето му бяха чисти и смекчени от нещо младежко и весело. Силата, която

криеха мускулите на неговото едро и развито, но много стройно тяло, беше удивителна, а движенията му бяха гъвкави и ловки като на младо животно. Никога тя не бе срещала подобен мъж.

Въпреки безредието, в което се намираше облеклото му, Аделхайд не можеше да не забележи снежнобялата яка на ризата, която се открояваше върху мургавата му шия. Тя отмести поглед върху маншетите и се изплаши: около лявата му китка и нагоре до лакътя имаше превръзка, която беше подгизнала от кръв. Тя искаше да го попита какво му се е случило и все не се решаваше, но, докато го наблюдаваше как се смее чистосърдечно с детския си смях, набра смелост и попита:

— Да не сте се ранили в гората?

— О, не! — отговори той. — Това е дребна работа. Драскотина, която ми причини един орел.

— Орел? — попита изплашена Аделхайд. — Били сте се с орел?

— Не. Стрелях в него и той падна. Но не беше убит, а само ранен в крилото и когато се приближих, той се хвърли върху мен.

— И тогава го убихте? — любопитства тя тревожно.

— Да.

Майор Баре долови част от техния разговор и на свой ред се намеси:

— Орел? — учуди се и той. — Видели сте орел?

— Убил е орел — подчерта Аделхайд.

Щом разбра, че орелът е донесен тук, Баре поиска да го види и да чуе подробно как е бил убит, защото смяташе да съчини от този случай цяла ловджийска история, с която да забавлява приятели, когато се върне в града. Но Младия Даг отговори, че няма какво особено да се разказва за този незначителен лов.

В същата минута влезе госпожица Крюсе и поднесе нови питиета. Капитан Клинге ѝ разпреди да донесе убития орел, за да го види майорът. Тя кимна с глава и излезе.

Аделхайд не можеше да откъсне поглед от окървавената превръзка на ръката на Младия Даг. Обзело я беше странно желание да прегледа и превърже тази рана. Но понеже разбираше, че Даг не намира раната за опасна, прецени, че е по-разумно да не се обажда.

Неизпитвани досега чувства започнаха да я вълнуват. Някакъв нов порив я обземаше против волята ѝ и я тласкаше към нещо

непознато и вълнуващо. Чувстваше, че я обхваща горещо желание да се влее в живота, който наблюдаваше тук и който беше толкова естествен, чист и изпълнен с простота и спокойствие. Оттук животът в града ѝ изглеждаше далечен и чужд. Ясно си представяше кръга на своите познанства: изкуствено усмихнати лица, лицемерно доброжелателни жени, които зад гърба ѝ злословеха пред други, престорени и преднамерени ласкателства на мъже, които помежду си се подиграваха с гордата ѝ бедност. Тя познаваше много добре всички тези лицемери и техния пуст, скучен и несъстоятелен живот.

Чу се силен удар по вратата и в залата нахлу някакво странно същество. В първата минута не можеше да се разбере дали беше човек, животно или някой дявол. Беше дърводелецът Местерн, който бе заместил Йорн Мангфодци. Той се занимаваше с всякакви поправки в имението. Умееше също да препарира убити животни. Бяха му предали убития орел, за да направи, ако е възможно, нещо от него, защото понякога Местерн имаше чудесни хрумвания. И когато му съобщиха, че има гости в залата, които желаят да видят хищната птица, той я донесе. Направи няколко стъпки до средата на помещението, без да каже дума и застана с орела в ръце. Беше направил някакво приспособление, което можеше да поддържа крилетата на птицата разперени и в този си вид, с изнесена напред глава и клюн, сякаш готов да разкъсва, орелът изглеждаше като жив.

Местерн, след като се порадва на впечатлението, което бе произвел, още веднъж разпери крилетата на птицата и излезе от залата, в която проникна студен въздух отвън. Безразличен към демонстрацията на дърводелеца, Младия Даг, който остана седнал до огнището, сви вежди, но не се обърна.

Щом госпожица Крюсе съобщи, че вечерята е сложена, майорът и неговата дъщеря разбраха, че е време да си вървят и затова веднага станаха.

Извисяващите се пламъци в огнището и свещниците над него осветиха Аделхайд Баре, когато се сбогуваше при вратата. Младия Даг я загледа внимателно в лицето, а Стария Даг едва сега с учудване забеляза красотата на младата гостенка, която през цялото време бе седяла в сянката.

Настъпи пак зима със своите дълги нощи, снегове и ледове. Мъжете отидоха да работят в горите. Рано в зори и надвечер над колибите, скрити под големите дървета, се виждаха тънки стълбове синкав дим, излизащ от комините. Животът в Бьорндал продължаваше своя обичаен ход под върховното ръководство на Стария Даг. Както всяка година, бързите черни коне често препускаха по пътя, водещ към града.

Часовникът удари полунощ.

В салона на майор Баре госпожица Аделхайд седеше сама и бродираше. Беше се отпуснала на облегалката на креслото и бе оставила иглата и конеца. Тази вечер обичайната ѝ надменност я бе напуснала. С наклонена настрани глава и полузатворени очи девойката мечтаеше.

Дванадесетте удара на часовника я извадиха от мечтите и един мил образ бавно се разсея. Аделхайд стана бързо и се приближи до огледалото. Само една свещ осветяваше стаята, но все пак лицето и гладката ѝ шия се откриха насреща като светъл портрет върху тъмен фон. Под дългите извити ресници очите ѝ светеха в полумрака и извивките на устните ѝ се очертаваха великолепно. Тя стоя дълго пред огледалото, задълбочена в ням разговор със себе си. Ето че бе изминал още един ден от нейната младост. Лека сянка на умора помрачи лицето ѝ. Все същите мисли я измъчваха нощ и ден и не ѝ позволяваха да спи.

Дали и тя щеше да има съдбата на майка си и на други жени от нейния род?

Съдбата на майка ѝ... Аделхайд си спомни някои пропити с мъка думи, които майка ѝ бе произнесла, когато издъхваше, стискайки ръката ѝ в своята. С какво основание можеше да очаква по-добра участ от нейната? Майка ѝ беше дъщеря на висш духовник от виден и богат род и все пак завърши своя живот бедна и изоставена. На какво можеше да се надява тя — презираната дъщеря на един потънал в дългове офицер от запаса? И все пак не можеше да се освободи от мисълта, че не е като другите момичета, че е по-хубава, по-умна, по-образована, и тогава започваше да мечтае за луди неща. Само защото ѝ се яви случай да посети веднъж онова имение на север, ето че в суетната ѝ душа се появи безумна надежда и, въпреки здравия разум, започна да мечтае за невъзможни неща, които само едно глупаво малко момиче може да си въобрази! Как да се освободи от тези безумни мисли?

Защо гората пък онази незабравима песен, когато тя седеше в голямата зала? Защо се бе появило у нея онова горещо желание да превърже ръката на Младия Даг? Защо си спомняше много по-ясно големия чист двор на онова имение и плътната сянка, която хвърляше върху него великанският дъб, отколкото парка около имението Боргланд, в който беше гостувала няколко седмици? Защо запази спомен и за най-незначителните неща — за мириса, който издаваха пъновете в огнището, и за шумоленето на вечерния вятър между дърветата в гората?

Не можеше да се вижда вече в огледалото. Очите ѝ се бяха налели и една гореща сълза се плъзна по страната ѝ. Обърна се живо, взе кърпичката и с решително движение избърса очите си и потисна мислите, които я измъчваха. Вдигна отново гордо глава и се помъчи да се съвземе.

Но тази вечер не успяваше да се справи с потока от мисли, който упорито се връщаше в руслото на мечтите ѝ.

Досега тя си бе служила като с щит с всичко, което бе изпитала косвено или бе чула да се говори за нещастни женитби, за измами и изневери в любовта, за да се брани срещу пристъпа на всякакви чувства. Бе приемала любезностите и комплиментите на своите приятели в развлеченията като монета без стойност и се бе отнасяла с галантните млади мъже от своя кръг като с пионки в играта, която не ѝ доставяше никаква радост. Двадесетгодишна, отпрати един от тях с жестока ирония. Неговите признания и протести ѝ се струваха толкова празни и кухи! Последваха други, за които дори споменът ѝ беше неприятен. Най-после се появи този богат четиридесетгодишен аптекар. Тогава Аделхайд понесе тежки думи от баща си, който ѝ обясняваше, че парите са всичко в живота и че до гуша му е дошло от романтичните блянове на нейната глупава гордост. Той се бе забравил от гняв, когато тя повторно отказа на аптекаря, който по-късно поднови своето предложение, разчитайки, че гордостта ѝ ще се пречупи пред немотията. Уви, ще се примири и ще се омъжи за него — така мислеше на моменти тогава — за да се спаси от глад и от участието на леля си Елеоноре. Не можа да го стори. И днес, когато навреме разумът ѝ вземаше връх, стигаше до същата задънена улица.

Докато разсъждаваше така, Аделхайд започна да разбира, че е започнала да се променя. Досега тя беше проявявала недоверчивост

към това чувство, което наричаха любов, защото то обещаваше много, но в нейното семейство бе донесло горчиви разочарования. Онова, което чувстваше сега, не беше неспокойно очакване да се случи чудо или да получи някакво предимство, а настойчива необходимост да бъде щедра, великодушна, ласкава, услужлива.

В действителност с тази своя щедрост, с това великодушие, тя искаше да накара да запламят от благодарност две очи, които вече нищо не би могло да заличи от паметта ѝ. Искаше да види отново чудната усмивка на онова красиво мъжко лице със силни, запомнящи се благородни черти, но отправена към нея, за нея, да я види пак... още веднъж... задълго... завинаги...

Потънала в своите мисли, Аделхайд се опитваше да прозре дълбоко в себе си. Често ѝ бяха казвали, че е достойна представителка на своя род и тя знаеше отлично какво се криеше зад тези думи: че жените от този род открай време бяха красиви, горди, способни и умни, но че техните сърца са студени, че бяха непоносимо високомерни и че носеха нещастие на своите съпрузи.

Спомни си, че леля ѝ Елеоноре в момент на откровение ѝ беше разказала нещо, което сега я ужаси. „Да — бе казала тя, — жените от нашия род са горди, но не и студени, както се твърди. Те винаги са се влюбвали само веднъж в живота и тази своя любов са пазели в сърцата си до края на своите дни. Някаква прокоба властва над тях, защото никога не са се омъжвали за човека, когото са обичали и ако впоследствие са се задомили, това не е ставало по любов и затова браковете им са били нещастни. Възможно е — бе заключила леля ѝ — някоя от тях да е сгрешила много пред Бога, та неговият гняв да преследва целия им род.“ Затова леля ѝ Елеоноре бе останала неомъжена.

Аделхайд подпря глава на ръката си. Дали и нейната орис нямаше да бъде същата — да се увлече по някого, за когото няма да може да се омъжи никога, нито да го забрави? Дали не беше съдбата тази, която я бе отвела в Бьорндал, за да срещне мъжа на живота си и после да страда по него до своя край? Каквато беше бедна, защо не именно тя да не можеше да избегне това проклятие?

И все пак не можеше да се упрекне, че се бе забравила в своето увлечение. Всъщност той е един селянин — ще кажат презрително

хората от нейния кръг — и дълбоко в себе си ще ѝ се подиграват за този неравен брак.

— Лъжеш, Аделхайд!

Тези думи прозвучаха ясно в стаята. Тя се огледа наоколо, за да се увери, че е сама. Всъщност самата тя ги бе произнесла под натиска на разбунтуваната си съвест.

— Да, лъжеш! — повтори тя много тихо. — Криеш съвсем друго нещо зад големите думи за любов и съдба, с които се кичиш. Прикриваш своята суетност и мамиш гордостта си. Знаеш много добре, че Бьорндал е голямо и богато имение, където много момичета от най-добрите семейства биха се чувствали щастливи, ако можеха да влязат. На своето желание за охолство и разкош се мъчиш да подчиниш гордостта си. Би желала всички онези, които не те обичат и те презират, да видят как твоята мизерия се превръща в изобилие и да завиждат на твоето тихо благополучие, докато те се борят с всекидневните си грижи и със страха от неизвестното бъдеще.

Аделхайд стана, събра длани и произнесе следните думи като молитва:

— Знам, че вдигам поглед по-високо, отколкото стоя самата аз; сега знам, че Бьорндал е богат и могъщ; но Бог ми е свидетел, че не знаех това тогава и че тази мисъл не можеше да ми повлияе, когато срещнах Младия Даг и се влюбих в него. Господи, ти знаеш, че това е самата истина. Помогни ми да се спася от своите лоши наклонности. Изпитай ме. Направи така, че да го видя пак и да стана негова съпруга... Дай ми възможност да докажа, че мога да му бъда вярна спътница в добри и лоши дни. И накажи ме, ако не изпълня това свое обещание...

Тя се отпусна в креслото с лице надолу към ръкоделието и изпъна ръце през масата. И тя зашепна още думи, прочувствени молитви...

Красивата и чиста Аделхайд заспа на масата в салона, без следа от надменността си.

На циферблата на часовника, доставен от Англия, бяха написани просто две думи: „MEMENTO MORI“^[1]

На латински това означаваше нещо, че трябва да помниш смъртта, но за Аделхайд винаги значеше: „Бъди открита“, макар че на

нея никога не ѝ бяха позволявали да бъде такава. Часовникът биеше на всеки час.

Току-що бе ударил два часът, когато в ключалката на външната врата се завъртя ключ и майор Баре влезе. Той бе прекарал вечерта с приятели и беше пийнал. Все пак бе успял да забележи от улицата, че прозорците на салона, където спеше, още светят. Той не би се обезпокоил, ако видеше светлина в стаята на Аделхайд, която беше станала толкова особена напоследък, но присъствието на хора в салона по това време му се видя странно.

Отвори вратата много внимателно и безшумно я затвори. Сега му стана ясно: Аделхайд бе заспала над ръкоделието си. Станала е по-благоразумна — помисли той — и е започнала да работи върху чеиза си, вероятно е размислила и е променила решението си по отношение на аптекаря.

Баре имаше склонност да вижда нещата така, както на него му изнася, и не беше прозорлив по отношение на хората. Но и не се сърдеше на техните грешки и лесно намираше доводи, за да ги оправдае. Може би той имаше известно основание да се показва снизходителен, защото едва ли намираше сериозни причини да бъде доволен от себе си.

Наближаваше Коледа, парите за нищо не стигаха, а времената бяха тежки. Засега нямаше изгледи да бъдат поканени с Аделхайд да прекарат някъде на гости празниците и се боеше, че ще остане сам с нея през тези дни, за да се справя с лошото ѝ настроение заради безпаричието и изолацията, в които се намираха.

Изгледа продължително дъщеря си и почувства известно състрадание към нея, при все че по принцип не се трогваше от нищо.

На масата имаше едно писмо за него. Отвори го и лицето му веднага светна.

— Аделхайд!

Девојката скочи и веднага погледна стенния часовник. Беше почти два и половина. Не искаше да му даде възможност да я изпревари и да започне да я упреква, че стои толкова късно и хаби свеци, затова веднага го нападна:

— Защо се прибираш толкова късно?

— Същият въпрос не пропускаше да ми зададе и майка ти — отговори шеговито Баре.

Аделхайд потърка очи и се загледа в развеселеното лице на баща си. И помисли, че е удобно — при това добро настроение, в което той се намираше — да го накара да се съгласи с онова, което беше намислила: да прекарат коледните празници у Фон Гал. Много пъти през лятото господарите на Боргланд ги каниха, може би от най-обикновена учтивост, да прекарат тази Коледа при тях. Сега Аделхайд искаше да склони баща си да пише, за да напомни за поканата и да им съобщи, че ще отидат.

Междувременно майорът ѝ каза, че е прочел полученото писмо.

— Да? — погледна го в очакване Аделхайд.

— Отгатни от кого е.

По тона, с който баща ѝ я попита, Аделхайд заключи, че това писмо не идва от случайно място. Но напразно се мъчеше да се сети кой би могъл да изпрати на баща ѝ подобно послание.

— Не се ли сецаш? — засмя се Баре.

И тъкмо когато отговаряше отрицателно, внезапно я осени една мисъл:

— Може би от... Боргланд? — промълви тя.

— Не си на крив път — усмихна се Баре.

Аделхайд затвори очи от обхваналото я вълнение. Тя се бе молила, горещо се бе молила за това... Дали искрените ѝ молитви бяха чути?

Развеселен, баща ѝ я изтръгна от унесеността и я накара да се помъчи да отгатне точно откъде идва поканата... Но нейното желание беше да отидат в Боргланд и щом разбра, че поканата не е от Фон Гал, отпусна се, уморената ѝ глава клюмна и в душата ѝ пропълзя разочарованието.

Баре не можеше да разбере тази внезапна промяна у дъщеря си, която, след като се развълнува толкова силно, изведнъж стана напълно безразлична. Може би, си каза той, тази покана за нея няма значението, което той ѝ отдаваше. Какво ще прави, ако тя реши да отговори отрицателно на поканата? Ще се разгневи и ще си послужи с властта, която имаше като баща.

— Понеже не можеш да отгатнеш и понеже е много късно, ще ти кажа... Това писмо е от онзи беден дявол Клинге.

— Клинге? — извика Аделхайд.

И като забрави всякаква сдържаност, тя се изправи живо и се наведе напред с вкопчени в облегалката на креслото ръце.

— Да — отговори майорът, който се учуди още повече при тази промяна в държанието на девойката. — Виждам, че си разочарована, но трябва да се съгласиш. Знаеш добре, че той ми е стар другар и добър приятел. Освен това нямаме възможност да избираме къде да отидем за Коледа. Времената са тежки за нас... Нямаме пари, нямаме удобства... Трябва да се радваме, че са се сетили да ни поканят.

Аделхайд намери време да се съвземе. Без дума да каже, облеганата на облегалката на креслото, с изправена глава и с вкопчени една в друга ръце, тя изслуша писмото на Клинге.

Той ги канеше да отидат да прекарат коледните празници в Бьорндал и им даваше някои напътствия относно пътуването в големия студ. Ако желаят, може да им изпратят шейна в града, за да ги отведе, но понеже щеше да се наложи да правят дълги спирания, за да може да си почива конят, според Клинге било за предпочитане да наемат кон, който да сменят на пощенските станции по пътя, а на последната пощенска станция щели да намерят кон, изпратен от Бьорндал, който да ги отведе в имението. Препоръчваше им да върнат отговора си чрез търговеца Холдер, който щял да го предаде на човек от Бьорндал, който трябвало и без това да слезе до града.

Аделхайд беше съвсем неподготвена за Коледа, когато дойде писмото на Клинге, така че започна да пере, да глади и да поправя както овехтелите дрехи на баща си, така и своите. Тази работа, която ѝ беше противна в друго време, сега вървеше леко и весело. Дните преди тази Коледа станаха оживени, радостни, трепетни, както в най-хубавите години от детството ѝ.

Никога звънчетата на шейна не бяха звънтели така радостно за Аделхайд, както сутринта, в която конят направи първата си крачка по дългия път.

[1] „Помни смъртта“ или „Помни, че си смъртен“ (лат.). — Б.пр.

↑

Беше вече късно през нощта в Бьорндал, последната нощ преди Коледа.

Госпожица Крюсе затвори безшумно вратата на кухнята и въздъхна дълбоко. Беше привършила работата си. Тя бе толкова заета през целия този месец. А работата по приготовленията за празника беше огромна и изискваше непрекъснато нейното присъствие. Всички търсеха помощта ѝ и тя бдеше навсякъде — в мазето, в склада с продуктите, в обора и в хамбара. Другите от прислугата бяха преуморени и заспиваха около нея по време на последните нощни работи, но тя продължи да ръководи и не допусна силите ѝ да ѝ изневерят.

Вдигна газената лампа в залата и разгледа наоколо: всичко беше чисто и излъскано. Утре щяха да пръснат хвойна по пода, за да освежат въздуха и да го наситят с приятен аромат. Разрови пепелта в огнището, за да се увери, че под нея има достатъчно жарава, след това взе пак лампата и безшумно се изкачи по стълбището.

Имаше доста грижи тази година. В Бьорндал продължаваха да спазват реда, установен от Терезе и Ане Хамарбьо, споменът за които бе още жив в имението и в селището. Госпожица Крюсе беше уморена, но доволна от свършеното. На другия ден ѝ оставаше да приключи с някои дребни неща. Всичко щеше да бъде готово навреме и гостите можеха да пристигнат.

През живота си тя бе срещала много високопоставени хора, но никога не бе виждала девойка като дъщерята на майор Баре, която очакваха за Коледа. Не беше съвсем сигурно, че тя и баща ѝ ще дойдат, защото отговорът им не беше окончателен, но капитан Клинге вярваше, че ще се отзоват на поканата. Също и Стине Крюсе вярваше, че ще дойдат, защото се боеше, че Коледа ще мине без особено оживление, ако няма гости. Капитанът щеше да се умърлуши, ако поканените му изневеряха, а и Стария Даг, който обичаше да играе на карти, щеше да съжалява за майора. Освен това госпожица Крюсе си беше наумила нещо важно. Тя бе забелязала не само красотата на

девойката, но и нейната горда и властна осанка, която показваше, че у нея има качества на господарка и домакиня. А Младия Даг беше вече на възраст за женене.

Госпожица Дортея я бе научила да поставя своята облага винаги след облагата на ближния си. Но понякога беше много тежко да прилага това правило, защото и тя беше човек със свои желаня. Дълбоко в себе си Стине Крюсе таеше две страсти: да бъде и да си остане госпожица Крюсе от Бьорндал — важно положение, след като господарят ѝ беше предоставил изцяло ръководството на дома, заради което бърбривата ѝ майка и баща ѝ пияница не преставаха да говорят по седенките в селото в равнината и да се хвалят. Другата ѝ страст беше Младия Даг, който никога, нито с дума, нито с жест не бе насърчил чувствата ѝ. Само от време на време ѝ благодареше за някоя направена му от нея услуга и любовта ѝ се подхранваше с тези трохи. Обръщаше се към нея за храната, която си носеше в гората, или за да му ушие бели ризи, които обичаше да носи. Ако само можеше да си представи с какво търпение ги шиеше и с каква грижа ги избелваше и простираше да съхнат на слънце!

За да остане вярна на нравствените предписания на своята покойна господарка Дортея, госпожица Крюсе започна да се подготвя да бъде заместена от госпожица Баре във всичко, което ѝ беше най-скъпо.

Стигнала до стаята си, Стине остана пред вратата известно време, за да подреди мислите си. След това се запъти към стаята на Дортея, която бе приготвила за госпожица Баре. Още веднъж провери всичко — възглавниците и дюшека, който беше напълнен с пух от северни патици и беше мек и лек като дихание, калъфките на възглавниците и чаршафите от бяло като сняг платно, изпредено и изтъкано в имението и избелено на слънце по зелените склонове на имението. На пода, пред леглото беше постлана кожа от рис — топла и мека за босите крака.

Госпожица Крюсе помириса въздуха в стаята: тук от три дни гореше огън, за да я затопли добре и в огнището бяха сложили борови клонки, за да прогонят и най-слабия дъх на застояло.

Госпожица Баре вече можеше да дойде и щеше да види, че в Бьорндал знаеха да живеят не по-зле от хората в избрания кръг, в който тя се движеше!

На следващата сутрин, преди още първото сияние на зората да се появи над горите на изток, вратата на спалнята на прислугата се отвори към двора. Един запален фенер светна в мрака и после изчезна в конюшнията. Беше главният коняр Сивер Бакпе, който започваше всекидневната си работа. Стария Даг реши Сивер да отиде да посрещне майора и дъщеря му. Той го предупреди, че майорът, който бе служил в кавалерията, е голям познавач на конете и затова трябва да внимава при избора на коня, който щеше да впрегне в шейната.

Трябваше да впрегне Бамсен, големият черен жребец, макар че животното изглеждаше неспокойно тази сутрин. Бамсен имаше силен гръден кош и беше бърз като светкавица. Колко жалко, че такъв кон често биваше възбуден, сякаш обсебен от зъл дух дотолкова, че никой християнин не смееше да се приближи до него! Затова почти през цялото време Бамсен стоеше в конюшнията, където от време на време се развилняваше и заедно с това подивяваше още повече, докато и самият Сивер започна да се бои от него.

Когато тази сутрин той отвори вратата на конюшнията, от всички страни започнаха да се чуват удари с копита, дрънкане на вериги и остро цвилене. Бамсен, който беше в дъното, се обърна, постави глава върху преградата и запряхтя шумно, с широко отворени ноздри, с неспокойни очи и настръхнала грива. Не искаше да го безпокоят.

Някакво особено хъркане, което премина в хилене, накара Сивер да подскочи. Той бързо се прекръсти и измърмори някаква молитва. Сега вече нямаше защо да се бои от злите духове чак до следващата нощ. Затова започна по-спокойно да приготвя Бамсен за пътуването. Но когато понечи да постави гребена в гривата му, животното рязко вдигна глава и откри големите си зъби, готово да хапе. Ооо, духовете продължаваха да се навъртат тук! Сивер ги изруга щедро, уверен, че след молитвата, която произнесе, ругатните няма да му навредят.

Напълни една торба с ечемик, която щеше да вземе със себе си, прегледа още веднъж хамутите и звънчетата, след това прекоси двора и се упъти към кухнята, предвкусвайки хубавата закуска, която му бяха приготвили, преди да тръгне на дълъг път в снега и студа.

Започна да се развиделява, когато с помощта на един от слугите Сивер Бакпе измъкна във шейната, която ползваха за дълги пътувания.

Сега вече трябва да изведат от конюшнията и да впрегнат Бамсен, и танците започнаха. Жребецът се дърпаше и отскачаше с

такава бързина и сила, че беше опасно за живота на всеки, който се доближеше много до него. Но Сивер, който бе набрал смелост след една чаша горещ грог, се вкопчи здраво в гривата му, като внимателно наблюдаваше неговите движения и не преставаше да скача заедно с него. Най-сетне успя да му надене юздата. Това беше най-трудното. После го впрегна в шейната и със здравите поводи в ръце стана негов пълен господар.

Под строгия и бдителен поглед на госпожица Крюсе няколко прислужници застлаха шейната с кожи. Поставиха завивки, ръкавици и други принадлежности, които предпазваха от студа и които се пазеха в заключени сандъци. Ключовете, нанизани в тежка връзка, винаги се намираха в ръцете на Стине.

Сивер обу високи ботуши, облече шубата си от вълчи кожи, хвана здраво поводите и като взе камшика в ръка, скочи леко в шейната. Бамсен се вдигна на задните си крака, хвърли се стремително напред, прекоси двора със светкавична бързина, мина през входа и изчезна сред облаци снежен прах.

Докато Стине наблюдаваше заминаването, на устните ѝ се появи доволна усмивка. С такъв екипаж майорът и дъщеря му щяха да пътуват добре и да пристигнат бързо в Бьорндал.

Колкото денят напредваше, толкова в имението ставаха по-нетърпеливи. Стария Даг постоянно излизаше от къщи, за да види дали оттатък селото, по склоновете на Хамарбьо, не се е задала вече шейната.

— Може би са се отказали да дойдат заради големия студ? — казваше той на Клинге.

— А, не — отговаряше старият капитан, който криеше нетърпението си под престорено безразличие, — ако са решили да дойдат, нито дългият път, нито силният студ биха ги спрели.

Стария Даг се разхождаше напред и назад със свити вежди. Казваше, че ще съжалява най-много, ако майорът не дойде, защото няма да има с кого да играе на карти, а всъщност се тревожеше, че може би ще трябва да прекара празниците без гости. Коледа извикваше у него много тъжни спомени и щеше да му бъде непоносимо, ако останеше сам през празниците с мислите, които не го оставяха на мира денем и нощем. И колко щеше да бъде неприятно да отиде на църква без никакъв гост... Майор Баре и неговата дъщеря щяха да

предизвикат истинско удивление, ако се появят заедно с него на коледната служба в църквата. Всичко това, а може би и друго нещо, го вълнуваше при мисълта, че Сивер може да се върне без гостите. Писмото, което получиха от майора не съдържаше особено ясно и решително обещание. Освен това през тези дни стана още по-студено. Скованият сняг скърцаше под краката и във въздуха се носеше гъста мъгла, през която слънцето изглеждаше като кървавочервена топка.

В Корсвол, в странноприемницата на пощенската станция, Сивер Бакпе бе посрещнат с почит, както беше обичай, когато там спираше някой от Бьорндал. Настанен до една отрупана с превъзходни гозби и питиета маса, той изглеждаше внушителен. За него този ден беше чудесен, защото бе пристигнал с пълни шепи пари, които му бе дал Стария Даг и които той пръскаше с великодушие и достойнство, не помалки от тези на неговия господар.

След като хапна и пийна както трябва, Сивер се оттегли в една от стаите, за да си почине, докато пристигнат гостите, които чакаше.

Времето минаваше и започна да се свечерява. Стопанинът на странноприемницата не преставаше да снове до южния прозорец, за да види дали по пътя от юг не се задава някоя шейна. Студът беше изрисувал стъклата на прозорците с цветя така, че той трябваше да духа и стърже с нокът скрежа, за да може да погледне навън. Може би гражданите, които очакваше Сивер, бяха се отказали от пътуването заради студа? Ако не се появяха скоро, трябваше да събудят Сивер, тъй като той може би щеше да предпочете да се върне у дома, преди да се стъмни съвсем. Стопанинът пак отиде при прозореца, пак духа и стърга. Ледът ставаше все по-корав и мъчно се стържеше.

Това върху стъклото дали беше сянка от леда или кон, който се движеше по завоя на пътя?

Кон беше. Сега вече го виждаше много ясно. Шейната беше тясна и разнебитена, затова се люшкаше и друсаше. А конят беше стар и вече видимо уморен.

Беше късно след пладне, когато майор Баре и Аделхайд пристигнаха капнали от умора с пощата и влязоха в залата на Корсвол. Бяха премръзнали и гладни, а майорът беше и ядосан. През целия път не беше преставал да ругае коня, шейната и каруцаря, които им бяха

дали в града, за да ги докарат тук, където трябваше да ги чака шейната от Бьорндал.

Техните дрехи и завивки бяха далеч недостатъчни, за да ги защитят от студа. И понеже и шейната не беше обзаведена с необходимите завивки, двамата пътници бяха почти замръзнали по пътя. Краката им бяха най-зле — въобще не ги чувстваха. Майорът продължаваше да ръмжи и ругае.

— Има ли тук някой от Бьорндал? — извика той.

Когато разбра, че отдавна ги чака шейна, че конят си е отпочинал добре и че е готов да тръгне обратно веднага, Баре бързо се успокои.

— Какво ще кажеш? — попита той дъщеря си. — Няма ли да бъде по-добре да тръгнем веднага? Скоро ще се стъмни.

Аделхайд се съгласи. Кръчмарят отиде да събуди Сивер. Чу се трополене по задното стълбище, а след малко и звънчетата на коня, който извеждаха от конюшните. Майорът и Аделхайд се облякоха и излязоха на двора. Беше почти мрак, но Баре виждаше достатъчно добре, за да прецени веднага великолепия Бамсен и да се възхити от него, от хамута, от звънчетата и от чудесната шейна. Един от слугите едва удържаше юздата на черния жребец, който неспокойно скачаше и пръхтеше, нетърпелив да тръгне, докато Сивер се занимаваше с кожите и завивките.

Сивер беше здрав и едър мъж и в дебелия си кожен шуба и с високия кожен калпак изглеждаше в ледената мъгла като огромна мечка.

— Моля, госпожице, обуйте тези топли ботушки. А вие, господин майор, обуйте тия ботуши — предложи любезно Сивер.

Под тежестта на дебелия кожен шуба и завивки Аделхайд едва не падна. Тя се настани в шейната и Сивер покри нея и баща ѝ с още мечи кожи.

— Така е добре — рече Баре, доволен от грижите на Сивер, но нетърпелив да тръгне по-скоро.

— Ще побързаме, господин майор, че по тези северни пътища студът през зимните нощи е голям.

Сивер скочи на задната седалка. Бамсен излезе от двора и пое по открития път. Тежката и здрава шейна се плъзгаше без сътресения, гладко. Сега Баре и Аделхайд можеха да си починат след тръскането, което ги измъчи в старата пощенска шейна. Възхитен от

съвършенството на шейната и от чудесния ход на коня, Баре отмести кожата от лицето си и се обърна към дъщеря си:

— Чудесно, нали?

Аделхайд кимна и се засмя весело. После се отпусна в затоплените кожи и се замисли. Тя се бе радвала толкова много заради това посещение в Бьорндал, но сега започна да я обхваща безпокойство. Как бе могла да си внуши, че младият Бьорндал ще се влюби в нея? Тази ѝ надежда беше може би безумна мечта и тя щеше да се убеди в това като стигнат горе в имението. А може би той съвсем не беше такъв, какъвто тя желаше да бъде и какъвто си го бе въобразила? Щеше да бъде жестоко, непоносимо разочарование, когато пристигне в Бьорндал и го види отново, да разбере, че всичко е било плод на нейното въображение, подведено от породилото се чувство при първата им среща.

Така говореше нейният разум, но сърцето ѝ не споделяше тези мисли и вървеше по своя път — топло, нежно, тихо и... право, както красивият силен кон теглеше шейната.

Пътуваха с умерена бързина и звънчетата звънтяха тихо, като ромон на скрит под леда поток. По едно време Бамсен премина в галоп, звънчетата рязко усилиха своя звън и стреснатите пътници излязоха от обзелата ги дрямка. Сега шейната сякаш летеше. Аделхайд подаде глава изпод кожата и разгледа околността. Беше вече нощ, но светлините на къщите ѝ показваха, че минава през място, което познаваше добре — през селото в равнината. Скоро отминаха църквата, къщата на свещеника. Пътят ту леко се издигаше, ту се спускаше и най-сетне пред очите им се изправи осветеният Боргланд. И двамата се загледаха нататък, но никой нищо не каза. Аделхайд се сгуши отново в топлите кожи. Сърцето ѝ биеше развълнувано. Предчувстваше, че я очакват вълнения, които щяха да ѝ донесат или щастие, или мъка, но каквото и да се случеше, това нощно пътуване в царството на съдбата щеше да си остане изключително преживяване.

Бамсен разтърси глава и звънчетата започнаха лудо да подскачат, изпращайки последен поздрав на селото в равнината. После шейната на Бьорндал потъна в гората.

В имението цареше мъчителна вечер.

В залата капитан Клинге се разхождаше, като държеше разтрепераните си ръце зад себе си. Седнал в едно кресло, Стария Даг

наблюдаваше пламъците в огнището. Чувстваше се сам, нямаше никой близък около себе си. Държеше в ръце съдбата на много хора, но никога досега не бе преживявал така тежко самотата си. Тази вечер изпитваше силна необходимост да има край себе си, до себе си близки души. Чакаше с нетърпение да пристигнат гостите, които щяха да бъдат с него поне през празниците, но ето че и те не идваха. Госпожица Крюсе беше донесла малко бира, за да ги развлече, но питието остана непокътнато на масата. Капитанът стоя часове пред един от прозорците в новото крило с втренчен като на сокол поглед към Хамарбю, докато нощният мрак покри селото. А Стария Даг не престана да излиза и влиза през целия ден. В продължение на часове никой не отвори уста да каже дори дума.

На вратата се появи госпожица Крюсе. Извести, че е чула откъм пътя звънчета на шейна и веднага пак излезе. Стария Даг не помръдна. Само сви устни и забеляза жлъчно, че Сивер няма да остане завинаги в Корсвол, така че съвсем естествено е да се прибира вече. След малко те също чува звънчетата на Бамсен. Стори им се, че те звънят по-силно, някак живо и весело и си помислиха, че Сивер не би вдигал толкова шум, ако се връщаше сам. Най-после до тях достигна гласът на Сивер, след него гласът на госпожица Крюсе и най-после внушителният глас на майор Баре. Тогава Клинге се изправи развеселен, Даг стана и отвори външната врата. Нахлу студен въздух и почти веднага се появиха, съвсем скрити в кожите, майорът и Аделхайд.

Госпожица Аделхайд пристъпи в залата с тържествена стъпка като осъдена на смърт или открила своето спасение. Огледа се бързо наоколо. Той не беше тук. Погледът ѝ угасна, усети сълзи в очите си. Но зад нея вратата пак се отвори. Аделхайд се обърна бавно и погледът ѝ срещна погледа на Младия Даг. Той живееше в най-старата и най-отдалечена част на Бьорндал. Чул бе звънчетата на Бамсен, гласовете на пътниците и бе тръгнал веднага. Поздрави с кимване и когато отново вдигна очи, видя, че сияещите очи на момичето продължават да го гледат. Госпожица Крюсе се приближи и любезно предложи на Аделхайд да я заведе до определената за нея стая.

Госпожица Аделхайд едва не бе припаднала в залата — заради умората от дългия път и мразовитото време, но и заради разочарованието, че него го няма. Когато той се бе появи, видя, че е по-

хубав, отколкото си го представяше в мечтите си. Почувства, че не може да отдели поглед от неговото красиво лице и че смазана от умора и вълнение, би се отпуснала в прегръдките му. Положи голямо усилие, овладя се и с твърди и бързи крачки тръгна след госпожица Крюсе, която я поведе нагоре по стълбището.

Много красиви места бе посещавала госпожица Аделхайд, но място като Стаята на госпожица Дортея не бе виждала. Майка ѝ я бе възпитала да не показва чувствата си пред слугите. Но тази госпожица Крюсе изглежда не беше считана за обикновена слугиня и затова Аделхайд можеше да не контролира толкова сърцето и мислите си тази вечер.

Опита се да скрие колко влажни и блестящи са очите ѝ, като се обърна и се отдалечи, но думите ѝ сами се отрониха.

— Мога ли да бъда в толкова красива стая? — рече тя и интонацията ѝ още повече подчерта смисъла им.

— Да, младата дама може да направи това — потвърди госпожица Крюсе.

След това се усмихна с красива усмивка.

Госпожица Баре остана сама в стаята си. Една слугиня ѝ беше донесла голяма кана с топла вода, за да се измие, както и купичка с горещ бульон. Когато тя излезе, Аделхайд заключи вратата. Свещите осветяваха стаята, а брезовите дърва пращяха в огнището. Лекият мирис на горящите борови клони се смесваше с миризмата на брезовите цепеници в огнището, но какъв беше този странен аромат? Да, спомни си, че така миришеше при баба ѝ.

Отпусна се в едно кресло и подпря глава на облегалката му, която бе покрита със скъпа дантела. Никога не се бе радвала на топлината и удобствата в един приветлив дом. Майка ѝ, която беше студена и недостъпна жена, бе хвърлила ледена сянка върху нейното детство. Тя не беше проявявала никога към дъщеря си благоразположение и майчинска нежност, така че Аделхайд бе расла опряна само на собствените си сили. Седнала в тази стая, тя почувства нейното топло изящество и особен уют, които кротката и деликатна госпожица Дортея и внимателната и грижовна госпожица Крюсе бяха създали.

Над скрина имаше голямо огледало и Аделхайд се изправи пред него, за да пооправи косите и дрехите си. В същата минута на вратата почука госпожица Крюсе и я попита дали не желае да слезе долу за вечеря. Тя тръгна пред девойката и през преддверието я отведе в стаята, която се намираще в дъното.

По тревожните удари на сърцето си Аделхайд почувства съдбоносното значение на предстоящата среща. След пристигането си тя видя Младия Даг само за минута. Сега щяха да се видят отново, но при пълно осветление и щяха да бъдат заедно по-дълго време. Затова освен радост изпитваше и известно безпокойство.

Влезе в залата и очите ѝ веднага намериха Даг и неговия баща. Сега те ѝ се сториха по-сходни с хората от обществото, в което тя бе свикнала да се движи, но това впечатление бе външно и се дължеше най-вече на обстоятелството, че и двамата бяха облечени в добре ушити и скъпи дрехи. Забеляза, че Младия Даг като че ли не се чувстваше твърде удобно в новите си дрехи, но въпреки леката

несръчност в движенията му, високият изправен ръст и естествената представителност придаваха на външността му особено благородство.

Стария Даг бе видял много неща и всякакви хора през своя живот, бе работил здраво и бе умножил богатството на рода си. Затова той излъчваше самоувереност и дистанцираност, които респектираха събеседниците му. Неговият пронизателен поглед ги наблюдаваше отвисоко. Това караше Аделхайд да се чувства дребна и незначителна пред този човек — нещо, което силно я смущаваше. Успял да превъзмогне всички трудности и препятствия в живота си, с времето Даг доби един постоянен израз на подозрителност към хората, който нямаше как да остане незабелязан.

Седнаха около масата без предварително да им бъдат посочени местата и Аделхайд се намери до баща си и срещу Младия Даг, а Клинге седна срещу баща ѝ. Стария Даг, седнал в едно високо кресло, украсено с резба, председателстваше, подобен на древен племенен вожд по време на тържествен пир. Такова впечатление направи той сега на Аделхайд. Креслото, в което седна тя, беше така тежко и масивно, че нямаше да може да го помръдне без помощта на баща си. Впрочем всичко в залата беше величествено и в хармония с нейните размери и с времето, когато е била построена. Само пианото, поставено до стената, беше от по-ново време.

Аделхайд бе потисната от известно чувство на боязън и почит, които ѝ вдъхваха двамата мъже сред тази строга обстановка, но когато събра смелост да вдигне очи и да погледне масата, съвсем се смая. Често бе присъствала на тържествени вечери, но никога не бе виждала подобно нещо. Масата беше наредена според правилата, които бе установила някога Ане Хамарбьо, и с всички подобрения, които бе внесла Терезе. Коледните празници в Бьорндал започваха с пристигането на първите гости и масата отрано се подреждаше съгласно утвърдената традиция.

Древният обичай да се прави това истинско изложение на ястия беше наложен от разбирането, че трябва да се покаже разнообразието от храна, която се намира в дома, за да може всеки да си направи избор по свой вкус, без страх, че може да липсва нещо. Тази вечер върху трапезата в Бьорндал бяха наредени, както всеки път на този празник, огромни количества от най-различни ястия, които бяха достатъчни да нахранят сто души.

Цели свински бутове, четвъртини волско, телешко, овче и агнешко месо, най-различен дивеч, глухари, ярета, зайци, пушено еленско и мечо месо, риби от езерото, различни сирена, мед, сладкиши и сладка и като питиета — прясна бира и ракия^[1]. Всичко, което гората, езерата и чифлиците можеха да дадат, беше събрано на масата.

Тежката ракла, която някога Терезе бе сложила в спалнята си, продължаваше да стои там, на същото място, и Стария Даг държеше ключовете за нея. Там се пазеха красивите покривки и тежките сребърни прибори, донесени от дома на Холдер, а също старинните златни и сребърни пособия на рода Бьорндал. При тържествени случаи като този госпожица Крюсе имаше позволение да си служи с тях и сега коледната маса блестеше в хилядите отражения на среброто, златото и дамаската на покривките.

Аделхайд никога не се бе чувствала толкова развълнувана, особено в началото на вечерята. Затова изпита безкрайна признателност към Стария Даг, когато той наруши мълчанието с благодарствена реч. Той благодари на гостите, че бяха предприели толкова дълъг път и се бяха решили да дойдат в това отдалечено място, за да посрещнат Коледа. След това им пожела приятно гостуване в неговия дом и вдигна чашата си за тяхно здраве. Другите го последваха и скоро езиците се развързаха.

Изгладняла след дългото пътуване, Аделхайд яде с удоволствие от превъзходните ястия. Баре чувстваше неутолима жажда. Лицето му се зачерви, очите му започнаха да светят, гласът му стана самоуверен и веселият му смях се чуваше надалеч. Стария Даг продължаваше да се държи хладно, но в очите му светеше радост, че най-после се намира между гостите, които бе очаквал с толкова силно безпокойство през целия ден. И Клинге не оставаше назад в разговора и в смеховете, които го придружаваха, но напразно се мъчеше да догонва пиячите.

Младите също се посъживиха от общата веселост. Страните на Аделхайд се зачервиха и очите ѝ започнаха да светят като звезди. Смуглото лице на Младия Даг също се изчерви и от време на време той поглеждаше бегло девойката, докато най-после погледите им се срещнаха и останаха така доста време. Те се засмяха и Младия Даг подаде към нея чашата си за наздравица. Аделхайд също вдигна своята и я допря до устните си, без да сваля поглед от него.

— Наздраве! — отбеляза тя, за да наруши мълчанието, след като пи няколко глътки от силното питие.

— Да — съгласи се Даг, — наздраве!

Той пръв свенливо наведе очи.

Веднага след вечерята се разделиха, за да имат гостите време да си починат и да се наспят добре. Майор Баре се изкачи в определената за него стая и си легна. Преди да заспи, той забеляза осветения прозорец, който се намиреше на обърнатата към долината стена. Този прозорец беше на стаята на Дортея, в която светеше, защото Аделхайд искаше веднага да извади всичко от куфарите и да подреди дрехите си, за да може на другия ден още от сутринта да бъде свободна и да използва най-ефективно гостуването си в Бьорндал.

Най-после тя изгаси свещите и стъпи боса върху меката кожа от рис, готова да си легне, но спря учудена, че вижда близо до себе си някакво странно сияние, което се открояваше върху стената. Взя се внимателно в светлото петно и забеляза, че там има разпятие — Спасителя на кръста — от което се излъчваше сиянието.

Трепна от радост, защото повярва, че с нея става някакво чудо, но скоро забеляза, че един лунен лъч, промъкнал се между леко дръпнатите завеси на прозореца, осветяваше слабо разпятието. Въпреки това чувството за нещо свръхестествено, което изпита, не я напусна и тя остана там, пред леглото, сякаш омагьосана, и дълго съзерцава пожълтялата слонова кост и златните букви.

Всяка вечер, от детството си още, тя шепнеше несъзнателно някаква молитва към един Бог, когото чувстваше много далеч от себе си и който никога не трогваше сърцето ѝ. Тази вечер събра ръце и с голямо усърдие започна да шепне гореща молитва, отправена към разпятието в мрака, което, както ѝ се струваше, отразяваше някаква висша светлина. Нейната молитва не беше първата, отправена към разпятието.

След като последната светлина в Бьорндал изгасна, нощта се спусна над небето и над света на хората.

[1] Норвежката ракия (брневин) по онова време се приготвя от картофи, зърнени култури или дървесна целулоза. — Б.пр. ↑

Аделхайд седеше в голямото кресло до прозореца в Стаята на госпожицата и шиеше. Беше Бъдни вечер. Между сръчните ѝ пръсти иглата бързо се забобдаше в плата, но мислите ѝ летяха още по-бързо. Мислеше за Младия Даг. Той не се бе появил през целия ден и никой нищо не ѝ бе казал за него. Тя също не се осмели да попита. Къде можеше да бъде сега, на Бъдни вечер?

Вероятно бе отишъл при някоя, която обича. Тази мисъл я измъчваше не за пръв път днес. Сега подозренията ѝ се струваха по-основателни. Изправи се и погледна през прозореца. Свечеряваше се.

Призори Даг беше сложил ските си, беше излязъл от двора и се беше насочил на север към горите. Бе чувствал непреодолимо желание да се озове отново в гората, да подиша чистия въздух на планините, за да сложи в ред мислите си и да анализира внимателно различните чувства, които го вълнуваха.

Сега вече той беше зрял мъж и в разцвета на силите си. Беше здрав като мечок, но лек и подвижен като сърна. Умът му беше също толкова развит, колкото и тялото му. Вече имаше установени разбирания за живота.

Предшната нощ, след вечерята с гостите, в душата му се бе появил смут. Също такъв смут беше почувствал и през есента, когато майор Баре и неговата дъщеря гостуваха за пръв път в Бьорндал. Тогава мисълта за красивата Аделхайд го държа неспокоен дълго време.

Вече беше виждал много момичета и млади жени в града, на приемите в Холдер или в самия Бьорндал, където, докато беше жива майка му, идваха много гости. Жените му се усмихваха и го гледаха многозначително, но той не им обръщаше никакво внимание. Смъртта на брат му за него бе едно предупреждение, което го държеше нащрек.

Дърветата тръпнеха и блъскаха клони под ударите на вятъра, който отвяваше задържалия се по тях сняг. Струваше му се, че някаква

тиха песен долита откъм Утхайм...

Утхайм. Той ходеше често там, привличан от Боргхилд — дъщерята на стопанина. Тя имаше големи кротки очи, червени устни, които винаги се смееха, развити бедра и здрави крака. И сякаш цялата се разтреперваше, когато Даг сядаше край масата до нея и я заговаряше за разни неща. Той никога не ѝ загатна нищо, нито си позволи някаква волност с нея. Но от известно време мислите му за Боргхилд взимаха странна насока.

Не по същия начин мислеше за Аделхайд. Никога нямаше да си позволи спрямо нея подобни мисли!... И все пак, когато биваше до нея, цялото му същество се изпълваше с радост, обземаше го трепетно удоволствие, когато чувстваше, че тя го гледа. Защо беше започнал да я смята за своя собственост? Аделхайд Баре и той — какво безумие... Можеше да се ръкува с нея, това го изискваше възпитанието, но никога нямаше да дръзне да се докосне по своя воля до ръката ѝ. Боргхилд Утхайм, да, имаше свое място в мислите му, но Аделхайд? Тя стоеше встрани и високо от подобни помисли. Даг не можеше да си представи такъв момент, в който той би галил лицето ѝ, шията ѝ. А хубавите ѝ очи не бяха студени. В гордия им поглед светеше голяма нежност и откритост, нямаше и следа от притворство.

Нито веднъж не се бе осмелил да я разгледа внимателно... Но тази вечер ще я гледа в силно осветената зала, ще ѝ говори много, няма да мълчи, както снощи. Не беше много наясно какво точно ще ѝ говори, но трябваше да намери, за да може пак да чуе топлия ѝ и сладък глас. Ами ако в последния момент загуби смелост и не се реши да отвори уста? Или ако остане в гората и се върне в Бьорндал едва след като тя си замине? Да си замине?... При тази мисъл сърцето му се сви.

Даг вдигна глава. Защо се вълнува толкова много? Разбира се, Аделхайд щеше да си отиде след празниците, това беше сигурно! И трябваше да свикне с мисълта, че тя ще ходи на гости и другаде, ще посещава балове, където ще се среща с млади мъже, ще танцува с тях и ще бъде в прегръдките на всеки, който я покани. И скоро щеше да се омъжи за някой офицер или за човек от нейната среда.

Той погледна ръцете си, белязани от трудния живот в гората, от брадвата и триона, от тръните, от изгарянията и дима на огъня в колибите, от хищните птици и кръвта на животните, от барута на

пушката му. Тези силни ръце, почернели и задебелили от слънцето и вятъра, няма да позволят друг да се докосне до нея!

В Даг имаше нещо от финеса на майка му. У него бе оставила следи също и неговата кротка и благородна леля Дортея. Но преди всичко в жилите му течеше бащината кръв и, както баща си и дедите си, той беше най-вече горски човек и ловец. Много добре разбираше селяните и знаеше да им говори. Но не знаеше нищо за един друг свят и от него се плашеше като диво сърненце.

С рязко движение на ските той се хвърли сред вихрушка сняг по наклона, който водеше за Утхайм. Синкав дим се издигаше над имението и вятърът му донесе неговия мирис. Ще влезе да види Боргхилд, след това пак ще се изкачи към върховете. Нямахше обичай да отсъства на Коледа от дома, но този път се чувстваше смутен и несигурен, затова реши да остане на спокойствие горе в гората.

В Утхайм помоли да му дадат да се нахрани, защото сутринта бе излязъл рано и не бе взел нищо за ядене. Боргхилд нареди веднага масата, както бе правила много пъти и по-рано. Баща ѝ седна заедно с Даг. Дватама започнаха да се хранят и да си говорят за най-различни неща. Колко спокойно беше тук и как бързо изчезваше всяка умора сред този тих живот! Боргхилд беше хубава както винаги. Русите ѝ, току-що измити коси бяха бухнали като коприна и големите ѝ сини и кротки очи светеха от безкрайно щастие.

Тук, в Утхайм, със Стария Гундер и Боргхилд всичко беше ясно и точно. Нищо не смущаваше мисълта му. Така бе още от детството му и в това имение, който беше съставна част от тяхното имение, никой не му отнемаше дори най-малка частица от неговата сила. Не беше подчинен и унижен от притесненост и нерешителност. И въпреки всичко, не се чувстваше вече същият, не можеше да си възвърне по-раншното спокойствие. Дори тук погледът на Аделхайд Баре не го оставяше спокоен.

Когато Аделхайд бе въведена за коледната вечеря в голямата зала на сградата, която още наричаха „новото крило“, тя се учуди, когато я видя изпълнена с всички служещи в имението, които стояха прави и говореха тихо или мълчаха.

Огледа се внимателно около себе си и лицето ѝ се измени, защото не видя Младия Даг.

Той отиде далече в гората, но когато започна да пада вечерният мрак, внезапно го обзе силно желание да се върне, да присъства на коледната вечеря, да се сближи с Аделхайд, която желаше да види пак. Затова побърза да се прибере и когато влезе в залата, облечен в най-хубавите си дрехи, лицето му още гореше от свежата червенина поради бързината, с която се бе върнал.

Аделхайд грейна. Той се приближи до нея и двамата тръгнаха заедно към празничната трапеза.

През този ден, който ѝ се бе сторил много дълъг, Аделхайд си обеща да не се отчайва и примирява, а да се бори за щастието си и ако Даг се появи на вечерята, да го посрещне с усмивка и топли думи. Сега чувстваше колко е трудно да изпълни тези свои обещания поради съдържаната и неподатлива природа, която имаше! Съсредоточеният израз на младия мъж, неговата горда осанка, походката му, каквато не бе виждала у други — всичко това я вледеняваше. Когато те бяха вече един срещу друг до масата, Даг я изгледа с въпросителен поглед. Но какво искаха да узнаят неговите очи, тя не можа да отгатне.

И Даг не се чувстваше по-свободен от нея. На връщане от гората тази вечер той се надяваше, желаше даже, Аделхайд да го посрещне така, че да се почувства завинаги освободен от магията, която го омайваше все по-силно. Нека се покаже високомерна към него — нещо естествено за нейната природа, нека в погледа ѝ да блесне студенина и тогава тя мигом щеше да бъде изтрита от паметта му.

Но не стана така.

Преди очите им да се срещнат, тя вървеше изправена като кралица, студена и горда, но когато го видя и той се приближи до нея, дългите ѝ мигли потрепериха и сияеща усмивка озари лицето ѝ. Колко прекрасна беше тя и колко кротки и нежни бяха очите ѝ, когато го гледаха!

В Бьорндал имаше стар обичай всички хора, които живееха в имението, да вечерят заедно на Бъдни вечер. Преди време залата, в която се хранеха господарите, беше достатъчно голяма, за да побере всички слуги, но сега, когато в имението работеха и живееха толкова много хора, тази зала се оказа много тясна и от двадесет години Коледната вечеря се слагаше в голямата празнична зала на новото

крило. Тя беше построена за подобни тържества във времето, когато стилът рококо беше на мода в северните страни. Имаше високи прозорци с бели завеси, а стените бяха украсени с фрески и големи огледала.

Креслата в залата бяха много на брой и красиво изработени. Някои от тях бяха от Холандия, други — от Англия, а останалите бяха изработени в Бьорндал от дърводелеца Йорн Мангфолди. Те бяха от различни епохи, затова бяха в различен стил, но всяко от тях беше посвоему красиво. Най-забележителните, осемнадесет на брой, имаха високи облегалки и бяха покрити с жълта кожа.

Тази вечер залата изглеждаше много тържествена. Полилеите не бяха запалени и залата се осветяваше от свещи в сребърни свещници, които бяха поставени на масата. В средата имаше един голям свещник от чисто сребро с три разклонения, които символизираха тримата източни мъдреци и пред него беше сложена Библията, от двете страни, на която бяха поставени две запалени свещи, като в църква.

Тържествеността на тази висока зала, която беше едва осветена от свещите на масата, и тишината, която пазеше множеството, направиха дълбоко впечатление на Аделхайд.

Напълниха чашите с бренди и бира и наредиха ястията на масата.

Стария Даг зачете Библията — както винаги, писанието за раждането на Спасителя. Всички наведоха глави и събраха ръце. Господарят на Бьорндал произнасяше думите на Светото писание бавно и тържествено. Тишината беше толкова голяма, че се чуваше пукането на пламъчетата на свещите, подухвани от течението. Смесени миризми от храна, восък и сапун, с който се бяха измени като за празник всички присъстващи, се носеха в залата.

Седнала до Младия Даг, Аделхайд го погледна бързо. Той също беше скръстил ръце и се беше навел напред, сякаш се вслушваше в нещо далечно. Тържествеността на момента и непосредствената близост на любимия мъж я вълнуваха и очароваха дълбоко. Образите от Библията — овчарите, Витлеемската звезда, кошарата, яслите и влъхвите се занареждаха пред погледа ѝ като в най-щастливите ѝ детски години.

По-старите и по-отдавнашни обитатели на Бьорндал — а те бяха много — наблюдаваха Стария Даг с известно учудване. Гласът му

звучеше странно и сякаш придаваше на думите особен смисъл. Накрая той затвори Библията бавно, тържествено и каза: „Амин“. Тогава столовете се приближиха още повече до масата и всички започнаха да вечерят.

Времената бяха усилни и тази година на малко места Коледните трапези щяха да бъдат богати. Но в Бьорндал нищо не се бе променило. Стария Даг бе действал така ловко, че недоимъкът, който се чувстваше в цялата страна, още не беше засегнал неговото имение и на коледната маса в Бьорндал царуваше изобилие.

След като бе поднесено на всички първото ядене, Стария Даг вдигна чашата си, стана и, като огледа присъстващите, започна:

— Тази вечер трябва да си спомним, че през цялата година Бог ни е закрилял и ни е дарявал щедро. Затова всеки от нас му дължи благодарност и възхвала.

След това Даг изказа благодарност към Бога, задето го бе запазил здрав и му бе дал възможност да види още веднъж събрани около себе си своите хора. Помоли се Божията милост да продължи да се излива над дома и над всички негови обитатели. Когато завърши словото си, даде знак и чашите бяха изпразнени.

Скоро гласовете се засилиха и голямата зала полака-лека се оживи. По стените наоколо се движеха сенките на ония, които сновяха из залата, за да сервират. В средата на помещението, над светлия венец от свещи, трептеше ослепително сияещ кръг. Вълнението беше овлажнило очите на някои от жените, които ги бършеха с кърпичките си или с опакото на ръцете си.

С наведена глава Аделхайд местеше поглед, увлечена да разглежда лицата на групите хора, насядали край огромната маса. Никога и през ум не ѝ бе минавало, че един ден ще седи на една трапеза с хора от съвсем непознат за нея свят. Няколко години по-рано тя не би приела, защото това щеше да бъде нарушение на принципите, в които бе възпитана от безкомпромисната си баба. Но днес, обзета от желание за друг живот — по-прост, по-естествен, по-чист — за който имаше пред себе си изумителен пример, тя се чувстваше уютно тук.

До вратата имаше една група, съставена в по-голямата си част от бедни, бездомни, презрени и треперещи старци, които не сваляха очи от ястията и унищожаваша всичко, което им се даваше, сякаш се хранеха за последен път в живота си. Аделхайд наблюдаваше трогната

тази гледка — страданието на тези хора беше прогонено, макар само за една вечер.

Около масата имаше мнозина стари служители на Бьорндал, които вече не можеха да работят, като Йорн Мангфолди, който беше много добър дърводелец и който сега, с отслабналите си очи и трепереци ръце, не беше годен за почти никаква работа. Тук беше също Местерн, който знаеше да прави толкова полезни неща, и други по-млади и по-силни, като Сивер, или още по-живите, пъргави и шумни слуги от конюшните, които, седнали сега около празничната маса, се държаха чинно. Тук бяха и горските работници начело с Мартин Хогер — най-силният дървосекач в този край, ковачът, млекарките, ратаите и слугините и още много други.

В един момент всички тези хора започнаха да стават от масата сред шум от разместени столове и многобройни стъпки. После всеки според положението си в йерархията на имението отиваше на свой ред при господаря Даг, ръкуваше се с него, благодарейки му за вечерята, и му пожелаваше щастлива Коледа. Тази година старецът се ръкува с тях с по-голямо внимание и сърдечност от друг път. После столовете бяха наредени до стените, масата бе раздигната и всеки се прибра вкъщи.

Майорът, капитанът, стария и младия Даг решиха да прекарат остатъка от вечерта в старата зала и госпожица Аделхайд отиде с тях. Тя не беше влизала досега в това помещение и остана изненадана, че в него всичко изглеждаше непокътнато след построяването на новото крило. Тук си стояха старите пейки и маси, старовремските дървени сандъци, тънките рогозки, почернялото огнище. Прозорците бяха със закрепени с олово стъкла, под тавана висяха окачени стари оръжия, ползваха се още оловните блюда, каменните делви, железните свещници.

Госпожица Крюсе донесе лично кафе и сладки върху сребърен поднос. Докато тя сервираше кафето и Клинге пълнеше лулите с тютюн, останалите се настаниха около масата до огнището. След кафето донесоха много силен грог, от който майорът пи умерено, за да не се изложи пред Стария Даг, който държеше на пълното благоприличие през коледните празници.

Младия Даг се приближи до Аделхайд, но не можеше да намери повод за разговор. Тя се опита да му помогне, като му заговори за вечерята, която я беше впечатлила много. Изрази възхищението си от нейната неподправеност, простота и тържественост. Но той едва отговори с няколко измъчени думи и пак замълча.

Стария Даг разбра, че младите се стесняват, затова се обърна към сина си:

— Ако леля ти Дортея беше жива, щеше да ни посвири коледни песни на пианото...

Младия Даг вдигна глава, откъсвайки се от неприятните мисли за своята неспособност да общува.

— Леля Дортея — повтори той и очите му се изпълниха с нежност, — о, да, тя винаги свиреше в такива вечери!

Клинге се обърна към двамата гости и попита дали Аделхайд не е наследила нещо от музикалната дарба на своята майка. Аделхайд първоначално се възпротиви, зачервена от свян, но Стария Даг настоя и тя трябваше да отиде при пианото.

Докосна с дългите си и изящни пръсти клавишите, изтръгна няколко акорда, след това импровизира, за да раздвижи пръстите си. После засвири старинни коледни песни, които не бяха звучали в Бьорндал от смъртта на Дортея насам. Даг си припомни някогашните щастливи вечери, които беше прекарвал тук със своето семейство.

Младия Даг, който беше втренчил поглед в огъня с подпрени на коленете лакти и с лице в дланите си, леко се изви на стола, за да може да вижда по-добре Аделхайд. Осветена от свещниците, поставени от двете страни на пианото, Аделхайд беше много красива с тъмнорусите си коси, позлатени от светлината, и със своите изящни ръце, които се плъзгаха по клавишите сякаш ги галеха.

— Аделхайд — обади се Баре, — попей малко, за да завършим вечерта.

Младия Даг не можеше да сведе поглед от Аделхайд и когато тя се поизправи, за да може по-удобно да пее, той почти спря да диша. Съпровождайки се с леки движения, тя постепенно се отпусна и запя с чистия си свеж глас, като произнасяше ясно и отчетливо, с оттенък на лека тъга, думите на старата песен. Когато свърши, затвори пианото и бавно се върна при другите.

Тогава Стария Даг стана, излезе от залата и отиде в своята стая. Там отвори голямата ракла на Терезе, потърси нещо в нея и скоро се върна. Седна на мястото си до огнището и се обърна към Аделхайд:

— Много неща бих искал да ви кажа, госпожице Баре, но съм стар и недотам общителен. Все пак позволете ми да ви благодаря, задето събудихте у мен спомена за онези предколедни вечери, които са ми толкова скъпи. Искам също да ви благодаря за това, че предпочетохте старото и мрачно имение пред богатите замъци на вашите приятели, където вашата миловидност, младост и дарби могат да намерят много почитатели. Бог да ви благослови за това, че ни зарадвахте с присъствието си и ни очаровахте с вашите песни! Тази коледна вечер ще остави у нас хубав спомен. Приемете този малък подарък, за да ви напомня по-късно посещението, което направихте в Бьорндал през дните на цъфтящата си младост.

Златна светкавица мина от ръката на Стария Даг в бялата ръка на Аделхайд: беше тежка златна брошка, чиято тънка холандска изработка веднага привличаше вниманието. Това беше същата брошка, която Даг подари преди много години на Терезе Холдер. Докато

Аделхайд свиреше, Даг си спомни за брошката и реши да я подари на девойката.

Смутена, тя изрече едва чуто някаква благодарност и добави, че не може да приеме толкова скъп подарък. Но в погледа на стария човек прочете толкова силна и сърдечна настойчивост, че не знаеше какво да каже, затова стана и тръгна към стаята си.

Тя беше свикнала да посреща без сълзи всякакви превратности, но нежните и сърдечни думи на Стария Даг, каквито не ѝ се беше случвало да чува досега, я трогнаха дълбоко. За похвалите и комплиментите, с които я обсипваха в нейния кръг, не бе давала и пукната пара. Но думите, които ѝ каза Стария Даг тази вечер срещу Коледа, когато се чувстваше тъжна и безпомощна, попаднаха право в сърцето ѝ. Хвърли се в леглото и дълго плака при мисълта, че много години от младостта ѝ бяха изминали без никаква радост и нежност, които да стоплят душата ѝ. Първият човек, който от детството ѝ насам ѝ бе заговорил за обич и добросърдечие, беше този груб мъж със строго лице, за да ѝ благодари за няколкото звука, извлечени от пианото, и за една песен.

Тя отлично познаваше обитателите на богатите замъци на своите приятели, за които бе споменал Стария Даг. Много често богатството там беше привидно. Между тях имаше и такива, чиито стени бяха порутени поради липса на средства, готови да се разпаднат всеки момент! Тук богатството не се набиваше в очи, не светеше с предизвикателен блясък, но личеше, че всичко беше избрано внимателно и неуморно подобрявано. Тази вечер на тържествената коледна трапеза ѝ се разкриха със своята трезва и безгранична същност спокойствието и величието на един прекрасен семеен дом. Тя по никакъв начин не биваше да допуска да я обземат безумни мечти. Все още стискаше в ръка брошката, която Стария Бьорндал ѝ бе подарил, но при мисълта, че тази скъпоценност ще ѝ навява само един все по-отдалечаващ се спомен, усети студ.

Когато се случеше нещо, което беше в разрез с установените норми на поведение в Бьорндал, всички отправяха погледи към неговия господар и съгласуваха поведението си с неговото. Когато Аделхайд напусна рязко и ненадейно залата, Младия Даг се обърна удивен към баща си, но когато видя, че той бе останал напълно спокоен, заключи, че нищо лошо и неприлично не се бе случило.

Баре изръмжа в себе си срещу променливите женски настроения, но предпочете да се въздържа от каквото и да било коментар, или извинение, за да не усложни положението. И се поздрави за проявеното търпение, защото скоро Аделхайд се върна тихо, отиде при Стария Даг и му подаде ръка.

— Как да ви благодаря за хубавия подарък?

Той стисна ръката ѝ, без да отговори, но в погледа му тя прочете безкрайна радост. Ако Аделхайд можеше да си представи колко ценна бе за него тази брошка, защото я бе носила толкова дълго време жената, която бе обичал най-много, щеше да разбере значението на подаръка. Но тя не знаеше тази подробност и отиде да покаже на баща си брошката, която бе закачила на роклята си. Майорът вдигна вежди и изказа възхитата си, а наум бързо пресметна колко талери можеше да струва тази скъпоценност.

Стария Даг наруши мълчанието, като покани всички да отидат на църква на Коледа. Трябваше да се тръгне още в зори. Баре, който съвсем не беше надеждна опора на църквата, все пак прие и добави, че с удоволствие ще се подчини на този стар обичай. Стария Даг предложи да вземе майора в своята шейна, след тях да се настанят в друга шейна младите, а Сивер да вози капитан Клинге и госпожица Крюсе в трета шейна. Аделхайд почервения при мисълта, че може би старецът умишлено прави това предложение.

Господарят на Бьорндал стана и така даде знак, че е време всички да се оттеглят в стаите си. Той изгаси свещите и остана последен, за да затвори, както правеше всяка вечер, външната врата. Стъпките на гостите му заглъхнаха по коридорите и в цялата къща настъпи тишина.

Изведнъж той се спря. Добре ли бе чул? Дали не беше свиренето на вятъра, което достигаше до него като звън на звънчета от шейна? И все пак този звън се приближаваше... Сега го чуваше в двора, ето че спря пред вратата... За Бога, кой можеше да дойде толкова късно през нощта срещу Рождество? По стъпалата се разнесоха стъпки от натежали от сняг ботуши и вратата се отвори със скърцане.

Даг не трепна, той не помнеше някога да се е страхувал. Само се изправи, готов за отбрана, без да сваля поглед от отворената врата. В преддверието нахлуха вятър и сняг, но никой не се появи. Той отиде до вратата и погледна навън. Луната надничаше изпод разпокъсаните

облаци, които се движеха бързо по небето, и от време на време Даг можеше да вижда доста ясно в мрака. Но в двора нямаше никаква шейна, нито следи от кон или човешки стъпки.

Слезе в двора и се послуша. Силният декемврийски вятър разклащаше дърветата и огромният хор от гласовете на гората изпращаше чак дотук своята съкровена песен. Спомни си, че през тази нощ душите на умрелите и на онези, които скоро щяха да умрат, бродят свободно. Навремето Ане Хамарбьо му бе казвала, че твърдо вярва в това и неведнъж му го бе доказвала. Тя твърдеше още, че през тази нощ животните говорят помежду си в заслоните, че самовилите заговорничат в хамбарите и оборите и че всички неизкупени души протестираат шумно под земята.

Върна се в преддверието, заключи вратата и зачака. Спомни си, че Стине му бе разказала, че същото нещо ѝ се е случило миналата година. Тогава Даг не обърна никакво внимание на думите ѝ, но сега си ги припомни ясно. Той имаше син, който лежеше под една скала в дъното на Йомфрудал, без да може да бъде опят. Дали не беше дошъл той да посети бащиния си дом? Какво искаше? Даг се замисли и реши още на другия ден да поръча да изковат хубав железен кръст, който щеше да занесе на свещеника за благословия. След това ще отиде сам — кой друг би се наел вместо него? — в зловещата долина, ще издълбае дупка в свлечената скала и ще забие в нея железния кръст. И тогава може би неговият син щеше да намери покой.

Даг покри с пепел жаравата в огнището, изгаси и останалите свещи в свещниците и се запъти към стаята си. Но докато вървеше в тъмнината, някаква неясна сила го спря и го върна в старата зала.

Докато Аделхайд свиреше, Терезе и Дортея възкръснаха в паметта на Стария Даг. Неизличимият спомен за техните предани грижи и за състраданието и милосърдието, които проявяваха към всички и всичко около себе си, предизвикваше сега у него угризения заради това, че им бе дал толкова малко в замяна и съжаление за всичко хубаво, което бе оставил да пропадне със своята студенина и равнодушие, за толкова хубави години, в които бе обрекъл на самота и сух живот себе си и най-близките си хора.

Предимство на избраните души е никога да не изчезват съвсем. Те са в състояние, да насилват вратите на вечния сън и да се връщат в

този свят, за да будят душите на живите, да ги вълнуват, както това става при звуците на някое старо пиано.

И ето, че от тази Коледа в Бьорндал започнаха да се явяват призраци.

Едни бяха чули през нощта стъпки в старата зала, други твърдяха, че са видели сенки, прекосяващи големия вътрешен двор, трети бяха сигурни, че са зърнали на прозореца на старата голяма зала за гости едно остро и изпито лице и твърдяха, че са познали Ане Хамарбю. А почти всички казваха, че чуват всяка вечер в полунощната тишина да се разнася ужасен вик.

Старото имение започна да крие между стените си един тайнствен и свръхестествен свят.

Сутринта започна с питие на гладно сърце, а след това всички се завиха в кожуси и се настаниха в шейните, с които още по тъмно потеглиха към църквата.

В храма господарите от Боргланд обърнаха изненадани погледи, когато майорът и Аделхайд влязоха с хората от Бьорндал и госпожица Крюсе. Лицето на Елизабет стана бяло като платно, когато забеляза Аделхайд до Младия Даг. Какво означаваше това?

На излизане от църквата майорът и госпожицата отидоха да се поздравят със старите си приятели от Боргланд и да си поговорят, но бяха посрещнати много хладно. Аделхайд забеляза, че хората от Боргланд и Бьорндал се престориха, че не се виждат едни други.

Като се прибраха от църквата, масата беше сложена във вътрешната стая.

С прекрасна Бъдни вечер и ходене до църквата в зори започнаха коледните празници. Това прерасна в една щастлива Коледа, която започна на трапезата във вътрешната стая след посещението на храма. Навън беше още полутъмно, но на масата имаше много свещници. Такава весела сутрин майорът не беше имал никога в живота си, а той бе натрупал опит в забавленията, когато се бе установил в града. Преди да дойде, беше предполагал, че има добри познания за храната и напитките, но след като бе дошъл тук, в Бьорндал, беше разбрал, че не е било така. Тук бе гощаван още от заранта, преди още да си е отворил очите. Сред звука на звънциите бе имал чудесна разходка до църквата. Много хора бе срещал в Норвегия и по света, но на толкова изобилие, с каквото го посрещна Стария Даг, не се бе натъквал този чревоугодник.

В какви ли не схватки беше влизал майорът, както с оръжие, така и с чаша в ръка, но схватката във вътрешната стая беше дори и неговите възможности. Яде така, че все повече трябваше да се разкопчава, а Стария Даг вдигаше тост след тост и на майора му

ставаше все по-трудно да се справи. И точно тогава Даг заяви, че се оттегля, защото възнамерява да си полегне и покани и останалите да го направят, ако желаят. Госпожица Крюсе щеше да ги събуди, когато отново щяха да бъдат способни да погълщат още храна.

Хванати под ръка, майорът и капитанът се изкачиха, олюлявайки се, нагоре по стълбището. Стария Даг отиде направо в спалнята си. Държеше се стабилно на краката си, с изправени рамене, но се беше поизморил. Може би не беше спал добре през нощта? Младия Даг бе умерен в пиенето и с Аделхайд бяха останали на първата си чаша. Двамата нищо не казаха, но вероятно и те бяха уморени след пътуването до църквата.

Прекарваха дните весело и приятно, но Аделхайд Баре ги броеше и горчиво си мислеше, че скоро ще трябва да си тръгнат. Младия Даг, щом усетеше, че сърцето му започва да бие по-силно от обикновено, слагаше ските си и се плъзваше бързо, за да потърси спокойствие в тишината на горите или по високите върхове. Разстоянието между него и Аделхайд сякаш се увеличаваше всеки ден. Двамата почти не намираха за какво да си говорят и тяхното притеснение се виждаше.

Госпожица Аделхайд ставаше все по-тъжна, защото дните минаваха, а в положението ѝ не настъпваше никаква промяна. Можеше ли някаква външна сила да подейства, за да спаси бъдещето на Аделхайд Баре? То изглеждаше вече отчайващо.

В Бьорндал пристигна с файтон един мъж. Идваше от Боргланд и поиска да говори със Стария Даг. Госпожица Крюсе му съобщи това тихо и той отиде в преддверието. Човекът беше изпратен, за да донесе на господарите в Бьорндал покана за бала, който се устройваше в Боргланд по случай празниците. Пратеникът добави, че те са желани гости и ще бъдат сърдечно посрещнати. Но ако за другите има някаква пречка, в Боргланд се надяват, че на бала ще отидат поне госпожица Баре и младият господар, защото празникът се устройваше преди всичко заради младите.

Стария Даг се изненада от тази проява на добросъседство от страна на Фон Гал и пожела да чуе още веднъж поканата. Той познаваше много добре хората и не се поддаваше на техните манипулации. Понеже не желаше пратеникът да забележи учудването

му и после да го коментира, той се извърна с гръб към него и направи няколко крачки към огнището, за да размисли. После се обърна към госта и му каза със спокоен и безличен тон, че ще изпрати отговора си на другия ден, когато евентуално ще съобщи и имената на онези, които ще се отзоват на поканата. Засега изпраща своите благодарности.

Придружен от Стине, пратеникът на Фон Гал си отиде, а Стария Даг седна пред огъня и се замисли върху това събитие. На младини нямаше да му е нужен цял ден, за да вземе решение и да изпрати отговор в Боргланд. Просто щеше веднага да изрече едно рязко „не“. Но оттогава се промениха много неща и освен това присъствието на гостите в неговия дом го задължаваше да се съобрази първо с тях. Майор Баре и неговата дъщеря имаха право да приемат поканата за бала и ако пожелаеха да бъдат придружени, невъзможно беше да им се откаже.

И други, по-важни мисли го занимаваха. Често свъсен и мълчалив, той знаеше за другите винаги много повече, отколкото можеше да се допусне. От своя адвокат, който правеше заверките на договорите му за аренди, заеми и ипотеките, бе научил, че в Боргланд вече са се появили парични затруднения. Фон Гал беше пристъпил към продажба на дяловете си в някои земеделски ферми в района и беше много възможно Даг да бе придобил, без да знае още, дялове от земите, които бяха принадлежали на Боргланд.

Има нещо съмнително в тази покана — мислеше старецът. И под свитите вежди погледът му прие същата подозрителна острота, с която на младини дебнеше през горските гъсталаци някоя лисица, мечка или рис.

Умееше отлично да предусеща и осуетява човешките хитрини. Мнозина бяха идвали при него под разни измислени предлози, но той винаги безпогрешно беше разкривал техните измами или тайни намерения.

Какво ли се криеше зад тази покана от страна на Боргланд?

Той се изправи и се разходи из стаята. Здравите мускули на все още силните му прасци изпъваха чорапите. Сребърните токи на обувките му проблясваха при всяка крачка. Широките му рамене се очертаваха ясно под добре скроената дреха, която прилепваше плътно и подчертаваше все още хубавото му телосложение. На гърдите и изпод ръкавите около китките на ръцете му се диплеха волани от бяла

батиста, които засилваха още повече неговата мургавост. Сребристите му коси се виеха в непокорни къдри. Въпреки че се бе леко попрегърбил от годините, общо взето беше запазил силата си и някогашната гъвкавост.

Природата на човека е дива и е трудно да се подчини, както не е лесно да се опитоми див звяр. От тридесет години Даг се стремеше да се научи да се владее и да стане по-съвършен. През коледните празници присъствието на Аделхайд в Бьорндал му напомни едновременно чистата душа на Дортея и силната и неподатлива природа на Терезе. Достатъчно беше да я чуе как свири на пианото, за да се събудят у него ярките спомени и да разбере какъв беше неговият грях и неговият дълг към онези, които нямаше да се върнат вече.

Ето че сега поканата от Боргланд рязко измени посоката на неговите мисли и намерения. Някогашното лошо чувство към обитателите на селото в равнината се пробуди и упоритата му мисъл започна да дълбае назад във времето. Непреодолимият устрем на първобитния род, чиято кръв течеше във вените му, отнесе резултата от многогодишните усилия, които бе правил над себе си, заличи кротките образи, които Коледните празници бяха възкресили. Дългата върволица от предишни сурови господари на горите отново застана зад него. Войнствените предци го тласкаха и настройваха срещу онези вековни противници от селото в равнината, онези агресори, на които планинците бяха неизменна жертва от много поколения. Отдавна Боргланд беше крепост на неговите врагове. Даг си спомни за единствения път, когато влезе в двора на тази крепост, за да търси сина си, и за леденото презрително високомерие, с което бе посрещнат от фон Гал.

По примера на дедите си, чиито нрави се проявяваха много ярко у него, Даг не изпускаше от очи своя прицел: да си отмъсти за всяка неправда, на удара да отговори с удар. На свой ред, най-последно, той щеше да може да действа...

Но тази покана от Боргланд майора и неговата дъщеря ли засягаше, или него и неговия син? Всичко му стана ясно, когато си спомни думите на пратеника: „Надяват се, че поне госпожица Баре и младият господар ще дойдат...“ В църквата той много ясно забеляза как се измени лицето на Елизабет фон Гал, когато видя Аделхайд Баре

и Даг заедно. И ето че сега канеха най-вече тях двамата да отидат на увеселението в Боргланд...

В стоманените очи на Стария Даг светна пламък. Пак бе открил в горския гъсталак спотаилия се рис — този лукав и хищен звяр, който бе нанесъл вече веднъж смъртен удар върху едно от най-близките му същества. Отново ли се готвеше да нападне?

В миналото той бе имал работа с благородници и те, за да постигнат своята цел, бяха едва благоволявали да се отнасят с него снизходително и да му отправят няколко любезни думи. Но сега той нямаше какво да се церемони с тяхната снизходителност. Неговите корени слизаха много по-дълбоко в древната земя на Норвегия, отколкото техните. Неговият род водеше своето начало отпреди поне пет века.

Наведен напред над огъня, Даг изглеждаше огромен, защото играта на пламъците странно разширяваше неговите плещи. Мислите му постепенно се проясняваха.

Така значи, каза си той, полковник Фон Гал отдавна продава земи, много по-отдавна може би, отколкото той знаеше. И сега разбираше много добре какво значи тази покана към младите.

Даг стана. Изглеждаше спокоен, но някакъв смесен израз на радостно презрение светеше в погледа му. В старата зала Баре и Клинге разговаряха с кана бира пред себе си. Седнала до прозореца, Аделхайд четеше.

Даг седна при тях, отпи глътка бира и се обърна към девойката:

— Имате ли желание да танцувате, госпожице Баре?

Аделхайд се обърна и го изгледа. Какво искаше да каже? Да не би да имаше намерение да устрои бал в Бьорндал? Тя щеше да бъде много щастлива, ако ѝ се удадеше възможност да се покаже в деколтираната си рокля пред своя любим. Тази мисъл я накара да отговори, че ще бъде очарована от една танцова вечер.

— Да, поканени сме на бал — рече той и после се обърна към майора. — Стар съм и затова предпочитам да си стоя вкъщи.

Майорът се намръщи. Беше решил да почива през празниците и ето че се задаваше опасност да го накарат да стане кавалер на дамите и да остави чашата с великолепен коняк заради някакви отвратителни коктейли.

— Ще остана, за да не бъдете сам — рече майорът на Стария Даг. — Ще ме накарат да изляза от тук само насила.

По погледа на Стария Даг пролича, че остана доволен от този отговор. Капитанът също заяви, че на един бал няма място за недъгав старец като него, окуцял от подагра, и затова и той ще остане.

— Тогава ще трябва да вземете Даг за кавалер — рече Стария Даг на Аделхайд, докато я наблюдаваше косо през рамо.

— Но къде ще е този бал? — попита тя, с лице към прозореца.

— В Боргланд — отвърна сухо Стария Даг.

Уречените ден и вечер дойдоха.

Потъналият в пот Сивер Бакпе се опитваше да удържи на място буйния Бамсен, докато госпожица Аделхайд и Младия Даг се настаняваха в шейната. Младия Даг обичаше бързите коне. Самият Стар Даг с помощта на госпожица Крюсе зави Аделхайд в кожата на шейната, за да не ѝ е студено по пътя. Освен това беше накарал младежа да пийне чашка коняк, за да се чувства по-добре на вечерния студ и да придобие по-голямо желание за танци. Имаше специално мнение по този въпрос.

Аделхайд беше с кожух, разкопчан около бялата ѝ шия, устата ѝ беше усмихната, а очите — големи и добри. Младия Даг ѝ хвърли поглед и извърна очи, но след това отново я погледна, с предизвикателни и закачливи заради алкохола очи. Беше студено, но в шейната чувстваше топлина от френския коняк в кръвта си, което се предаде и на госпожица Аделхайд. Топлината беше в очите ѝ.

Тя го погали с очи, докато той слагаше ръцете си отгоре и взе поводите. На лицето му беше изписана респектираща властност. Шейната полетя сред сребърен облак от снежен прах, дворът, дърветата и стълбовете на голямата външна врата за миг изчезнаха от очите на Аделхайд. Тя погледна младия мъж до себе си, който, наведен напред, държеше здраво поводите. Кожената му шапка беше килната назад, яката на кожуха — разкопчана и така лицето му оставаше съвсем открито и със своите чисти и решителни черти сякаш пореше въздуха. Тя се питаше дали на него дължеше увлечението и възторга си, или на обстановката и охолството на този нов за нея живот. Не, той, само той я караше да се вълнува толкова силно, а всичко останало беше само тих съпровод на прекрасната песен, която, изпълваше сърцето ѝ.

В Даг бяха нахлули противоречиви чувства на възхищение и тъга, когато я видя в залата готова за път. Никога досега не бе му се струвала толкова красива и очарователна. Как можеше да повярва, че

ще бъде до него? Тя беше видение от друг свят, което скоро можеше да изчезне неусетно.

Къде се намираше и за какво мислеше? Бяха влезли в селището. Неусетно.

В двора на Боргланд имаше редици шейни. Имаше светлина отвсякъде, с фенери в ръце обикаляха заети слуги. Даг зави безупречно и спря шейната, която бе поета от конярите. Силуетите на увити в кожи жени се виждаха на фона на осветения вход с високи врати. Те се упътваха направо на горния етаж, за да се освободят от връхните си дрехи и да сменят ботушките си с бални обувки. Мъжете събличаха кожусите си в преддверието. Даг също остави кожуха си и се огледа. Заобиколен от натруфени офицери и жени в полупрозрачни рокли, Даг чакаше госпожица Баре. Струваше му се, че се намира между сенки в нов, непознат и чужд за него свят.

Какво търсеше той, Даг Бьорндал, в залата на Боргланд? Враждата, от която беше пострадал неговият род, тъкмо на това място се бе проявила по най-непосредствен и красноречив начин. Това му беше известно много добре.

Да, вечерното облекло го измъчваше, яката с широката вратовръзка чувстваше като примка около шията си. Тази вечер всичко му изглеждаше недействително: този дом, тези непознати хора, облечени в странни облекла и жената, която чакаше. Какво търсеше тя в неговия живот — тя, която принадлежеше на този свят от мъже в униформи и жени в скъпи и пищни тоалети?

Всички жени, които минаваха край него, се обръщаха и мъжете се питаха помежду си тихо кой е този висок млад мъж. Някои от съседите го познаваха и удовлетвориха любопитството на другите. Обясниха, че идва от север и че е наследник на огромно богатство. Даг сякаш не забелязваше нищо.

В същото време една красива и с горда осанка девойка влезе в залата. Беше Елизабет фон Гал. Понякога се случваше Елизабет да види Даг в църква. Последния път, когато го съзря, беше пак в църквата тази Коледа. Беше далеч от нея, завит в кожуха си, и едва успя да го види.

Но сега се отправи с любезна усмивка към него и за пръв път можа да го разгледа отблизо.

Обзе я силно вълнение, което веднага се прояви на лицето ѝ и допълнително я притесни. Наложил се да се подпре на облегалката на един стол, защото усети, че губи равновесие. Онзи, който заради една нейна фатална грешка беше загинал в Йомфрудал, единственият мъж, който успя да развълнува сърцето ѝ и за когото не бе престанала да мисли, стоеше сега пред нея, по-висок, по-красив, по-светъл и също толкова горд и властен.

Елизабет се съвзе и му протегна ръка, която вълнението бе вледенило:

— Надявам се, че сте довели госпожица Баре — рече тя тихо с беззвучен глас.

— Госпожица Баре е горе — отговори Даг.

Дали той бе забелязал вълнението на Елизабет?

Известна му беше славата ѝ на безчувствена жена, знаеше също така за спречкването ѝ с Туре на онова увеселение, след което той загина. Затова беше нащрек и я наблюдаваше недоверчиво.

С голи ръце и рамене, вдигнала воланите на роклята си, Аделхайд слезе леко по стълбището и се приближи до тях. Елизабет я посрещна любезно, но с престорена сърдечност и тримата влязоха в салоните. Даг беше като зашеметен. Той беше виждал и по-рано Аделхайд във вечерна рокля, но сега за пръв път забеляза тържествуващия блясък в очите ѝ, пламналите ѝ от студа страни, полуотворените ѝ устни, между които се показваха ослепително бели зъби и изпълнената ѝ с очарование и гордост осанка, с която тя се бе научила да държи надалеч обожателите си.

Като в сън премина Даг през салоните, ярко осветени от полилеите и аплиците, чиито светлини се отразяваха в големите огледала. Скоро Аделхайд срещна приятели от града и от Боргланд, на които представи своя кавалер. Той трябваше да поздравява, да се ръкува, да разговаря учтиво с новите си познати.

По някое време срещнаха един възрастен мъж с блестяща униформа. Беше полковник Фон Гал, могъщият господар на Боргланд. Той поздрави сърдечно Аделхайд и каза няколко любезни думи на Даг. По-късно, когато започнаха да поднасят грог — питието за добре дошли, той седна заедно с тях около една от многобройните маси, наредени в залите, и след като се осведоми за майор Баре, се обърна към Даг:

— Вие, северняците, изглежда въобще не сте засегнати от глада, който ни измъчва тук.

— Глад? — учуди се Даг. — Не знаех, че тук сте били постигнати от това нещастие.

Полковник Фон Гал го изгледа внимателно. Подиграваше ли се с него младият господар на Бьорндал? Но младият мъж беше така сериозен, че не можеше да се допусне да се е подиграл.

Фон Гал избърса челото си с леко разтреперана ръка. Чувстваше, че нещо го задушва.

— Баща ви здрав ли е — продължи той, — и може ли все още да управлява сам вашето имение?

Даг никога не беше и помислял, че може да бъде другояче. Затова въпросът на фон Гал го изненада и той се ограничи да каже:

— Да, баща ми се чувства много добре.

Полковникът наведе глава в знак на одобрително уважение, вдигна чашата си за здравето на младите и, след като се извини, че трябва да наобиколи и другите си гости, се отдалечи.

Аделхайд не можеше да се начуди на този любезен прием. Тя беше добила впечатлението, че неукротима омраза разделя двата могъщи рода и че заради това обстоятелство баща ѝ и тя бяха посрещнати хладно от Фон Гал след коледната служба в църквата. И сега не можеше да разбере тази внезапна промяна.

Даг вдигна чашата си срещу девойката, докато с поглед галеше нейните заоблени рамене, усмихнатите ѝ устни и светлосините ѝ очи, които изглеждаха едновременно прозрачни и дълбоки изпод дългите ѝ мигли. Гледаше я и не преставаше да мига, сякаш заслепен от силно слънце. Не, тя няма да напусне Бьорндал, той няма да го позволи, защото нямаше да може да го понесе!

В един от салоните засвири музика, последваха весели викове и ръкопляскания — танците започваха. Увлечени от множеството, Аделхайд и Даг минаха пак през преддверието и се изкачиха по стълбището, което водеше към балната зала.

Тя беше прочута в целия край. В една от стените изпъкваше висока и широка камина. От двете ѝ страни имаше каменни бюстове, а отгоре — огледало и гербовете на предците на Фон Гал. По другите стени бяха окачени оръжия на датски и германски семейства, които са имали роднински връзки с тях, и галерия от хубави портрети, която

завършваше с портретите на полковник Фон Гал и неговата съпруга — мразена в целия край.

Балът беше в разгара си. Много скоро Аделхайд и Даг бяха разделени един от друг. По едно време той я забеляза да се върти в прегръдките на един офицер. Това не беше изненада за него, защото въобще не се бе надявал, че тя ще танцува само с него и все пак му се струваше възмутително, че можеше да танцува с друг мъж.

Даг мина в друг салон, където по-възрастни гости бяха наобиколили маси с подредени върху тях освежителни напитки. Уедини се в най-отдалечения салон, където поднесоха на гостите грог. Някои от гостите, които бяха без компания, вдигнаха към него чаши за поздрав. Той стори същото, но цялото му внимание беше погълнато от онова, което ставаше в балната зала.

По-късно, когато бе обявена вечерята, Даг слезе заедно с другите на първия етаж, където се намираще трапезарията. Но едва се докосна до ястията и побърза да се върне в преддверието, откъдето минаваха гостите на път за салона за танци, защото музиката започна отново да свири. Не беше виждал Аделхайд от началото на приема и се надяваше, че и тя ще мине от тук.

Стоеше обърнат към вратата, когато нечия ръка го докосна по рамото. Обърна се и се озова лице в лице с Елизабет фон Гал. Тя му се усмихваше божествено, докато изричаше думите, с които някога се бе обърнала към неговия брат:

— Елате да танцуваме.

Даг не искаше да знае какво ще стане по-нататък. Мисълта му беше уморена от усилието да си отговори на толкова неясни и смътни въпроси, че в този момент му беше все едно дали и с кого ще танцува. Затова поведе госпожица Фон Гал към залата с танцуващите.

От сутринта на Рождество Елизабет не беше престанала да мисли и не можеше да се успокои. От цялата си душа намрази някогашната си приятелка Аделхайд. Защо беше дошла да прекара Коледа в Бьорндал? Там имаха обичай да празнуват много дни наред и Елизабет смяташе, че има нещо подозрително в това, че Аделхайд прекарва под един покрив толкова дълго време заедно с Младия Даг.

Не, тя никога няма да допусне Аделхайд Баре да стане господарка на Бьорндал!

Недоверието и пренебрежението, които съществуваха все още по отношение на това имение на север, бързо щяха да изчезнат, ако тази млада жена се настани в него. Името, интелигентността, съобразителността и връзките ѝ щяха да ѝ отворят всички врати, които сега бедността ѝ затваряше наполовина. С парите и ресурсите на Бьорндал тя щеше да бъде в състояние да направи чудеса! Тогава това могъщество щеше да засенчи самия Боргланд, а Елизабет и нейното семейство щяха да изпаднат от позициите си в обществото.

Тези тревоги на Елизабет бяха истинската причина, заради която тя бе настояла пред баща си да покани на бала и господарите на Бьорндал, у които гостуваха Баре и неговата дъщеря. В началото Фон Гал се изненада. Но скоро прие много благосклонно предложението на Елизабет.

Тя още не знаеше точно как ще трябва да действа, но се надяваше, че в края на краищата все ще намери начин да осуети тази женитба. Но ето че вечерта на бала настъпи и събитията взеха ход, който тя не беше си представяла предварително.

Преди всичко не бе поставила в сметката си вълнението, което я обзе, когато се намери срещу Даг, който приличаше така поразително на своя брат. Имаше същия ръст, същите черти, но още по-красиви и одухотворени от една вгълбеност, която липсваше у другия. Не го изпускаше от очи и скоро тъгата по другия, която продължаваше да носи в сърцето си, се превърна в копнеж по живия Даг. Мислите ѝ се въртяха безредно, защото беше загубила обичайното си самообладание. Забравила бе също и задълженията си на домакиня, защото на всички, които я заговаряха, отговаряше разсеяно, с блуждаещ поглед.

Забеляза, че както неговият брат някога, и Даг не танцуваше. Той не се приближи дори до Аделхайд. Може би са се споразумели предварително, за да не дадат повод за одумки? Елизабет беше сигурна, че са влюбени един в друг. Не биваше да се колебае повече, налагаше се да отиде при него и да го покани да танцуват. След това ще види как трябва да постъпи по-нататък.

За тази вечер Аделхайд Баре беше подбрала тоалета си особено грижливо. Искаше да се възползва още веднъж от предимството, което

й даваше балната рокля, защото раменете и деколтето й бяха особено красиви. Но сега желанието й беше да спечели само едно сърце. Изправена пред огледалото, тя почувства у себе си прилив на завоевателна енергия, каквато никога досега не я бе изпълвала с толкова настойчивост. Но когато се озова в залата срещу Даг, събраната пред огледалото смелост я напусна, както винаги, когато се изправяше пред него.

Първият танц за нея беше цяло наказание. Колко далеч беше мисълта й от танца и от нейния кавалер! Но трябваше да продължи без почивка, защото всичките й приятели и познати я канеха един след друг. Къде бе отишъл Даг? Не можеше да го види никъде. И колкото повече време минаваше и Даг не се вестяваше, толкова по-тъжна ставаше. Как бе могла да се заблуди, че е съзряла в погледа му искрица нежност?

След вечерята, когато танците се подновиха, я обхвана отчаяние. На този бал бяха пропаднали всичките й надежди и тя реши, че той ще бъде последният в живота й. Тази вечер ще се прости с мечтите си за щастие и никога вече няма да стъпи на бал или увеселение. Щеше да се усмихва до края на вечерта, за да скрие мъката в сърцето си. Тя продължаваше да танцува пред възхитените погледи на гостите, царица на бала за последен път.

Сред множеството премина бърз шепот, който върна Аделхайд към настоящето. Тогавя тя видя Даг и Елизабет фон Гал да танцуват леко, сякаш не докосваха паркета. Наследницата на Боргланд бе вдигнала гордо глава и в светналия й поглед се четеше предизвикателно задоволство на победителка.

Аделхайд почувства, че ще припадне. Единствената слаба надежда, която таеше дълбоко в сърцето си — че вероятно Даг е безразличен към всички и може би затова не танцува с никоя, угасна.

Около нея се чуваше все по-настойчиво възхитения шепот на гостите на бала. Погледите на всички бяха насочени към двойката Елизабет фон Гал — Даг Бьорндал и впечатленията, които се споделяха, бяха само за тях.

Така значи, той беше чакал Елизабет през всичкото време, докато отсъстваше от балната зала. Нея обичаше! Как не беше се сетила за това по-рано! Те бяха съседи по имения! Единствено и само от ревност

Елизабет я бе поздравила толкова хладно, след като я бе видяла да влиза заедно с Даг в църквата за коледната служба!

Отишла бе в Бьорндал, решена да завоюва щастието си, готова да се бори с всички, освен с Даг, и сега, в края на този бал, тя чувстваше, че колелото на съдбата ѝ бе спънато и не можеше да продължи напред.

Въртеше се лудо, танцуваше непрекъснато и като в мъгла, виждаше как Даг танцува с Елизабет, която не преставаше да се усмихва загадъчно. Тя го гледаше в очите и говореше нещо весело, а младият мъж я слушаше и се смееше, като показваше ослепително белите си зъби.

Най-после дойде ред на танца със сабите, с който по традиция завършваше празникът.

Всички присъстващи офицери, от стария полковник до най-младия лейтенант, се наредиха в две редици едни срещу други, извадиха сабите си и ги кръстосаха високо. Светлината на полилеите се отразяваше в гладката стомана и в копринените рокли на дамите, които се бяха събрали заедно.

Коя от тях щеше да бъде извикана да мине първа под образувания от сабите свод? Коя ще бъде провъзгласена за кралица на бала? Чуха се имена, между които и името на Елизабет. Но скоро много гласове започнаха да произнасят настойчиво друго име, което беше подето от множеството, и най-после с единодушни възгласи Аделхайд Баре бе провъзгласена за кралица на бала.

Бледа от изненада и смущение, тя се отдели от групата на дамите и с премерена и лека стъпка мина първа под сключените саби. Когато стигна на другия край, офицерите се хванаха за ръце и в обширната зала се изви весел танц, съпроводен от звуците на стара популярна народна песен, която всички запяха.

Докато всички чакаха музикантите да засвирят последния валс, Аделхайд стоеше неподвижно сама и объркана с пулсиращи слепоочия и вкочанени крайници. На почтително разстояние от нея стоеше лейтенантът, комуто бе обещала този валс, и чакаше момента, за да я покани. Той бе танцувал много пъти с тази, която сега бе обявена за царица на бала, беше ѝ шепнал същите думи на възхищение, които тя бе чула от всичките кавалери, с които бе танцувала тази вечер. Лейтенантът беше изпълнен с надежди и беше почти сигурен, че е спечелил сърцето ѝ.

Както по-рано тази вечер, Даг беше седнал в един ъгъл на залата. Тази вечер беше най-тъжната в живота му. Но той беше танцувал и пил толкова много, че му се виеше свят и всичко заобикалящо го му се виждаше някак отдалечено и нереално. Усещаше само една тъпа болка.

Защо Аделхайд го пренебрегна така? Нито веднъж не се приближи към него. Не престана да танцува с всички тези мъже, които я обгръщаха през талията и я завъртаха по лъскавия паркет... Всички те бяха офицери в парадни униформи, накичени със злато и ордени... Той беше длъжен да знае, че тя винаги ще се харесва на мъжете от това общество, в което беше израснала и че беше съвсем естествено и тя харесва тези мъже.

Елизабет фон Гал му изрази съчувствието си, задето беше останал сам, дори се държа особено любезно и мило с него. Но защо думите ѝ му се сториха някак двусмислени, неясни?... За какво искаше да му намекне?...

Лицето му придоби решителен израз и той се изправи. По дяволите Елизабет и нейните медени приказки! По дяволите тези аристократи в униформи! Сега ще видят те какво значи да се танцува! И Даг тръгна с твърда крачка към балната зала.

— Последният валс! — чу, когато влезе.

И с бързи стъпки, гъвкав като хищник, който е избрал жертвата си, прекоси залата.

При първите звуци на валса младият лейтенант, който седеше наблизо и наблюдаваше Аделхайд, стана и попритегна колана си. След това пристъпи към нея и се поклони в знак на покана. Аделхайд се канеше да стане с въздишка на примирение, когато един висок и решителен глас съвсем близо до нея произнесе името ѝ:

— Госпожице Баре!

Тя се сепна и се обърна.

— Ще танцувате ли с мен този танц, последен за тази вечер?

Беше Даг.

Госпожица Аделхайд мигом забрави за лейтенанта и като в сън стана и тръгна след Даг. Сърцето ѝ биеше силно, погледът ѝ сияеше, усети как мигом цялото ѝ същество се изпълни с радост и щастие.

Пое нежно ръката ѝ, направи няколко крачки заедно с нея, след това я обгърна здраво с другата си ръка и я понесе шеметно напред.

Колко вихрено звучеше музиката при този последен танц! И как всичко бе окъпано в светлини — при този последен танц...

Бамсен се носеше гордо в тръс, а шейната пееше по пътя. Селото в равнината се скри зад тях.

Очите на Аделхайд бяха широко отворени. Горските ели бягаха край тях, звездите трепкаха отгоре, а тя още танцуваше в мислите си — единствения танц, може би последния за нея на земята.

Щом дърветата в края на гората започнаха да оредяват и конят се заизкачва по последната стръмнина, след която щяха да пристигнат в имението, Аделхайд забеляза светлини в прозорците на Бьорндал. Наведе се тихо настрани, облегна главата си на рамото на Даг под грубия кожух и от очите ѝ се зарониха едри сълзи. Без да се разтревожи и сякаш нищо особено не се бе случило, Даг събра поводите в лявата си ръка и с дясната прегърна девойката. Погледна я удивено, после дръпна кожената завивка, за да я завие по-добре. Друг на негово място щеше да се разтревожи и да я попита защо плаче, но Даг не умееше да чете в душата на жената. Беше свидетел на една мъка и нямаше какво да разпитва. Когато той сам биваше обхванат от някаква тъга, чувстваше я така настойчиво и жестоко в себе си, че не можеше да намери подходящите думи, с които да я изрази. Тогава какъв смисъл имаше да разпитва, щом не беше възможно да се отговори на подобни въпроси? Прегърна я, за да ѝ покаже колко много ѝ съчувства и че е готов да ѝ помогне.

Доскоро Аделхайд изпитваше особена гордост при мисълта, че не се беше разплаквала от оскърбленията и жестокостите, които беше понасяла в живота си, но ето че за втори път през тези коледни празници плачеше!

Аделхайд спря да плаче, но остана притисната до Даг. Когато прекосяваха селото, очите ѝ бяха още мокри, но от погледа ѝ изчезна всякаква горчивина. Завладя я убеждението, че всичко, което става тази вечер е един хубав сън. Да, тя сънуваше, че е сама с Даг, притисната до него в една люлееща се под звездите шейна.

Когато Бамсен затропа по дървения мост пред входа на имението, Аделхайд дойде на себе си, бързо целуна кожуха на Даг и се изправи.

Стария Даг беше останал в осветената зала, за да изчака връщането на сина си. Преди време и другият му син отиде на бал и не се върна вече. Затова искаше да се успокои, преди да си легне, а и да чуе подробности за увеселението в Боргланд.

Госпожица Крюсе приготви за тримата мъже, които останаха в имението, богата вечеря, която те поляха обилно с чудесни вина. След това играха на карти и пиха грог. „Истинска ветеранска вечер“ — заяви майор Баре.

Когато чуха, че младите се връщат, Клинге и Баре дойдоха в залата и се започна оживен разговор за бала и за познатите, които Аделхайд беше срещнала в Боргланд. След това всеки се прибра в стаята си и Бьорндал потъна в мрак.

А в Боргланд една надменна и озлобена девойка горчиво плачеше.

Три седмици след Коледа по време на вечеря майор Баре вдигна чашата си и с разчувстван глас благодари на домакина за сърдечния прием и за приятните дни, които беше прекарал в Бьорндал. На следващия ден това чудесно и незабравимо гостуване трябваше да свърши, защото — добави майорът, — време беше той и Аделхайд да се приберат в града.

Стария Даг настоя да останат поне докато се свършат пригответите за празниците лакомства, защото така изискваше един отдавнашен местен обичай. Но майорът не се съгласи и заяви, че си заминават на другата сутрин. Напълниха много пъти чашите, за да отбележат прощалната вечеря. След това тримата мъже продължиха да се шегуват, да пият и да се смеят, докато двамата млади седяха мрачни и мълчаливи до огнището в старата зала. Аделхайд не изпускате от тревожния си поглед Младия Даг, очаквайки да забележи у него и най-малката проява на съжаление, че си заминава. Но той седеше неподвижен и мълчалив.

Нито за миг не светна в погледа му искра на нежност към нея. Аделхайд не можеше да допусне, че млад човек с неговите качества не е способен на обич. Той сигурно я обичаше поне малко и я уважаваше по свой си начин — безмълвно и без видими прояви. Онази любов — пламенната, горещата, буйно проявяващата се, беше непозната за него

песен... Освен към Елизабет, може би...? След заминаването ѝ те щяха да могат да се виждат свободно и постоянно!

От тази мисъл я заболя толкова много, че затвори очи и едва преглътна сълзите си. Трябваше да направи огромно усилие, за да не допусне той да забележи мъката, която свиваше сърцето ѝ. С хубавите спомени, които щеше да отнесе от тези коледни празници в Бьорндал щеше да се утешава до края на живота си. Така, както е ставало с всички жени от нейния род. Както те, така и тя щеше да съумее да носи своя кръст, без да проявява слабост.

Майорът съобщи на вечеря, че е решил вече да си тръгват, и по челото на Даг премина сянка на тревога. „Тя не бива да си отиде“, беше си повтарял често. Но след бала в Боргланд, където я бе видял сред бляскавото общество, към което принадлежеше, си помисли, че неговият свят ѝ е съвсем чужд и че тя никога няма да може да свикне със суровия и затворен живот в Бьорндал. Но все пак беше склонен в някои моменти да си мисли, че не я е преценил достатъчно добре и че надеждите му може би не са напразни.

Случи се нещо необичайно, защото Младия Даг се ръкува с майора и Аделхайд, пожелавайки им лека нощ, като към нея се държеше сякаш е дете, с непохватна ръка и сведена глава. През нощта, която последва, двама не можаха да заспят. Мислите на госпожица Аделхайд не ѝ даваха да заспи, а Младия Даг, седнал до огнището в старата къща, едва дочака заранта, дрехите си за гората и замина със ските.

Когато майорът и Аделхайд отпътуваха на следващата сутрин, той не си беше вкъщи.

Истинска зима дойде в Бьорндал и започнаха да се редуват тихи слънчеви дни с виелица и мразовит вятър.

Ходеха с коне, натоварени със стока, до града и от там се връщаха с писма, търговски документи и други подобни неща, както много пъти досега. Стария Даг също отиде веднъж в града и престоя там няколко дни. На връщане обиколи няколко села по работа и дълго време след това не се отдели от къщи.

Младия Даг също не си беше за дълго у дома. Отиде надалеч в горите на север, в планините. Пращаше в имението купища кожи от вълци, белки и лисици по познати, които караха дървен материал. Много рядко се връщаше в имението и когато идваше, в повечето случаи биваше ранен от зъбите на някой вълк или смазан при някое падане върху скалите. Дори баща му не се беше проявявал на младини като толкова смел ловец. Понякога беше като обзет от бяс, сякаш се мъчеше да забрави нещо, което постоянно го терзаше.

Сега вече не стъпваше в Утхайм.

А в Боргланд се засели унинието. Напоследък госпожица Елизабет се държеше още по-жестоко от обикновено със слугите, които започнаха да я мразят почти толкова, колкото и злата ѝ майка. Тя започна често да се заседава пред прозореца, който гледаше на север и когато на пътя се появи черен кон, се мъчеше да различи с късогледите си очи кой пътува в шейната.

Полковникът също беше много загрижен. Разхождаше се нервно напред-назад вкъщи или по алеите на градината, а през нощта светлината в стаята му угасваше едва сутрин.

Един ден полковникът облече кожата си. Шейната го чакаше отвън.

— Къде отиваш? — рязко попита Елизабет.

— На север — отсече той.

— На север... в Бьорндал?

— Да — отговори полковникът.

— Какво смяташ да правиш там? — го попита тя обезпокоена.

— Онова, което предполагаш — отговори полковникът.

— Не, не разбирам. Ти няма... няма да можеш...

— Можеш да го кажеш, защото е вярно... Ще се опитам да разбера дали все още има място на този свят, откъдето мога да заема няколко талера.

— Наред ли си, татко? Да не си си загубил ума?

— Възможно е, защото отдавна не зная що е сън. Трябва да ти кажа, дъще, какво е точно положението, в което се намираме. Улрих фон Венд отдавна ме е предупредил, че ще продаде ипотеката, която държи върху Боргланд, защото е изгубил почти всичко и имал нужда от пари. Той ми писа няколко писма по този въпрос. Последното от тях получих един месец преди Коледа. В него ми съобщава, че ако не му изпратя парите до една седмица, ще бъде принуден за свое голямо съжаление да продаде ипотеката. Така че един ден тук може да влезе и да се представи някой, който да изгони и двама ни!

Сякаш земята се отвори под краката на Елизабет. Бледа и разтреперана, тя се хвана здраво за ъгъла на масата в хола, защото щеше да падне. Знаеше, че работите им не вървят много добре, но не предполагаше, че са стигнали до безизходица.

Полковникът закопча шубата си и се отправи към вратата. Елизабет се хвърли към него:

— Няма да отидеш там! — извика тя.

— Ти си луда! — рече полковникът и я отблъсна.

— Ще умра от срам, ще се самоубия! — изстена тя.

Полковникът се обърна рязко и като се увери, че са сами и никой няма да го чуе, извика:

— Срамуваш се да срещаш тези северняци? А щеше да бъде много по-добре да беше умряла от срам, преди да...

Неговото старо, набраздено от дълбоки бръчки лице беше посивяло, а гласът му — рязък като острието на нож. Най-послед гневът, който беше сдържал в себе си от много години и страданията, които беше изтърпял в продължение на безброй безсънни нощи, го принудиха да избухне:

— Откъснала си главата на майка си, която наричаха „жестоката“! И ти също можеш да носиш това име! Никоя от двете не

ми донесе нито частица щастие, нито се опита да направи по-радостен живота ми. Когато майка ти дойде тук, започна да се отнася с мен като със селяк, защото Боргланд не бил голям колкото имението на баща ѝ. Но по-късно, когато и потрябва моя подпис, за да издържа с мои средства цялото си семейство, позволи ми да се смятам благородник. Тогава започнах да губя големи суми пари. Към тях се прибавиха други загуби, а вие с майка ти не преставахте да пръскате с пълни шепи. За вас нищо не беше достатъчно хубаво, увеселенията и приемите нямаха чет. И аз, нещастен безумец, отстъпвах пред всяко ваше желание... След това се заредиха лоши години. Онези, които ми дължат, не могат да ми върнат нито талер, а другите, които се веселиха тук в охолните години, започнаха да ми обръщат гръб, загрижени за собствените си дела. Дни и нощи блъсках главата си, за да намеря изход от това положение и намерих само един. Има само един човек, към когото мога да се обърна и той е старецът там, горе, в Бьорндал! Вярно е, че той е последният, към когото бих се обърнал, ако можех да избирам, но сега е единственият, който има достатъчно пари, за да ми помогне. Той познава имението ни и, ако желае, може да ми вземе пари срещу тези земи, при все че времената са тежки. Нямам друг изход, трябва да опитам.

Госпожица Елизабет скри лице, разтреперана от срам и унижение. За нея мисълта баща ѝ да застане като молител пред Бьорндал бе жестоко наказание. Изведнъж всичко ѝ се представи под съвсем нова светлина и в страданието си за пръв път осъзна злото, което нейните жестокост и коравосърдечие бяха причинили на най-близките ѝ. Всемогъщият Бог беше разпоредил онзи, който бе страдал толкова жестоко по нейна вина, сега да бъде единственият, който можеше да спаси семейството ѝ от гибел. Като в мъгла Елизабет видя как баща ѝ се отдалечи и затвори вратата след себе си. Глух шум, като далечно бучене на порой, изпълни ушите ѝ и краката ѝ се подкосиха. Но нейната безгранична гордост ѝ помогна да намери у себе си достатъчно сили, за да не падне. Залитайки, тя успя да стигне до стаята си и да заключи вратата, преди да загуби съзнание.

Останалите не видяха нейната слабост. Това беше последната ѝ мисъл.

Както винаги, госпожица Крюсе беше тази, която посрещна полковника на входа в Бьорндал. Познаваше го по физиономия, беше го виждала в църквата и на други места. Колкото и неочаквано да ѝ се стори това посещение, след бала в Боргланд тя престана да се учудва на много неща. В днешно време всичко беше възможно, всичко можеше да се случи.

— Стария Даг не си е вкъщи, но скоро ще си дойде — рече тя и покани полковника да влезе.

Госпожица Крюсе го въведе в залата, настани го до огъня и запали свещ върху полицата на камината. След това донесе бутилка стар коняк и понечи да напълни чашка за госта, но той отказа. Когато тя излезе, полковникът огледа внимателно бутилката, наля няколко глътки в чашката и ги изпи. След това се облегна на креслото и зачака. Смяташе да се представи на Даг с учтивите обноски на светски човек, да говори свободно и спокойно за много други неща, преди да се докосне до главния въпрос. Вярваше в могъщото въздействие на добрия изказ, на целенасочено подобранияте и изречени с подходящ апломб празнословия върху един човек, който, въпреки богатството си, всъщност си оставаше невеж селянин.

Когато очите му привикнаха с мрака в залата, той се заоглежда и тогава го обхвана известен смут. Разгледа масивната маса, високите кресла и вратата, която беше украсена с уникална резба и която стоеше в касата си, изработена от здравите дървени стволове, сякаш от векове. Стори му се, че в залата присъства невидим някакъв могъщ, благороден и много стар свидетел. Привидната му самоувереност започна да го напуска. Презрението, с което беше свикнал да се отнася към тези планинци от север, започна да се смаява. Тук той не виждаше обстановката в дома на един случайно забогатял човечец. Всичко носеше траен отпечатък на устойчивост, придобита с дългогодишен труд, с упорити битки и с много интелигентност. Това тук далеч не беше място, където можеше да си позволи да се държи наперено и да хвърля повърхностни фрази. Обхвана го мъчителна нервност. Неочаквано се беше озовал лице в лице с реалния живот в неговия неизменен вид, в царството на силата и истината. Ако искаше да бъде чул и разбран тук, налагаше се да се изразява с прями и прости думи.

Точно в този момент отвън се чуха стъпки и вратата се отвори. Фон Гал се изправи и подаде ръка, която Даг обхвана със силната си десница. С него беше и капитан Клинге, който се познаваше с полковника, защото преди години бе гостувал в Боргланд.

Фон Гал се опита да прояви духовитост: понеже те не бяха се отзовали на поканата му да гостуват в Боргланд на увеселението, сега той решил да се изкачи в Бьорндал, за да ги посети. Даг улесни този увод на полковника, като отговори, че му благодари за проявената любезност и че с особено задоволство приема всеки гост през тези мрачни и неподходящи за пътуване зимни дни.

— Позволих си да вкуся от това питие, за да се стопля — продължи полковникът и посочи бутилката на масата. — Наистина, конякът е първокласен.

— О, да, френски коняк — поясни Даг. — Действително, питието е добро.

Беше дошло време за обяд и госпожица Крюсе съобщи, че масата е сложена. Полковникът отклони поканата на Даг да обядва заедно с тях, уверявайки го, че не е гладен, но прие да отиде в трапезарията, за да не стои сам в залата за гости. Виното и конякът, които му поднесоха, разведриха мрачното му настроение и той почти забрави отчаяната молба, която го бе довела тук.

След обяда Клинге се извини и се качи горе, за да си почине. През последните дни той се чувстваше не съвсем здрав. Даг и полковник Фон Гал се върнаха в залата.

До горящия в камината огън и в успокояващия сумрак на залата Фон Гал заговори за тежкото време и за общата немотия, за живота, който водеха в този край, за настъпващата старост. Даг мълчеше и от време на време изпускаше кълба дим от лулата си. Полковникът също пушеше, но беше разсеян и ръцете му трепереха. Набразденото му от дълбоки бръчки лице нервно се свиваше, но погледът му продължаваше да бъде заповеднически и волевата извивка около устата му не беше изчезнала. Не бе дошъл тук да проси милостиня, не, защото още беше господар на Боргланд и се стараяше да се държи подобаващо.

Даг седеше в полусянката на креслото и внимателно наблюдаваше говорещия полковник с нещо от предпазливия и лукав израз, който му беше станал обичаен още преди смъртта на Терезе.

Едното му око, което се взираше във Фон Гал, беше широко отворено, докато другото, наполовина свито, светеше хитро.

След няколко встъпителни изречения най-после полковникът стигна до въпроса, който го беше довел в Бьорндал.

Времената бяха толкова тежки, че беше вече невъзможно да се договорят заеми дори срещу най-добри залози. Затова полковникът беше помислил, че Даг, който живее толкова близо до Боргланд и познава отлично неговата стойност, ще се съгласи да му заеме известна сума пари, докато премине кризата.

Даг отговори, че и той няма много свободни пари, че не е възможно, заради лошите условия да продаде ипотечи или имотни акции, но ако полковникът му съобщи сумата, която желае да получи, ще си помисли.

Фон Гал, който се боеше от един решително отрицателен отговор, въздъхна по-свободно, като видя колко спокойно Даг посрещна искането му. Това е едва ли не полуобещание — мислеше той, — защото не се беше надявал и на това. Възможно ли бе, наистина, седналият срещу него в тази ниска стара зала човек да има средства и желание да му услужи в трудния днес за него момент? Той се беше принуждавал да се подлага на подобно унижение — да моли за пари, нееднократно през тази година и затова се питаше дали и господарят на Бьорндал не се подиграва с нещастieto му. Припомни си, че младият Бьорндал се беше държал странно вечерта на бала, когато се опита да разбере от него как вървят техните работи. Тези планинци бяха много особени и не беше възможно човек да ги разбере напълно. Дали Даг Бьорндал не попита само от любопитство за размера на сумата, от която имаше нужда?

Но за Фон Гал не съществуваше вече друг изход. Беше притиснат до стената и трябваше да назове сумата. Затова се обърна към Даг и на един дъх я съобщи. Тя бе значителна и той бързо погледна домакина, за да разбере какво впечатление му бе направила. Даг не мигна. Нито един мускул на лицето му не издаде какво мисли.

— Ще видим — рече той и се изправи.

И с вдигната глава и твърди стъпки излезе от залата.

Фон Гал го гледаше как се отдалечава. Къде отиваше? Възможно ли беше да има толкова много готови пари, когато други отдавна бяха забравили дори как изглеждат?

Докато полковникът, останал сам, се питаше що за птица трябва да е този Даг Бьорндал, последният слезе в зимника и отиде в един от ъглите му. Там повдигна една плоча в пода и откри изкопано в земята хранилище. В него отвори една каса и извади желязна кутия, която съдържаше документи. Когато се върна в залата, полковникът го видя да държи лист хартия.

„Приготвил е договор и носи да го подпиша“ — помисли Фон Гал, поуспокоен донякъде, че работата взе така бързо благоприятен обрат.

Даг седна спокойно в креслото, разгъна листа и го подаде на полковника с безизразно лице.

— Може би това нещо ви причинява грижи? — запита той.

Ръката на Фон Гал затрепери. Лицето му почервения.

Даг Бьорндал притежаваше ипотечния договор върху Боргланд! Той го бе купил от Улрих фон Венд и следователно знаеше, още от датата на неговото съставяне, от кога точно съществуваха паричните затруднения на Боргланд, чието богатство беше вече само въображаемо.

При този удар Фон Гал помисли, че ще падне. Но той беше закален в много битки и съперничества и, като събра цялата си воля, успя да се съвземе. Изправи се и прокара ръка по челото си, сякаш за да прогони отчаянието:

— О, да — рече той с достойнство, — това е ипотечният договор. — И, като погледна Даг в очите, попита: — Какво смятате да правите с него?

— Но нали струва пари?

— След известно време ще го откупя — заяви полковникът с не дотам уверен тон.

Даг беше навел глава като елен, който снишава рогата си, преди да се хвърли срещу своя противник. Някогашната жажда за мъст и алчността за богатство и власт го завладяха изцяло.

— Докато дъщеря ви е жива, няма да можете да откупите този договор — заяви Даг с леден глас.

Полковникът вдигна поглед и видя, че сините, студени като стомана очи на Даг го наблюдават и четат мислите му. Лицето му го издаде. Той не можа да скрие, че разбира много добре намека, който Даг току-що направи за Елизабет и че следователно му беше много

добре известна ролята, която бе изиграла тя около смъртта на Туре. Положително още в деня, в който Даг беше разбрал това, техните дни в Боргланд са били преброени. Фон Гал усети ледена пот да избива по челото му и тръпки разтърсиха цялото му тяло. Той наведе глава.

Даг заплашително сви вежди. Чертите на лицето му се изопнаха. Имаше вид на човек, който се готви да извади оръжие, за да убие своя враг.

Той се беше досетил още през коледните празници, че зад поканата от Боргланд се крие нещо. Скоро след това неговият адвокат му заговори за ипотечния договор. Ипотечната сума беше много по-значителна от всички ипотечи, които беше направил дотогава. За пръв път му се случваше да вложи толкова пари в подобна сделка. Но неговият адвокат беше преговарял умело и беше успял да откупи ипотечния договор на сравнително доста умерена цена. Все пак, за да събере сумата, Даг беше принуден да заеме от Холдер и дори да извади талери от касата в скривалището в мазето — толкова силно беше желанието му да стане собственик на ценния документ.

В деня, в който се връщаше с договора в джоба си, погледът му се спря с особено задоволство на църквата в селото в равнината. В нея имаше една скамейка, която много отдавна принадлежеше на Боргланд и който за енориашите беше символ, престол на благородничеството. Съвсем скоро този престол щеше да има друг собственик. Когато мина покрай Боргланд, изгледа имението с очите на стопанин и си спомни за презрителния поглед на полковника и за нахалния израз на неговата дъщеря. Скоро ще ги посети и ще има какво да им каже!

Като пристигна вкъщи, започна да проучва основно документа и остана много доволен, когато разбра, че двете имена Боргланд и Фон Гал вървят заедно. От най-ранно детство това име за него беше символ на безгранично могъщество и несметно богатство, но сега можеше да разгъне договора върху масата, да постави отгоре му юмруците си и да се наслаждава на воля, че най-после и двамата — бащата и дъщерята — бяха изцяло зависими от него.

Мисълта за мъст, от която вярваше, че се е отказал, отново го овладя неудържимо. Чувството на алчност, което полека-лека го бе напуснало, започна да се възвръща с пълна сила. Радваше се при мисълта, че когато настъпят по-добри времена и Фон Гал пожелаят да

откупят земята си, която беше вече в негови ръце, ще ги принуди да платят многократно по-висока цена, отколкото той беше платил за нея.

Властолюбието му беше достигнало върха си. Желанието му за могъщество не знаеше граница. Чувството на недоверие не го напусна, дори се засили. Нравствените напътствия, които беше получавал чрез дошли от небето предупреждения и върху които беше мислил дълго време на младини и дори до неотдавна, сега отстъпиха пред явилата се възможност за пълен успех.

Не можеше и не искаше да забрави, че беше страдал много пъти от жестокостта и високомерието на тези богати благородници. Той се беше отказал от много радости в живота, за да събери богатство, и сега ще ги накара да си платят прескъпо за всичко, което му бяха причинили, ще ги унищожи напълно и завинаги.

Намислил беше да накара Клинге да напише писмо до Фон Гал, в което с няколко дълги официални изречения да му съобщи исканията си. Беше се вживял дотолкова в ролята си на отмъстител, че започна да се упражнява да се подписва с главни и украсени с винетка букви, които според него най-добре подходяха за подпис под подобно писмо.

Но ето че днес полковникът пристигна лично в Бьорндал и така изпревари изпращането на писмото. Когато го видя, Даг помисли, че Фон Гал знае в чии ръце се намира ипотечният договор и че е дошъл, както мнозина други, да се опита с избрани думи да спечели благоволенieto му.

Даг чакаше с вид на дебнец хищник в креслото си, докато срещу него Фон Гал продължаваше да седи вдървен и безмълвен. Лицето му постепенно започна да губи хитрия си израз. Широкото му чело, обкръжено от бели къдрави коси, беше като изсечено от мрамор. Острият му нос се открояваше в изящна линия. Ноздрите му потрепваха, устата му се свиваше и брадата му образуваше рязка издатина. Главата на Ане Хамарбю — глава на хищна птица, се очертаваше съвсем ясно.

В залата цареше тежко мълчание. В огнището сухите брезови дърва горяха без пращане и пламъците се издигаха безшумно нагоре. Даг сякаш беше от камък, но рой мисли се въртеше в ума му. Постепенно му стана ясно, че Фон Гал не е знаел, че той е собственик на ипотечния договор и че е дошъл в Бьорндал с намерение да иска

пари в заем. Но недоверието му беше много голямо и затова се питаше дали Фон Гал не се преструва, че нищо не знае, за да може да играе с него по-сполучливо комедията на сърдечност и доверие.

Продължаваше да разсъждава. Едновременно с това изразът на лицето му се омекотяваше все повече. Поканата за коледния бал беше изпратена много преди Даг да узнае, че има ипотека върху Боргланд, договорът, за която се продава. Следователно Фон Гал бе мислил вече да подготви пътищата за стъпката, която бе предприел днес, без да може да допусне, че ипотека ще мине в ръцете на Даг. Такава постъпка беше нещо много трудно за човек като полковника! Собствениците на Боргланд бяха неговите най-могъщи съседни и въпреки това Фон Гал беше дошъл по необходимост лично да търси неговата помощ... Така е постъпил, защото смята Даг Бьорндал за достатъчно богат, че да може да му заеме една много голяма сума и достатъчно великодушен, за да му помогне въпреки техните извечни лоши отношения!

Корените на страстта за пари и на страстта за власт често са така преплетени, че е трудно да се различат, но страстта за власт много често се засилва заедно с възрастта. Би било напразен труд да се повлияе на Даг с лицемерие. Той имаше голям опит с хората и думите не бяха в състояние да го заблудят. Но имаше обстоятелства, които можеха да го раздвижат. Ако някой дойдеше да иска помощта му срещу някаква очевидна и непосредствена беда, както бе направил полковникът, в това той виждаше признание на своята сила и се ласкаеше. Не беше ли това молба за прошка, отправена към неговия род?

Докато погледът му блуждаеше в залата, попадна върху един предмет, който здраво го прикова. Това беше една брадва, забита дълбоко в единия от вертикалните стълбове на рамката на вратата.

Господ! Преди време Даг му бе обещал да предостави само Нему грижата за отмъщение. Но оттогава се бяха случили големи събития в света и любовта към Бога беше отслабнала. Във Франция кралят беше свален от престола и обезглавен, бяха избити още много хора. Бог беше отречен и революцията господстваше в цялата страна.

И тук се забелязваше желание да се изостави вярата в Бога, но тази тенденция беше още твърде слаба и не бе достигнала до простия народ. Мнозина живееха далеч от Бога и все пак идваха при Даг, като

призоваваха Неговото име и Неговия закон, само за да успеят да намалят лихвата или да получат отсрочка на плащанията си.

Всичко това не беше достатъчно, за да направи Даг неверник, но с течение на времето неговата набожност стана по-умерена. През най-хубавите години на живота си от вярата в Бога той извлече своята духовна същност. След това отстрани Бога в един особен олтар, където го държеше далеч от своите ежедневни греховни мисли и деяния. Така Даг можеше да бъде в делата си безпощаден лихвар и все пак да запази с Господ святата връзка. Дълбоко в душата му продължаваше да стои неговата някогашна вяра, както и ненарушимата му почит към всичко, което баща му и предците му също бяха почитали и пред което се бяха прекланяли.

Даг вдигна рязко глава и даде нова насока на мислите си. От една страна поставяше отплатата, която трябваше да получат враговете на неговия род, трупането на богатства и постигането на безгранично могъщество. От друга страна виждаше само един Бог, с когото се подиграваха, и няколко стари свещени текстове, които нямаха никакво значение.

Привлечен като от някаква магия, погледът му отново се спря върху брадвата, чиято тънка, почерняла от времето дръжка стърчеше отвън. По дъбовата греда една дълга тъмна ивица от ръждата, потекла от забитото желязно острие, напомняше на кървава диря. Пак се сети за деня, когато замахна и заби тази брадва и мислите, които отправяше към Бога, в чието всемогъщество тогава твърдо вярваше.

Сега Бог отново се бе намесил в борбата, която усещаше в душата си. Струваше му се, че има да урежда една стара сметка, която бе пренебрегнал, и че това уреждане трябва да стане веднага, в този момент.

Беше така дълбоко вдаден в себе си, че когато отвори очи — докато мислеше, ги беше държал затворени — почти се изненада, като видя пред себе си полковника с ипотечния договор в ръце. Той беше още тук! А му се струваше, че бяха минали месеци, откакто Фон Гал го бе посетил. Никога не беше виждал този израз на лицето му. Преди време беше срещал полковника с омраза, както се посреща нахалник, когото му се приискваше да смаже. Сега го гледаше с други очи и го виждаше какъвто беше в действителност — едно смазано, състарено и отчаяно човешко същество.

Намеренията, които имаше в последно време във връзка с имението Боргланд, му се сториха в този момент странни, непонятни. Наистина ли беше имал намерение да сложи ръка на имението и след това да остави всичките му сгради празни и запустели? Сериозно ли беше пожелавал да унищожи всяко благополучие и очарование около себе си? Той ли беше същият онзи, който искаше да узурпира едно от местата в Божията църква?

Даг изгледа продължително Фон Гал и една дума, която някога бе произнесла съвсем тихо госпожица Дортея — една от най-могъщите думи в света — му дойде на ум. Никога не беше проумявал напълно нейния смисъл, но сега схвана цялото ѝ значение. Тази дума, *милост*, принадлежеше на Дортея и когато си спомни за нея, едновременно с това му се яви кроткото ѝ лице. Испита гореща радост, защото я почувства много по-близо до себе си, отколкото когато беше жива.

Един друг спомен оживя в съзнанието му. Преди години бе чувал от Терезе и от Клинге, че офицерът, който бе разбил живота на Дортея, бил роднина на Фон Гал. В мислите му внезапно настъпи обрат. Свъси лице и усети, че го обхваща силно желание за отмъщение. Една жена като Дортея, чиято памет му бе скъпа както паметта на баща му, трябваше да бъде отмъстена.

И ако погледът му не се бе спрял за пореден път върху забитата в рамката на вратата брадва, въпреки промяната, която се бе извършила у него и въпреки усилията му за духовно издигане, вероятно Даг щеше да отстъпи пред инстинкта на своя род, който викаше за отмъщение. Но и сега някаква тиха тъга смекчи душата му. Той изгледа отпуснатото безпомощно тяло на полковника и неговото изпито лице.

Да, Бог беше могъщ и неумолим. Само Нему можеше да бъде оставена грижата да отмъщава. Парите на Дортея, които Фон Гал някога бяха презрели, като бяха сметнали, че девойката е недостойна за съпруга на представител на техния род, сега можеха да послужат да бъде спасен застрашеният им от нищетата, в която бяха изпаднали, дом. А бъдещето на Елизабет щеше да бъде жестоко, защото хлябът, който щеше да ѝ даде милостта на един човек, чийто син тя изпрати на смърт, за нея щеше да има непоносимо горчив вкус.

По лицето на Стария Даг се четеше дълбока тъга. Въпросът за Боргланд щеше да се разреши точно както изискваше Божият закон: на всяко зло да отговориш с добро. Още не можеше да си представи как

би могъл да обича своя неприятел и все пак сега изпитваше известно състрадание към най-злия си враг и желание да го спаси.

Даг се раздвижи и креслото, в което седеше, изскърца.

След твърде дългото мълчание този шум подейства на полковника като юмручен удар: той подскочи и изгледа Даг втрещено. Но изненадата му беше голяма: никога не би допуснал, че е възможна подобна промяна в израза на едно човешко лице. Когато наведе глава, срещу него седеше един ожесточено дебнещ враг, а сега същото лице го гледаше спокойно и приятелски.

Без да се бави повече, Даг заяви на полковник Фон Гал, че и занапред може спокойно да живее в Боргланд, до края на дните си.

Смаян, Фон Гал не знаеше какво да отговори. Неговата гордост не можеше да се примири с подобно великодушие. Най-после той сгъна ипотечния договор и го подаде на Даг.

— Не знам дали ви разбрах добре — рече той с глас, в който гордостта се мъчеше да прикрие вълнението. — Но ако намерението ви е да се откажете от правата си и да искате само лихвите на ипотечната сума, аз ви дължа голяма, дълбока благодарност, която не бих могъл да изразя с думи.

— Не се притеснявайте и за лихвите — каза Стария Даг.

Полковникът се приготви да си ходи. Даг го покани да хапне нещо преди път, но той прецени, че вече е получил достатъчно много от домакина и поиска разрешение да си върви. Преди да излезе, хвана ръката на Даг, стисна я и отново благодари, но не вдигна очи.

Нощта над горите на Бьорндал започна да просветлява със зората — хиляди плахи животни излязоха за храна, други пък да дебнат жертви. Нощта се вдигна над горите и над старото имение.

На огнището в залата грейна светлина като тази, която прогони нощта. На масата двамата седяха и пиеха. Госпожица Крюсе се беше погрижила за горещ грог и беше сложила на масата храна. Беше останала будна, защото и господарят не си беше лягал, което не беше се случвало досега. Стария Даг и капитанът бяха останали в залата през нощта след посещението на полковника.

Капитан Клинге беше неудачник в живота.

През младостта си бе проявявал слабост към алкохола, заради което беше понесъл много неприятности. Към тях трябваше да се добавят и предателствата на бойни другари и неверни любовници, които бяха излъгали благородните му чувства. Преживените разочарования засилиха страстта му към алкохола, която от своя страна даде повод да бъде предаден и от най-близките си приятели, на които много пъти бе помагал. Уволнението си от войската той прие като жестока неправда, която го засегна дълбоко и стана причина той да се отдръпне съвсем от светския живот.

Той живееше от няколко години вече в задълбочаваща се нищета, когато Даг го срещна в града и го покани в Бьорндал за една Коледа. И можеше да се помисли, че той е доволен, че живее в едно уредено имение с радостта, че е полезен и че е отново почитан, но хората рядко биват доволни от настоящата си участ.

Клинге бе потомък на един стар военен род, който бе дал големи военачалници на кралската войска и със способностите, които имаше, и със своя произход, той бе мечтал за много повече. Затова смяташе за неособено голяма чест, че изпълнява длъжността секретар в един загубен в планината горско имение.

Под въздействието на самотата и най-вече на сиромашията, в която живееше в града, Клинге си бе изградил една песимистична философия. Откакто обаче заживя в Бьорндал, строгите писма, които пишеше на стопаните, и огромните суми, които вписваше в тефтерите, го караха да се замисля все по-често.

Стария Даг чувстваше необходимост да поговори с някого за онова, което се бе случило през деня, и понеже нямаше друг, се спря на Клинге. А може би тъкмо на Клинге желаше да говори. Неговият остър ум бе схванал, че неизменното одобрение на Клинге към всичко, което вършеше неговият благодетел, не е искрено и желанието да чуе истината тласна Даг към разговор.

Клинге се почувства притеснен, когато Даг го помоли да поостане с него след определеното за лягане време и когато заповяда на госпожица Крюсе да донесе нещо за пиене. Това му се видя твърде необичайно. Веднага помисли за Фон Гал, който бе дошъл в имението унижен и си отиде смазан, унищожен. Трябва да са преговаряли за някоя важна сделка, във връзка с която Даг искаше да му възложи нещо още тази вечер.

Часовете минаваха в разговор за случайни неща и те наченаха третата кана с грог, когато Даг най-сетне мина на по-сериозни теми.

Той заговори за Бога и за задълженията, които има всеки човек на този свят и Клинге се съгласяваше, защото не смяташе за възпитано да противоречи на човека, чийто хляб ядеше. Освен това нямаше желание да заменя приятния разговор със спор.

Намерението на Даг тази вечер беше да разбере каква е житейската философия на Клинге и затова го попита с каква цел според него Бог е създал човеците.

Клинге си спомни една древна мъдрост, според която най-големите грешници стават отшелници, когато остаряят и че може би с напредването на възрастта умът на Даг беше започнал да отслабва и съзнанието му да се променя. Но скоро отхвърли това предположение, защото виждаше колко здрав, силен и жизнен продължаваше да бъде Даг. Освен това много добре знаеше колко сериозен беше Даг и че ако някоя мисъл се загнездеше в неговия ум, тя не можеше да бъде налудничаво хрумване на изтощен духовно старец.

Клинге не отговори. Даг продължи да излага разбирането си за Бога и за хората. Най-после капитанът заговори предпазливо, че на

тези сложни въпроси човек не може да даде никога еднозначен отговор и добави:

— Може би в този живот единствена наша задача е да вървим пряко съмнения и пречки, да напредваме предпазливо, без да спираме и без да губим смелост. И по този начин всеки стига до степента на съвършенство, за която е способен. Едни напредват малко, други отиват далеч в бавния ход на човечеството към по-добро. Важното в случая е всеки да действа искрено и добронамерено.

За пръв път Клинге формулираше гласно възгледите си за човешкия живот. Разговорът между двамата мъже продължи, често връщан към разгледани вече въпроси и прекъсван от продължителни паузи.

Накрая Даг се обърна към огъня и, като загледа капитана настойчиво, попита го тихо с изменен глас:

— Какви са нашите задължения по отношение на богатството? Издължили ли сме се за него, ако следваме закона и правото или... има и нещо друго?

Клинге, когото сиромашията и зависимостта бяха принудили в течение на толкова години да споделя върху парите мнението на другите, сега вдигна гордо глава, защото Даг го питаше за нещо, върху което беше мислил много често и което познаваше основно.

— Много беди и скърби на този свят могат да бъдат предотвратени, или поне ограничени, ако онези, които държат богатства в ръцете си, прибавят и малко милосърдие, когато упражняват своите законни права.

Замълчаха няколко минути и Даг отново заговори със същия тих глас:

— Странно ми звучи, че най-после чувам едно искрено мнение.

Клинге гордо се изправи:

— Невинаги — рече той с горчивина, — бедните могат да си позволят да говорят искрено. Парите купуват всичко: хора, души и дори... един стар капитан. Дори и той не може да накара истината да се прояви. Искреността изчезва пред парите.

Сега Даг вдигна глава и изгледа капитана:

— Не ви харесва моят дом ли, Клинге? — попита той.

— Вижте — заговори капитанът след известна пауза. — Човек не би могъл да пожелае по-безгрижен живот... но, понеже ме питате,

казвам ви, че не всичко тук ми харесва. Страхувам се, че сега съм прекалено искрен и че утре може би ще съжалявам за тази своя искреност.

— Няма да съжалявате — го прекъсна Даг. — Кажете ми все пак какво не ви харесва тук... Може би намирате, че аз съм много... суров?

— Богатството — забеляза Клинге, — е една категория, върху която аз имам особени разбирания, които не се съвместяват никак с тукашната обстановка.

— Изяснете се, а аз ще преценя дали и доколко се съвместяват.

— Добре. Всъщност често съм ви смятал за жесток и непоносим.

— Как? Не е ли наш дълг да опазваме състоянието си посредством законите и с помощта на правосъдието? По-добре ли би било да го пиляе и да го раздавам на прахосници?

— Не. Да се дава на недостойни хора е все едно да се хвърлят парите на вятъра, а и лесно спечеленото богатство може да съблазни онези, които са го получили наготово, да го използват за лоши цели. Трябва да се помага там, където е необходимо. За да живее добре, човек трябва да е мъдър и умерен.

— Човекът трябва да притежава Божията мъдрост, за да постъпва съвършено справедливо! — рече Даг с известен сарказъм.

Клинге се чувстваше като в клопка. Предметът на разговора беше труден и виното беше поразбъркало малко разсъдъка му. След кратък размисъл той подзе:

— Да, необходима би била божията мъдрост... Но всеки човек трябва да прави каквото може с тази мъдрост, която притежава... Един умен и достатъчно съобразителен човек, способен да забогатее, да запази богатството си и да го увеличи, може да употреби способностите си, за да прави добро... да действа... да се стреми към нещо по-хубаво. Трябва да се проявява добра воля... да, така е — проявените при печеленето на пари качества би трябвало да бъдат от полза и за добротворното им разпределяне...

Клинге изглеждаше възбуден от питието и ръкомахаше, докато говореше.

С трезв и буден ум Даг слушаше думите на капитана със странна и тъжна усмивка. Тя остана на лицето му дълго след като Клинге млъкна. Мислеше за думата, която се беше вдълбала в паметта му и

която наложи решението му предния ден, когато го посети полковник Фон Гал.

— Мислите, които изказахте, не са по-различни от написаното в Библията, Клинге! Вие в действителност изведохте заключението, че човек трябва да бъде милостив!

Малко по малко Даг му разказа всичко, което се бе случило между него и Фон Гал. Клинге изпита смущение от суетата, с която бе изтъкнал пред него собствените си схващания, защото разбра, че Даг, въпреки богатството си, бе мислил вече по тези въпроси. Много преди този техен разговор той беше приложил на практика възгледите, които защитаваше Клинге, като беше пожертвал една голяма сума пари, дължими от полковник Фон Гал, към когото имаше много сериозни причини да се отнесе иначе.

А уважението на Даг към Клинге порасна още повече. Винаги има по нещо, което човек може да научи от другите. В най-съкровените кътчета на човешката душа се таят скрити чувства, които в обикновения живот не се проявяват.

Даг се прибра в спалнята и дръпна завесите, защото вече зазоряваше. Легна и се разположи удобно в широкото легло с чувство на вътрешно спокойствие и удовлетворение, което отдавна не беше изпитвал. Устоял беше на една тежка вътрешна борба по време на срещата си с Фон Гал и не съжаляваше: направиш бе още една стъпка в добра посока. Не беше леко да се извлече от разговора му с Клинге светлия смисъл, от който чувстваше необходимост. Но най-последно го откри в живота доказателство, което му даваше капитанът.

Действително, Даг не можеше никога да си представи, че не би могъл да говори открито и без страх. Клинге, който бе прикривал толкова дълго време съкровените си мисли, беше за него тъжен пример за страданието, което причинява бедността. Тя не само лишава хората от тяхната материална независимост, но нанася поражения и на духовния им мир. Даг се замисли за всички свои длъжности, които беше съдил строго и с които се беше отнасял сурово и безмилостно. Не, вече няма да бъде толкова непреклонен...

След това си спомни, че баща му често му беше казвал, че човек трябва да бъде независим и че той се е старал да остане независим до края на живота си. Независим... Това не означаваше само да бъдеш свободен от дългове, както Даг беше вярвал доскоро. Баща му

вероятно е искал да му внуши, че дълг на човека е да бъде свободен. Даг не беше осмислил правилно съвета на баща си. Беше допуснал парите да го превърнат в роб и им беше робувал през най-хубавите си години. Със свободата, която имаше, не беше създал уют, не беше доставил радост на хората, които заслужаваха, които му бяха най-близки. Ето защо се бе чувствал и бе останал самотен в живота.

Разсъмваше и работата кипеше вече в имението, когато най-после Даг заспа. Беше преживял много и мислил дълго, преди да достигне до истината за задълженията на човека в живота: Необходимо е всеки от нас да бъде достатъчно свободен и достатъчно независим, за да може да помага и на другите да станат такива.

Колко много хора по земята — мислеше той — живеят в робско състояние, едни, защото не са съумели да се преборят на младини за свободата си, и други — като него — защото се бяха прирастили прекалено към идеята да станат свободни чрез могъществото на богатството.

За хората в цялата околност не беше тайна, че Даг бе сложил ръка върху Боргланд. Слухът запълзя по-нататък и стигна в града до майор Баре и неговата дъщеря.

Зимата си отиде, после отмина и пролетта и из околността се понесоха нови слухове. Говореше се, че Даг Бьорндал е започнал да проявява странно благодушие в отношенията си с определени хора, като им забранявал да говорят за това. Но нищо не остава в тайна. Тези слухове и пораженията на кризата отведоха в Бьорндал много просители. Даг ги изслушваше търпеливо и от ден на ден ставаше все по-отзивчив.

— Постарайте се да станете независим човек — съветваше всеки път той, — но ако продължите да живеете така, никога няма да успеете. Ще платя този дълг вместо вас, но вие ще направите друг. Каква полза тогава? Ще ви помогна да се изправите на краката си, но ще следя как ще се справите със задачата си.

С пари, отзивчивост и твърдост Даг вдигна на крака мнозина, които немотията или лошият късмет бяха изравнили със земята. Но връщаше засрамени и разкаяни онези, които разчитаха само на своя мързел.

Северните ветрове вече не носеха сковаващ, леден студ, нито пък черните коне — отчаяние и ужас. Все повече и повече хора говореха за

Даг с чувство на искрена признателност и уважение. Старите приказки за жестоките и отмъстителни планинци още можеше да се чуят тук-там в селото в равнината, защото злобата се изкоренява много трудно, но никой вече не нападаше името на Стария Даг. За всички той беше велик с добрината си човек.

Не отзивчивостта му към другите го правеше толкова велик. Хората не са създадени толкова признателни, че да се трогват особено много от постъпки като неговите. Но той постъпваше по един особен, твърде личен начин, който се различаваше от начина на действие на другите богаташи и точно това издигаше неговата личност, защото всичко, което остава непонятно за хората, бързо придобива обаятелния ореол на тайнственост. Между онези, които бяха случайни свидетели на милосърдието му, имаше и такива, които смятаха, че това се дължи на неговата старост, на отворила се хралупа в стария северен ствол. Като млад, Даг беше удрял здраво с юмрука си. По-късно бе показал твърдост и неумолимост в паричните дела. Останалите разбираха това и показваха уважение страхопочитание към него. Но в поведението му през последните години, в благородството, което проявяваше, имаше истинско величие.

Даг не се интересуваше какво казват за него. Достатъчно му беше неговото собствено мнение. Предстоеше му да осъществи една трудна промяна в самия себе си, след като бе натрупал богатство, му оставаше да изпълни най-трудната задача: да се грижи за хората.

Беше се раззеленило по хълмовете на имението, пърхаха пеперуди навсякъде, но зад стените на стария Бьорндал някой бавно гаснеше. Беше старият капитан Клинге. Лекарят, когото бяха извикали от града, му даде най-различни прахове и капки, но безрезултатно. На тръгване той рече на Стария Даг:

— Сигурно скоро ще има погребение.

Аделхайд Баре се разхождаше по градските улици, както правеше често това лято. Поздравяваше с усмивка познатите си, които срещаше. Дори може би беше по-усмихната отпреди, горда, че е скрила мъката си.

Аптекарят я посещаваше в дома на майора. Сега идваше често и не преставаше да ѝ засвидетелства вниманието си, с усмивка на влажните си устни.

По Коледа Аделхайд беше гостувала на място, наречено Бьорндал. В нея се беше зародила мечта, но съдбата ѝ измени. Мъжът, когото беше обикнала, дори не се бе сбогувал с нея. Тя имаше орис, подобна на тази на майка ѝ, както и на останалите жени от рода ѝ.

Аптекарят идваше в дома им, а тя се опитваше да го приема вежливо. Беше богат, а нуждата, в която живееха, я караше да мисли за баща си и за себе си, защото времето ѝ минаваше. След като се убеди, че ще се ожени за нея, аптекарят не бързаше да определи ден за сватбата. Обичаше ергенския си живот и не се решаваше да му сложи край.

Сърцето на Аделхайд беше имало трудните си моменти, но бавно се беше поуспокоило. Започна да се усмихва на хората фалшиво. Но зад гърба ѝ, ѝ се присмиваха.

Баща ѝ беше стар и беден, но продължаваше да се весели в компанията на приятели. С охота разказваше навсякъде в града за всичко, което се беше случило. Затова хората знаеха къде той и дъщеря му бяха прекарвали Коледа — дори знаеха повече, защото майорът

добавяше към разказа си по малко от тук и от там. От уста на уста, доукрасени още повече, неговите думи плъзнаха из града и младите жени започнаха да мечтаят за младия господар на Бьорндал, когото Баре беше описал като приказно красив и смел млад ловец.

Из салоните се шушукаше и затова Аделхайд изглеждаше особено разсеяна на зимните приеми, като едва отговаряше на въпросите, които ѝ задаваха. Амбициите на това момиче бяха огромни, но ето че бе слязло от облаците! В старите и богати семейства на земевладелци не е никак лесно да влезе момиче, пък било то и от добро семейство, което няма и талер.

Аделхайд беше излязла да се поразходи и да купи нещо за ядене. Лятото беше чудесно дори в града. И в тъгата, която лежеше на душата ѝ, тя си спомняше за други летни дни, които ѝ бяха донесли радост и които я бяха карали да тръпне от щастие.

Връщаше се към къщи и гледаше разсеяно тревата, която растеше между камъните, и разцъфналата градина на съседа. Гледаше, без да вижда, защото мисълта ѝ беше другаде. Зад нея куцаше един стар пощенски раздавач, който носеше чантата си през рамо и едно писмо в ръка. Когато стигна пред външната врата, Аделхайд се обърна и той ѝ подаде писмото — едно писмо за майор Баре.

Постоя дълго при прозореца в салона с писмото в ръка. И тогава забеляза най-последно, че действително небето е синьо и градината на съседа — цялата разцъфнала.

Това писмо не беше като онези писма със знаците на армията, които баща ѝ получаваше често. Пликът беше надписан с големи, украсени букви, вероятно от ръката на човек, който не пише често. Това писмо не беше от някого от техните близки познати. Внезапно тя се сети за писмото, което получиха преди Коледа и което стана причина да преживее от шест месеца насам цяла вечност от радости и мъка.

Намери си занимания из къщи, но те не ѝ помогнаха да забрави белия плик. Най-последно баща ѝ се прибра. Аделхайд най-напред сложи масата и после му каза за писмото, защото някаква смътна тревога я караше да отлага. Накрая му го подаде.

На свой ред той започна да го обръща в ръце и никак не бързаше да го отвори, защото имаше един дълг, чийто срок за изплащане беше

настъпил. Най-после взе един нож от масата, разряза плика и зачете писмото.

Едва прочете няколко реда, спря, погледна Аделхайд и рече развълнуван:

— Трябва да заминем веднага. От Бьорндал ни известяват, че старият Клинге е на смъртно легло.

Аделхайд наведе глава.

— Ще ни чакат на мястото, където ни чакаха тази зима...

Стори й се, че тези думи на баща й идваха от много далече. Вкопчи пръсти в ръба на масата и почувства ледени тръпки.

Значи ще види още веднъж, за последен път, скъпото място на своите мечти? После, след като погребат капитан Клинге, пътят за Бьорндал ще й бъде затворен завинаги.

В имението пристигнаха привечер. Слънцето залязваше зад горите на запад. Природата се опиваше от мириса на цветята, който топлият ден беше засилил.

Пристигането на майора предизвика у болния капитан вълнение, което доизчерпи жизнените му сили. През същата нощ капитан Клинге почина.

Вестта за смъртта преустанови всяка работа в имението до погребението. Не се чуваше никакъв шум, никакво движение.

Младия Даг, който беше там първата вечер, изчезна до деня на погребението.

Двама далечни роднини на Клинге дойдоха да изпроводят тленните му останки. Във вътрешната стая беше сложен традиционният обяд, на който присъстваше и свещеник Дидрих. Около наредената маса креслата бяха поставени на голямо разстояние едно от друго. Стария Даг, майорът и свещеникът говориха един след друг за добродетелите на покойния. Даг говори със сериозен и твърд глас, а майорът — разчувстван и със затрогващи слова.

Всички коне на имението бяха впрегнати, за да отведат множеството в църква. Дошлите от Хамарбьо и от селото образуваха голямо шествие, което следваше останките на стария капитан.

На другия ден Баре съобщи, че той и дъщеря му ще се върнат в града заедно с роднините на покойния.

— Ще ви бъда много признателен — му рече Стария Даг, — ако останете в Бьорндал по-продължително време. Така ще ми помогнете да понеса първите дни на моята самота след смъртта на капитана.

За Баре това предложение дойде тъкмо навреме. Така той и Аделхайд щяха да прекарат няколко дни от лятото на чист въздух и щяха да спестят малко от оскъдните си средства. Не отговори веднага, за да си даде вид, че мисли. След това благодари на Даг и му каза, че ще остане и ще пише на един от другарите си от войската да свърши някои от неотложните му работи.

Настроил се с готовност за един по-продължителен престой в Бьорндал, майорът с удоволствие приемаше да се възползва от удобствата и удоволствията, които му предоставяше стопанинът на имението. Двата с Даг се разхождаха по пътищата, през пасбищата и нивите до покрайнините на гората. И имаше какво да си говорят — за морала на хората, за новите нрави, за лов, за отглеждането на животните. Храната беше превъзходна, напитките идваха приятно охладени от зимника. В неделните вечери той се изкушаваше да си пийне повече, но без да прекрачва границата на благоразумието.

Дъщеря му живееше затворена в себе си и се движеше като насън. Както винаги държеше главата си гордо вдигната и се стараеше да се усмихва очарователно на всички и все пак изглеждаше бледа и невесела. Ако се случеше Младия Даг да се върне от горите и да вечеря заедно с тях, цялата се разтреперваше под неговия поглед.

Познаваше най-хубавите места на имението и обичаше да се разхожда из тях — в градината с рози, по пътеката сред посинелите от цвета на конопа ниви и в ливадите, които граничеха с гората. Имаше едно място, което през лятото беше като храм на зеленината. Там листата на брезите потрепваха над посребрените и блестящи като коприна дънери, а под тях меката трева беше осеяна с най-различни цветя. Аделхайд сядаше там и зарейваше поглед далеч над селото. Сама с мислите си, мечтаеше часове наред за най-голямото щастие в света: да живее с този, когото обича, да се радва на спокойствието, което ще ѝ даде богатството след толкова години на недоимък, да изпитва радостта, че се намира начело на едно голямо и хубаво имение и да чувства около себе си обаянието, което щеше да ѝ създаде това положение. „Един селяк“ — щяха да се опитват да злословят за Даг, но достатъчно щеше да бъде той да изправи високата си и гъвкава снага и

да погледне със своя умен и решителен поглед, за да се изпарят веднага всички хули. Тогава щяха да разберат, че не се е продала за богатството му, а че е трябвало да го заобича, че не е могла да не го заобича, защото никоя жена не би могла да му устои.

Когато напускаше това вълшебно място, всичките ѝ хубави мечти изчезваха и тя се примиряваше със съдбата си. От Коледа насам беше свикнала да мисли, че Бог я бе довел в Бьорндал и ѝ бе показал царството, към което отдавна се стремеше нейната гордост, за да може след това да изпита най-дълбоко унижение, като стане съпруга на аптекаря, на който щеше да се продаде. Не можеше да се освободи от мисълта, че Бог я наказва за нейната и на нейния род надменност. Занапред щеше да живее само със спомени. Дните ѝ щяха да се изнизват покрай нея един след друг. Рано или късно, всичко щеше да приключи.

Младия Даг пребиваваше повече време в гората, докато в имението се появяваше твърде рядко. От Коледа той носеше в себе си образа на Аделхайд, който го следваше навсякъде и не му носеше никакво спокойствие. Сред треската на лова през деня успяваше да я забрави, но когато вечер се довличаше смазан от умора в колиба или под скалист склон и запалеше огън, тя пак се появяваше в неговите пламъци, гордо стъпваща под кръстосаните мечове със своята зашеметяваща усмивка. И когато се установяваше под елите и заспиваше, тя идваше в сънищата му — висока и красива, с топла усмивка, очите ѝ бяха невероятно умни, а вратът ѝ — гордо изправен.

Никога нямаше да се ожени за нея, защото никой не бе достоен за нея, нито той, нито някой друг на този свят.

Измъчваше се и понякога го обхващаше внезапен порив да се върне в имението, за да я да види дали наистина беше толкова красива и всеки път се връщаше назад. А госпожица Аделхайд се мъчеше да изглежда още по-горда, за да не позволи на света да види колко скромна е вътрешно. И Младия Даг беше първият, който се заблуди от това, което тя показваше отвън.

Летните дни изтекоха и дойде есента.

Един ден майор Баре благодари за прекрасното лято и съобщи, че ще си тръгнат на другата сутрин. Беше сряда, но Стария Даг настоя да останат до идващия понеделник и майорът се съгласи.

За Аделхайд думите на баща ѝ прозвучаха като погребален звън над последното лято в живота ѝ. Сети се за дългото пътуване до града и влажната усмивка на аптекаря, който я чакаше в града. Младостта и жизнеността ѝ се бореха с последни усилия.

Рано на следващата сутрин слезе долу по стълбището. Искаше да използва всеки час, който ѝ беше останал тук. Не бе могла да спи. Тъкмо щеше да отвори тихо външната врата, когато прозвучаха стъпки в преддверието и се появи Стария Даг.

— Твърде от рано сте на крака, госпожице Баре — отбеляза той. — Мислите да се разходите ли?

— Да, искам да използвам времето... тези дни, които ми остават тук...

Дали в гласа ѝ не бе прозвучат някакъв непознат за Даг нюанс? Той я погледна бързо и почти хапливо. В младостта си бе имал толкова чувствителен слух, че долавяше присъствието на дивеча много преди да се появи. По-късно, когато започна да трупа богатство, знаеше как да се възползва и от най-малката слабост в гласа на другия. През последните шест месеца беше задействал своя нюх на стар ловец, за да чете в душите на хората и да намира най-добрите начини да им помогне.

Беше доловил болка в гласа на Аделхайд. Хапливостта в погледа му беше само за миг. После бързо и без колебание прозря особеното ѝ състояние.

— Ще позволите ли да имате един стар спътник като мен — рече ѝ той и двамата тръгнаха под утринното слънце... през пустия двор... по пътищата към ливадите.

Стария Даг говореше леко за времето... за дърветата... за цветята и птиците, които си заминаваха. Никой човек не стоеше

толкова високо в очите на Аделхайд от Стария Даг. По време на дългото лято тя го бе опознала. Беше оценила способността му да внушава спокойствие и сигурност около себе си със своята физическа и душевна сила. Ако бе имала такъв баща, толкова отзивчив, а не егоистичен... Щеше да бъде невъзпитано да се затвори пред Стария Даг в своята надменност, затова вървеше с наведена глава и слушаше всичко, което говореше той.

Влязоха навътре към брезите, които бяха облистени в зелено, а сега бяха позлатени, и тя му разказа, че е идвала тук много, много пъти, за да слуша песента на вятъра сред листата и да гледа далечните поляни.

В гласа ѝ отново се появи онзи нюанс и Даг го долови. Като глухар, който улавя първия звук, той се взря в лицето ѝ и му се стори, че е прочел върху него онова, което гласът ѝ неволно издаваше.

Бяха спрели близо до брезите.

— Вероятно не сте ходила по-далеч? — попита Даг.

— Не, не съм.

И те продължиха напред — към реката, през моста и се изкачиха до края на гората. Не си казаха и дума, защото мястото беше много стръмно и под краката им постоянно се сриваха камъни. Даг тръгна по пътеката, която се изкачваше към Сторколен и спря чак на върха. Аделхайд вървеше след него замаяна. Струваше ѝ се, че се изкачва към нов, прекрасен свят.

Стария Даг я поведе към Сторколен и не спряха, докато не спряха на една поляна сред дърветата на юг. Седнаха върху една скала и Аделхайд зарея поглед във вълшебната гледка. Никога не се бе изкачвала толкова високо. Долу виждаше цялата равнина, речни завои, селото и по-нататък, на север — горите на Бьорндал, безкрайни, стигащи зад хребета.

Даг си почиваше, оставяйки Аделхайд да се радва на ширналата се пред очите ѝ красота. Може би очакваше тя да каже нещо, да сподели мислите си? Не, той не се нуждаеше от думите ѝ, защото те не биха обяснили по-добре онова, което виждаха очите ѝ.

Стария Даг посочи горите на запад.

— В онези гори там обича да ходи Даг — рече той и погледна леко към нея в същия момент.

Отне известно време на Аделхайд, за да каже нещо.

— В онези гори? — рече просто тя.

Даг кимна почти незабележимо, обърна глава и се загледа замислено — продължително, в гората. Аделхайд се опитваше с цялата си воля да скрие това, което чувстваше. Но тази сутрин нещо в гласа ѝ я беше издало. Тя не можеше да знае, че слухът на Стария Даг не беше обикновен човешки слух.

Изправиха се и тръгнаха обратно по скалистия път надолу.

— Тъкмо ще имаме добър апетит след такава сутрин — рече Даг. И това беше всичко, което си казаха на път за вкъщи.

Останалите дни минаха един след друг и дойде неделя. Последният ден на Аделхайд настъпи. На следващия ден трябваше да си ходи. Очите ѝ се бяха зачервили от плач, докато събираше багажа. Сега вече трябваше да каже последно сбогом на стаята си. Отиде на балкона и дълго гледа мрачната заради първите есенни мъгли природа. Мрачен беше целият свят, мрачно беше и в душата ѝ...

Влезе вътре и седна в голямото кресло между леглото и балкона. Наситеният с чудесен свеж дъх ветрец отвън се смесваше с особения мирис на стаята. Пред очите ѝ се заредиха спомени за щастливо изживените часове тук и изведнъж силни ридания почти я задушиха.

На вратата се почука и госпожица Крюсе съобщи, че вечерята е готова. Аделхайд промълви едно „благодаря“, скрита зад завесата на леглото. Изми набързо лицето си, за да заличи следите от сълзите. След това вдигна високо глава и с гордо изправена походка слезе за последната вечеря в Бьорндал. Изненада се, когато видя, че тази вечер масата е сложена в старата зала. Тук не се бяха хранили нито веднъж досега и тя се питаше какво може да означава тази промяна.

Баща ѝ и Стария Даг седяха близо до огнището, в което нямаше силен огън, защото дните бяха още сравнително топли. В него горяха борови клонки, чиито пламъци правеха по-уютна тъмната зала, осветена със запалени свещници, поставени на масата. Младия Даг стоеше изправен до един от двата прозореца.

С вечерята в чест на тяхното отпътуване трябваше да почетат и паметта на капитан Клинге. Масата беше подредена тържествено, като за празник, с най-красивите покривки и най-скъпите сребърни

прибори. Между сребърните свещници проблясваха няколко кани с червено вино.

Очакваха единствено Аделхайд и когато тя се появи, веднага се преместиха около масата. Стария Даг седна на висок стол с гръб към прозореца. Срещу него се разположи майорът, а от двете му страни седнаха Аделхайд и Младия Даг.

Стария Даг заговори. Почете паметта на капитан Клинге, припомни хубавите дни, които бе прекарал с него, и благодари на Баре и Аделхайд за това, че с присъствието си бяха облекчили самотата му. Вдигнаха чашите и Аделхайд също трябваше да пие от виното, но когато допря устни до чашата, стори й се, че пие от собствената си кръв.

Майорът от своя страна пиеше, без да се въздържа, защото знаеше, че в празнични случаи може да си позволи това удоволствие. И Стария Даг изпразни чашата си няколко пъти — нещо, което не беше в неговите привички, — но изразът на дълбока сериозност, който се четеше в погледа му, не изчезна.

Защо бе заповядал тържествената вечеря да бъде в старата зала? За да си припомни споровете с Бога и тежките битки, които беше водил със себе си тук? Или в памет на онази дълга нощ с капитан Клинге, когато едва тогава бе опознал напълно и оценил по достойнство? Бедният Клинге! Когато се бе залежал, Даг прекарваше дълги часове до леглото му и те имаха достатъчно много време да обсъдят възгледите си за живота и смъртта.

Разбиранията му за смъртта бяха претърпели промяна. За Даг смъртта не беше вече едно целенасочено наказание, както му се струваше тогава, когато тя засегна неговия дом и за кратко време го лиши от всичките му близки, а основание за неговото лично прераждане. Нито един от скъпите на сърцето му близки не бе живял и не си бе отишъл от този свят напразно. Всеки от тях с живота и смъртта си беше му завещал безсмъртен пример, който издигаше душата му. Чувстваше как всички онези, които бяха изчезнали, вървят редом е него и го подкрепят в мисията, която си беше избрал — да постигне свободата като издигне душата си високо над материалните блага.

Хората с големи сърца — мислеше той сега — не преминават безцелно и напразно през живота. Със своята свенливост и скромност

кротката Дортея бе оставила спомен, който не бе останал безплоден. Старият Клинге, който се беше превърнал в един беден самотен скитник, и който бе дошъл тук да завърши дните си, бе провокирал у него мисли, които също го доведоха до духовна промяна.

Въпреки това той, който бе упражнявал власт на самодържец върху цялото си владение, който и в момента председателстваше тържествената вечеря, почувства тази вечер същата самота, която бе открила някога у него Дортея.

Който е свикнал със самотата, трудно може да се спаси от нея.

Еднакво свенливи и горди, Аделхайд и Младия Даг също мълчаха замислени. Едва се докосваха до многото поднесени ястия, от които майорът хапваше на воля.

Стария Даг отново насочи внимание към сътрапезниците си. Обхвана го силно желание да изпълни мечтите им. Той беше човек на действието и начинанията му никога не бяха оставали недовършени.

Неотдавна той бе направил няколко добри сделки в селото в равнината, бе предприел някои подобрения там, а също и в имението, дребни, без особено значение неща. А тук, до самия него, едно много по-голямо щастие чакаше отдавна да бъде осъществено.

Неговият син ще наследи целия имот и относно това той беше напълно спокоен. Но от Коледа насам Младия Даг се бе променил.

Когато се разходи заедно с Аделхайд онази сутрин, разбра, че тя страда отдавна и че крие някаква тайна. Тази вечер не му беше никак трудно да направи необходимата съпоставка и да заключи, че и двамата се измъчват от едни същи чувства.

Наля си чаша коняк и я изпи наведнъж. Много работи в живота си бе извел до благополучен край, но никога не му се бе случвало да се намесва в сърдечни въпроси. При тази мисъл се усмихна едва забележимо. Въобще не се чувстваше способен да уговаря сватби. Дори собствената си женитба не беше съумял да постигне, а бе оставил на Терезе да направи първата стъпка.

Изгледа чистото и решително лице на сина си и разбра, че ще му е необходима известна смелост, за да се намеси в онова, което беше чужда, не негова тайна. Студеният и горд израз на Аделхайд никак не го насърчаваше.

За Стария Даг предложението за женитба имаше характер повече на молба. Не беше свикнал да си служи с необходимите за подобен

случай думи, а и те изобщо отсъстваха от речника му. Наля си втора чаша коняк и се замисли, преди да я изпие.

После се наведе бавно над масата. Посребрените му къдрици падаха над ушите, острият му нос сякаш се удължи още повече и очите му се скриха напълно под гъстите вежди. След това още по-бавно вдигна глава и сега лицето му имаше израза, който придобиваше, когато господарят на Бьорндал трябваше да вземе големи, тежки решения, готов сякаш да се хвърли напред в страшна буря. Той се изправи, внушителен и едър, а зад него сянката му се издигна до тавана.

Изкашля се, за да изчисти гласа си.

— Какво ще кажеш за това, майоре — рече той, — че младите хора тук не са казали и дума за това, че са влюбени?

Три изумени чифта очи се взряха в Стария Даг — всичките едновременно и неразбиращо. Първа се окопоти Аделхайд. Тя сведе поглед и наведе лице, когато то пламна, а после пребледня. Следващ беше Младия Даг. Той също наведе лице, когато топлина заля обветрените му страни. Беше силно смутен и не можеше да разбере как неговият баща се бе решил на подобна безумна постъпка. От какво бе продиктувана тази безумна постъпка? Следващото нещо, което очакваше да се случи, беше, горда като кралица, госпожица Баре да напусне стаята, а майорът да се изправи и да я последва. Всичко щеше да се срути. Но нищо не се случи. Недоумяващ, майорът гледаше ту Стария Даг, ту дъщеря си, ту младия Даг.

— Какво е това, което чувам? — рече накрая той. — Възможно ли е? Какво, Аделхайд, вярно ли е...

Езикът му беше надебелял от вълнение и от изпитото вино, но той не преставаше да пита.

Аделхайд не отговори. Наведе се ниско над масата.

Очите на Стария Даг бяха тихи и тъмни, но в тях проблесна весело пламъче. Той, господарят на всички в имението, не можеше да допусне да се разделят двама млади влюбени, без да се намеси. Трябваше да помогне на сина си, както помагаше на другите. Спомни си, че навремето, когато беше на годините на своя син, беше също толкова див и свенлив. Да, добре беше направил, че бе заговорил.

А ориста на Аделхайд Баре? Какво щеше да се случи в Бьорндал?

Майорът се втренчи в единия, после в другия и си помисли какво голямо значение имаше това събитие за дъщеря му... и за него. Но не можеше да си позволи да проумее това. Животът му никога не се обръщаше към по-добро.

Стария Даг вдигна чашата си.

— Да пием за младите! — рече той.

Всички пиха и станаха. В такива моментни се казват поздравления, но всичко бе станало така внезапно и неочаквано, че никой не се сети да го направи.

Аделхайд едва благодари за вечерята и желаейки да остане сама няколко минути, за да събере мислите си, излезе от залата.

Какво се беше случило? Дали няколкото думи на Стария Даг бяха заличили страданието ѝ? С помощта на каква магия той бе научил онова, което беше скрито дълбоко в сърцето ѝ и за което тя си мислеше, че никой не подозира? И дали е вярно, че Младия Даг я обича?

Зави ѝ се свят и за малко не падна върху първите стъпала на стълбището, което водеше към нейната стая. Затова трябваше да си почине малко. От залата в дъното се чува стъпки. Беше Младия Даг.

Той също бе пожелал да излезе и бе изчакал, за да има време тя да се прибере в стаята си. И сега, като я видя на стълбището, спря неподвижен и смутен.

Аделхайд бавно се обърна и го погледна. Да, той беше, но лицето му се беше помрачило като буреносен облак. Значи, не беше вярно, че я обича?

Даг най-сетне се беше съвзел:

— Не бива да ми се сърдите — рече той. — Нямам вина. Баща ми просто си е измислил това.

Аделхайд отвори очи, в погледа ѝ имаше смъртен ужас.

— Значи, това не е вярно? — едва прошепна тя.

— Кое не е вярно? — попита той.

— Това — че ме обичате?

Гласът ѝ се задави в сълзи.

— О... това е вярно — рече Даг, като засрамено момче.

Аделхайд се беше отпуснала върху парапета на стълбището, но при последните думи на Даг веднага се изправи гордо както винаги и слезе едно стъпало, за да се приближи до младия мъж. Само една свещ

осветяваше помещението. Изправена и съсредоточена, тя застана пред него, затвори очи и наведе главата си назад. Пламъкът на свещта я осветяваше цялата и позлатяваше лицето ѝ.

Даг стоеше като омагьосан. Гледаше я и трепереше, да не би видението да се изпари. Наведе се над лицето ѝ и без да я докосва с ръце, целуна устните ѝ. След това се обърна и излезе.

Аделхайд остана като вкаменена на същото място, без да разбира много добре какво се бе случило. Но сега вече знаеше, че Даг я обича. Той ѝ каза това, тя още чуваше думите му. Признанието си той бе подпечатал с целувка тук, на мястото, където го бе видяла за първи път.

Всички грижи, тревоги и тъмни облаци в живота ѝ се пръснаха като роса на слънце. Как бързо се бе променило всичко! Очите ѝ се напълниха с горещи сълзи и тя побърза да се качи в стаята си.

Но защо да се усамотява тази вечер и да плаче? Все пак колко по-добре щеше да бъде, ако можеше да облекчи сърцето си, което преливаше от щастие... Бавно се върна назад.

В старата зала Стария Даг пушеше и разговаряше весело с майора. Нов израз беше преобразил чертите му, неговият пронизателен орлов поглед беше станал по-мек след трудната борба, която беше водил в себе си и от която излезе с чест.

На вечерята, в минутата, когато намисли да съедини младите, той разбра какво му струва тази стъпка. Привичката да управлява беше толкова здраво вкоренена у него, че предчувстваше, че ще му бъде много трудно да живее заедно със задомения си син. Защото управлението на имението и на всички останали имоти и парични средства ще трябва вече да дели с него.

В Стария Даг се разрази битка между голямата обич, която изпитваше към сина си, и необходимостта да ограничи своята власт. Беше сериозна битка, но не трая дълго. Така ясно поставен въпросът, го накара да се засрами. Колко тъмна понякога е човешката душа, помисли си той. И въпросът бе разрешен.

Сега той почиваше, доволен от добрината, която беше сторил, като се бе решил да каже дръзките думи по време на вечерята. Да, занаят неговият син ще живее при него заедно с жена си, която беше толкова хубава, че човек се усмихваше от удоволствие винаги, когато я погледнеше. Самотата няма да му тежи вече и понеже щеше и без това

да се наложи един ден синът да поеме грижа за всичко и да обезпечи бъдещето на рода, не е ли време да започне още сега?

Бе изпълнил дълга си и бе спечелил големи победи през последната година. От всички господари на Бьорндал той бе постигнал най-много в извисяването на човешкото в човека.

Думите, които Ане Хамарбьо бе произнасяла неведнъж пред него, че родът му ще се издигне, докдето въобще може да стигне човек, тези пророчества сякаш бяха на път да се осъществят.

Седнаха до огъня, Стария Даг и майорът. Младия Даг, както госпожица Аделхайд, беше излязъл навън до стаята си. Сега той се върна и седна в тъмното близо до прозореца. Навън валеше. Дъждът беше връхлетял изненадващо в есенната нощ и човек се чувстваше приятно и сигурно, че си е вкъщи.

В съседната стая се чува леки стъпки и похлупакът на пианото бе вдигнат. Аделхайд засвири. Скръбни тонове, светли тонове, силни, вгълбени звуци, топли като кръв. След това тя влезе в залата, за да им пожелае лека нощ, изправена, с тържествуваща красота.

Стария Даг бе седял и слушал всяка нота, която тя бе изсвирила — звуците се сляха с шума на дъжда отвън и призоваха в душата му всички скъпи спомени.

Той се изправи, когато тя се приближи, но Младия Даг не се осмели да се приближи към него. Стария Даг разтвори ръце и я притегли към широките си гърди. С твърдата си длан той я погали нежно и прошепна до ухото ѝ:

— Дъще моя...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.